

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TARİHİ KENTLERDE YENİDEN KİMLİK YARATMA SÜRECİ:
SÜLEYMANİYE DÜNYA MİRAS ALANI ÖRNEĞİ**

Sevinay Kutlu NEYDİM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı
Kentsel Dönüşüm ve Planlama Programı

Danışman
Prof. Dr. Zeynep ENLİL

Aralık, 2019

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TARİHİ KENTLERDE YENİDEN KİMLİK YARATMA SÜRECİ:
SÜLEYMANİYE DÜNYA MİRAS ALANI ÖRNEĞİ**

Sevinay Kutlu NEYDİM tarafından hazırlanan tez çalışması 27.12.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Kentsel Dönüşüm ve Planlama Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zeynep ENLİL
Yıldız Teknik Üniversitesi
Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Zeynep ENLİL, Danışman
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Elif ÖRNEK ÖZDEN, Üye
Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Dilek ERBEY, Üye
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Danışmanım Prof. Dr. Zeynep ENLİL sorumluluğunda tarafımca hazırlanan Tarihi Kentlerde Yeniden Kimlik Yaratma Süreci: Süleymaniye Dünya Miras Alanı Örneği başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Sevinay Kutlu NEYDİM

İmza

Canım Aileme

TEŐEKKÜR

Çalıőmalarım boyunca her daim desteğini eksik etmeyen, yanımda olduğunu hissettiren, yol gösteren hayat ıőıęım, eşsiz Babam ve Anneme, en umutsuz zamanımda tüm desteğiyle yanımda olan ve pes etmeme asla izin vermeyen kader ortağım eşsiz dostum Ayça ÇELİKBİLEK'e, yardımlarını hiç esirgemeyen canlarım Uğur Halil KARAKULLUKÇU ve Aktuğ Anıl AYDIN'a, sevgili dostlarım Dilek ÖZDEŞ, Aslı Ceren MAVİKURT ve Elif AKSOY'a, her durumumda bana sabırla yaklaşan ve güç veren kıymetlim Ekim MAVİKURT'a, her daim anlayıőını eksik etmeyen ve yardımcı olan çok değerli Őube müdürlerim Harika EDİZCAN ile Yusuf ÖZ'e, çalışma arkadaşlarıma ve tez danışmanım Prof. Dr. Zeynep ENLİL'e teőekkürlerimi sunarım.

Sevinay Kutlu NEYDİM

İÇİNDEKİLER

KISALTMA LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
TABLO LİSTESİ	xiii
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xvi
1 Giriş	1
1.1 Literatür Özeti.....	1
1.2 Tezin Amacı.....	2
1.3 Hipotez.....	4
1.4 Tezin İçeriği.....	4
2 Küreselleşme Kavramı	8
2.1 Küreselleşme Kavramının Boyutları.....	10
2.1.1 Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu.....	11
2.1.1 Küreselleşmenin Siyasal Boyutu.....	12
2.1.1 Küreselleşmenin Kültürel Boyutu.....	15
2.1.1 Küreselleşmenin Mekansal Boyutu.....	17
2.2 Küreselleşme Kavramına İlişkin Değerlendirme.....	19
3 Kentsel Kimlik Kavramı	21
3.1 Kentsel Mekan, İmaj ve Kimlik.....	21
3.2 Kentsel Kimlik Öğeleri.....	26
3.2.1 Fiziksel Kimlik.....	27
3.2.2 İşlevsel, Sosyal ve Kültürel Kimlik.....	29
3.2.3 Tarihsel Kimlik.....	31
3.3 Kimlik Kavramına İlişkin Değerlendirme.....	32
4 Küreselleşmenin Etkisinde Kentsel Dönüşüm Politikaları	34
4.1 Küreselleşmenin Etkisinde Dünya ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Süreci.....	35
4.2 Dünya’da ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulama Politikaları.....	40
4.3 Tarihi Kentlerde Dönüşüm Süreci Koruma Kavramı ve Dünya’daki Gelişmeler.....	48
4.3.1 Dünya’da Sürdürülebilir Koruma Uygulama Örneği: Project Ciutat Vella; Barselona (İspanya) Tarihi Kent Merkezi Yenileme Deneyimi..	50

4.4	Tarihi Kentlerde Dönüşüm Süreci Koruma Kavramı ve Türkiye'deki Gelişmeler	54
4.4.1	Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Politikaları ve Hukuksal Süreç	54
4.4.2	Koruma ve Yenileme Kavramı ve Türkiye'deki Gelişmeler	55
4.4.3	Türkiye'de 5366 sayılı Kanun Kapsamında Uygulama Örneği: Sulukule.....	57
4.5	Kentsel Dönüşüm Kavramı ve Sürecine İlişkin Değerlendirme	60
5 Tarihi Kentlerde Yeniden Kimlik Yaratma Sürecinin Süleymaniye		
Dünya Miras Alanı Bazında İncelenmesi		63
5.1	Süleymaniye Bölgesinin Konumu.....	63
5.2	Tarihsel Süreç İçerisinde Süleymaniye Bölgesinin Mekansal Gelişimi ve Planlama Çalışmaları	66
5.2.1	Cumhuriyet Dönemi Öncesi Mekansal Gelişim ve Planlama Çalışmaları.....	66
5.2.2	Cumhuriyetin Kuruluşu'ndan Günümüze Kadar Olan Süreçte Mekansal Gelişim ve Planlama Çalışmaları	74
5.3	Süleymaniye Dünya Miras Alanı	86
5.3.1	Süleymaniye Dünya Miras Alanı Kültür Varlıkları	87
5.3.2	Süleymaniye Dünya Miras Alanı İşlevsel Yapısı ve Mekansal Dağılımı.....	90
5.3.3	Süleymaniye Camii ve Çevresi Dünya Miras Alanı'nın Sosyo -Ekonomik Yapısı.....	94
5.3.4	İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı'nda Dünya Miras Alanı Kararları.....	100
5.3.5	Süleymaniye Dünya Miras Alanına İlişkin Meri Plan Kararları.....	100
5.3.5.1	Süleymaniye DMA'nın 100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'ndaki Konumu.....	101
5.3.5.2	Süleymaniye DMA'nın 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'ndaki Konumu.....	102
5.3.5.3	Süleymaniye DMA'nın 1/1000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'ndaki Konumu	104
5.4	Süleymaniye Yenileme Alanı	106
5.4.1	Süleymaniye Yenileme Alanı Proje Etaplarının Mekansal Analizi	108
5.4.2	Süleymaniye Yenileme Alanı'nda Uygulanan Yenileme Çalışmaları ..	117
5.4.3	Süleymaniye Yenileme Alanı'nda Uygulanan Yenileme Çalışmalarının Ada Bazında İncelenmesi.....	120

5.4.3.1 Proje 1: 503 Ada Yenileme Projesi.....	125
5.4.3.2 Proje 2: 510 Ada Yenileme Projesi.....	131
5.4.3.3 Proje 3: 511 Ada Yenileme Projesi.....	139
5.4.3.4 Proje 4: 540 Ada Yenileme Projesi.....	144
5.4.3.5 Proje 5: 541 Ada Yenileme Projesi.....	150
5.4.3.6 Proje 6: 565 Ada Yenileme Projesi.....	154
5.5 Süleymaniye Yenileme Alanı'nda Mülakat Çalışması	159
5.6 Süleymaniye Bölgesinde Uygulanan Yenileme Çalışmalarına İlişkin Değerlendirme	164
6 Sonuç ve Öneriler	168
A Süleymaniye Bölgesine İlişkin Yapılan Kiptaş Projeleri	177
B Süleymaniye Bölgesine İlişkin Bina Bazında Fonksiyon Analizi	183
Kaynakça	173

KISALTIMA LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADL	Activities of Daily Life (Günlük Aktiviteler)
ARI	Area de Rehabilitación Integral (Rehabilitasyon Alanı)
CIAM	Congres Internationaux d'Architecture Moderne (Modern Mimarlık Kongresi)
DMA	Dünya Miras Alanı
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
KANİP	Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı
KAUIP	Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı
KTVKBKM	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri
ORCV	Ciutat Vella Rehabilitasyon Ofisi
PAI	Plan for Integral Action (Tamamlayıcı Hareket Planı)
PROCIVESA	Promoció Ciutat Vella SA (Ciutat Vella Konseyi)
TOKİ	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
UNESCO	United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization (Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı)
YAKVKBKM	Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1	Kentsel kimlik oluşum şeması.....	26
Şekil 3.2	Kent imgesinin 5 bileşeni şeması-Boston kenti.....	29
Şekil 4.1	Tarihi kentlerin gelişim sürecinin modeli.....	38
Şekil 4.2	Santa Caterina Bölgesi Projesi.....	53
Şekil 4.3	Fatih İlçesi, Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri yenileme projesi...58	
Şekil 4.4	Sulukule Yenileme Alanı'nda sokak görüntüsü	59
Şekil 4.5	Sulukule Yenileme Alanı proje uygulamasından sonra alan görüntüsü	60
Şekil 5.1	Süleymaniye Bölgesinin Konumu	64
Şekil 5.2	Süleymaniye Camisi ve Çevresindeki Geleneksel Türk Evleri	66
Şekil 5.3	Süleymaniye Sokaklarındaki Ahşap Doku	67
Şekil 5.4	Fatih Tarafından Oluşturulan İstanbul Nahiyeleri	68
Şekil 5.5	Von Moltke'nin İstanbul Planı, 1839.....	69
Şekil 5.6	Aksaray Mevkii Izgara Planı.....	72
Şekil 5.7	Hocapaşa Yangınının Yayıldığı Mahalleler	72
Şekil 5.8	Hocapaşa Yangınından Sonra Düzenlenen Caddeler.....	73
Şekil 5.9	Joanne'nin 1908 Tarihli Tarihi Yarımada Haritası	73
Şekil 5.10	Elgötz Planı, 1933	75
Şekil 5.11	1950 Tarihli Süleymaniye, Atatürk Caddesi ve Haliç Kıyısı Hava Fotoğrafı.....	76
Şekil 5.12	Atatürk Bulvarı'nın İnşaatı, 1942	76
Şekil 5.13	Haliç'in Güney Kıyısı Yıkımlar	77
Şekil 5.14	1964 tasdik tarihli Sur İçi Nazım İmar Planı.....	79
Şekil 5.15	Tarihi Yarımada 1995 Yılı Sit Alanı Bölgelemesi.....	79
Şekil 5.16	02.11.1990 tasdik tarihli Tarihi Yarımada KANİP	81
Şekil 5.17	2005 tasdik tarihli 1/1000 ölçekli Eminönü KAUİP	81
Şekil 5.18	22.09.2005 tasdik tarihli 1/1000 ölçekli Turizm Merkezleri UİP	82
Şekil 5.19	30.04.2005 t.t.li Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı..	83
Şekil 5.20	Tarihi Yarımada Yenileme Alanları	83
Şekil 5.21	30.12.2011 tasdik tarihli 1/5000 ölçekli Fatih İlçesi KANİP	84
Şekil 5.22	İstanbul Süleymaniye Bölgesi Hava Fotoğrafı	86
Şekil 5.23	Süleymaniye DMA'da Yer Alan Kültür Varlıkları.....	88

Şekil 5.24	Süleymaniye DMA'da Mülkiyet Durumu.....	89
Şekil 5.25	Tarihi Yarımada İmaj Paftası.....	91
Şekil 5.26	Süleymaniye Dünya Miras Alanı Fonksiyon Dağılım Haritası, 2002 ...	92
Şekil 5.27	Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı Arazi Kullanımı	93
Şekil 5.28	Tarihi Yarımada Mevcut Ulaşım Sistemi Haritası	94
Şekil 5.29	15.06.2009 tasdik tarihli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı.....	101
Şekil 5.30	2011 tasdik tarihli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı NİP	103
Şekil 5.31	2011 tasdik tarihli Planın Süleymaniye Bölgesine İlişkin Kısmı.....	103
Şekil 5.32	Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı Plan Kararları	105
Şekil 5.33	Süleymaniye Yenileme Alanı Sınırları	107
Şekil 5.34	Süleymaniye Yenileme Alanı'ndaki Etaplar.....	108
Şekil 5.35	Süleymaniye Yenileme Bölgesi Fonksiyon Analizi Paftası.....	109
Şekil 5.36	Süleymaniye DMA Doluluk-Boşluk Analiz Haritası, 2002	110
Şekil 5.37	Süleymaniye DMA Doluluk-Boşluk Analiz Haritası, 2019	111
Şekil 5.38	Kirazlı Mescit Sokak Kullanımında Olmayan Tescilli Köşk Yapısı (solda), Kirazlı Mescit Sokak'ın Paraleli El Maruf Sokak Restorasyonu Yapılmış Binalar (sağda).....	113
Şekil 5.39	Ayrıncı Sokak Eski Ahşap Türk Evleri.....	113
Şekil 5.40	Namahrem Sokak'ta Köhnemiş Sokak Dokusu	114
Şekil 5.41	Fetva Yokuşu	116
Şekil 5.42	Atatürk Bulvarı İMÇ Blokları.....	117
Şekil 5.43	Ayrıncı Sokak'ta Restore Edilmiş Yapılar	117
Şekil 5.44	Süleymaniye Yenileme Alanına İlişkin Perspektif Similasyonu	118
Şekil 5.45	Süleymaniye Yenileme Alanına İlişkin Perspektif Similasyonu	119
Şekil 5.46	Alan Fonksiyon Analizleri Paftası.....	121
Şekil 5.47	Yenileme Projeleri İncelenecek Yapı Adalarının Konumları	122
Şekil 5.48	503 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli UİP ve tescilli yapı gösterimleri	126
Şekil 5.49	503 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli UİP ve tescilli yapı gösterimleri	127
Şekil 5.50	503 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Silüet.....	128
Şekil 5.51	503 Adanın Mevcut ve Öneri Avan Silüet Projesi.....	128
Şekil 5.52	503 Adanın Mevcut ve Öneri Avan Silüet Projesi.....	130
Şekil 5.53	503 Adanın Mevcut ve Öneri Avan Silüet Projesi.....	130
Şekil 5.54	503 Adanın Günümüzdeki Durumu.....	131
Şekil 5.55	503 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli UİP ve Tescilli Yapı Gösterimleri..	132
Şekil 5.56	510 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu	133

Şekil 5.57	510 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet.....	134
Şekil 5.58	510 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Siluetleri.....	135
Şekil 5.59	510 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Siluetleri.....	136
Şekil 5.60	510 Ada 1-20-2 1 Parsellerin Geçirdiği Değişimler İle KİPTAŞ Yenileme Projesi	137
Şekil 5.61	510 Ada 7 Parsel'in Geçirdiği Değişimler İle KİPTAŞ Yenileme Projesi	137
Şekil 5.62	510 Adanın Günümüzdeki Durumu.....	138
Şekil 5.63	503 Adaya İlişkin 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Ve Tescilli Yapı Gösterimleri.....	139
Şekil 5.64	511 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu	140
Şekil 5.65	511 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet.....	141
Şekil 5.66	511 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Siluetleri.....	142
Şekil 5.67	511 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Siluetleri.....	142
Şekil 5.68	511 Ada 9 ve 17 Parsellerin Geçirdiği Değişimler İle KİPTAŞ Yenileme Projesi	144
Şekil 5.69	510 Adanın Günümüzdeki Durumu.....	144
Şekil 5.70	540 Adaya İlişkin 1/1000 Ölçekli UİP Ve Tescilli Yapı Gösterimleri.	145
Şekil 5.71	540 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu	146
Şekil 5.72	540 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet.....	147
Şekil 5.73	540 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Siluetleri.....	148
Şekil 5.74	540 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Siluetleri.....	148
Şekil 5.75	540 Ada Alan Görüntüsü.....	149
Şekil 5.76	541 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli UİP ve tescilli yapı gösterimleri	150
Şekil 5.77	541 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu	151
Şekil 5.78	541 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet.....	152
Şekil 5.79	541 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Siluetleri.....	153
Şekil 5.80	541 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Siluetleri.....	153
Şekil 5.81	541 ile 511 Adalar KİPTAŞ Tarafından İnşa Edilecek Tescilli Yapılar	154

Şekil 5.82	565 Adaya İlişkin 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Ve Tescilli Yapı Gösterimleri.....	155
Şekil 5.83	565 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu.....	156
Şekil 5.84	565 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet Projesi	157
Şekil 5.85	565 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Siluetleri.....	158
Şekil 5.86	565 Adanın Günümüzdeki Durumu.....	159

TABLO LİSTESİ

Tablo 5.1 Tarihi Yarımada'ya İlişkin Planlama Süreci 85

Tablo 5.2 6 Yapı Adasının Planlama Çalışmasına İlişkin Analizi 125

Tarihi Kentlerde Yeniden Kimlik Yaratma Süreci: Süleymaniye Dünya Miras Alanı Örneği

Sevinay Kutlu NEYDİM

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Zeynep ENLİL

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Eray MOĞUL

Kentler tarihsel süreç içerisinde sahip olduğu dinamikler doğrultusunda mekansal yapısını, kültürünü ve kimliğini oluşturmaktadır.

Küreselleşme ile zaman içinde kentlerin işlevleri ve yapılarında önemli değişimler ortaya çıkmıştır. Küresel ölçekte sermaye ve yatırım çekme arayışı, kentlerin özgün potansiyelleri doğrultusunda rekabet edebilme yeteneğini ve yöntemini belirler.

Küreselleşmenin ortaya çıkardığı benzeşimler ve sorunlar kent mekanında da okunmaktadır. Benzer yaşam biçimi ve alışkanlıkları, benzer sosyal ilişkiler ve tüketim tarzı, kentin sosyal, kültürel ve tarihsel kimliğini silmekte birbirine benzeyen ya da tektip kent mekanları ortaya çıkarmaktadır.

Dünya Miras Alanları küresel rekabette kentlerin tarihsel kimliğinin en iyi okunabildiği tarihi kent mekanlarıdır. Zaman içinde çöküntü alanı haline gelen tarihi kent merkezleri neoliberal politikalar kapsamında kentin özgünlüğünün mekandaki ifadesi olması nedeni ile talepler doğrultusunda tekrar eski önemini

kazanmıştır. Tarihi kent mekanının yaşatılması ve tarihin yeniden canlandırılması aşamasında mekana ilişkin çözüm yöntemi ve mekanda doğurduğu fiziksel, sosyo-ekonomik ve kültürel sonuçlar önem kazanmaktadır.

Bu kapsamda tarihi kentsel mekanların en sağlıklı biçimde dönüşebilmesi kentin kimliğinin doğru okunmasına ve portresinin doğru çizilmesine bağlıdır. Tarihsel karakteri doğru okunamayan kentler kimliklerine uymayan talep odaklı geçmişinden kopuk bir şekilde planlanmakta bu da mekanı yaşayanlarından ve geçmişinden koparmaktadır. Mekana ait bir kimlik ve kültür ortaya konulamamakta, ruhu olmayan vitrin kentler ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, kimlik, kentsel dönüşüm, tarihi kent merkezi, nya miras alanı

Reconstruction Process in Historical Cities: Süleymaniye World Heritage Site Example

Sevinay Kutlu NEYDİM

Department of City and Regional Planning

MSc. Thesis

Advisor: Prof. Dr. Zeynep ENLİL

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Zeynep ENLİL

Cities form their spatial structure, culture and identity in line with the dynamics they have in the historical process.

With globalization, important changes have occurred in the functions and structures of cities over time. The quest for attracting capital and investment on a global scale determines the ability and method of competitiveness of cities in line with their original potential.

The similarities and problems caused by globalization are also read in urban space. Similar lifestyles and habits, similar social relations and consumption style, erase the social, cultural and historical identity of the city, create similar or uniform urban spaces.

World Heritage Sites are historical urban spaces where the historical identity of the cities can be read best in global competition. The historical city centers, which have become a collapse area in time, have gained their old importance in line with the demands due to the expression of the originality of the city in the space within

the scope of neoliberal policies. The solution method of the place and its physical, socio-economic and cultural results gain importance in the process of reviving the historical city space and reviving history.

In this context, the transformation of historical urban spaces in the most healthy way depends on the correct reading of the identity of the city and drawing the portrait correctly. Cities whose historical character cannot be read correctly are planned in a way that is detached from their demand-oriented past which does not conform to their identities and this separates the place from its inhabitants and past. The identity and culture of the place can't be put forward, and showcase cities with no soul emerge.

Keywords: Globalization, identity, urban transformation, historical city center, world heritage site

Tarihi Kentlerde Yeniden Kimlik Yaratma Süreci : Süleymaniye Dünya Miras Alanı Örneği isimli tez çalışmasında, küreselleşmenin tarihi kentlerdeki etkileri ve planlama süreçlerinde ortaya çıkan sorunlar en önemli tarihi alanlarımızdan biri olan Süleymaniye Bölgesi özelinde incelenmiş olup incelenen hususlar ve çalışmanın içeriği literatür özeti, amaç, hipotez ve içerik başlıkları altında anlatılmaktadır.

1.1 Literatür Özeti

Dünya Miras Alanları; tarihimiz, belleğimiz ve kimliğimizin en önemli göstergelerinden olmakla birlikte, dünden bugüne insanoğlunun çıktığı yolculukta nereden nereye geldiğinin en detaylı anlatıcısıdır. “Tarihi Kentlerde Yeniden Kimlik Yaratma Süreci: Süleymaniye Dünya Miras Alanı Örneği” adlı bu tez çalışması kapsamında küreselleşme sürecinin yerelde harekete geçirdiği dinamiklerin kent kimliğine etkileri ve tarihi kentsel alanlarda yarattığı dönüşüm baskıları incelenmektedir.

Küreselleşmenin yarattığı keskin rekabet iklimi kentlerin sermayeyi kendilerine çekebilmek amacıyla biricik olanı öne çıkarmalarına neden olmuştur. Kentlerin giderek birbirine benzediği ortamda farklı olan, öznel ve yere özgü olan küresel sermayeyi, zengin turistleri çekmek açısından kentlerin rekabet gücünü artıran unsurlar haline gelmiş; tarihi kentsel alanlar giderek önem kazanmıştır. Bu bakımdan Dünya Miras Alanları kentlerin öznel ve tarihsel bir hazinesi niteliğini taşırlar.

Kentsel yatırımların ve kentsel dönüşüm projelerinin tarihi kentsel alanlara odaklanması bu alanların önemini daha da arttırmaktadır.

Her kent kendi potansiyelini ve kimliğini öne çıkarmaya çalışmaktadır. Bu yüzden de kentler sahip oldukları tarihsel, ekonomik ve kültürel hazineyi daha da vurgulamak durumunda kalmıştır. Günümüzde İstanbul ilinde tarihi alanlarımızın

tekrar değer kazanmasının nedeni de sahip olunan tarihi ve kültürel varlığımızın küresel ölçekte rekabet edebilmemizi sağlayacak olmasıdır.

Sanayileşme ile kent merkezlerinin sanayi alanlarına dönüşmesi kent merkezlerinden yüksek gelir grubunun ayrılarak kent çeperlerine yerleşmesine, kent merkezlerinin sosyo-ekonomik yapısının zaman içinde kent merkezlerinin sosyo-ekonomik yapısında yaşanan bu değişim nedeniyle zamanla çöküntü alanlar haline gelmesine neden olmuştur. Küreselleşme bu noktada söz konusu tarihi alanları yeniden gündeme getirmiştir.

1985 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yerini alan, üstün evrensel değerleri barındıran Süleymaniye Dünya Miras Alanı küreselleşme, kimlik ve kentsel dönüşüm kavramlarını çalışabilmek açısından oldukça değerli verilere sahiptir. Mimar Sinan'ın başyapıtı olan Süleymaniye Külliyesi mimari bir dehanın mekandaki izdüşümüdür. Çevresinde konumlanmış olan geleneksel Türk Mimarisi o döneme ilişkin geleneksel dokuyu okumamızı sağlamaktadır. Yüzyıllardır varlığını sürdüren bu alan birden fazla medeniyetin varlığını ve yaşadığı önemli olayları bize sunan bir kitap niteliğindedir. Tarihi yapıları ise hem eski Osmanlı evlerinin hem de imparatorluk zamanındaki sosyal ve ekonomik yapının temsilcileridir.

Çok katmanlı bir yapıya sahip olan bu alanların planlanması söz konusu olduğunda üzerinde durulması gereken pek çok önemli nokta ortaya çıkmaktadır. Tarihi kentsel alanlar sahip oldukları fiziksel yapı, tarihi hazinesi, alanda yaşayanların yaşam alışkanlıkları ve sosyo-ekonomik yapısı kapsamında değerlendirilmelidir. Alanın geçirdiği süreç, kırılma noktaları, önemli tarihi olaylarda mekanda meydana gelen önemli değişimler, alanın kendine has olan tüm nitelikleri nasıl bir mekan yaratmamız gerektiğine dair bir yol haritası çizer. Bu kapsamda o mekanı doğru olarak okumak, yorumlamak ve planlamak oldukça önem kazanmaktadır.

1.2 Tezin Amacı

Küreselleşme tüm dünyada ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel etkiler yaratan ve gün geçtikçe dalgalar halinde etkilerinin daha da yaygınlaştığının gözlemlendiği bir olgudur. Ülkelerin bu etkiler kapsamında kentlerde yaptıkları uygulamalar tüketim kalıpları doğrultusunda şekillenmeye başlamış tüketicinin kültür odaklı olmaya

başladığı günümüzdeki süreçte ise tarihi kent merkezlerinin kullanım amacı yön değiştirmiştir.

Süleymaniye Yenileme Alanı'nın tez çalışması kapsamında seçilmesinin özel nedeni de anlatılan nedenlerden oluşmaktadır. Süleymaniye Bölgesi; Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmış bir kent olarak yüzyıllarca medeniyetin kalbi olmuş, başkent statüsünü yitirdikten sonra ise zamanının ihtiyaçları doğrultusunda sanayi kentine dönüşen bir şehrin etkilerini özellikle üzerinde taşımıştır. 1985 yılında UNESCO tarafından Dünya Miras Alanı olarak ilan edilmesi, 1995 yılında kentsel ve arkeolojik sit alanı ilan edilmesi, 1991 yılında turizm merkezi ilan edilmesi ve turizm merkezi planlarının 2006 yılında iptal edilmesinin ardından 5366 sayılı Kanunun kabulü ile 2006 yılında yenileme alanı ilan edilmesi, alanın hem küresel hem de tarihi anlamda önemli bir köşetaşı olduğunun göstergesidir ve bu da alandaki planlama çalışmaları sürecinin derin bir süzgeçten geçirilerek yapılmasının oldukça önem kazandığını göstermektedir. Birçok niteliği barındıran Süleymaniye Dünya Miras Alanı'na ilişkin planlama çalışması aşamasında mevzuat ve yetki karmaşası yaşanmakta, sit alanı özelliği nedeni ile planlama çalışmalarında dikkat edilmesi gereken kriterler ve sınırlamalar artmakta, Dünya Miras Alanı olması ise planlama sürecinde evrensel kriterlerin de dikkate alınması zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Tarihi kent merkezleri ülkelerin sahip olduğu mirasın ebedileştirildiği mekanlar olduğu için bu alanlarda uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin kentte nasıl bir kimlik oluşturduğu, dönüşüm projelerinin o mekanın kimliğini ne derece korunabildiği araştırılacaktır. Yapılan analizlerle mekanın kimliğinin ne derece değişime uğratıldığı ve ne kadar sürdürülebilir kılındığı tespit edilmeye çalışılacak, bu bağlamda dönüşüm projelerinin ortaya çıkarmaya çalıştığı tarihi kimlik uygulamalarının gerçekliği ve yerelde oluşturdukları etkileri irdelenecek, tarihi kentler bağlamında mekana özgü planlamanın yerelde sürdürülebilir, kentli ile bütünleşen, karakterini tümü ile yaşatabilen mekanların oluşturulabilmesi amacı ile nasıl şekillenmesi gerektiğine dair dikkat edilecek hususlara değinilecektir.

1.3 Hipotez

Küreselleşme sürecinde ortaya çıkan ekonomik sorunlar tektipleşmeyi ortaya çıkarmıştır. Üretimin ve tüketimin bu kapsamda benzeşmesi ile benzer mekanlar meydana gelmiş, tüketimde doygunluk seviyesine gelinmesi ile ekonomik krizler ortaya çıkmıştır. Bu süreçte yeni sermaye kaynakları arayan ülkeler için sahip oldukları özgünlüklerin önemi oldukça artmıştır. Dünya örnekleri incelendiğinde, tarihi kentlerin, ülkelerin sermayeyi çekebilmelerini ve küreselleşme sürecinde rekabet edebilmelerini sağlayan mekanlar olarak öne çıktığını, bu kapsamda tarihi alanlarda kentsel yenileme uygulamaları ile mekanların yeni bir fiziksel çehreye kavuşmakta olduğu ve söz konusu alanlarda yaşamakta olan insanların artık bu mekanlardan uzaklaştırıldığı, tarihi kentlerin sahip oldukları kimlikten bambaşka bir kimliğe bürünmeye başladıkları anlaşılmaktadır.

Süleymaniye Dünya Miras Alanı da hem ülkemiz için yüzyıllar boyu hüküm sürmüş bir imparatorluğun eski başkenti olması hem de üstün evrensel değeri nedeni ile küreselleşme sürecinde sermaye rekabeti bağlamında öne çıkmaktadır. Arkeolojik ve kentsel sit alanı, dünya miras alanı ve yenileme alanı ilan edilen Süleymaniye Dünya Miras Alanı da günümüzde yapılmakta olan kentsel yenileme uygulamaları ile yaşayanların bölgeyi terketmesi, sosyal yapının tamamen değişmesi ve farklı bir fiziksel dokuya sahip olması gibi benzer tehditler ile karşılaşma riskini taşımaktadır. Tez çalışması kapsamında alanda yapılan ayrıntılı çalışmalar Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nda yaşayanların bölgeyi terkettiğini, inşaat çalışmalarının başladığını, alanın sahiplerinden geriye çok az kişi kaldığını göstermekte olup, Dünya örneklerinde rastlanan bu dönüşümün olası sonuçlarının söz konusu alanda da yaşanacağına dair göstergelerin bulunduğu tespit edilmiştir.

1.4 Tezin İçeriği

Süleymaniye Bölgesi'ne ilişkin olarak yapılmış olan bu tez çalışması dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk üç bölümde kavramsal çerçeve ayrıntılı olarak anlatılmakta, küreselleşme, kimlik ve kentsel dönüşüm kavramları ayrıntılı olarak incelenmiştir. Küreselleşmenin meydana getirdiği etkilerin ülkeler, bireyler ve kent mekanlarına ilişkin etkileri irdelenerek planlama sürecinde meydana getirdiği değişimler saptanmaya çalışılmıştır. Kimlik kavramı ile bir olgudan bahsederken

onu tanımlayan kriterlerin neler olduğu ayrıntılı olarak tanımlanmış, bu doğrultuda söz konusu kriterler kapsamında kent mekanının kimliğini doğru tanımlayabilmenin önemi ve planlamaya sağladığı girdiler saptanmıştır. Küreselleşme araştırmaları kapsamında dünyadaki değişen ve dönüşen olguların bir çerçeveye oturtulması ve kimliğin nasıl inşa edildiğinin ve tanımlanacağına tasvirinin ardından kentsel dönüşüm kavramı çalışılmış, dünyada ve ülkemizde nasıl bir süreçten geçtiği, benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konmuştur. Ülkemizin Dünya'dan daha farklı bir süreç geçirmesinin nedenleri irdelenmiş, planlama çalışmalarının yönteminin farklılaştığı noktalar tespit edilmiştir. Kentsel mekanda dönüşüm uygulamalarındaki sorunlar, ortaya çıkardığı zararlar irdelenmiş, bu sorunlara yönelik çözümler ortaya koyabilen Dünya örnekleri ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde Süleymaniye Bölgesi tarihsel ve planlama süreçleri kapsamında incelenmektedir. Alanın tarihsel sürecinin çalışılması kentteki kırılma noktalarını ortaya koymakta yardımcı olmuş, bu dönemlerde ne gibi ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel değişimlerin mekansal izdüşümleri saptanmaya çalışılmıştır. Kırılma noktalarında tespit edilen mekansal tepkiler kentin karakterini analiz etmede son derece önemli olmuştur. Bu şekilde Süleymaniye Bölgesi'nin kimliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Kimliği net olarak tanımlanabilen tarihi kentsel mekanların sorunları ve çözüm yöntemleri o alana özgü tespit edilebilirse daha sağlıklı mekanların ve sürdürülebilir kentlerin ortaya çıkarılacağı hususları gözlemlenmiş, bu kapsamda alanda yapılmış olan kent planlama çalışmaları tarihsel olarak sistematik bir şekilde araştırılmıştır. Planların hedefleri, nasıl bir Süleymaniye ortaya koymaya çalıştıkları, öngördükleri kimlik ve fonksiyonlar irdelenmiştir. Bölgenin neden zaman içinde çöküntü alanı haline geldiği, ekonomik ve siyasal olguların mekandaki etkileri sebep-sonuç ilişkisi kapsamında tasvir edilmiştir.

Uygulamalar söz konusu olduğunda; hem eski başkent kimliği, hem sahip olduğu zengin coğrafyası hem de Dünya Miras Alanı olması kapsamında ülkemiz ve aynı zamanda küresel bir önem arz eden Süleymaniye Yenileme Alanı'nının daha detaylı ve hassas bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Tarihsel süreç içinde

yapılan plan uygulamaları, hukuksal çerçeve ve mekansal analizler ile desteklenerek kentsel dönüşüm çalışmalarının tarihi kent merkezlerinde başarılı olup olmadığı mekanın tarihsel süreci, yapılan planlama çalışmaları, hukuki çerçevede ve alanda yapılan somut incelemeler kapsamında değerlendirilmiş, gelecekte ortaya çıkabilecek fırsatlar ve riskler öngörülme çalışılmıştır.

Alanın sosyo-e ekonomik profile ve yaşadığı dönüşüm, Nuran Zeren GÜLERSOY, Azime TEZER, Reyhan Genli YİĞİTER, Kerem KORAMAZ ve Zeynep GÜNAY'ın ortak çalışması olan "World Heritage Project, Istanbul Project, Istanbul Historic Peninsula Conservation Study Vol 3 Süleymaniye" ile Bülent ŞEN'in İstanbul Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Dönüşüm: Mekânsal Müdahaleye İçerden Bakış ya da Mekânsal Toplumsalla Birlikte Düşünmek" isimli makalesi kapsamında ve Süleymaniye muhtarı ile yapılan mülakatlar aracılığıyla çözümlenmeye çalışılmıştır. Ancak alanın çok fazla göç vermesi ve uzun süredir alanda yaşayanların alanda ikamet etmiyor olması sosyal yapının tespitini oldukça zorlaştırmıştır. Bu nedenle dönüşüm uygulamalarından sonra kentin sosyal olarak nasıl şekilleneceği net bir biçimde öngörülememektedir.

Tarihi kentlerdeki dönüşümün ortaya çıkış sürecinin ve sonuçlarının tezin ana başlığı olan küreselleşme ve kimlik kavramlar ile ilişkisini net bir şekilde ortaya koymak için Rana ASLANOĞLU'nun "Kent, Kimlik, Küreselleşme" ve ASHWORTH ve TUNBRIDGE'in "The Tourist – Historic City" isimli kitaplarına başvurulmuş, Ceren BALCAN'ın "Kentsel Yenileme ve İki Şehir Hikayesi, Tarlabası ve Süleymaniye." ve Ayşe BUDAK'ın "Süleymaniye Ve Sulukule Yenileme Alanlarındaki Uygulamaların Karşılaştırmalı Değerlendirmesi" başlıklı tez çalışmaları kapsamında alana ilişkin yapmış oldukları alana ilişkin analizlerinden faydalanılmış, İstanbul Yenileme alanları KTVKBKM Arşivi, 2012 tasdik tarihli Tarihi Yarımada Uygulama İmar Planı Plan Raporu, 2011 onay tarihli İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı ile 2018 onay tarihli İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Plan Raporlarından alanın fiziksel, sosyo- ekonomik, mimari özellikleri ve tarihin ilişkin kapsamlı bilgiler ve haritalar temin edilmiştir. Analiz haritaları ve planlama sürecine ilişkin açıklamalar kapsamında faydalanılmıştır. Tez çalışması kapsamında alanda yapılan

incelemeler aşamasında her binanın fonksiyonları ile yıkılmış ve varlığını sürdüren binaların gösterildiği analiz haritaları yapılmıştır.

Yenileme Kurulu, Fatih Belediye Başkanlığı Plan ve Proje Müdürlüğü, Süleymaniye Mahallesi Muhtarı, Vefa Caddesi aksı üzerinde çalışmakta olan yirmi kişi (esnaf ve kitapçılar) ile görüşmeler yapılarak alanın özellikleri ve süreç hakkında somut ve ayrıntılı bilgiler elde edilmiştir.

Yenileme çalışması kapsamında Süleymaniye Bölgesi beş ana etaba ayrılmıştır. Çalışma kapsamında her etap yerinde incelenmiş, Alana ilişkin fotoğraflandırmalar yapılmış, etaplar karakterize edilmiş, birbirleri ile farkları irdelenmiştir. Alanda birinci ve ikinci etaplarda uygulamaların başladığı tespit edilmiş olup çalışma kapsamında yıkımların en yoğun olduğu birinci etap daha kapsamlı çalışılmak üzere tercih edilmiştir.

Birinci etaba ilişkin tüm alanda yapılan fonksiyon analiz haritası ile tescilli yapı haritası bir araya getirilmiş ve yıkılmış olan tescilli yapılar tespit edilmiştir. Tescilli yapıların en yoğun olarak yıkıldığı tespit edilen altı yapı adası seçilmiş ve yerinde incelenmiştir. Planlar incelenerek yapı adalarının kat yüksekliği, fonksiyonları tespit edilmiş, avan projeleri incelenmiş, tadilat planları kapsamında nasıl değişimler geçirdikleri, yeni aldıkları işlevleri incelenmiştir.

Mimari haritalar mevcut konumları ile projelerindeki durumları karşılaştırılarak mimari dokunun nasıl değişeceği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Süleymaniye alanındaki incelemeler sonucunda alanda doğru bir süreç uygulanıp uygulanmadığı hususları değerlendirilmiştir.

Kentsel dönüşüm söz konusu olduğu zaman kentlerin hangi etmenler vasıtası ile şekillendirildiği hususu önem kazanmaktadır. Yüzyıllardır kentler doğal afetler, savaşlar gibi dış etmenler ile ait oldukları ülkenin ekonomik ve sosyal politikalarına bağlı olarak değişimlere uğramaktadır. Bu kapsamda günümüzdeki kentsel dönüşümü tanımlayabilmek ve sınırlarını şekillendirmek için küreselleşme kavramını tüm boyutları ile incelemek faydalı olacaktır.

Günümüzde kullanılan anlamıyla 'küresel' sözcüğünün tarihsel bakımdan kökeni 1500'lü yıllardan ortaya çıkmış olsa da bilimsel olarak ilk kez Kanadalı sosyoloji profesörü Marshall McLuhan'ın 1963 tarihli "İletişimdeki İncelemeler" (Explorations in Communication) adlı yapıtında Dünya'nın belli bir bölümünün "global bir köy"e benzetilmesi ile nitelendirilmiştir. Dünya'nın, çeşitli yerlerinde medya vasıtası ile ortaya çıkan kolektif konular sayesinde yaşanan daralma ve ufalma nedeni ile bütünsel algının artışı McLuhan tarafından "küresel köy" söylemi ile betimlenmiştir (Aslanoğlu, 2000).

Görmez (2005) küreselleşmeyi, meta, sermaye, bilgi ve emeğin tek tipleşmesi sonucunda Dünya'daki döngüsünün giderek anındalaşması, Giddens (2014) ise coğrafi ve teknolojik gelişmeler ile hammadde ve insan emeğinin toplanması amacıyla ülkelerin ekonomik olarak karşılıklı bağımlılık ilişkisi kurması olarak tanımlamaktadır.

Küreselleşme modernizmin neticesi olarak değerlendirilmekte ve arasında kilometreler bulunan yerleşimlerin birbiri ile ilişkilendirdiği, küresel ölçekte sosyal bağlantıların artışı ile yerleşimlerin bir yere ait olgularla biçimlendirildiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Aslanoğlu, 2000).

Robertson (1999) küreselleşmeyi "*Dünya'nın ufalması ve bireyler tarafından bütün bir dünya bilincinin kuvvetlenmesi*" olarak tanımlamaktadır (Robertson, 1999 s. 70.) 1960'lı yıllarda hem bireysel hem de kolektif kavramlarla dışa vurumu ortaya

çıkartan özgürlük gibi kavramlara odaklanan bir devrim olarak tanımlanan sürecin küresel bilinci ortaya çıkardığını ifade etmektedir (Robertson, 1999).

Robertson, küreselleşme yerine süreçlerin önemini vurgulamakta ve küreselleşme yerine “kü-yerelleşme” kavramını önermektedir. Bu kavrama göre küresel stratejiler yerele bağlı olarak farklılaşan düzlemlerde yeniden üretilmektedir. Küreselleşme sürecinde heterojenlik ön plana çıkarılmakta, yerellikler arasında etkileşim bağlamında yerellikler küresel süreçlerde yeniden inşa edilmektedir. Robertson’ın kü-yerelleşme kavramıyla küresel olanla yerel olanın, daha da genel bir deyişle evrensel ile tikelin iç içe geçmeleri olarak betimlemektedir (Aktaran: Aslanoğlu, 2000).

Wallerstein ise küreselleşmenin tanımını yaparken küresel çaptaki bütünlüğü “modern dünya sistemi”, “kapitalist dünya ekonomisi” şeklinde adlandırarak küreselleşmenin ekonomik boyutunu vurgulamaktadır. Kapitalist sistemin başarısı merkez ve çevre ülkelerin birbiri ile iş bölümü yaratılması ve sürdürülmesine bağlıdır. Bu sebeple bu iş bölümünün sınırları genişleyerek çok sayıda kültürel alanı kapsamış ve dünya ölçeğine yayılmıştır. Wallerstein, sosyal ve politik küreselleşmeyi ekonomik küreselleşmenin neticesi biçiminde tanımlamakta ve ekonomik çıkar arayışlarını küreselleşmenin odağına oturtmaktadır (Özyurt, 2005,).

Küreselleşmenin yoğunlaşma izdüşümleri iki kırılma noktası ile tanımlanabilmektedir. Bunlar 19. Yüzyılda ortaya çıkan ve kentlerdeki yoğun sanayi üretimi ile iş gücü ve sermayenin ulusal ve mekansal sınırları aşmaya başladığı Birinci Sanayi Devrimi ve 1970’li yılların ikinci yarısında post fordist üretim ile yoğun sanayi üretimi sonucu oluşan İkinci Sanayi Devrimidir (Görmez, 2005).

İkinci Dünya Savaşı’nın bitişinden sonraki süreçte ekonomide büyüme meydana gelmiş fakat söz konusu büyüme 1970’li yıllarda kesintiye uğramıştır. Bu kesintiye aşabilmek için yeni teknolojiler üretilmeye çalışılmıştır. Üretim tekrar organize edilmiş, haberleşme ve bilimde gelişmeler yaşanmış ve bu da mal ve sermaye dolaşımını uluslararası bir sürece yönlendirmiştir (Eraydın, 2001).

Küreselleşmenin yol açtığı karşılıklı bağımlı ekonomi ve homojen toplumsal, siyasal ve kültürel yapı karşıt kavramları da bu bağlamda beslemiştir. Bütünleşmeyle beraber bireyselleşmeyi, tek tipleşmeyle beraber öznelleşmeyi, merkeziyetçilikle beraber adem-i merkeziyetçilik gibi kavramları ortaya çıkarmıştır.

20. yüzyılda Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile korumacı politikalar geride bırakılmış, neoliberal politikalar öne çıkmış, sanayi ve teknoloji ile haberleşmede yapılan ilerlemeler tüm Dünya'da önem kazanmış bu kapsamda ulusal sınırlar etkisini yitirmiştir (Keleş, 2004).

Dünya'da coğrafi keşifler, bilimsel devrimler ve sanayi devriminin ortaya çıkışıyla beraber keşfedilen bölgelerin artışı ile yeni kültürlerin tanınması olanaklı kılınmış, sanayinin ihtiyacı olan hammadde, işgücü ve pazar arayışı sonucunda ülkeler birbirleriyle yoğun ilişkiler içine girmişlerdir. 1980'lerden itibaren küreselleşme olgusunun etkilerini bu denli yoğun olarak fark etmemizin iki önemli temel sebebi vardır. Bunlardan biri bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki önemli gelişmelerdir. Bilgisayar teknolojilerinin çok sayıda üretimi, boyutunun küçülmesi ve ucuza piyasaya sunulması, kullanılma olanağını büyük ölçüde arttırmıştır. Kablo teknolojisinin daha etkin ve daha ucuz bir hale gelmesi ve iletişim uydularının artmasıyla beraber uluslararası iletişim ve bilgi aktarımında büyük bir artış sağlanmıştır (Giddens, 2014). Ekonomik ilişki ağı gelişip yoğunlaşmış, ideolojik farklılıklar çözülmeye uğramış, Dünya'da yaygın bir liberalleşme süreci başlamış, kültür ve inançlar benzerlik göstermeye başlamıştır (Görmez, 2005).

Haberleşme ve üretim sürecinde ortaya çıkan ilerleme yeni bir sosyo- ekonomik sistemi meydana getirerek mekana yeni bir anlam kazandırmış, ulusal sınırlar etkisini kaybetmiş, ülkeler değil kentler ile sistem şekillenmeye başlamış, bu gelişmeler sonucunda millet değil birey kavramı ve kimlik kavramı konuşulmaya başlanmıştır (Eraydın, 2001).

2.1 Küreselleşme Kavramının Boyutları

Küreselleşme, çok boyutlu bir kavram olup, tüm bu boyutların karşılıklı etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel değişimler karşılıklı bir dönüşüm içindedirler. Bu olguların etkileşimi kendisini ekonomik

aktivitelerin biçimi ve üretim ilişkileri doğrultusunda insan yaşam biçimi, tüketim kalıpları ve alışkanlarında dolayısıyla bu işlevleri gerçekleştirdikleri yaşam alanlarında yani kent mekanlarında ifade etmektedir. Bu bağlamda küreselleşmeyi çeşitli boyutlarıyla irdelemek son aşamada da mekansal etkileri incelemek son derece önemlidir.

2.1.1 Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu

Giddens'a göre küreselleşmenin ortaya çıkmasını sağlayan en önemli etken ekonomik nedenlerdir. Devletlerin karşılıklı ilişkilerinin yoğunlaşması korumacı politikaların azalmasına sebep olmuş, ekonomik süreçler üzerindeki kısıtlayıcı yasalar kaldırılmaya başlanmış, paranın küresel olarak sınırlara bağlı olmadan aktarımı, sermayenin sınırlardan bağımsız hale gelmesi ile olanaklı kılınmıştır (Giddens, 2014).

Wallerstein da küreselleşmenin ekonomik kökenli olduğuna katılmaktadır. Tarımsal işgücündeki artışın sanayi ve hizmetler sektörüne kaymasıyla beraber gelirinin büyük bir kısmını tarım dışı ihtiyaçlara ayırabilen tüketim toplumu oluşmuş, zamanla tedarik edilmesi gereken mal ve hizmet miktarı ve çeşidi artmıştır. Talebin karşılanması doğrultusunda daha fazla işgücü ve daha fazla hammadde ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Her ülkenin kaynakları farklı olduğu için bu ihtiyaçların temini karşılıklı ilişkilerin oluşturulmasıyla ve geliştirilmesiyle gerçekleşmiş, ekonomideki üretim karşılıklı bağımlı ilişkilerin varlığını şart koşmaya başlamıştır. (Özyurt, 2005)

Uluslararası ticaret ile yatırımların artması ve yoğunlaşması, pazarın büyümesi, küresel çapta ekonomik kuruluşların artışı, serbest pazarın artışı, dış ticaret hacmindeki gelişmeler ile çok uluslu şirket faaliyetlerinin artışı ile karşılıklı bağımlılığın artışı ekonomik küreselleşme olarak tanımlanmaktadır (Aktel, 2001).

Küresel ekonomi günümüzde gelişme yönünü sanayi ve tarımdan daha çok bilişimde göstermekte, giderek bilgisayar yazılımları, medya ve eğlence ürünleri ile internete dayalı hizmetler gibi temelini bilgiden alan üretim formuna bürünmektedir. Bu da küresel ölçekte bir bilgi toplumunu ortaya çıkarmaktadır. (Giddens, 2014). Ülkeler bu kapsamda küresel ölçekte nitelikli ürünler sunabilmek

için nitelikli işgücü sağlayarak bilgi teknolojilerindeki kaliteyi arttırma yönünde politikalar izlemektedir.

İmalat sanayisinin giderek artan bir biçimde küreselleşmesi çoklukla küresel mal zincirleri, yani nihai bir ürünü ortaya çıkaran dünya çapındaki işgücü ve üretim ağları olarak adlandırılmaktadır. Bu kapsamda uluslararası şirketler Dünya'nın birçok yerinde üretim mekanizmalarına sahip pazarlara hakim konuları ile ekonomik küreselleşmenin merkezindedirler ve küreselleşmeye yön vermektedirler (Giddens, 2014).

2.1.2 Küreselleşmenin Siyasal Boyutu

Küreselleşmenin ekonomik anlamda ortaya çıkardığı değişim ve dönüşümler, Dünya'daki siyasi yapıyı da etkilemeye ve dönüştürmeye başlamıştır. Tarihte geçmişe bakıldığı zaman siyasal değişimlerin ve devrimlerin ardında ekonomik altyapının değişimi ve dönüşümünün siyasal dönüşümle gerçekleştiği göze çarpmaktadır (McNeill, 2015).

Küreselleşmenin etkisi ile devletin değişen rolünü en iyi şekilde anlayabilmek için, kapitalizmin tarihsel süreç içindeki değişimini incelemek faydalı olacaktır. Devletin rolü bu süreç içerisinde serbest piyasa koşulları, ekonomik krizler ve savaşların etkisi ile çeşitli amaçlar ve önlemler bağlamında değişime ve dönüşüme uğramıştır.

Dünya kapitalizminin son iki yüzyıllık tarihi incelendiğinde kapitalizm iki döneme ayrılarak tasvir edilmektedir. Birinci Dönem 18. Yüzyılda gerçekleşen Sanayi Devriminin teknolojik gelişmelerini takiben, yaklaşık olarak 1870-1917 yılları arasında dünya mal ve finans piyasalarında hükmünü sürdürdüğü, para piyasalarında ve ticaret ilişkilerinde altın standardının norm kabul edildiği dönem olarak, ikinci dönem ise Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ve ulus devletinin kalkınma ve ticaret politikaları ile şekillenen 1914-1960 yılları arasındaki evrede ortaya çıkan, sermaye hareketlerinin giderek artan akışkanlığı ve sermayenin spekülasyon özellikleri taşıyan niteliklerinin devletin bağımsız stratejiler belirleme özgürlüğünü kısıtlayan olgular oluşturduğu, yeni bir yapılanma dönemi olmak üzere farklı iki evrede gerçekleşmiş olduğu tespit edilmektedir (Erinç, 2013).

İkinci evrede devletin korumacı politikalar geliştirmesine neden olan en önemli gelişme 1929 Ekonomik Bunalımı'dır. 24 Ekim 1929 günü New York borsasında 16 milyon civarında hisse senedi %50 ile %90 arasında değer kaybetmiş, yaşanan bunalım çok kısa sürede tüm dünyayı etkilemiştir. Bunalımın yol açtığı yıkıcı sonuçlara karşı her ülke kendi başına kurtulma çareleri aramış, korumacı politikalar uygulanmaya konmaya başlanarak, sanayileşmiş ülkeler bile birbiri ardına liberal iktisat politikalarından vazgeçmişlerdir. Devlet eli ile ihracatı teşvik, ithalatı caydırma politikaları gündeme gelmiştir (Başkan, 2005).

Refah devleti olarak tanımlanan bu siyasi oluşumda devlet ekonomiyi yönlendirici bir rol üstlenmiş ve kriz anlarında ekonomik unsurlara müdahale etmiş, eğitim, sağlık, barınma gibi toplumsal ihtiyaçlara kendisi yatırım yapmıştır. Refah devleti politikası, uygulandığı ülkelerde hızlı bir büyüme sağlamış, toplumsal çatışmaları yumuşatmış, demokratikleşme adına önemli yollar kat etmiştir (Başkan, 2005).

Bu uygulama ile elektrik, gaz, yol, havayolu, banka ve sigorta şirketleri, sağlık ve eğitim hizmetleri tamamen millileştirilmiştir. Devlet; çalışan sınıflara ücretsiz eğitim ve öğrenim olanakları sunarak kendi kurumları eliyle işgücünün yeniden üretimini ve çalışanların sistemle bütünleşmesini gerçekleştirmiştir (Başkan, 2005).

Gelişmiş sanayi ülkelerinde temel hedef ekonomi içinde ağırlığını arttırmak ve sosyal dengeyi sağlamak olmuş, gelişmekte olan ülkelerde ise milli kalkınma hedeflenmiştir. 20. yüzyılın sonlarına gelindiğinde bu hedeflere ulaşamadığı görülmüştür. 1973 Ekonomik Krizi ile başlayan aşırı borç yükü altında ezilen devletlerin, uzun vadeli yatırımlara ve sosyal politika uygulamalarına harcayacak sermayeleri tükenmiştir (Özyurt, 2005).

1970'lerin başında Bretton Woods Yöntemi çökmüş, 2. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Avrupa'daki ve ABD'deki en muhafazakar siyasi partiler bile, John Maynard Keynes'in yaydığı daha yoğun bir devlet müdahaleciliğini benimsemişlerdir. Fakat 1980'lere gelindiğinde İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher ve ABD Başkanı Ronald Reagan, Keynesci neo-liberal devrimin lideri olmuş ve bilinçli bir şekilde, küreselleşme kavramını dünya ekonomilerinin "liberalleştirilmesi" ile ilişkilendirmişlerdir. Bu yeni neo-liberal ekonomik düzen,

1989-91'de Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'da komünizmin çökmesiyle daha da meşruluk kazanmıştır (Akkaş, 2008).

Devletlerin sahip olduğu tekellerin ortadan kalkışı sermaye birikiminin artışının hızı ile gerçekleşmiş, ülkeleri özel sektör konumuna sokarak birbiri ile rekabet eder hale dönüştürmüştür. 1980'li yıllardan itibaren devletler ekonomi politikalarında başarısızlıklarını kabullenerek mal üretim ve pazarlama sürecinden kendilerini geri çekmeye başlamışlardır. IMF ve Dünya Bankası gibi küresel ölçekte ekonomiyi kontrol eden kurumların da kurulması ile küresel uyum kriterlerine uymak durumunda bırakılmışlardır (Özyurt, 2005).

Devletin mal ve hizmetlerin üretim ve dağıtımından geri çekilmesi, ekonomi içindeki yerini ortadan kaldırmayıp bunu farklılaştırmış, devlet ekonomik alanın düzenleyici gücü olarak önemini koruyarak, özelleştirilmiş sanayilerin yasal çerçevede düzenlenmesi, endüstriyel ilişkilerde hakemlik konumu, birikimin yeniden bölüşümü gibi hususları tekelinde bulundurmaya devam etmektedir (Özyurt, C. 2005).

Küreselleşmenin siyasi boyutundan söz ettiğimizde karşımıza çıkan en önemli unsurlardan biri, küreselleşmeyle birlikte ulus devletin kaybettiği anlam ve önemdir. Birleşmiş Milletler ile ardından Avrupa Birliği kurulmuş, ülkelerin sosyo-ekonomik durum ve deneyimleri uluslar arası kuruluşlar tarafından denetlenir hale gelmiştir.

Siyasal küreselleşme, günümüz dünyasında siyasi güç, otorite ve yönetim biçimlerindeki yapısal dönüşüm olarak tanımlanabilir. Günümüzde, nüfuz alanını tüm dünya olarak kabul eden "küresel siyaset" anlayışının, küreselleşmenin çok aktörlü yapısının giderek güçlendiği görülmektedir. Küresel siyaset, dört temel aktörün ulus devlet, devletler-üstü kurumlar, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının karşılıklı etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Ulus devlet, bu süreçte temel birim olarak faaliyet göstermeye devam etmekte, ancak yetki ve manevra alanları belirli ölçülerde kısıtlanmakta, bu yeni oluşum küresel yönetim kavramı ile tanımlanmaktadır (Bayar, 2008).

2.1.3 Küreselleşmenin Kültürel Boyutu

Yerel değerler toplumun sahip olduğu tarihsel geçmiş ve kültür ile ön plana çıkar. Yerleşmeyi ortaya çıkaran kültür kavramının varlığı küreselleşmenin olabilmesi için oldukça önemli bir olgudur.

Robertson bu süreci “glokalleşme- küyerelleşme” ve “tikelin evrenselleşmesi”, “evrenselin tikelleşmesi” olarak tanımlamaktadır. Küreselleşme yerelliği üretir ve içselleştirir, homojenleştirici ve heterojenleştirici eğilimler bir arada yer alır, bu kapsamda tikel ve evrensel değerler birbirlerine nüfuz ederler ve birbirlerini tamamlarlar. Evrensel olan tikelleşir, tikelleşirken evrensel varoluşa küresel insani somutluk kazandırır; tikel, bireysel, biricik, farklı veya öteki olan evrenselleşir, hiçbir sınır gözetmeden yayılır (Aktaran: Özyurt, 2005, s. 80-81). Kültür, bireyin ya da toplumun tarihsel yapısına, ekonomik yapısı ve üretim ilişkilerine, bulunduğu coğrafyaya göre şekillenen bir kavramdır. Kültür subjektiftir. Birikimlere ve kimliğe göre ve zaman içindeki dışsal etkiler ile tekrar ve tekrar yeniden şekillenir (Tomlinson, 1999)

Küreselleşme yoğun bir biçimde yaşam tarzlarımızı benzeştirmekte ve dönüştürmektedir. Söz edilen benzeşim ve dönüşüm sürecini hızlandıran en önemli unsurun bilgi olması önemlidir. Bilgiye ulaşabilme maliyetleri azalmakta ve kolaylaşmakta, etki alanı genişlemekte bu da toplumlar arasındaki fiziki uzaklığı azalmakta hatta yok etmektedir. Bu bağlamda küreselleşme farklılıkların da ortadan kalkmasına neden olmaktadır.

İnsanlar tarihsel süreç içerisinde kimliklerini devam ettirebilmek için bilgi ve yaşam alışkanlıklarını belli kalıplara oturtmuş ve bu bilgileri sonraki nesillere aktararak birlik bilincini sonraki kuşaklara aşlaştırmışlardır. Kültürel küreselleşmenin en belirgin görüntüleri, dünyanın hemen her yerinde bireylerin sahip olduğu bilgi, giyim-kuşam, yeme-içme, film, müzik, eğlence tarzları gibi unsurlardaki benzeşimlerdir (Tomlinson, 1999).

Kültürün benzer bir hale gelişinde yaşam ve tüketim alışkanlıklarının benzeşmesinin etkisi oldukça fazladır. Bireyler gelir seviyelerinden yemek zevklerine, yaşadıkları mekanlardan hobilerine kadar kendilerine bir yaşam tarzı

oluşturmaktadır. Kültür, bireyin kimliğini Őekillendirerek ona yaşam tarzını belirleyen bir imaj sunmasında yardımcı olmakta bu da tüketim malları ve semboller ile mümkün kılınmaktadır. Bu nedenle kültürün küreselleŐmesinde tüketime küreselleŐmesinin payının oldukça büyük olduğunu söylemek yanlış olmaz. Günümüzde pazar ekonomisinin büyümesi de farklılıkların artması ve bu kapsamda bireysel olarak kendini tanımlama ve kimlik yaratma araçlarına olan taleplerinin artması ve bu talebe cevap verebilme olanaklarının sağlanması ile mümkün olmaktadır. Kültürel küreselleşme tüketime bu anlamda teşvik etmektedir.

Tüketim kalıplarındaki benzeşimler sonucunda tüketim unsurları da birbirine benzemeye başlamıştır. Bir malın Dünya'nın her bölgesinde temin edilebilir duruma gelmesi bunun göstergesidir. Ulaşım olanakları 19. Yüzyılda kolaylaŐmaya başlamış daha kısa zamanda daha fazla mekan ulaŐılabilir hale dönüşmüştür. UlaŐımda ortaya çıkan olanaklar reklamcılık ve kitle iletişim araçlarının da etkisiyle kitle kültürü oluşmuştur ( zyurt, 2005). Ulaşım teknolojilerinin artması ve maliyetinin azalması; iletişim teknolojileri ile başka coğrafyalardaki yaşam tarzlarının ve kültürel yapısının öğrenilmesinin geniş kitlelere yayılmaya baŐlamasıyla kültürel bakımdan zengin mekanları yerinde ziyaret etmek ve görmek isteyen insanların seyahatlerinin yođunlaŐmasını sağlamış, bu da kitlesel turizmi arttırmıştır. Daha önceden turizm dini, ticari ve askeri amaçlarla belirli bir kitle tarafından gerçekleŐtirilirken günümüzde geniş kitlelere yayılmıştır. Kültürün küreselleşmesi bu bağlamda turizmi arttıran önemli bir unsurdur.

Kültürel küreselleşmenin bir sonucu da bir yöreye ait değerlerin sembolleŐerek bu sembolik değerlerin tüketime aracı haline gelmesidir.  lkelere özgü mekanlara karşı artan görme ve tanıma talebi kapsamında turizmin küreselleŐmesinin bir sonucu olarak turist çeken bölgeler gelişmiş bölgelerin çevresi olarak yeniden inşa edilmesidir. Yerel kültürler turizmin yararına olacak bir biçimde değiştirilmiş, tüketim kalıplarına uygun birbirinin aynı oteller, plajlar, kumarhaneler inşa edilmiştir ( zyurt, 2005).

Bu kapsamda tarihi kentsel mekanların turizm talebine karşılık verebilmek adına geçirdiği dönüşüm ilerleyen bölümlerde ayrıntılı biçimde incelenecektir. Yerelin ve

farklılığın yeniden üretilmesi çabaları kaybolmak üzere olan birçok etnik kültürün yeniden canlanmasına katkıda bulunmuştur.

Sonuç olarak; kültür küreselleşme açısından son derece önemlidir. Kültür, ekonomi ve siyasal yapı birbirleriyle bağlantılıdır. Malların karşılıklı değişimi yerelleşmeyi de beraberinde getirir çünkü özgün kaynaklar pazarlanmanın odak noktası durumuna ulaşmaktadır, siyaset kültürel ilişkileri uluslararasılaştırır ve sembolleri de küreselleştirir. İnsan toplumlarının küreselleşmesi ekonomik ve siyasi düzenlemelere göre daha etkilidir. Ekonomik ve siyasal yapı kültürleştiği ölçüde; ikisi arasındaki alışveriş sembolik olarak gerçekleştirildiği sürece küreselleşebilmektedir.

2.1.4 Küreselleşmenin Mekansal Boyutu

İnsan ve mekan sürekli karşılıklı ilişki içindedir. Bireyin gelişiminin kaynağı, kendi özelliklerini geliştirdikleri, sosyal aidiyetlerini nitelemektedir. Mekan, çevresel faktörler ve insan eylemlerince biçimlenmektedir (Arabulan, 2008).

Değişen üretim ve tüketim ilişkileri, karşılıklı ilişkileri yoğunlaştırmakta, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin maliyetinin azaltarak niteliğini arttırmakta ve sundukları yeni olanaklar ile bu yoğunlaşmanın günden güne hızlanmasına hatta anındalaşmasına neden olmaktadır.

Tomlinson bu durumu "*karmaşık bağlantılılık*" olarak tanımlamaktadır. Karmaşık bağlantılılık kavramı modern hayatı nitelendiren, hızla gelişmiş ve gittikçe yoğunluğunu arttıran karşılıklı ilişkiler bağlantısıdır (Tomlinson, 1999).

Bağlantılılık durumu, yakınlık kavramının çok önemli bir belirleyicisi olmakla kalmaz, aynı zamanda küresel "yakınlığı" nasıl algıladığımızı da etkiler. Bağlantılı olmak çok özel biçimlerle yakın olmak demektir. Çünkü bu bağların getirdiği yakınlık deneyimi ile yerler ve insanlar arasında, teknolojik ve toplumsal dönüşümlerin yok edemediği, varlığı yadsınamayan yakınlık ve uzaklık bir arada bulunmaktadır. Eskiden iki kıta arasındaki mesafeler binlerce kilometre ile ifade edilmekte iken günümüzde 10 saat gibi bir uzaklık ile tasvir edilmektedir.

Bağlantılılığın "teknik" bir biçiminin ortaya çıkardığı özgül yakınlık duygusu üzerine düşünmenin bir yolu da, hava yolu ile yapılan yolculuklara ilişkin mekansal tecrübenin zamansal dönüşümüdür.

Küreselleşmenin başarısı bu geçişin ne kadar kolay yapılabildiğine bağlıdır. Örnek olarak iş yolculukları, uluslararası iş kültürünün "evrensel" uygulamalarının organize edilmesi ile yürütülmekte, bir ülkeden farklı bir ülkeye iş amacı ile giden bir kişiyi en sağlıklı şekilde iş yapabilmek kültürel farklılıkları en aza indirgeyerek sağlanmaktadır. Kültürel yakınlık kavramı bu noktayı ortaya çıkmaktadır. Farklı ülkeler, kalınacak otellerin ve iş görüşmesi yapılacak toplantı odalarının uluslararası standartlara uygun benzer mekansal ve kültürel tecrübeler sunarak fiziksel çevre uzaklığını hissedilen oranda en aza indirmekte, kapitalizm kapsamında karşılıklı bağlantı gittikçe artmaktadır. O halde, kapitalizmin araçsal bakış açısından bakıldığında, bağlantılılık giderek artmaktadır. Bu da küresel sıkışma olarak nitelendirilmektedir (Harvey, 2010).

Küreselleşme ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel olarak önemli değişim ve dönüşümler meydana getirmektedir. Ekonomik yapıyı etkilemesi, kentteki üretim ilişkilerinin değişmesine sebep olacak ve bu da o yerleşimde yaşayan toplumun profilinin ve yaşam alışkanlıklarının hatta kültürünün değişmesine sebep olacaktır. Yaşam alışkanlıkları değişen toplumun talepleri de bu bağlamda değişiklikler gösterecek bu da kendisini kent mekanında ifade edecektir.

Küreselleşmenin etkisinin öne çıktığı gözlemlenen bir kentte bilgiyi iyi bir şekilde kullanan nitelikli, bir başka deyimle beyaz yakalı dediğimiz çalışan grubu barınmaya başlamaktadır. Alımgücündeki artış ve kültürel değişimin neden olduğu tüketim talebindeki farklılaşmalar kentte kendisini değişen tüketim mekanları olarak ifade etmektedir. Alışveriş merkezleri, residans yapıları gibi korunaklı barınma birimleri, lüks siteler değişen tüketim talebinin mekandaki ekonomik yansımalarıdır. Mal ve hizmet temininin küresel ölçekte yapılması ve gelişen ticari ilişkiler kent mekanında kendini çok katlı hatta devasa denilebilecek finansal merkezler ile göstermektedir. Kültürün küreselleşmesi mekanda uluslararası organizasyonların örneğin konserlerin yapıldığı alanlar olarak ifade edebilir. Uluslararası şirketlerin kentte yer alması gene ekonomideki küresel etkinin

mekandaki yansımalarıdır. Bunlardan günümüzde en çok gözümüze çarpan Mc Donalds, Starbucks, Burger King gibi yiyecek tüketiminin yapıldığı küresel ağ mekanizmaları küreselleşmenin mekandaki en önemli temsilcilerindendir (Keyder, 2000).

Küreselleşmenin kentsel mekanda yarattığı en büyük sorun, o yerleşimin kültüründen, tarihinden ve fiziksel koşulların elverdiği sınırlardan bağımsız olarak tek tip kentler oluşturmasıdır.

Küreselleşme doğrultusunda talebi artırma amacı ile sunulan işlevlerin benzeşimi kentsel mekanda ve kentli profilinde de benzeşmeye neden olmakta bu kapsamda o yerleşimin süregelen olan kültüründen, tarihinden ve fiziksel koşulların elverdiği sınırlardan bağımsız olarak tek tip kentler oluşturmaktadır. Değişen üretim kalıpları ve kentli profili ile şekillenen kentsel mekandaki sorunlar tarihi alanlar bazında kentsel kimliğin öğeleri açıklanarak belirlenecek ve çözüm grupları oluşturulmaya çalışılacaktır.

2.2 Küreselleşme Kavramına İlişkin Değerlendirme

Çalışmanın odak noktasını tarihi alanların günümüz taleplerinin ışığında sahip olduğu potansiyeller doğrultusunda planlama olgusu oluşturmaktadır. Süleymaniye Dünya Miras Alanı 1985 yılında UNESCO Dünya Miras Listesine Kabul edilmiş olup hem ülkemiz hem de küresel ölçekte üstün evrensel taşıyan bir alan niteliğindedir.

Küreselleşmenin tez çalışması kapsamında önem kazandığı nokta ise yukarıda bahsi geçen günümüz talepleridir. Kişisel taleplerin öne çıktığı bu dönemde, öznellik biriciklik kavramları vurgulanmaya başlamıştır. Bu kapsamda küreselleşme benzerleştirici etkisinin yanında aynı zamanda farklılık, kendine özgülük gibi niteliklerin öne çıkmasına neden olmuştur. Farklılıklar küresel bir değer olarak ortaya çıkmıştır.

Ulaşım, haberleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi Dünya'daki tüm mekanların tanınmasına, ziyaret edilmesine olanak vermektedir. Dünya'nın tarihine ve geçmiş olayların sahnesi niteliğindeki tarihi alanlara olan ilgi artmış, tarihi kentsel mekanlar simgesel bir tüketim aracı haline gelmiştir.

Küreselleşmenin tarihi kentlerdeki en büyük etkisi farklı olanın öne çıkması ve söz konusu alanların da kentlerin sermayeyi kendilerine çekebilmek için rekabet unsuru haline gelmesidir.

Kent merkezlerindeki sanayi üretiminin bu alanlardan çekilmesi kent merkezlerindeki alanların atıl kalmasına ve işsizliğe neden olmuştur. Bu mekanları tekrar canlandırmak tüketimi bu mekanlara çekerek mümkün kılınmıştır. Tarihi alanlar ise ülkelerin sahip olduğu tarihi mirası sahneleyen alanlar olarak ön plana çıkmaktadır.

Küreselleşmenin kentlerin sermayeyi kendilerine çekme amacı ile rekabet unsuru olarak tarihi kentsel alanları ön plana çıkarmasının yanında önemli bir husus daha vurgulanmak istenmiştir. Bu da küreselleşmenin neden farklı olanı ön plana çıkardığı hususudur. Kent planlamada, kentsel dönüşümde tarihi alan olgusu neden ve nasıl önem kazandı, yasal ve yönetsel olarak hangi aşamalardan geçti, Dünya ile ülkemizin geçirdiği bu süreçler arasındaki benzerlikler ve farklılıklar nedir ve neden böyle olmuştur soruları bu bölümünün ana düşüncesini oluşturmaktadır.

Bu kapsamda küreselleşmenin ekonomik, sosyal, kültürel ve en sonunda da mekansal boyutları incelenerek tarihi alanların hangi süreçlerden geçerek kentsel dönüşüm çalışmalarında ön plana çıktığı olgusu detaylı olarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nın taşıdığı üstün evrensel değerler, sahip olduğu öznellikler onu diğer tarihi alanlardan mekansal, tarihsel ve hukuki noktalarda ayırmaktadır. Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nın küresel rekabet ortamında ön plana çıkmasını sağlayan hususları anlayabilmek, bu kapsamda Alana özgü planlama çalışmaları yaparak sürdürülebilir bir tarihsel kimlik oluşturabilmek küreselleşmenin boyutlarının net olarak saptanması ile mümkün olmuştur.

Kentlerin planlanması sürecinde tektipleşme olgusu gün geçtikçe mekansal özgünlükleri yok etmekte aynı biçimde mekanlar oluşturmaktadır. Kentlerin kendilerine özgü sahip olduğu fiziksel ve sosyo-kültürel zenginlikler bu kapsamda verimli değerlendirilememektedir. Sağlıklı ve gelişen kentlere kavuşmak planlanacak alanın niteliğinin doğru bir tabloya oturtulması ile mümkündür. Bu da kentsel kimliğin doğru anlaşılması ile mümkündür. Bölümün amacı öncelikle kimlik ve imaj kavramlarına değinerek kentsel kimlik öğelerinin ne olduğunu analiz etmek ve aralarındaki ilişkiyi açıklayarak kentsel kimliğin planlama açısından önemini vurgulamaktır.

3.1 Kentsel Mekan, İmaj ve Kimlik

Küreselleşme ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel olarak önemli değişim ve dönüşümler meydana getirmektedir. Değişen ekonomik üretim süreci mal ve hizmetlere ulaşım üretim ve tüketim kalıplarını değiştirmiş, ulaşım, üretim ve tüketimin sağlandığı fiziksel mekan da bu doğrultuda farklılaşmıştır. Bu da o yerleşimde yaşayan toplumun profilinin ve yaşam alışkanlıklarının hatta kültürünün değişmesine sebep olmuştur. İnsan ve yaşanan çevre her zaman karşılıklı bir etkileşim halindedir. Mekanın birey tarafından nasıl algılandığı, ne kadar benimsendiği, bireyin mekana olumlu katkılarının olmasını sağlarken, sağlıklı mekanlar sunan bir kent mekanı yaşadığı çevreye ve kente ait hisseden toplumlar yaratmakta bu bağlamda güçlü bir kent kimliği oluşmaktadır. Bu kapsamda mekan kavramının tanımı kentsel kimliğin daha net algılanması açısından önemlidir.

Mekanın anlamlandırılmasında mekanın karakteri kadar kullanıcının karakteri de önemlidir. Küreselleşmenin etkisi ile öne çıkan bir kentte bilgiyi iyi bir şekilde kullanan nitelikli, bir başka deyimle beyaz yakalı dediğimiz çalışan grubu barınmaya başlamıştır. Bu kapsamda artık bu kentte alım gücü daha yüksek, bilgi birikimi daha fazla ve kenti daha etkin kullanma potansiyeli taşıyan kentli

profilinden bahsedilebilir. Alım gücü ve bilgi birikiminin artması ise; kentte kendisini tüketim mekanlarının artması, sunduğu ürün kalitesinin ve beraberinde arz ettiği fiziksel mekanın değişmesi, daha fazla kullanıcıyı kendine çeken kent mekanlarının oluşması olarak gösterir.

Kimlik bir varlığı başka bir varlıktan ayırt eden ona özgü özelliklerin toplamıdır. Ona ait olan nitelikler ve niceliklerdir. Kimlik ait olduğu kişinin, şehrin veya toplumsal yapının kendisine özgün karakteristik bir tablosudur.

Kimlik bir tanımdır ve tanımladığı varlığın benzerlikleri ve farklılıklarını öne çıkarır. Kimlik kendiliğinden şekillenen bir kavram değildir. Örnek olarak bireysel kimlik, bireyin kendi karakteristik özellikleriyle beraber yaşadığı toplumla, inançlarıyla, aile yapısı ve aldığı eğitimle oluşturmaktadır.

Herhangi bir ülkenin çevresel niteliği incelenirse o ülkenin bazı bölgelerinde yerleşim miktarının daha fazla, nüfus yoğunluğunun daha farklı, bazı bölgelerinde fiziksel ve ekonomik koşullara göre daha yoğun veya dağınık olduğu gözlemlenmektedir. Sosyo-ekonomik, fiziksel ve kültürel koşullar bunu biçimlendirmektedir. Yerleşimler fiziksel özelliklere, tarihsel ilerleme sürecindeki gelişim yönüne ve gelişim yeteneğine bağlı olarak kendisine ait niteliklere sahiptir. Fiziksel, sosyo- ekonomik, politik yapının sonuçları mekanda kendini ifade etmektedir.

Kent kimliği ait olduğu kente özgü nitelikler bütünüdür. Kente özgü bu nitelikler tarihsel süreç içinde ortaya çıkan özelliklerdir ve o kenti diğerlerinden ayırır, insan aklında bir imge oluşturmasını sağlar.

Kancıoğlu (2006) kimliği bir varoluş tarzının ürünü olarak tanımlamaktadır. Bu tanım doğrultusunda kimlik; belli koşulların sürekliliğinin var olması kapsamında meydana gelen, kültürel miras, toplumsal gelenekler ve görenekler, toplumun talepleri ve ihtiyaçları, toplumun niteliği, yaşanan coğrafi yapısı, iklim ve doğa özellikleri, fiziksel mekan sınırları ve imkanları, ülkelerin sahip olduğu üretim teknolojileri ve değişim yeteneği onun kimlik özelliklerini oluşturmaktadır.

Kentler sahip oldukları fiziksel özellikler, doğal çevre koşulları doğrultusunda bir gelişim gösterirler. Bu potansiyeller doğrultusunda kentin ekonomik dinamikleri

ortaya çıkar ve bu da zaman içinde kentin ekonomik, toplumsal, ve siyasal yapısını belirler. Tarihsel süreç içinde her kent bu dinamikler doğrultusunda kent mekanını, kültürünü ve kimliğini oluşturur.

Robins ve Morley (1997) ise kimlik kavramını canlı veya cansız varlıklar için kendisine özgün, farklılık yaratabilen, bir diğerinden farklılaştıran ve onu tanıtan özellikler toplamı olarak tasvir etmektedir.

Kentin fiziksel, ekonomik, tarihi yapısı ve tarihsel mirası, toplumsal yapısı kentin kimliğini oluşturur, toplumsal açıdan da kendisine has bir kültür meydana getirir. Kent kimliğinin oluşmasında kentin tarihi yapısı en önde gelen kriterlerdendir. Kentin yıllar içinde yaşadığı ekonomik değişim, toplumsal dönüşüm, üretim ilişkilerindeki yenilikler, bireye ve mekana yansımalarıyla kentin kimliğini şekillendirir.

Kent kimliği, o kente ait özellikleri taşır, çoğunluk içinden algılanabilme kimlik sayesinde olmakta olup kendilerine has bir takım özelliklerle diğer kentlerden ayrılırlar. Karnaval denildiğinde akla Rio kentinin, boğa güreşleri denildiğinde, İspanya'nın, su kanalları denildiğinde Venedik'in aklımıza gelmesi gibi. O kente özel yapılan etkinlikler, yaşam tarzı, mimari özellikleri, tarihsel süreç içerisinde geçirdiği kendisine has değişimleri ve doğal yapısı gibi kentleri tanımlanabilir ve diğerlerinden ayırabilir hale sokan birtakım özellikler, o kentin kimliğini oluşturur.

Kent kimliği ait olduğu kente özgü nitelikler bütünüdür. Kente özgü bu nitelikler tarihsel süreç içinde ortaya çıkan özelliklerdir. Kente özgü bu nitelikler o kenti diğerlerinden ayırır ve insan aklında bir kent imgesi oluşturmasını sağlar. Kentler de, kendilerine has bir takım özelliklerle diğer kentlerden ayrılırlar ve bu özellikleri, kimliklerinin bir parçası olmaktadır. Bu özellik, folklorik bir özellik de olabilmektedir. Anıt yapıları, kentin tarihini görsel olarak anlatan unsurlar kenti tanımlanabilir hale getiren öğeler o kentin kimliğini meydana getirir. Bir kent bu biçimde algısal bütünlüğe kavuşur.

Kent kimliği uzun bir zaman dilimi içinde biçimlenir. Kentte yaşayanların ona yüklediği anlam yaşayanların o mekana bağlanmaları ve ürettikleri değerler kapsamında o mekanı korumaya ve kendilerini ait hissetmelerine başlamaları

kapsamında kimliklenir. Mekan ile aidiyet kurulamayan yerlerde kimlikten söz etmek mümkün değildir (Tekeli, 1991).

Kentin fiziksel, ekonomik, tarihi yapısı ve tarihsel mirası, toplumsal yapısı kentin kimliğini oluşturur, toplumsal açıdan da kendisine has bir kültür meydana getirir. Kentlerin sahip olduğu fiziksel, sosyo-ekonomik ve tarihsel yapılarının birbiriyle olan ilişkileri ve etkileri kentin kimliğinin oluşmasında etkilidir. Kent kimliğinin oluşmasında kentin tarihi yapısı en önde gelen kriterlerdendir. Kentin yıllar içinde yaşadığı ekonomik değişim, toplumsal dönüşüm, üretim ilişkilerindeki yenilikler, bunların bireye ve mekana yansımaları ve fizik mekanda insan eli ile sembolleştirme ile kentin kimliği şekillenir.

Küreselleşme bu bağlamda kimliği değiştiren ve dönüştüren bir kavramdır. Ekonomik yapı küreselleşme içinde ciddi bir dönüşüme uğrar. Yerelin öne çıkışıyla, rekabet ortamında ekonomik anlamda güçlü potansiyeli olan yerleşimler öne çıkarlar. Mal ve hizmet çeşitliliği artar, toplumda sınıfsal yapı değişir. Hizmet ve bilgi toplumu oluşmaya başlar. Dönüşen ekonomi, toplumsal yapıyı ve kültürü de beraberinde dönüştürür. Yerelin inşasıyla beraber toplum kendi kültürünü yeniden inşa eder, bu bağlamda toplumun yaşayış tarzı, tüketim alışkanlıkları, iş ilişkileri ve sosyal hayatları kent mekanındaki organizasyon ile kendini ifade eder. Kentler işlevleri kapsamında öne çıkan fonksiyonları doğrultusunda yeniden planlamaya başlanır.

Tarihi kentsel alanlarda kent mekanının daha çok kullanıcı tarafından kullanılması ve küresel bağlamda tanıtımının sağlanması amacı ile geliştirilen turizm stratejilerine bakıldığında, bir kent imajı yaratmanın çabası görülmektedir. Yaratılan bu kent imajı üzerinden kentsel alanların ulusal ve uluslararası turizm sektöründe pazarlanması hedefi bulunmaktadır. Ancak kent imajının anlaşılabilirliği adına kültür, kimlik, kültürel kimlik gibi kavramlarında mekanda sağlıklı bir şekilde ifade edilmesi gerekir.

Küreselleşme aynı zamanda kimlik deneyim ve algı, kültür de bilgi ve toplumsal kalıplar olarak betimlendiğinde özgün ve biricik olan ile gelişmekte, farklı olanların karşılıklı bağlantılılığı ile genişlemektedir. Kentlerdeki özgünlüğün ve toplumsal

mirasın keşfedilmesidir. Kentlerde mekansal bilgiye, insanlık tarihine olan merak turizm aktivitelerinin artışına neden olmuştur.

Kültür; evrim, devrim ya da mutabakat gibi yöntemler sonucunda toplumun üzerinde anlaşmaya vardığı ve benimsediği değerler olarak adlandırılabilir. Kimlik ise süreklilik ve kalıcılık, tanınabilir olma, birlik ve uyum gibi özellikleri barındırmaktadır. Kimliği yansıtan kültürel unsurlar olup, deneyimden bilgiye evrimsel bir geçiştir.

Kimlik ve kültür kavramlarını çalışma kapsamında değerlendirdiğimizde; küreselleşme ve beraberinde tek tip bir kimlik ve kültürün meydana geldiği sonucu ortaya çıkabilmektedir. İletişim ve ulaşım teknolojisinde maliyetin azalması bu aktivitenin ölçeğini genişleterek globalleştirmiştir. Bu kapsamda kentsel turizm örneğinde bakacak olursak karşılıklı bir etkileşim halindedir. Hem turist talepleri doğrultusunda yaratılan bir kültür ve o kültürün ihtiyacı mekanlar, hem de yaratılmak istenen bir toplum modeli söz konusudur.

Bütün kültür ve kimlik tartışmaları mekan üzerinde gerçekleşmektedir. Mekan aslında kültür ile özdeşleşmiş olup, her kültürün farklı olması gibi her mekanın kültürel ifadesi de farklıdır. Mekan farklılıkları ve çeşitlilikleri kültürün fiziksel bir yansımasıdır. Bu bağlamda kentsel alanlar da bu çeşitliliği barındırmaktadır. Kentsel kimliğin bu çeşitlilik ile değerlendirilmesi gerekir.

Küreselleşmenin bir sonucu olan kentsel kimlikteki farklılık ve benzerlik ifadeleri, kentsel turizm stratejilerinde de kendini göstermektedir. Kentsel turizmde kentin çok katmanlı yapısının göz ardı edilmesi yalnızca talep oluşturacak olan tarihin öne çıkarılmaya odaklanması ve bu doğrultuda yaratılan kentsel imaj söz konusudur. Yaratılan imaj kentsel kimliğin parçalarından sadece bir tanesi olmakla beraber, kentin geçmişinden koparılması ile yaratılıyorsa kimliksizleşmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

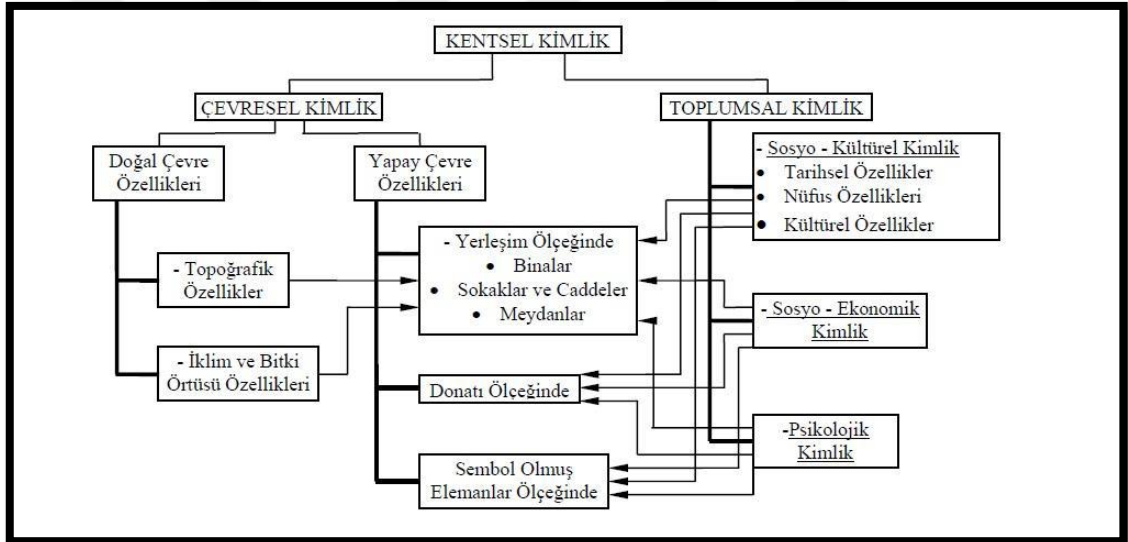
Keleş ve Mengi (2017) küreselleşmenin kentler üzerindeki etkilerini incelerken, gelir grupları arasındaki uçurumu arttırdığını, yüksek gelir gruplarının kent merkezinden uzakta yapılan lüks konut bölgelerine yerleşirken, kentsel dönüşüm projeleri ile eski kent merkezlerine yerleştiklerini, bu gelişimin üst gelir

gruplarının talebi doğrultusunda şekillendirdiği sonucuna varmışlardır. Kentsel alanlar, konut ve merkezi iş alanları aynı tip yollar ve yapı tipolojileri ile yapılmakta ve bu olgu kentleri mekânsal anlamda bir örnek duruma gelmekte, kente özgü nitelikler bu kapsamda zarar görmektedir.

3.2 Kentsel Kimlik Öğeleri

Kente karakterini veren kriterleri dört başlık altında kategorize edilmektedir. Bu kriterler kentin fiziksel, işlevsel, tarihsel ve sosyo-kültürel kimlikleridir.

Kentin kimliği sahip olduğu doğal çevre ile insan tarafından yapılmış çevre olarak iki kategoriye ayrılır. Doğal çevre kentin insanlar tarafından nasıl şekillendirileceğini yönlendirmektedir. Bu kapsamda oluşan sosyo- ekonomik ve kültürel öğeler şehirlerin tipolojisini meydana getirir (Önem ve Kılınçaslan, 2005).

Şekil 3.1 Kentsel kimlik oluşum şeması (Örer, 1993)

Fiziksel kimlik kentin hiçbir müdahale olmadan sahip olduğu doğal özellikleri toplamıdır. Fiziksel kimlik bir anlamda kentin gelişim yönünü ve şeklini belirler. Diğer üç kimlik açılımı ise işlevsel, tarihsel ve sosyo-kültürel kimliklerdir. Fiziksel kimlik kentin profilini çizerken, diğer üç kimlik birbirlerini besler, şekillendirir ve dönüştürür (Şekil 3.1).

3.2.1 Fiziksel Kimlik

Fiziksel kimlik doğal ve yapay olarak ikiye ayrılır. Doğal fiziksel kimlik yerleşmenin topografyasını, konumunu, yükseltisi, doğal kaynaklarını, yer altı zenginliklerini, doğal eşiklerini, iklim koşullarını kapsar. Yapay kimlik ise insanlar tarafından sonradan oluşturulan fizik mekandır. Yapay fiziksel çevre dinamik, doğal fiziksel çevre ise statik özellik taşımaktadırlar. Sokaklar, yollar, binalar, donatı alanları, kamusal mekan gibi fizik mekana ait öğeler kentin yapay fiziksel kimliğini oluştururlar. Yapay fiziksel kimlik, yerleşmenin toplumsal, tarihsel ve ekonomik yapısı ve kültürü ile etkileşim içindedir.

Küreselleşme bu bağlamda kimliği değiştiren ve dönüştüren bir kavramdır. Fiziksel kent kimliğini oluşturan bileşenler, doğal çevreden kaynaklanan kimlik öğeleridir. Kentin topografik özellikleri, iklim koşulları, bitki örtüsü, hakim rüzgar yönü, eğimi, denize göre konumu, sıcaklığı insandan bağımsız olarak kentin coğrafi ve dışarıdan insan eli ile müdahaleler sonucu değişmeyen özgün nitelikleridir.

Kiper (2004), kent kimliğinin oluşmasındaki en önemli girdinin tarihsel-kültürel miras; ormanlar, tarım alanları, sulak alanlar, kıyılar gibi doğal kaynaklarla birlikte korunması hayati önem taşıyan varlıklar olarak tanımlamaktadır. Arkeolojik, kültürel, toplumsal, ekonomik ve estetik değerleri ile tarihsel-kültürel mirasın yok olmasının önlenmesi kimliğin korunması açısından oldukça önemlidir. Kültürel miras geçmiş ile bağ kurmayı sağlar, bu şekilde kuşaklar arasında iletişimin sürekliliğini sağlayan, nesillerin bir ulus ve kültüre ait olma duygusunu pekiştiren, yenilemez sınırlı kaynaklar arşividir. Bu kapsamda korunması ve mekansal olarak yaşatılması hayati önem arz etmektedir.

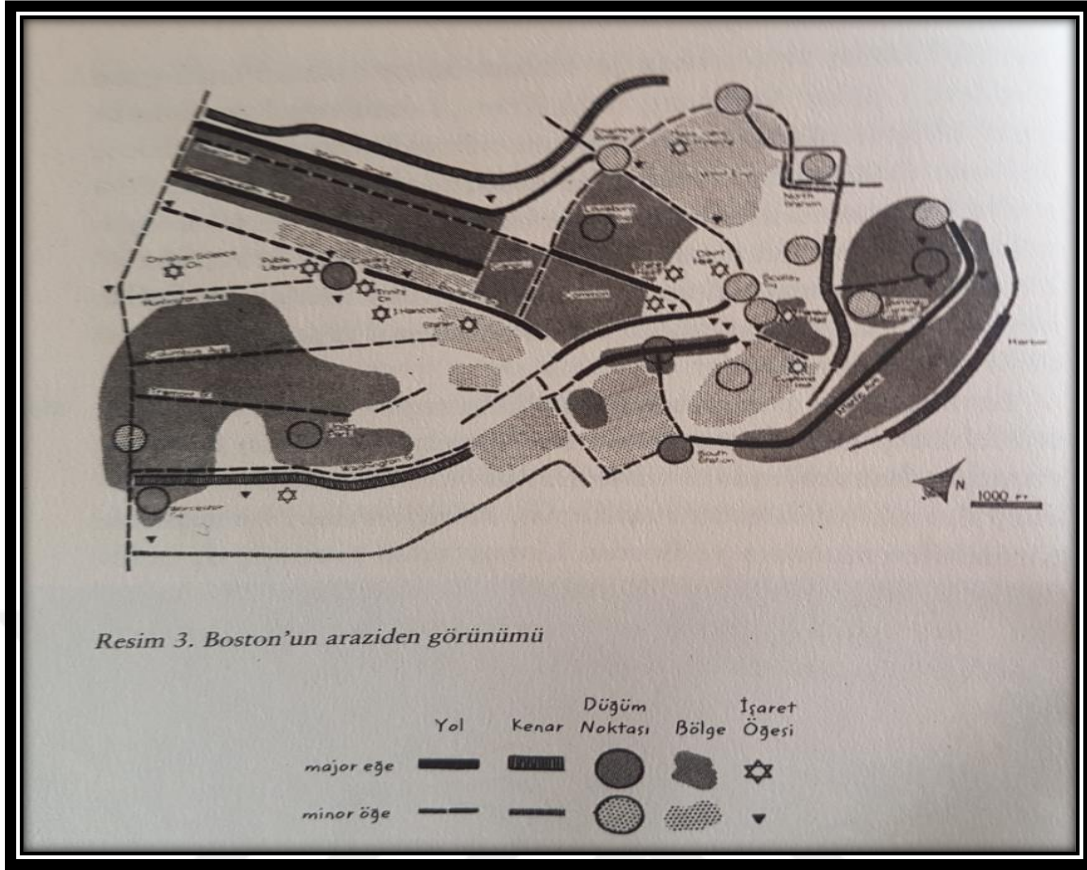
Fiziksel kimlik yerleşimin yönünü, biçimini etkileyen, biçimlendiren aynı zamanda da sınırlayan önemli bir faktördür. Fiziksel açıdan potansiyel taşıyan yerleşmeler ticari gelişmelere daha fazla olanak sağladığı için yüzyıllardan beri nüfusun yoğunlaştığı bölgeler olmuşlardır. Örnek olarak Tarihi Yarımada bölgesi üç tarafının su ögesi ile çevrili olması, Avrupa ve Asya kıtalarının arasında bir geçiş noktası olması, Asya kıtası ile çok yakın deniz yolu ulaşımı sağlayabilmesi ve sahip olduğu tepelerinin sağladığı güvenlik ve güçlü savunma sağlama özelliğiyle

yüzyıllardan beri ticaretin geliştiği, nüfusun yoğun olarak arttığı, sanayide de hızlı gelişmiş, başkentlik yapmış bir merkezdir.

Küreselleşmenin etkisiyle beraber yerleşimin fiziksel yapısının engelleri önemini kaybetmektedir. Günümüzde üretim şekli ve üretim işlevlerine hatta toplumun gelir düzeyine göre fizik mekan dönüşüm göstermektedir. Küreselleşme bu bağlamda tek tip fizik mekanlar oluşmasına sebep olurken, aynı zamanda yerelleşmenin belirgin olduğu kentlerde mekan, toplumun kültür ve yaşayış tarzına göre küresel etkilerin yeniden yorumuyla post- modern bir kimliğe bürünür (Robertson, 1999).

Kaypak (2010)'ın kent kimliği üzerine tanımı incelendiğinde, coğrafi, kültürel mimarisi yapısının, gelenek, yaşam biçimi gibi öğelerden meydana gelen bir oluşum anlaşılmaktadır. Yapılı çevreye ait kimlik öğeleri, şehirde yapılmış olan planlama çalışmaları, toplanma dağılma alanları, sokak dokusu, tarihsel zenginlikler mekana anlam yüklemektedir. Mekan kullanıcının yüklediği anlamlara göre şekillenir ve bu doğrultuda bütünsel bir resim sunmaktadır.

Kentsel çevrenin en somut olarak sınıflandırılması Lynch (1974), tarafından yapılmıştır. Lynch 'e göre kentsel yerleşim beş ana bileşenden oluşmaktadır (şekil 3.2). Bu öğeler yollar, düğüm-keşişim noktaları (node) yerleşim bölgeleri (district), belirgin işaretler (landmark) binalar, anıtlar, çeşmeler, vb., ayrıtlar-kenarlar (edge)'dir.

Şekil 3.2 Kent imgesinin 5 bileşeni şeması-Boston kenti (Lynch, 1974)

Şekil 3.2'de gösterilmekte olan beş ana bileşen incelendiğinde; yollar sınırlayıcı, düğüm ve kesişim noktaları yerleşim bölgeleri arasında bağlayıcı, bina, anıt, çeşme, o kente kimliğini veren önemli mimari eserler olan gibi daha birçok örnek verebileceğimiz belirgin işaretler ise o kente ilişkin bir algı oluşturmamızı ve o kente ilişkin imge ve imaj yaratmamızı sağlayankent imgesi öğeleridir.

3.2.2 İşlevsel, Sosyal ve Kültürel Kimlik

Bir kentten bahsedildiği zaman sadece fiziksel özellikler anlatılmamaktadır. O kentte yaşayan insanların yaşam alışkanlıkları, ekonomik özellikleri, gelenekleri, çalışma koşulları, kentteki kullanıcı ve kentsel fonksiyonları niteliği, ulaşım, tüketim, yemek alışkanlıklarına kadar geniş bir yelpazeye yayılır. Bu kapsamda mekan yaşayanları tarafından sürekli olarak değişim ve dönüşüm ve etkileşim içindedir. Bu yelpazesinin ise bir bütün olarak tasviri bize kentsel imajı sunmaktadır.

Tekeli (1991), kent kimliğini farklı algıların toplamının ortaklaştığı nokta olarak tasvir etmektedir. Çünkü kentte yaşayan her bireyin şehri nitelendirmesi farklılaşmaktadır. Ortak payda kente verilen asıl anlam haline gelmektedir.

Kentteki yaşayan bireylerin buluşma, eğlenme, dinlenme, yemek yeme, aileleri ile boş vakitlerini değerlendirme, çalışma, dini inançlarını gerçekleştirme için taleplerinin yoğunlaştığı noktalar kentsel mekânın organizasyonunda kendini göstermekte, toplumun kenti kullanma alışkanlıkları hem o toplumun sosyal ve ekonomik niteliğine hem de boş zaman alışkanlıklarına göre şekillenmektedir. Bir kentteki sık kullanılan alanlar ile sıkça da tercih edilmekten kaçınılan, güvenli bulunmayan noktalar o kente ilişkin fikir vermektedir. Mimari çevrenin kimliğini oluşturan değerlerin çeşitliliği ve zengin oluşu, kentteki sosyal ve kültürel yaşantının seviyesine ilişkin algıyı şekillendirmektedir. Sosyal yaşamda ortak bir kimlik kurmak mekânın vasıtası ile gerçekleşmektedir.

Kaypak (2010), kentin kimliği oluşturan unsurları belirtirken kentin tarihi, coğrafi yapısı, o mekanda yaşamış olan uygarlıklar, bugün yaşayan toplumsal yapının niteliği, geçirdiği evreler ilk yerleşimden bugüne geçirdiği evreleri, dönemsel kırılma noktaları, ulaşım yapısı, farklı kültürler ile interaktifliği, savaşlar, işgaller, yaşanan doğal afetler, uzmanlaşma türü gibi kavramlara değinmektedir.

Bu süreç aynı zamanda bir kentin sahip olabileceği işlevsel kimliği de belirlemektedir. Kentsel mekanın sahip olduğu konum ve fiziksel yapıyla beraber kentin gelişmesini sağlayan bazı öne çıkan ekonomik avantajlar meydana gelmektedir. Kentin işlevsel kimliği de bu doğrultuda şekillenmektedir. Kent işlevsel anlamda uzmanlaştığı işlevin ya da sektörün kimliğini taşımaktadır. Örnek olarak turizm kenti kimliği, sanayi kenti kimliği ya da bilişim kenti kimliği dediğimiz zaman bu işlevler üzerinde uzmanlaşmış kent mekanları algılarız. Kıyı kentleri 18. Yüzyılda sanayi kentleri olarak işlev kazanmışlar günümüzde zamanla sanayinin desantralizasyonu sonucu atıl kalan bu alanlar kent merkezlerinin tüketim mekanları haline gelmeleri ile kentlinin kullanım talepleri doğrultusunda kültür, turizm mekanlarına dönüşmüşler veya dönüşmektedirler. İşlevsel kimlik kent mekanında yapay fiziksel çevre ile kendini göstermektedir. İşlev alanlarının

yer seçimi, üretim şekli ve işlev alanlarının birbirleriyle olan ilişkileri kapsamında şekillenmektedir.

Robertson (1999) sosyal ve kültürel kimliğin bireyler dolayısıyla bireyin ait olduğu toplum tarafından kente kazandırıldığı söylemektedir. Kültürel kimlik kentin kendine has nitelikler taşıması açısından önemlidir. Toplumun geleneksel yapısı, yaşam tarzı, alışkanlıkları, komşuluk ilişkileri kısacası bireylerle ilgi sosyal ve kültürel tüm ilişkiler kent mekanını şekillendirir. Örnek olarak birbirleriyle güçlü ilişkileri olan bir toplumda toplanma, dağılma mekanları, meydanlar fazladır. Toplumun kültürel ya da geleneksel yapısının bir unsuru olarak dini inanışı düşünürsek İstanbul'da birçok görkemli caminin olduğunu dikkate aldığımızda bu yapıların kentsel mekanda kültürel ve tarihi zenginliklerimizden olduklarını görürüz. Toplumsal kültür ve fizik mekan karşılıklı bir değişim ve gelişim izlemektedir. Kentteki donatı mekanlarının yer seçimi; toplumun yaşam tarzına, boş zamanlarda yapılan aktivitelere, toplumun tüketim alışkanlıkları ve bu alışkanlıkların hitap ettiği kitleye göre şekillenmektedir.

3.2.3 Tarihsel Kimlik

Toplumun sosyal ve kültürel yapısı tarihsel süreç içinde şekillenen bir olgudur. Kentin tarihsel yapısı toplumun geleneksel yapısını ve kültürünü şekillendirir. Kentte zaman içinde kurulan medeniyetler, bu medeniyetlerin kentte inşa ettikleri yapılar kente tarihsel bir miras katmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde değişen ekonomik aktiviteler ve üretim ilişkileri toplumsal ve idari yapıyı da etkilemektedir. Tarihsel kimlik kentin tanınmasını ve hatırlanmasını sağlar. Kente özgünlüğünü veren en önemli etkidir. Kentlerin tarihleri incelendiğinde en güçlü tarihsel kimliğe sahip olan kentlerin eski yapısını koruyan kentler olduğu anlaşılmaktadır.

Tarihsel kimliğin mekandaki güçlü yansımaları toplumun zihninde yaşadıkları kentin önemli bir geçmişi olduğunu anımsatır. Toplumda ortak ve önemli bir geçmişe ait olmak aidiyet ve bağlılık hissi oluşturur, bu da ortak bir toplumsal kültürü meydana getirir. Tarihsel yapı böylece toplumda bağlılık hissi yaratmaktadır.

3.3 Kimlik Kavramına İlişkin Değerlendirme

Küreselleşmenin global ölçekte sebep olduğu benzeşme olgusunun farklılıkları öne çıkardığını, farklılıkların önem kazanmasının kentsel mekanda tarihi alanların vurgusunun artmasına neden olduğuna değinmiştik. Bu kapsamda bu öznelliklerin kriterlerinin neler olduğu, nelerden ve nasıl meydana geldiği, nelerden etkilendiği hususları önemlidir. Kimlik kavramı bu bölümde bu amaçla tanımlanmış ve farklı boyutları kapsamında şematik bir altyapıya oturtularak tasvir edilmiştir. Kimlik kavramının açılımları anlatıldıktan sonra kentsel kimlik kavramı üzerinde durulmuş kentsel kimlik kavramını oluşturan mekansal öğeler belirtilerek tarihi kent merkezlerinin kentsel kimlik açısından önemli olma nedenlerine değinilmiştir.

Kimlik kavramı özgünlük ve biriciklik kavramlarının çatısı olarak tanımlanabilir. Kimlik bir varlığın kendine ait olan, kendi sahip olduğu değerleri ifade ettiği ve aktardığı çok nitelikli bir tablodur. Kimlik kendiliğinden şekillenmemekte, bireyin veya mekanın kendi karakteristik özellikleriyle beraber yaşadığı toplumla oluşmaktadır.

Kent kimliği kültürel miras, toplumsal gelenekler ve görenekler, toplumun talepleri ve ihtiyaçları, toplumun niteliği, coğrafi yapısı, iklim ve doğa özellikleri, fiziksel mekan sınırları ve imkanları, ülkelerin sahip olduğu üretim teknolojileri ve değişim yeteneği gibi olgulardan meydana gelmektedir. Sahip oldukları fiziksel özellikler, doğal çevre koşulları doğrultusunda biçimlenir, ekonomik dinamikleri kapsamında ekonomik, toplumsal, ve siyasal yapısı belirlenir. Tarihsel süreç içinde her kent bu dinamikler doğrultusunda kent mekanını, kültürünü ve kimliğini oluşturur.

Kent kimliği ait olduğu kente özgü niteliklerden oluşur. Kente özgü bu nitelikler o kenti diğerlerinden ayırır ve insan aklında bir kent imgesi oluşturmasını sağlar. Tarihsel bir sürekliliğe sahip olması gereken kentsel kimlik kendisinde var olan tarihi ve kültürel öğeler ile toplumda ortak bir algı ve ait olma hissi meydana getirmektedir. Bu olgular ne kadar sağlam bir şekilde oluşmuş ise orada güçlü bir kent kimliğinden bahsetmek mümkündür. Kent üretim biçimi, toplum yapısı, fiziksel şartlar sayesinde biçimlenir ve anlamlandırılır. Tarihi kent merkezleri ülkelerinin tarihsel sürecini yansıtan bir ayna görevi görür ve toplumsal bir anlam

yaratır. Bu kapsamda tarihi kentsel mekanın bireylere sunduğu kimlik algısının önemi oldukça artmaktadır. Bu nedenle tarihi alanlardaki mekan organizasyonu ve planlama süreci kritik önem taşımaktadır. Tarihsel sürekliliğin sağlanması ve güçlü bir kentsel kimlik oluşturulması, mekandaki sosyal yapının, mekana atfedilen anlamın ve değerlerin sağlıklılaştırılması ve sürekliliği ile mümkün olmaktadır.

Küreselleşmenin Etkisinde Kentsel Dönüşüm Politikaları

Kentler üretim ve tüketim mekanizmalarının karşılıklı etkileşim halinde olduğu ve bu kapsamda sürekli kendini yenileyen bir olgudur. Ticaretin oluşumu ve gelişimi ulaşım sistemlerinin oluşturulması, arttırılması ve çeşitlendirilmesi arayışını ortaya çıkarmıştır. Teknolojinin gelişmesi seri üretim yapan makinelerin icat edilmesini sağlamıştır.

Seri üretim anlamına gelen ve adını Henry Ford'un fabrikasında kullandığı seri üretim yönteminden almış olan fordist üretim kavramı, 1945-1975 yılları arasında önemli bir süreç olmuştur. Fordist üretim ile aynı anda daha kısa zamanda bir üründen çok sayıda üretim sağlanmıştır. Orta gelir sınıfının oluşması ile sinai ürünlere olan talep artmış bu kapsamda üretimin ölçeği büyümüştür. Bu dönemde arzı artan imalat sanayisi, ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişimi ile daha uzun mesafeler katetmiştir. Devletin merkezi rolde olduğu Keynesçi ulusal politika ve refah devleti yaklaşımı sürecinde, devlet sosyo- ekonomik ve siyasal karar alıcı rolünde olmuştur. 1970'li yıllarda tüketimin doygunluk düzeyine gelmesi ile tıkanma yaşayan fordist üretim sistemi yeni sermaye arayışlarına neden olmuştur ve gelişmekte olan ülkeler yeni tüketim alanları yaratmak amacı ile yatırım mekanlarına dönüşmüştür. 1970'li yıllarda küresel ölçekte etkisi hissedilen ekonomik tıkanıştan kurtulma yolları ülkelerin sektörlerinde dönüşüme sebep olmuş, iletişim ve bilişim sektörleri öne çıkmıştır (Baba, 2012).

1980 ve 1990'lı yıllarda kent merkezleri desantralizasyon sonucu büyük zarar görmüş, merkezi yönetim tarafından kent merkezlerinde yenileme çalışmalarına odaklanılmıştır. Yenileme çalışmaları esnasında yerel yönetimler engellerle karşılaşmıştır. Bunun nedeni kentsel alanlarda ekonomik yapılandırma için özel sektör mekanizmalarını cesaretlendirmek ve teşvik etmek olmuştur. Bu uygulamaların en bilinenleri Yatırım Bölgeleri ve Kentsel Gelişim Kuruluşları'dır (Hall, 2006).

Küreselleşme sonucunda oluşan metropol ekonomisi, üreticiler ve kullanıcıların iletişimi ile gelişmekte, kentlilerin ticaret ile ilişki kurması ile ekonomisini canlı tutabilmektedir (Baba, 2012).

İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler ve sağladıkları imkanlar uzaklıkların azalıp farkların yok olduğu bir bağlantı şebekesini ortaya çıkarmıştır ancak bu etkiler her yerleşimde aynı seviyede meydana gelmemiştir.

Günümüzde bazı şehirler küresel ağın en üst noktasında konumlanırken küresel yapının zorunlu kıldığı unsurlara sahip olmayan yerleşimler bu ağın dışında kalmaktadır. Kentlerin söz konusu ağ sisteminde rol alabilmeleri başka mekanlar ile benzeşim veya kontrol mekanizmalarına sahip olmaları ile değil kendilerine özgü sahip oldukları nitelikler ile mümkün olmaktadır. Bu kapsamda tarihi kentsel alanlar, özgün mekansal yapısı ve geçmişe ait taşıdığı özgün hazinesi ile kentin ağ sisteminde yükselmesini sağlayan odaklardandır.

Üst sıralara yerleşmek aynı zamanda yatırımların da bu mekanlarda gerçekleşmesi ve o ülkeye daha çok yatırım ve sermayenin geleceği anlamını taşımaktadır. Bu kapsamda küreselleşme ülkeler ve kentler arasında rekabeti ortaya çıkarmaktadır. Daha fazla yatırım çekme amacı kentlerin bu kapsamda yeniden organize edilmesine neden olmuştur. Üretimin, tüketimin, finans mekanizmalarının konumlandığı ve kentte yoğunlaştığı noktalar bu doğrultuda yeniden organize edilmiştir.

4.1 Küreselleşmenin Etkisinde Dünya ve Türkiye’de Dönüşüm Süreci

Günümüzde kentsel alanlarda; aşırı nüfus yığılmaları, sahip olunan ekonomik koşullar, toplumsal bilinçsizlik, mevcut şartlara dikkat edilmeden mekansal talepler ve başka nedenler doğrultusunda, kentleşmeye uygun olmayan mekanların yanlış tercihi sonucunda çöküntü alanları meydana gelmektedir. Dünya’da yaşandığı gibi ülkemizde de benzer örneklerinin görüldüğü bu durum yalnızca kentleşme sürecine yeni girmiş şehirlerde değil aynı zamanda Sanayi Devrimi’nden bu zamana kadar hızlı dönüşüm yaşayan gelişmiş ülkelerde de yaşanmaktadır. Kentlerin çeşitli nedenler neticesinde çöküntü alanı haline gelmesi,

yönetim mekanizmalarını çözüm arayışlarına yöneltmiş, kentsel yenileme problem çözme amacı ile ortaya çıkan bir kavram olmuştur (Özden, 2001).

Özden (2001), kentsel dönüşümü çeşitli sebepler nedeni ile süreç içerisinde eskimiş, köhnemiş, yıpranmış veya yaşayanları tarafından terkedilmiş olmasından kaynaklı olarak mevcut sosyal, ekonomik ve çevresel durumu dikkate alınarak farklılaştırılması, dönüştürülmesi, sağlıklılaştırılması ve yeniden canlandırılarak tekrar kullanılabilir kentsel mekanlar yaratmak olarak açıklamaktadır. Kentsel dönüşüm uygulamaları ile söz konusu çöküntü alanların yeniden var edilip canlandırılması sonucu kullanıma kazandırılması amaçlanmaktadır.

Zaman içinde çöküntüye uğrayan kentsel bölge, tarihi bir alan, işlevsiz bir sanayi alanı ya da sosyal ve çevresel probleme sahip olan bir konut alanı olabilir. Bu alanların problemlerinin ekonomik, toplumsal ve mekânsal anlamda giderilmesi amacı ile yapılan müdahaleleri içeren süreç kentsel dönüşüm olarak tanımlanmakta olup Sönmez (2005), kentsel dönüşümü sosyo-ekonomik ve mekansal olarak kentin bilimsel bir şekilde ele alındığı, politik ve hukuki kapsamda yeniden organize edildiği çok paydaşlı bir planlama süreci olarak tanımlamaktadır.

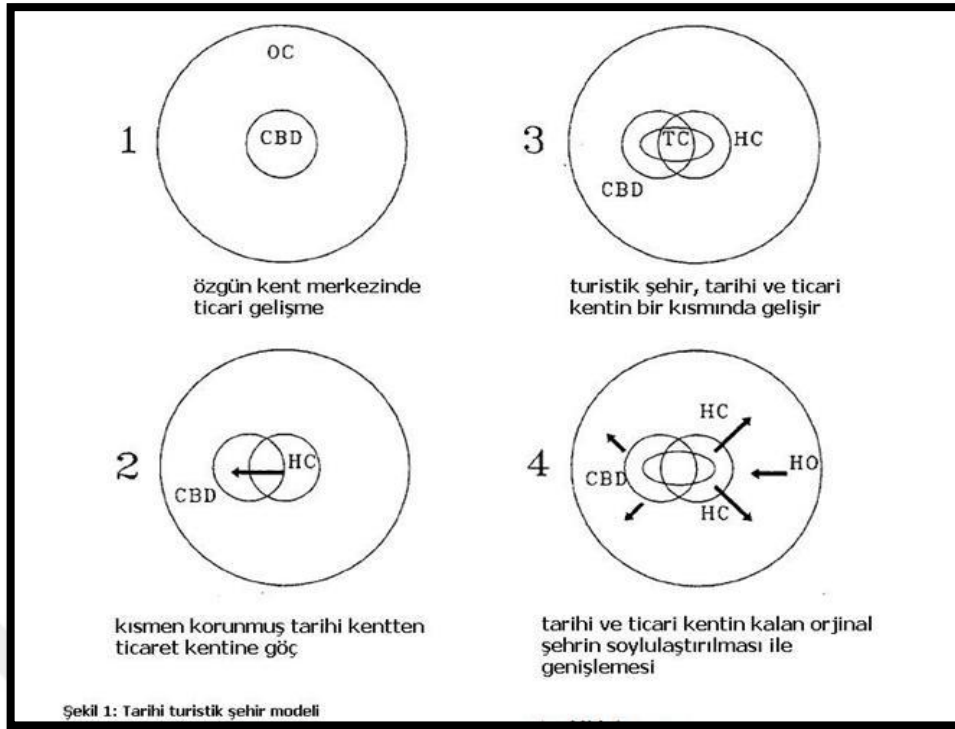
Kentsel dönüşüm olgusunun ortaya çıkışı, kentlerdeki üretim şeklinin değişimi ve bu bağlamda kentin üstlendiği işlevsel rol ile birebir ilişkilidir. Sınai üretim sürecinde kent merkezlerine yoğun bir şekilde sanayi işçisi göçü olmuştur. Bu da kentsel mekanın fiziksel ve sosyal yapısının değişmesine neden olmuştur. Kent merkezlerinde değişen söz konusu kullanıcı profiline bağlı olarak zaman içerisinde yapı stoğunun değeri azalmış ve kent merkezinde oturan sakinler kent çeperlerindeki yeni merkezlere yerleşmişlerdir. Bu şekilde kent merkezleri giderek alt ve alt-orta sınıfların kullanımına dönüşmüştür.

Mekansal dönüşüm; üst ve orta gelir gruplarını ve çöküntü alanlarından uzaklaşmak isteyen kentliyi kent çeperlerinde kendi yaşam tarzına uygun mekanlar aramaya yöneltmiş, bu durum üst ve orta gelir gruplarının kentin çalışan sınıflarından soyutlanması, ardında bıraktıkları kent merkezine olan talebin azalması kapsamında barınma fiyatlarının düşmesi sonucunu doğurmuş, kent merkezleri sosyal ve mekansal anlamda giderek çöküntü alanları haline gelmiştir.

Kentlerde uygulanan politikalar kentin işlevsel rolüyle ve üretim biçimiyle birebir ilintilidir. Fordist üretim esnasında sosyal devlet anlayışının hakim olduğu anlaşılmaktadır. İşçi sınıfının kent merkezindeki barınma ihtiyaçlarının karşılanması Türkiye ve Dünya’da farklı açılardan gerçekleşmiştir. Dünya’da sosyal devlet anlayışının hakimiyeti ile beraber işçiler devlet yardımı ile konut sahibi olmuşlardır. Kurtuluş’un da (2006) belirttiği gibi devlet, fordist üretim rejimine dayalı olarak kentsel topraklarda kullanım ve mülkiyet haklarını toplumsal sınıfların göreceli olarak paylaşmasını mümkün kılmaktaydı. Devletin paylaşımcı politikası kapsamında, göç ile gelen işçi sınıfına konut sunumu Dünya’da ve ülkemizde farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Türkiye’de sanayileşen kentlerin gereksinim duyduğu işçi sınıfının konut talebi devlet eli ile karşılanamamış, bu ihtiyaç işçi sınıfının gecekondulaşması ile konut arzını kendi emeği ile karşılamak zorunda kalması sonucunu doğurmuştur.

Bu yöntem ile kentsel rantların paylaşımında sınıf çatışmasının bir anlamda engellendiğini belirtmektedir. Bu dönemde Avrupa ve Amerika’da sosyal devletin konut yatırımlarını desteklemesi ile Türkiye’de devletin hazine arazilerine işgal yoluyla yerleşilmesinin görmezden gelinmesinin aynı ekonomi politikasının sonuçları olduğu gözlemlenmektedir. Bu dönemde konut-işyeri mesafesi ve kamusal mekan varlığı son derece önemliydi. Fordist kapitalist üretim biçiminin uzmanlaştığı ülkelerde kalabalık ücretli sınıflar için aynı standartta konutlar ve yaşam çevreleri üretilmekteydi (Kurtuluş, 2006).

Kapitalist üretimde uzmanlaşma aşamasına gelememiş ülkelerde kırsal göçmenlerden oluşan işgücünün konut ve barınma sorununun yine bu kesim tarafından gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Bu model, Batıdaki gibi alt ve orta gelir grubu için konut arzı sunmaktansa, kente çalışma amacı ile gelen kitlenin kendi barınma ihtiyacını kendi imkanları ile karşılamasıdır. Bu da zaman içinde büyük şehirlerde gecekondulaşmaya neden olmuştur (Kurtuluş, 2006).

Şekil 4.1 Tarihi kentlerin gelişim sürecinin modeli (Ashworth ve Tunbridge, 1990)

Tarihi kent merkezlerinin zaman için geçirdiklerini süreci Ashworth ve Tunbridge incelemiş ve 4 aşamalı bir model oluşturmuşlardır. Bu bağlamda kent merkezlerinin geçirdiği değişimi anlayabilmek için, modelin sembolize ettiği dönüşüm şeması üzerinde yoğunlaşılacak, kentsel dönüşüm uygulamalarının nedenleri sistematik bir çerçeveye oturtulacaktır (Şekil 4.1).

Gelişiminin ilk aşamasında göre, tüm belediye faaliyetleri tarihi kentin orijinal sınırları içinde yer alır. Kasabanın sakinleri, çoğu zaman orijinal şehrin çevrelediği bir duvar içinde yaşamakta ve çalışmaktadır. Kentin Merkezi İş Alanı (MIA), ticaret, yönetim gibi belediye işlevleri orijinal tarihi kent içinde yer almaktadır (Ashworth ve Tunbridge, 1990).

İkinci aşamada tarihi kent, kentsel genişleme sürecine uğramaktadır. Kasabanın sakinleri tarihi şehirden ayrılarak kent merkezinin dışında yeni inşa edilen mahallelere yerleşmeye başlamaktadır. Bu da yakın zamanda alanda ikincil iş merkezlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Ashworth ve Tunbridge, 1990).

Okyay, sosyal yapıdaki dönüşümün, var olan sosyal sınıfın bölgeyi terk etmesine bağlı olarak değişebileceği gibi, alandaki konutların yeni yaşam tarzının ortaya

çıkardığı taleplere yeterli gelmemesi neticesinde yeni teknolojilere ve yeni talepleri karşılayabilen yeni barınma alanlarına yönelim ile ortaya çıkabileceğini belirtmektedir. Sonuç olarak boş kalan merkezdeki kent mekanı kentin düşük gelir grubu tarafından tercih edilir hale gelmektedir (Aktaran: Yıldırım, 2004).

Söz edilen kentsel değişim süreci, kent merkezinin giderek boşalması ile sonuçlanmakta, bu süreç de kent merkezinin artık daha düşük gelir grubuna hitap etmesine neden olmaktadır. Merkeze yerleşen daha düşük gelir grubu ile kentsel yaşam kalitesi düşmekte, konut sunumunu karşılayacak yeterli bir kesimin mekânda bulunmaması mekândaki hizmet kalitesini de azaltmakta, kent bir çöküntü alanı haline gelmektedir. Zaman içinde çöküntü alanları çevrelerini de etkileyerek yeni çöküntü alanları meydana getirmektedir (Yıldırım, 2004).

Üçüncü aşamada şehrin yeni yerlerine göç hız kazanır. Gelişmemiş iş merkezleri geliştirilerek orijinal kent merkezine alternatif merkezler oluşturulur. Hem işlevsel değişim, hem de sosyal yapıdaki değişim bu alanların köhneleşmesine neden olurken, alanlar giderek sosyal çöküntü bölgeleri haline gelmektedir. Son aşamada boşalan orijinal kent merkezi yeniden canlandırılır ve kentsel yenileme süreci ortaya çıkar (Ashworth ve Tunbridge, 1990).

Bu süreçte bir yandan yeni boşalan arazilerden kar sağlama endişesi yaşayan yatırımcılar ortaya çıkarken, diğer yandan yerel koruma kuruluşları tarihi şehri koruma amacı ile inşaatı kısıtlamaktadır. Yerel koruma yaklaşımı, orijinal kentin tarihi ve mimari mirasının içsel değerlendirilmesi doğrultusunda kentin başlıca ekonomik kaynaklarından biri haline gelmektedir. Tarihi kent merkezindeki alanların korunmasına ilişkin vurgu orijinal kentin dışındaki merkezi iş alanlarındaki yeni konsolidasyon ile birleştiğinde yeni yatırım aracına dönüştürmektedir (Ashworth ve Tunbridge, 1990).

Dördüncü ve son aşamada turizm olgusu şehrin tarihi gelişimini tetikler, daha fazla turistik hizmet için artan bir talep oluşur. Söz konusu talep şehir merkezinin ötesindeki alanlara baskı yapmaya başlar. Turizm odaklı talepler tarihi kentsel alanlardaki gelişimi doğrudan etkilemiştir. Bu aşamada, özellikle o zamana kadar, inşaat amaçlı arazi için talep az iken turizm aktivitelerinin olduğu alanlarda kentin başlıca genişleme sürecinin bir parçası olarak yeni tarihsel alanlar oluşturulmaya

başlanmıştır. Sonuç olarak, çeşitli turistik hizmetler gibi daha küçük ikincil iş merkezleri bu alanlarda ortaya çıkmıştır.

Bu süreçlerle birlikte turistik yerler ve hizmetleri daha az turist baskısının olduğu yerlere doğru yayılma göstermiştir. Daha fazla yerin ziyareti, yeni ve geliştirilmiş hizmetler ile giderek turist sayısı artmıştır. Artan turistik mekânlarının sayısı daha fazla ve daha nitelikli turistin gelmesini sağlamıştır. Böylece, tam teşekküllü bir tarihi-turistik kent doğmuştur.

Tarihi alanların rehabilite edilmesi ve yeniden canlandırılması aşamasında kentler yeni aktiviteleri teşvik ederek, bölgenin ekonomik altyapısını yeniden kurgulamaktadırlar. Tarihi kent merkezlerinde ağırlıklı olarak turizm ve kültür aktivitelerine bağlı canlandırma stratejileri etkili rol oynamaktadır. Bölge içinde turizmi geliştirmenin temel amacı, kenti ekonomik anlamda ilerletebilmek, kenti canlandırmak ve alanın fiziksel rehabilitasyonlarını yapabilmektir.

Bu strateji ile kentsel merkez üretim alanından tüketim mekânına evrilmektedir. Kentsel mekânlar bu bağlamda tüketici kitlenin talepleri doğrultusunda şekillendirilmektedir. Küreselleşmenin en büyük etkilerinden biri de burada kendini göstermektedir. Mekâna ilişkin talepler kentin ya tek tip mekânlara dönüşmesine ya da sahip olduğu özneliği vurgulayacak uygulamalara yönelmesine neden olmaktadır.

4.2 Dünya’da ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

Sanayi Devrimi sonrasındaki süreçte kentlerde meydana gelen yoğun göç sosyo-ekonomik, çevresel ve kültürel dönüşümler ile sonuçlanmıştır. Ekonomideki büyük dönüşümler ve kentlerin savaşlar ve afetler sebebi ile yıkılması sonucu buna yönelik dönüşüm politikaları ortaya çıkmış bu kapsamda kentleri yeniden canlandırma çalışmaları başlatılmıştır. Dünya’da ülkelerin geçirdiği tarihsel süreç farklılaşmakta olup bu bağlamda ülkemiz batı ülkeleri ile farklı bir süreçten geçerek kentsel dönüşüm sürecine girmiştir. İki süreç karşılıklı olarak değerlendirilecektir.

1850’li yıllarda Avrupa şehirleri yoğun olarak göç almıştır. Bu da sağlık, barınma, sosyo-ekonomik problemleri meydana gelmiştir. 1880’li yıllardan itibaren kentsel

mekanın sağlıklılaştırılması kapsamında kentlerin dönüştürülme çalışmaları başlamıştır (Balcan, 2012).

Akcar (2006), Avrupa'da 19. Yüzyılda uygulanmış olan önemli kentsel yenileme projeleri olarak 1844 senesinde Liverpool-Birkenhead Parkı, 1845 senesinde Londra-Victoria Parkı ve 1863 senesinde New York-Central Park projelerini örnek göstermektedir. Bu projeleri, kent merkezlerinde geniş bulvar ve caddelerin açılmasını kapsayan kentsel yenileme projeleri takip etmiştir.

Kentsel yenilemenin önemi 1960 ve 1970'li yıllarda giderek artmıştır. Kentte çevresel bozulma ile toplumsal yapıda meydana gelen çöküntünün ilişkisi anlaşılmış, kentsel yenileme çalışmalarında toplumsal yapı öne çıkarılmıştır. Bu dönemde yapılan kentsel yenileme çalışmalarında kenar mahalleler ve kentlerin çeper bölgeleri öncelik sahibi olmuştur. Çünkü bu bölgeler asıl toplumsal bozulmanın olduğu bölgelerdir. Kent merkezleri ile alt gelir gruplarının yaşadığı mahallelerin sağlıklılaştırılması merkezi yönetimin önceliği haline gelmiştir. 1970'li yılların sonunda sosyal yapıdaki problemlerin kentlerdeki sorunların tek sebebi olmadığı anlaşılmıştır.

Şehirlerde değişim süreçleri farklı zamanlarda farklı biçimlerde şekillenmiş olsa da ortak paydası kentlerde ortaya çıkan bozulmayı gidermektir. Kentsel dönüşümü tetikleyen zaman dilimi içerisinde iki kırılma noktası vardır. Bunlar 1950 ve 1980 yıllarıdır. 1950'li yıllarda hızlı sanayileşme ile kent merkezlerine yoğun işçi göçü olmuş kent merkezlerinin fiziksel, sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı zaman içinde değişmiştir.

1970'li yıllarda yaşanan Ekonomik Buhran'ın ardından serbest piyasanın ortaya çıkmaya başlaması ile dünya ekonomisinde küreselleşme ile ilişkili olarak yeniden ekonomik inşa süreci başlamıştır. Bu kapsamda değişen üretim şekilleri neticesinde küresel ölçekte yeni bir üretim coğrafyası oluşmuştur. Gelişmiş ülkelerin 1970'li yıllarda ekonomik krizi atlama girişimleri birlikteliğinde bir dizi ekonomik, sosyal ve politik değişim meydana gelmiştir. Bu süreçte tetikleyici unsur ekonomik çöküntüyü aşmak için yeniden organize edilen sınıai üretim biçimidir. Fordist üretim biçiminden Post-fordist üretim biçimine evrilişle sınıai üretimin küresel ölçekte desantralize olması, ekonomilerinin temel taşı sanayi olan

Amerika ve Avrupa kentlerini yoğun biçimde etkilemiştir. Yaşanan bu sanayisizleşme sürecinde kentler hem ekonomik, hem de mekansal bir dizi sorun ile karşı karşıya kalmışlardır. Fordist dönemde üretimin merkezi olan kent mekanına talep azalırken üretim ölçeğine bağlı olarak kentin bir parçası, merkezi veya bütün bölgesi bu süreçten etkilenmiştir (Çimen, 2006).

1970'li yıllardaki Ekonomik Buhran sonucunda yeni üretim biçimleri arayan ülkeler kent mekânında büyük ölçekli sanayi üretiminden vazgeçmeye başlamışlardır. Büyük ölçekli fordist üretim tarzının ekonomik olarak hem kar getirmeyişi hem de çevresel kirliliğe ve hastalıklara sebep olması kentte yeni arayışlara neden olmuştur. Kentlerin bu bağlamda üretim mekânından tüketim mekânına evrilme sürecinde desantralize edilen sanayinin ardından kentte boşalan alanlar tüketimin gerçekleşeceği alanlar olarak planlanmaya başlanmıştır.

1980'lerden bahsettiğimizde ise 1970'lerdeki ekonomik çöküş sonrasında çözüm arayışları kapsamında bu yıllarda küreselleşmenin etkilerinin en hızlı şekilde hissedilmeye başladığını söyleyebiliriz. Kentler bu bağlamda üretim mekânlarından tüketim mekanları haline dönüşmeye başlamıştır. Bu da kentte eğlenme-dinlenme mekanlarının, alışveriş merkezlerinin, sanat aktivitelerinin, tarihi turistik aktivitelerin ön plana çıktığı kültür endüstrisi ile olmuştur.

Sürekli değişen nitelikteki şehirlerde dönüşüm süreçleri değişik zaman aralıklarında değişik nitelikte oluşmuş ve bu dönüşüme karşılık olarak farklı çözümler sunulmaya çalışılmıştır. Bu müdahalelerin asıl hedefi kentlerde ortaya çıkan bozulmanın ortadan kaldırılmasıdır (Uzun, 2006).

Dönemlere göre kentsel dönüşüm süreci Amerika ve Avrupa kentleri bağlamında incelendiğinde; 1940'ların ikinci yarısında özellikle Avrupa kentlerinde, savaşın kentlerdeki yok edici sonuçlarının giderilmeye çalışıldığı yeniden yapım süreci görülmektedir. 1950'lerde uydu kentlerin ortaya çıkması ile kentte yaşayan nüfus kent merkezinden ayrılmış bu alanlara alt gelir grubu yerleşmiş ve zaman içinde söz konusu alanlar çöküntü alanlarına dönüşmüştür. 1960'larda kent merkezlerinde canlandırma çalışmaları ile birlikte aynı zamanda kent sınırları dışında yerleşimler saçaklanmaya devam etmiştir. 1970'lerde ise sanayi ve merkez fonksiyonları desantralize edilmiş, saçaklanma sonucu geleneksel kent merkezleri

daha hızlı bir şekilde çöküntü alanlarına dönüşmüştür. 1970'li yıllarda geleneksel yenileme anlayışı kapsamında konut bölgelerinde mekansal ve sosyal iyileştirme öne çıkmıştır. 1980'ler, hizmet sektörünün gelişimi ile kent merkezi yönetim merkezi olarak öne çıkmış, kent merkezleri kentsel gelişmeye koşut bir öneme sahip olmaya başlamıştır. Geleneksel merkezlerdeki dönüşüm 1990'lı yıllarda da devam etmiş, 1970'lerde sanayinin desantralizasyonu sonucu kent farklı fonksiyonlar verilerek dönüştürülmüş, kent merkezindeki çöküntü bölgeleri bireysel ve yerel yönetimler vasıtasıyla dönüşmeye başlamıştır. Söz konusu kentsel dönüşüm projelerinin sürdürülebilir olması amaçlanmıştır (Aktaran: Uzun, 2006).

Ülkemizdeki kentsel dönüşüm süreci sanayileşme ile 1950'li yıllarda başlamış, Avrupa ve Amerika şehirlerine benzer değişimler göstermiştir. 1950'li dönemde sanayi üretiminin ihtiyacı olan iş gücünün kentlere göç etmesi ile birlikte hızlanan kentleşme süreci İstanbul gibi metropollerin kontrolsüz bir biçimde büyümesine neden olmuştur.

Kentlerimizdeki kontrolsüz gelişimin önemli sonuçlarından biri göç eden işçi sınıfının ihtiyacı olan konut sunumunun devlet tarafından gerçekleştirilememesi nedeni ile devlet arazilerinde hızla artan ulaşımın ve kentleşmenin planlanamaması ve altyapısı olmayan arazilerde göçmenler tarafından inşa edilen gecekondu yapıları olmuştur. 1970'lerde üst gelir grubunun ve büyük ölçekli alan gerektiren iş yerlerinin kent merkezlerinden uzaklaşması ile uydu kentler oluşmaya başlamıştır (Uzun, 2006).

Kent merkezlerinde sanayileşme süreci ve kapitalist üretim bağlamında ortaya çıkan sorunlar uygulanan devlet politikaları bakımından ülkemizde ve Batıda farklı süreçlerden geçmiş olsa da mekansal ve sosyal sonuçları birbirine benzer nitelik taşımaktadır.

1980 dönemini küreselleşmenin yükselişe geçtiği dönem olarak tanımladığımızda kent merkezlerinin üretim mekânından tüketim mekânına dönüşmesi kapsamında sanayinin kent merkezinden çevre kentlere aktarılması ile desantralize edilme uygulamaları başlamıştır. Bu şekilde boş kalan tarihi kent merkezlerinde yeni üretim mekanizmaları planlanmaya başlamıştır. Kent sanayi üretiminden kendi sahip olduğu zenginliği kapsamında turizm, eğlence sektörü, kültür aktiviteleri gibi

eylemler kapsamında toplumun iş zamanı dışındaki vakti değerlendirdiği tüketim mekânlarına dönüşmeye başlamıştır. Talep yaratabilmek kentsel mekânın sağlıklı ve cazibeli mekânlar haline getirilmesi ile sağlanmaya başlamış, tarihi yapıların önemi artarak eski dönemlere şahitlik etmiş yapı ve alanların koruma ve canlandırma uygulamaları hızla artış göstermiştir.

1980'li yıllarda ilerleyen sanayi, bilişim ve iletişim teknolojileri ile bir yerleşimde gerçekleşen bir olay kendine kilometrelerce uzaktaki başka bir yerleşimi etkiler hale gelmiş ve bu kapsamda dünyadaki bütün topluluklar bilgiye ulaşım olanaklarının artışı sonucu coğrafi sınırların önemsiz hale gelmesiyle ekonomik, kültürel ve toplumsal hareket ve değişimlerden haberdar olmaya başlamışlardır. Bu da hızlı bir değişim ve benzeşime sebep olmuştur. Bu değişim ortamında mekânsal dönüşüm merkezleri olarak kentler ortaya çıkmaktadır. Yerel değerler küresel ölçekte rekabet mekanizması ve insan ve sermaye akımının merkezi haline gelmiş, kentler küresel rekabetin mekandaki simgesi olmuştur.

1990'lı yıllardan itibaren günümüze uzanan zamanda kentsel dönüşümde en fazla başvurulan müdahale yöntemi, "kentsel yenileme" veya "kentsel canlandırma"dır. 1990 sonrası, kentsel dönüşümüne bakış açısı değişmiş, 1980'lerde kentsel mekânın dönüşümündeki vurgu mekânın fiziksel ve ekonomik boyutuna yönelikken, 1990'lı yıllarda dönüşümdeki kamu yararına yönelik başarının ancak mekânın sosyal yapısı ile hukuki zemin ve sürdürülebilirlik kapsamında izleme ve değerlendirme aşamalarının bir arada uygulanması koşulu ile sağlanabileceği anlaşılmış olup özellikle Avrupa'da şehir merkezlerinin yeniden canlandırılması, kentlerin genişlemesinin yavaşlatılması, çok merkezli ve çok fonksiyonlu kent bölgelerinin ve ulaşım stratejilerinin ortaya çıkartılması, doğal ve tarihi mirasın korunması gibi çalışmalar başlamıştır (Akkar, 2006).

Tarihi kentsel alanlarda yenileme, yeniden canlandırma, yeniden kullanma ve yeniden yapma çağdaş kent sahnesinin sık rastlanan görüntülerinden olmuştur. Bunlar endüstri mirası ve eski alanlarda bulunan müzeler, eski tarihi dekorlar, eski yapıların yeniden inşası veya soylulaştırıcıların kendilerinin yaptığı ticari, sanayi, rekreasyon veya konut alanlarındaki yaptığı işleri kapsamaktadır.

Avrupa'da tarihi alanların popülaritesinin artması ulusal kültürün içeriği düşünüldüğünde anlaşılabilir. Güçlü bir koruyuculuk ve tarihi miras geleneği vardır, bu da geçmişin nostaljik görüntülerinin gösterilmesini önemli kılmıştır (Hall, 2006).

Kentsel canlandırma projeleri ile kentlerin sahip olduğu tarihsel ve kültürel mirası öne çıkarmak amaçlanmaktadır. Kentlerin varolan geçmişi ve zenginliği ile ekonomik kalkınma arasında bir bağ kurulmuş olup kentsel koruma bu bağlamda öne çıkan bir kavram haline gelmiştir. Böylece kentsel canlandırma projeleri ile çöküntü haline dönüşmüş olan tarihi kent merkezlerinin korunarak kullanılması, sağlıklı kent mekanları oluşturma ve yeni ekonomik girdileri sağlamak amaçlanmıştır.

Ülkemizde de Dünya ile benzer biçimde tarihi doku ve eski kent merkezleri önem arz etmektedir. Var olan tarihi yapıların korunarak yenilenmesi ve çoğu zaman da işlevlerinin değiştirilerek yeniden kullanımları bu alanlardaki dönüşüm projelerinin yapı taşı oluşturmaktadır. Tarihi alanlar ile işlevsiz kalmış olan kent içindeki sanayi yapılarına ilişkin ticari, kültürel ve konut amaçlı yenileme ve dönüşüm projeleri gerçekleştirilmiştir. Diğer ülke örneklerinden farklı olarak ülkemizde özellikle 1999 Marmara depremi önemli bir kırılma noktasıdır. Bu kapsamda depremde yıkılma tehlikesine sahip yapı stoğunun bu riske karşı önlem alınarak dönüştürülmesi söz konusudur (Uzun, 2006).

1990'larda kent merkezlerinde dönüşüm devam etmiştir. 1990'lardaki dönüşüm süreci 1950'lerde başlayan dönüşüm sürecinden farklılaşmaktadır. 1950'li dönemde hakim olan sosyal devlet anlayışı kapsamında mekânsal dönüşümler bireysel yatırımlar ve yerel yönetim eliyle yapılmaya başlanmıştır. Uzun, özellikle kent merkezlerindeki çöküntü alanlarında yaşanan kentsel problemleri kapsamlı bir yaklaşımla ele alan, alanın ekonomik, sosyal, fiziksel ve çevresel yapısının uzun vadeli olarak iyileştirilmesini hedefleyen kentsel dönüşüm projelerinin büyük önem kazandığını belirtmektedir (Uzun, 2006). Bu bakımdan ele aldığımızda kentsel dönüşüm problemlerinin uzun vadede kalkınma odaklı olduğunu savunabiliriz. Fakat uygulamaların sonuçları irdelendiğinde dönüşüm projelerinin kapsamlı ve uzun vadeli bir iyileşme projesi olmadığına ipuçları alınacaktır.

Kurtuluş, gecekondu alanlarında tam olarak düzenlenememiş mülkiyet hakları ve imar sorunlarının düzenlemeler için meşruiyet zeminini oluştururken; eski kentsel çöküntü alanlarında ise çok parçalı mülkiyet hakları ve ağırlıklı kiracılık statüsü ile barınan en yoksul toplumsal sınıfların sağlıksız yaşama koşulları ve şiddet potansiyelinin, bu alanlarda dönüşüm projelerinin gerçekleşmesini basite indirgediğini ifade etmektedir. Kentsel mekan ile toplumsal sınıflar söz konusu dönüşüm sürecinde birbirinden ayrılmakta ve bu ayrışmada azalan kentsel kamusal harcamalar yeni oluşacak kentsel yoksulluk alanlarının kamusal hizmet alabilmeleri olanağını daha da azaltarak, eski yoksulluk alanlarından farklı, gerçek çöküntü alanlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Şen (2011), bu süreçte ulaşım yatırımlarının, en kapsamlı yatırım alanı haline geldiğini söylemektedir. Ulaşım yatırımlarının öncelikli olmasında, konut ile iş mekanları arasındaki erişebilirliğin kolaylaşmasının yeni arazilerin yerleşime açılmasına neden olduğunu ve kentin mekansal olarak büyürken, mevcut yerleşimler ile yeni yerleşimler arasındaki sosyal ve mekansal ayrışmanın boyutunun da arttığını belirtmektedir.

1980'lerden sonra endüstrinin desantralize edildiği tarihi kentlerde turizme olan talebin artmasının nedeni desantralize edilen kent mekanlarında boşalan alanların çöküntü alanları haline gelmesi ile sanayi kollarında mevcut çalışan nüfusun işsiz kalmasıdır. Turizm böylelikle hem kent mekanının dönüşmesini ve fiziksel çevrenin yeniden canlandırılmasını sağlayan hem de iş gücü sağlayan kentsel ve sosyo-ekonomik anlamda da lokomotif bir sektör haline gelmiştir.

Bu süreç içerisinde, turizm ve kültürel aktiviteler, kentlerin canlandırılmasında temel alınmış ve yerel otoriteler tarafından teşvik edilmiştir. Tarihi kentlerde turizm ve kültürel aktiviteler gelişirken ortaya çıkan en önemli sorun ise, bölgelerin turistlerin ilgi odağı olabilmesi için değişmek zorunda kalmalarıdır. Tarihi alanlarda yaşanan bu değişimler, bölgenin değer kazanması amacıyla kentsel imajın turizm ve kültür aktiviteleri odaklı olarak sıklıkla yeniden inşa edilmesinden kaynaklanmaktadır.

“Yerin pazarlanması” olarak tanımlanan bu yaklaşım, yerin karakteristiğini ve çekiciliklerini, tarihi mirasını, kültürel çekiciliklerini ve ambiyansını, “belirlenmiş

olan reklamlı imajı” ile birleştirerek kullanmayı içerir (Tiesdell ve diğ., 1996). Bu yaklaşımla birlikte kentler, turizm altyapısı ile desteklenmiş turistlere yönelik cazibe merkezleri yaratabilmektedir.

Dünya genelinde, boş vakit ve eğlence ekonomisinin kent merkezleri üzerinde önemli bir etkisi vardır. Geleneksel tarihi kent pazarı dışında, kültürel turizm yenileme için güçlü bir araç olarak tanımlanmış ve boş vakit - eğlence sektörünün eski sanayi endüstrilerinin yerine geçebileceği düşünülmüştür.

Tarihi kentlerde kültürel turizm önemli bir aktivite haline gelmiştir. Turizm ve ziyaretçi ekonomisi, tarihi kentlerde ekonomik gelişmişliğin önemli bir bileşenidir. Bu ekonomik aktivite, kent ölçeğinde koruma ve tarihi dokunun muhafaza edilmesinde büyük bir finansal kaynak sunmaktadır (Orbaşlı, 2000, Alıntı: zcan, 2009).

Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupa Birliği lkelerinde, özel sektör başat bir role sahiptir. Özel sektörün yapı taşları formel sektördür. Formel olan bu yapının kurumsal bir Şekilde örgütlü çalışabilmesi sürdürülebilir gelişme stratejilerini göz önünde bulundurarak bütün toplumsal taraflar ile birlikte işbirliği içinde olmaktadır. Temelinde toplumsal sınıfların ortak değerlerinin göz önünde bulundurlarak söz konusu toplumsal sınıfların onayını kazanmak uygulamalardaki başarının merkezini oluşturmaktadır. Bunun da ana yönteminin müzakere yöntemi olarak belirlenmesi gerekmektedir. Karşılıklı kabul gören değerler ve standartlar kapsamında başarılı kentsel stratejiler yaratılmaktadır (Sökmen, 1999).

Tarihsel kentlerin ortak bellek ve geçmişin kanıtları niteliğindeki kültürel mirasa konu olan koruma bölgeleri üzerine yönelik etkileri; küresel sermayeden pay alma amacı ile, yerel kimlik unsurlarının ulusal ve küresel kapsamda kentsel veya kültürel turizm politikaları doğrultusunda ne çıkarılmasında koruma-kalkındırma politikalarının üretilmesi yöntemi ile gerçekleşmektedir (Aktaran: zcan, 2009, s. 1). Kültürel turizm, mirasımızın değerini korumak adına önemlidir. Kültürel turizm aynı zamanda kültür alışverişi sağlayan ve kültürel çeşitliliğin gelişmesini teşvik eden bir olgudur.

Tarihi kentlerde turizm sektörünü güçlendirmek adına yapılan planlama uygulamaları çoğu zaman daha fazla turist çekmek ve kentsel rantı arttırmak adına mekanı dönüştürmekte, bölgede yaşayan yere halkın ihtiyaçlarını gözetmeksizin kenti biçimlendirmektedir. Rant kazanan alanlarda halk artık oturdukları konutun bedelini karşılayamamakta ve yaşadığı yerden ayrılmaktadır. Böyle durumlarda kent asıl yaşayanaıyla beraber gelişmemekte, planlanan stratejiler sonucunda sadece görünüşte tarihi bir imaj yaratırken aslında kimliğini yitirmektedir.

Uzun bir süre yatırım yapılmayan tarihi mekanın çöküntü alanlarına dönüşmesi, bu alanlara düşük gelir grubunun yerleşmesine sebep olmuştur. Turizm amaçlı yapılacak uygulamalarda kentsel mekanın yenilenmesi doğrultusunda yapılan çalışmalar bu kesimi göz ardı etmektedir. Kentteki düşük gelir grubunu kent hayatına katmak ve bu grubun sosyal-ekonomik anlamda gelişmesini sağlamak uzun soluklu bir gelişim süreci istediğinden bu bağlamda yatırımlar yapılmaktan kaçınılmaktadır. Bu da kentteki düşük gelir grubunun kentten dışlanması anlamına gelmektedir.

4.3 Tarihi Kentlerde Dönüşüm Süreci Koruma Kavramı ve Dünya'daki Gelişmeler

Koruma hareketinin kökleri tarihsel-kültürel ve özellikle de kent ile ilgili kültürel tarihsel mirasın artan öneminden kaynaklanır.

Kentsel dokuların korunması ilk defa 19. Yüzyıl içerisinde önemli anıtlara anlam katan dokuların korunması biçiminde gündeme gelerek, planlamanın göz önünde bulundurması gereken bir eylem olarak tanımlanmıştır (Aktaran: Yıldırım, 2004).

Anıtlar ülkelerin ulusal kimliklerini koruma ve gelecek nesillere aktarma bakımından mekansal ideolojik bir değer taşımaktadır. Koruma anlayışı ulusal değerlerden evrensel değerleri içerecek şekilde genişletilerek ilk defa 1931 yılında Atina Kartası'nda kabul edilmiştir (Yıldırım, 2004). İlk Atina Kartası, C.I.A.M. (Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi) çalışmalarının sonucunda ortaya çıkmıştır. 1928 yılında modernist akımın mimarları tarafından oluşturulan CIAM ilkesiyle, mimarlık ve şehircilik alanındaki geleneksel düşünce, yerini modern düşünceye bırakmıştır.

Kentleşmenin hız kaybetmesi sonucu kent içi alanların tekrar önem kazanması ve dünya genelinde yaşanan ekonomik krizin etkisiyle özellikle tarihi kent dokularında yoğunlaşan işsizlik ve yoksulluk sorununun hem mimari mirası hem de kent bütününe tehdit eder boyutlara ulaşması kentsel mekanda sürdürülebilirlik kavramının öneminin artmasına neden olmuştur. Kentteki sorunların yapılan bilimsel analizlerle ve teknolojik yeniliklerle çözülebileceğini savunan modernist planlama yaklaşımı bağlamında yapılan rasyonel planların her kentsel mekanda aynı sonucu üretmediği fark edilmeye başlanmıştır. Kentlerin kendi yerel kimlik ve potansiyelleri doğrultusunda geliştirilmesi gerektiği görüşü ortaya çıkmıştır (Yıldırım, 2004).

Kentlerin bir farklılıklar mekanı olduğunun vurgulanması ve bu mekansal ve toplumsal farklılıkların dikkate alındığı bir planlama anlayışının geliştirilmesi gerekliliği çevresinde koruma olgusuna yaklaşımda farklılaşmış, koruma çabalarının bu farklılıkları vurgulayacak şekilde yapılandırılmasını gerekliliği üzerinde durulmuştur (Yıldırım, 2004).

1975 yılında yayınlanan Amsterdam Bildirgesi ile, sosyal ekonomik ve yasal boyutları içeren bütünleşik koruma anlayışıyla mimari mirasın korunmasının ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu gelişmeyle birlikte tarihi dokuları korumanın, planlama içerisinde öncelikle gözetilmesi gereken bir hedef olduğu ve bu alanlarının sorunlarının kendi koşulları içerisinde değerlendirilerek çözüm üretilmesi gerektiğini ortaya konmuştur (Yıldırım, 2004).

1975 yılında kabul edilen Amsterdam Bildirgesi ve onu takip eden UNESCO'nun "Tarihi Alanları Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler" dokümanı, koruma alanlarının iyileştirilmesi için korumayla bütünleşmiş bir planlama anlayışının ve bütüncül bir koruma anlayışının geliştirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Bütüncül koruma anlayışı alanın ekonomik, sosyal ve fiziksel çevresel değerlerinin bir bütün içinde ele alınarak, bu alanın sorunlarına yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi yoluyla alanın iyileştirilmesini içermektedir (Yıldırım, 2004).

Kent planlaması için önemli bir kırılma noktası sürdürülebilirlik kavramının ortaya koyulduğu Rio Konferansı'dır. Çevre koruma olgusu ve ekonomik kalkınma

olgusunu birleştirerek, kalkınmanın yaratmış olduğu çevresel baskıların azaltılması ve bugünün ihtiyaçlarının karşılanırken, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının da göz önüne alınmasını önermesi açısından önemli olmuştur. Rio Konferansının planlama açısından getirdiği diğer önemli kavram ise planlama sürecine katılım olmuştur. Rio Deklarasyonu tüm bu gelişmelerin geniş halk katılımları ile sağlanması gerektiğini vurgularken, insan olgusunu merkeze koyması, planlama süreci için önemli bir değişimin de gerçekleşmesini sağlamıştır (Yıldırım, 2004).

4.3.1 Dünya’da Sürdürülebilir Koruma Uygulama Örneği: Project Ciutat Vella; Barselona (İspanya) Tarihi Kent Merkezi Yenileme Deneyimi

Ciutat Vella, Barselona tarihi kent merkezi bölgesinde El Raval, Santa Caterina, La Ribera, La Barceloneta, La Mercè mahallelerini kapsayan bölgedir. Yaklaşık iki bin yıllık tarihe sahip olan kent merkezi, heterojen bir sosyo-kültürel yapıya sahiptir. Farklı kültürleri, biçimleri ve akımları yansıtmaktadır. Ancak son yüzyılda sanayi gelişmelerinin kent merkezi üzerinde yıkıcı bir rol oynadığı belirtilmektedir (Oruç, 2005).

Tarihi kent merkezi 12 hektar alana sahiptir ve çevresi Roma dönemine uzanan surlarla çevrilidir. Ortaçağ döneminde bu alan ikinci surlarla çevrelenerek 131 hektara ulaşmıştır. Üçüncü ve son surlar ise 1753 yılında yapılmış ve merkez büyüklüğü 386 ha ulaşmıştır. Günümüzde 700 kişi/ha (180 konut/ha) yoğunluğa sahiptir. Alanda yaklaşık yüz bin kişi yaşamaktadır. Bölge sorunlarının temelinde konutlardaki yıpranma yatmaktadır. Bununla birlikte Ciutat Vella sosyal, demografik ve fiziki şartlar çerçevesinde karmaşık bir yapıya sahiptir. Alan çok yoğun bir yapıya sahiptir (26.000 kişi/km²). Yaş ortalaması oldukça fazladır. Son yıllarda fiziksel bozulma ile birlikte sosyal bir gerileme de görülmeye başlanmıştır. Suç oranlarındaki artışlar kentlinin alana olan ilgisini azaltmış ve bölgedeki ticari kuruluşların gerilemesine neden olmuştur. Aynı zamanda orta gelir grubuna dahil sosyal kesim daha iyi koşullara sahip bölgelere göç etmişlerdir. Büyük bir yenileme operasyonu teşkil eden Ciutat Vella Projesinde; katılımcı ve çeşitli tematik bölümleri bir araya getirebilen bütüncül bir niteliğe sahip sağıklaştırma süreci yakalanmıştır (Oruç, 2005).

Programın öncelikleri ve amaçları; desantralizasyon sürecinin pekiştirilmesi, bölge ve yaşayanları için daha etkin, yararlı, hareketli bir yönetim oluşturulması; sosyal eşitsizliğin giderilmesi ve yoksul kent bölgelerinde yaşam şartlarının geliştirilmesi; niteliksiz konutlara karşı savaş ve sağlıklılaştırmayı ilerletme; açık yeni kent mekânları ve alanda sosyal kullanımlar için kamu hizmetleri elde edilebilirliğinin artırılması; katılımı ilerletme ve bölgede yaşam koşullarının geliştirilmesi için mücadelede kent dayanışmasının sağlanması olarak tanımlanmıştır (Oruç, 2005).

Projeyi harekete geçiren kurum Barselona Kent Konseyidir (City Council of Barcelona). 1980'lerde Barselona'da yönetimin dağıtılması, Ciutat Vella District eylemi çerçevesinde koordinatör isteği ile bu sağlanmaktaydı. Eylemin altyapısal bileşeninin yerine getirilmesinde; güncel kent planları onaylanmış ve Ciutat Vella Bütünleşik Sağıklaştırma Alanı (Area de Rehabilitación Integral-ARI) olarak adlandırılmıştır. Karar üretmede ve politik-yönetimsel açıdan koordinasyonu sağlama, çeşitli kamu kurumları ile mahalle toplum birliklerinin beraber projede ortak sorumlulukta işbirliğinin yürütülmesi gibi görevler komisyonun (ARI) temel işlevleri arasındadır. Sağıklaştırma eylemleri kapsamında Barselona kent konseyi tarafından, proje bileşeninin önemli bir parçası olan Promoció Ciutat Vella SA (PROCIVESA) Şirketi oluşturulmuştur. Diğer kamu, finans ve hizmet kurumları bölgesel ve ulusal ölçekte süre dâhil olmaktadır. Barselona kent konseyi, arazi yönetimi ve kamu kullanımları çerçevesinde kamulaştırma işlerini PROCIVESA'ya devretmekteydi. Proje bölgesel yönetim olan ve önemli bir yapı Şirketlerinden biri olan Instituto Catalan del Suelo (INCASOL)'ya sahip Generalitat of Catalonia'nın (Katalan otonom yönetimi) da katılımına bağımlıdır. PROCIVESA tarafından kamulaştırılan arazi konut üretimi için INCASOL'a devredilir. Proje ölçeğinden dolayı Ciutat Vella'nın çeşitli yönlerden geliştirilmesi eylemlerinde ve bunların gerçekleştirilmesinde bazı kamu ve özel ajanslar da müdahil olurlar. Projede organizasyon yapıları arasında biçimleniş güvenlik ve önleme meydana getirilmesinde Ciutat Vella Konseyi göze çarpar. Konsey, alanda çeşitli eylemler arasında koordinasyon sağlayan ve politik olmayan bir karaktere sahiptir. Alan için başlangıçta Bütünleşik Eylem Planı (Plan for Integral Action- PAI) olarak bilinen bir yenileme planı oluşturulmuştur (Yuan ve ark., 2008). Barselona Kent Konseyi, 1976 Genel Metropolitan Planı çerçevesinde kent içinde dönüşüm için uygun

alanlar olduğuna karar vermiş ve bu çerçevede özel alanlara dönük olarak planları hazırlaması için ARI yetkilendirilmiştir (Oruç, 2005).

PAI çeşitli alanlarda güçlerle tüm yönetimler arasında koordinasyon sağlayan bir müdahale yöntemidir. Bu alanlar; kent planlama ve kamu konutları, sağlıklaştırmanın geliştirilmesi, otopark ve altyapı, kent içi hareketlilik, sosyal yardım ve hizmetler, güvenlik, ekonomik ilerleme başlıklarından meydana gelir. Yönetim için bağımsız bir model tercih edilmiştir. Model, farklı mahalle konut birliklerinin temsil edildiği bölümlerden oluşan ve ARI adı verilen bir koordinasyon birimine dayanır. ARI; farklı yönetimlerin yatırım programlarını izleme için ve kamu inisiyatifinin koordinesi için uyarıcıdır. Arazi yönetimi, Altyapı ve otopark, Açık mekânların kentleşmesi ve yollar, Konut yapımı ve sağlıklaştırması, Hizmet üretimi, Ciutat Vella Çevresel yenilenmesi için (El Raval and Casc Antic Central Planları) proje finansmanında Avrupa Birliğinin kohezyon fonu aracılığıyla katılmıştır (Oruç, 2005).

Şekil 4.2'de konumu ve projesi gösterilen Alana ilişkin; mimari, sanatsal, kültürel, çevresel ve sosyal odaklarda sağlıklaştırmanın ilerletilmesi hedeflenmiştir. 5200 yapıda 55.872 konut sağlanmıştır. Katalan otonom yönetimi ve Ministry of Fomento ile özel bir anlaşma yapılarak, Ciutat Vella Rehabilitation Office (ORCV) kurulmuştur. Amaç Barselona tarihi bölgesinde yapıların korunması ve restorasyonunun sağlanmasıdır. Proje disiplinlerarası takımların işbirliği içeren Ciutat Vella Bölgesi Sağlıklaştırma Ofisi (Office for the Rehabilitation of the Ciutat Vella District) tarafından koordine edilmektedir. Barselona kent konseyi ve Katalan otonom yönetimi arasında 12.09.1994 tarihinde özel konutların sağlıklaştırılmasında özel yardım sistemi üzerine anlaşma yapılmıştır. Süreç son derece aktif ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Tüm eylemlerin gerçekleştirilmesindeki detayları bir raporda tanımlanması güç olduğundan, eylemler Kent ve Konut, Önemli Kamu Yatırım Ve Hizmetleri, Acil Sosyal Eylem Planı ve Koruma-Güvenlik Planı başlıkları ile sınırlandırılmıştır. Kent ve Konut başlığı; konutların yenilenmesi, sosyal konut oluşturulması üzerine aşırı kentsel yoğunluk alanlarının dağıtılması için yolların yenilenmesi ve meydan-açık alanlar üzerine odaklanır. Önemli kamu yatırım ve hizmetleri, okul, sağlık, gibi hizmet

bölgeleri ile altyapı bakımını içerir. Acil sosyal eylem planı, nüfusun sosyal yönden ayrışmasını önlemek ve katılımını sağlamak üzere personel hizmetleri bölümü (Division of Personal Services of the District of Ciutat Vella) tarafından geliştirilmiştir (Oruç, 2005).

Şekil 4.2 Santa Caterina Bölgesi Projesi (Oruç, 2005)

Yoksul ve okula gitmeyen çocuklar, yardım ve iş iyileştirmeleri, bağımlılar için sağlık programları, tüm yaşlıların muayene edilmesi, suça karışma riski taşıyan gençlerin koruma altına alınması bu programın içeriklerindedir. Koruma ve güvenlik planı ise, katılımcıların, konut ve çevre güzelliğinin sağlanmasından küçük yaşta kiler, göçmenlerin koruma altına alınmasına uzanan Güvenlik ve Koruma Konseyinin bir dizi sorumluluklardır. Project Ciutat Vella, kamu ortaklığı üzerine geliştirilmiş bir yenilenme modelidir. Operasyon toplam bütçesi yaklaşık 385 milyon dolardır. Bütçenin %45'i (170,95 milyon dolar) Barselona Konseyi, %28'i (107,9 milyon dolar) Katalan Hükümeti, %12'si (45,90 milyon dolar) merkezi hükümet, %16'sı (60,50 milyon dolar) ise Avrupa Birliği bütçesinden karşılanmaktadır (Oruç, 2005).

Project Ciutat Vella yeniden canlandırma programı sonucunda orta gelir grubu tekrar bölgeyi seçmiş ve restore edilen özel konut sayısı artmıştır. Bununla birlikte kamu alanlarının kullanımı ve etkinliği ile beraber bu alanların yerel halk dışında kentin diğer sakinleri tarafından kullanım oranını arttırmıştır. Kamu kullanım oranlarının artışı güvenliği sağlamış; gelen turist sayısındaki artışlar ise konaklama ve otel sayılarının artışını beraberinde getirmiştir (Oruç, 2005).

4.4 Tarihi Kentlerde Dönüşüm Süreci Koruma Kavramı ve Türkiye'deki Gelişmeler

Ülkemizde kentsel dönüşüm süreci Amerika ve Avrupa'daki ülkelerden daha sonra ortaya çıkmış bir kavramdır. Sanayi üretimine çok daha geç geçilmesi, savaşlar ve ekonomik buhranlar nedeni ile kentsel gelişim farklı bir yol izlemiştir. 1950'li yıllardan itibaren gelişen sanayi üretimi ile kentlere göç sonucu oluşan konut talebi yine göç eden sınıf tarafından karşılanmış kentlerde gecekondular ortaya çıkmıştır. Kent merkezinde oturan sınıfın niteliği değişmiş ve kent merkezleri zaman içinde oturanları tarafından terk edilerek yerini göç eden sınıfa bırakmıştır. Günümüzde küreselleşme süreci ile kent merkezlerine olan talebin yeniden oluşması kentsel dönüşüm ve kentsel yenileme uygulamaların başlamasına neden olmuştur. Bu bölümde ülkemizde süreç ile Dünya'daki gelişmeler arasındaki farklar irdelenerek ülkemize özgü olarak gelişen sürecin ve hukuksal yapısının yapısı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

4.4.1 Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Politikaları ve Hukuksal Süreç

1950'lerde başlayan hızlı sanayileşme ve göç ile devletin işçi sınıfına yeterli konut sunumunun olmaması nedeni ile gelişen gecekondular alanları oluşmuştur. 1970'lerde büyük kentlerde kentleşme devam etmiş ve uydu kentler ortaya çıkmaya başlamıştır. 1980'lere gelindiğinde kentleşme hızı sanayi alanlarının kent dışına çıkması ile azalmıştır. Bu bağlamda kent merkezlerinin ve gecekondular alanlarının dönüşüm uygulamaları başlamıştır. Bu dönüşüm sürecinde tarihi kent merkezleri ve tarihi doku önemlidir.

Kentlerdeki dönüşüm stratejileri tarihi binaların korunarak yenilenmesi ve farklı fonksiyonlarda değerlendirilmesidir. Sanayi alanlarında ise atıl kalmış alanlar yeniden işlevlendirilmiştir.

Ülkemizin önemli deprem kuşaklarında bulunması konut yapımında önlemler alınmasını ve mevcut konutların depreme karşı sağlamlaştırılmasını gerektirmektedir. Özellikle İstanbul'da bu doğrultuda yapılan dönüşüm projeleri bulunmaktadır.

Tüm bunların yanısıra Türkiye’de kentsel dönüşüm daha yoğun olarak gecekonduların alanlarında gerçekleşmektedir. 1980’li yılların kentsel dönüşüm bağlamında bir kırılma noktası olduğunu söylemek mümkündür. Bu dönemden itibaren dönüşüm projeleri yerel yönetimler tarafından ele alınmaya başlamıştır.

Dönüşümün ana noktası ülkemizde tarihi kent merkezleri ve gecekonduların alanları olmuştur. Gecekonduların alanlarına ilişkin 1984 yılında kabul edilen 2981 sayılı “İmar Ve Gecekonduların Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun” kanun ile gecekonduların alanlarında plan yapma imkanı oluşmuştur (Uzun, 2006).

2005 yılında kabul edilmiş olan 5393 sayılı Kanun’unun kentsel dönüşüm ve gelişim alanları ile ilgili 73. Maddesinde “...Belediye, kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihî ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir... Bir yerin kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilân edilebilmesi için; o yerin belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması ve en az elli bin metrekare olması şarttır.” hükmü bulunmakta olup sadece alan büyüklüğüne göre uygulama şartları betimlenmiştir.

5216 sayılı Kanun’da ise Büyükşehir Belediyelerine proje uygulama yetkisi verilmiştir. 2005 yılında kabul edilen 5366 sayılı Kanun kapsamında sit alanlarında yenileme projeleri yapma mümkün kılınmış, tarihi alanlarda yeniden inşa süreci başlamıştır.

4.4.2 Koruma ve Yenileme Kavramı ve Türkiye’deki Gelişmeler

Türkiye’de koruma anlayışı Dünya’daki koruma anlayışının hukuksal ilerleme süreci ile paralel bir çizelge izlemiştir. Avrupa’da kentsel dokuların korunması ilk defa 19. Yüzyıl içerisinde önemli anıtlara anlam katan dokuların korunması biçiminde gündeme gelmiştir. Osmanlı Devleti’nde Anıt Eser Bazında Koruma Anlayışı; 1869 Asar-ı Atika Nizamnamesi (taşınır malların korunması), 1884 Asar-ı Atika Nizamnamesi’nin (taşınmaz malların korunması) kabulü ile Avrupa ile paralellik teşkil etmektedir.

1917 yılında İstanbul Asar-ı Atika Encümen-i Daimisi kurulmuştur. Cumhuriyet Döneminde tarihi yapıların korunması anlayışı Asar-ı Atika Nizannamesi çerçevesinde 1951 yılına kadar sürdürülmüştür. 1951 yılında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (Eski Eserler ve Müzeler Müdürlüğü) kurulmuştur.

1969 yılında İmar ve Yol İstimat Planlarının Tanzim Tarzları ve ile Teknik Şartlarına ve Bu İşleri Yapacak Uzmanlarda Aranacak Ehliyeteye Dair Yönetmeliğin 2. Maddesi ile Protokol Bölgesi ve yapı düzeni korunacak mevcut alanların tanımı yapılmış, bu da anıt eserin çevresi ile beraber değerlendirilmesi husunda büyük bir ilerleme olmuştur (Dinçer, 2010).

1972 yılında UNESCO ile imzalanan Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi'ni Türkiye 1982 yılında imzalamıştır.

1973 yılında kabul edilen 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile "sit alanı" kavramı ve açılımları kanunda tanımlanmıştır. 1983 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları kurulmaya başlanmıştır. Kurulların ortaya çıkışını UNESCO ile imzalanan anlaşma ile ilişkilendirmek mümkündür. Yine 1983 yılında 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kabul edilmiştir. 1985 yılında Avrupa Konseyi üye devletleri ile birlikte "Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi" imzalanmıştır.

16 Haziran 2005 tarihinde kabul edilerek 25866 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun ile 14 Aralık 2005 tarihinde 26023 sayılı Resmi Gazete'de onaylanarak yürürlüğe giren Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği kabul edilmiştir Bu kanun koruma anlayışında bir kırılma noktası olarak kabul edilebilir. Sürdürülebilirlik kavramı mevcut yapının yıkılıp yeniden yapılması sureti ile devam ettirilmektedir.

5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun uygulama sürecinde tarihi

kent merkezinde yenileme sürecinde alanda yaşayanlar açısından önemli sorunlar yaratmaktadır. Söz konusu Kanun'un 4. Maddesi'nde *"Yenileme alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Anlaşma sağlanamayan hallerde gerçek ve özel hukuk tüzel kişilerinin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar ilgili il özel idaresi ve belediye tarafından kamulaştırılabilir."* denilmekte olup Yasanın en tartışmalı konusu yenileme alanlarındaki mülklere yapılacak müdahalelerdir. Yasanın bu maddesi yapıların boşaltılarak, yıkılması ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır demekle birlikte; anlaşma sağlanamadığı takdirde ilgili idarelerin söz konusu yapıları kamulaştırmasına izin vermekte ve yapılacak kamulaştırmayı, Kamulaştırma Kanunu'nun 3. Maddesinde *"İskan projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlı"* kapsamında değerlendirmekte, uygulamalar bölgede yaşayan mülk sahipleriyle pazarlık sürecinde idare lehine çok önemli üstünlük sağlanmaktadır (Dinçer, 2010).

4.4.3 Türkiye'de 5366 sayılı Kanun Kapsamında Uygulama Örneği: Sulukule

5366 sayılı Kanun kapsamında Tarihi Yarımada'da ilk uygulanan Yenileme Projesi Sulukule Kentsel Yenileme Projesi'dir. Edirnekapı ile Vatan Caddesi arasında, Kara Surları bitişiğinde ve Sur Koruma Bandı sınırları içerisinde yer almakta olan Sulukule Yenileme Alanının ulaşım akslarına olan yakınlığı ziyaretçileri kendisine çeken turistik bir kimliğinin olması aynı zamanda merkezi konumuna rağmen çöküntü alanı haline gelmiş olması kentsel dönüşüm çalışmalarının başlamasının önemli sebeplerindendir.

Sulukule'ye ilişkin hazırlanan Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri Yenileme Projesi, 2005 yılında Fatih Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve TOKİ arasındaki ortaklıkla gündeme gelmiştir. Bölgenin bulunduğu Hatice Sultan ve Neslişah Mahalleleri, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Kanunu'na istinaden, 13.12.2006 gün ve 26318 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu'nun 2006/11296 sayılı kararı ile Yenileme Alanı olarak ilan edilmiştir.

Fatih Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve TOKİ işbirliğinde yürütülmesi planlanan Sulukule Bölgesi'ne ilişkin yenileme projesi, İstanbul Yenileme Alanları

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından “Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri Yenileme Avan Projesi” adı altında 02.11.2007 tarih ve 20 sayılı Karar kapsamında onaylanmıştır.

Fatih Belediyesi internet sitesinde; “*İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ)’nin ortak yürüttüğü projede, 2005 yılının Eylül ayında, imzalanan protokol kapsamında resmiyet kavuşan Edirnekapı ile Vatan Caddesi arasında, Kara Surları bitişiğinde ve Sur Koruma Bandı sınırları içerisinde yer alan Sulukule Yenileme Alanı’nın büyüklüğünün 91.731,46 m² olduğunu , proje alanında 12 ada, 378 parselin yer aldığını, yenileme alanında bulunan yapılardan 42 adetinin sivil mimarlık örneği, 15 adetinin ise anıt eser olduğunu, Fatih Belediye Başkanlığı’na ait olan 13 bin m²’lik alanın da ihtiyaç duyulan sayı kadar konut üretilebilmesi amacı ile için projeye dâhil edildiği*” ifade edilmektedir (Url 5).

Şekil 4.3 Fatih İlçesi, Neslişah ve Hatice Sultan Mahalleleri Yenileme Projesi (Fatih İlçesi, 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Plan Raporu, 2012)

Proje hedefleri olarak; “*Yaklaşık 91 bin m² alana sahip olan bölgede mekânsal yenileme ile birlikte, yeşil alan, park alanı, çocuk oyun alanı, rekreasyon alanları, taşlıklar ve otopark gibi ortak kullanım alanları ile birlikte halkın yaşayış şartlarını daha iyi bir hale getirecek ve istihdam sağlayacak olan konaklama, ticaret ve eğitim tesislerine de yer verildiği , söz konusu Yenileme Alanı içinde kalan 42 adet tescilli sivil mimari örneği olan yapının rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerinin de*

hazırlanmış olup bunların tamamının Koruma Kurulunca onaylandığı, onaylanan projeler doğrultusunda 17 adet sivil mimari örneği yapının restorasyonunun mülk sahipleri tarafından, 25 adet sivil mimari örneği yapının da restorasyonunun TOKİ tarafından yapıldığı” ifade edilmektedir (Url 6).

Şekil 4.4 Sulukule Yenileme Alanı'nda Sokak Görüntüsü (Url 6)

Sulukule Yenileme Alanı'nda uzun yıllardır yerleşmiş olan mülk sahipleri ve kiracılar TOKİ'nin Taşoluk Bölgesi'nde yapmış olduğu toplu konutlara kura yöntemi ile yerleşebilmişlerdir. Ancak Sulukule bölgesi'nde ikamet edenlerin en önemli ortak noktası işlerinin aynı zamanda yine Sulukule'de olmasıdır. Taşoluk Bölgesi'ne yerleşen mülk sahipleri ve kiracılar konutlara gelirlerinin yetmemesi, alışık oldukları mahalle kültüründen izole yaşayamadıkları ve işyerlerine ulaşımın oldukça zorlaşmasından ötürü bu bölgede barınamamış büyük çoğunluğu bu bölgeden ayrılmıştır.

Sulukule Yenileme Alanı'nda yapılan projeler incelendiğinde planlar kapsamındaki sınırlara uyulduğu, eski kent dokusuna uygun yapılar ile bölgeyi ihya etmek amaçlanmış fakat amaçlanan iyileştirme fiziksel çevre ile sınırlı kalmıştır. Sulukule

bambaşka bir kimliği bürünmüş eski sahiplerinden uzak, kimliksiz bir kent mekanına dönüşmüştür. Sulukule Bölgesi'ni kendisi yapan yaşayan halkın sosyal yapısı ve buna bağlı olarak sahip oldukları yaşam alışkanlıkları eğlence tarzları, güçlü komşuluk ilişkileri idi. Kentsel iyileştirme ve kimlikli kent mekanlarını üretebilmek için fiziksel iyileştirmenin, yenilemenin yanında sosyo- ekonomik yapının da mekana karakterini veren halkının yaşam koşullarını iyileştirerek kentle bütünleştirme ile, yerel kültürü ve yaşam alışkanlıklarını muhafaza etmek ile mümkün olacağı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Şekil 4.5 Sulukule Yenileme Alanı Proje Uygulamasından Sonra Alan Görüntüsü
(Url 6)

4.5 Kentsel Dönüşüm Kavramı ve Sürecine İlişkin Değerlendirme

Bir yerleşime kent diyebilmek çalışan kesimin ağırlıklı olarak sanayi veya hizmet sektörü gibi tarım dışı üretim yapan ve birbirinden farklı uzmanlaşma niteliklerine sahip kişilerin, farklı sosyal sınıflardan söz edebilmek gereklidir.

Kentler günümüzde sanayi üretiminin yapıldığı mekanlardan tüketimin gerçekleştirdiği ticaret mekanizmalarına dönüşmektedir. Ekonomik Buhran sonucu seri üretim yönetminden vazgeçilerek post fordist üretim yöntemi tercih edilmiş, bu kapsamda tüketimin doygunluk düzeyine gelmesi ile yeni sermaye arayışları ortaya çıkmış ve gelişmekte olan ülkeler bu kapsamda yeni tüketim alanları yaratmak amacı ile yatırım mekanlarına dönüşmüştür.

Kentlerde sanayi üretiminden vazgeçilmesi bu alanların boşalmasına ve çalışan kesimin işsiz kalmasına neden olmuştur. Bu alanlarda kent merkezlerinde

yenileme çalışmalarına odaklanmış, kentsel yenileme olgusu da bu biçimde ortaya çıkmıştır. Kentsel yenileme kavramı zaman içinde çöküntüalanı haline gelen kentsel mekanın problemlerinin ekonomik, toplumsal ve mekânsal anlamda giderilmesi amacı ile yapılan müdahaleler olarak tanımlanmaktadır.

Bu süreçler Amerika, Avrupa ülkeleri ile ülkemizde farklı biçimlerde ilerleme göstermiştir. Amerika ve Avrupa ülkelerinde savaşların neden olduğu büyük yıkımlar ve kent merkezlerinde sanayinin desantralize edilmesi kentlerin yeniden organize edilmesi çalışmalarının başlamasına neden olmuştur. Kentsel dönüşüm projeleri başlangıç aşamasında sadece fiziksel çevreye odaklı iken zaman içerisinde çevresel bozulma ile toplumsal çöküntünün ilişkisi anlaşılmış, kentsel yenileme çalışmalarında toplumsal yapı öne çıkarılmıştır. Söz konusu projelerde ortak amaç kentsel bozulmayı iyileştirmek sağlıklı bir sosyal yapı inşa etmektir. Bu alanlar ekonomiyi canlandırmak amacı ile kentin eğlenme-dinlenme, yeme-içme-alışveriş, sanat aktivitelerinin gerçekleştiği, tarihi turistik ve kültür endüstrilerinin ortaya çıktığı tüketim mekanlarına dönüşmüştür.

Ülkemizde kent merkezlerin gerçekleştirilen sanayi üretiminin ihtiyacı olan işgücünün kendi imkanları ile konutlarını yaparak kendi sosyal taleplerini karşılamaları kentteki dokunun tahrip olmasına, kaçak yapılaşmaya ve sağlıksız kentleşmeye neden olmuştur. Alt gelir grubunun giderek daha fazla kent merkezlerini tercih ediyor olması burada yaşayan kesimin kentin çeperlerine yerleşmesine neden olmuş zaman içerisinde kent merkezleri çöküntü alanlarına dönüşmüştür. Sanayi alanlarının kent merkezlerinden desantralize edilmesi ile ülkemiz de Amerika ve Avrupa ülkeleri ile benzer bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu süreçte devlet ve özel sektör birlikte hareket etmektedir. Tarihi kentsel merkezde kentsel dönüşüme ilişkin yapılan uygulamalara ilişkin örnek olarak Tarihi Yarımada'da bulunan Sulukule Yenileme Alanı projesi süreci ve sonucuna değinilmiştir. Sulukule Yenileme projesinin istenilen sonuca ulaştırmamasının nedeni yenilemenin sosyo-ekonomik yapıyı göz ardı ederek fiziksel ölçek ile sınırlı kalmış olmasıdır. Kentsel dönüşümün başarısının sağlıklı kentsel mekanlar ve güçlü kent kimlikleri oluşturmak olduğunu Kabul ettiğimiz noktada, yenileme alanlarında yapılacak projelerde sadece fiziksel çevrenin değil aynı zamanda

mevcut sosyal yapının, zaman içerisinde oluşmuş değerlerin mekana ait orada yaşayan insanların oluşturduğu kimlik ve algınının doğru anlaşılması bu kapsamda mekan organizasyon sürecinin yönlendirilme biçimi anlayışı da değişmektedir. Ülkemizde dönüşüm politikaları kapsamında; devlet ve özel sektörün yanında artık sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile mekanda yaşayan toplum kentsel dönüşümde aktif rol almaya başlamışlardır.

Tarihi Kentlerde Yeniden Kimlik Yaratma Sürecinin Süleymaniye Dünya Miras Alanı Bağlamında İncelenmesi

Süleymaniye Bölgesi Dünya Miras Alanı, kentsel ve arekolojik sit alanı ile yenileme alanı olarak oldukça kritik öneme sahip tarihi kent merkezlerindedir. Süleymaniye Bölgesinin karakterini anlayabilmek ve bu bölgeye uygun kentsel yenileme politikalarını saptayabilmek açısından Tarihi Yarımada'nın planlama süreci ile Süleymaniye Bölgesi'ne olan etkilerini analiz etmek oldukça önemlidir. Bölüm kapsamında öncelikle Süleymaniye Bölgesinin fiziksel konumu ve sahip olduğu avantajları, ardından tarihsel süreç içerisinde meydana gelen önemli kırılma noktaları ve köşe taşları saptanarak günümüzdeki sosyo-ekonomik profiline nasıl ulaştığı hususları irdelenecektir. Alanda yapılmış olan planlama çalışmaları ile planlarda alana atfedilen kentsel kimlik tespit edilerek kentsel dönüşüm uygulamalarının yöntemi bir çerçeveye oturtulacaktır.

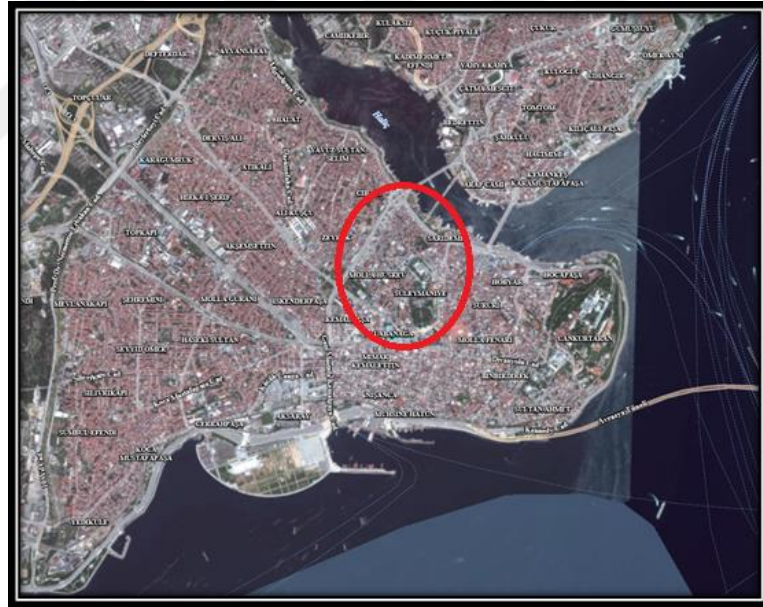
5.1 Süleymaniye Bölgesinin Konumu

Süleymaniye Sempti İstanbul İli, Fatih İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Bölge, Haliç'in güneyinde yedi tepeli İstanbul İli'nin üçüncü tepesinde konumlanmaktadır. Beyoğlu İlçesi ile Süleymaniye Bölgesinin denizyolu bağlantısı Atatürk (Unkapanı) Köprüsü ve Haliç Metro Köprüsü ile gerçekleşmektedir. Bölge, Atatürk Caddesi, Ordu Caddesi, Fuat Paşa Caddesi ve Haliç Kıyısı boyunca uzanan Ragıp Gümüşpala Caddeleri tarafından sınırlandırılmaktadır. Batıda Atatürk Bulvarı, güneyde İstanbul Üniversitesi, kuzeyde Haliç kıyısı bulunmaktadır.

Bölgeye adını Süleymani Camii (1557) vermektedir. Süleymaniye Sempti, geleneksel yapı dokusu ve meydanlar bulunmaktadır. Süleymaniye Camii ve çevresinde oluşan binalar dokuyu oluşturan öğelerdir.

Süleymaniye Sempti'nde Mimar Sinan'ın eseri Süleymaniye Camii ve etrafındaki medreseler, darülhadis, Darüşşifa, darülkurra, imaret, hamam, kervansaray-tabhane, arasta, çarşılar, ulemanın, medrese talebelerinin, yeniçerilerin, halkın

günlük hayatını geçirdiği bir alan haline gelmiştir. 1793 tarihinde yapılmış olan çalışmalarda semtte; berber, kahveci, duhani, doğramacı, çörekçi, çubukçu, manav, terzi, çilingir, bıçakçı, çamaşırcı, muhallebici, ekmekçi, destari, dökmeçi ve kazancı dükkânları ile 19 odalı bir Hilal isimli bir han mevcut durumdaydı. İşyerleri aynı zamanda çalışanların konutları idi ve çalışan bekarlar çoğunlukta idi. 1826 yılında yeniçerilik sistemi kaldırılınca Eski Saray yıktırılmış ve yerine mimar Abdülhamit Efendi'ye ait Seraskerlik binası olarak "Daire-i Umur-ı Askeriye" binası inşa edilmiştir. Seraskerlik'in Harbiye Nezareti'ne dönüştürülmüş ve yerine 1864-1866 arasında Harbiye Nezareti yapılmıştır. Günümüzdeki İstanbul Üniversitesi'nin yer aldığı bölgede Harbiye Nezareti, Kışla-i Hümayun, Süleymaniye Kışlası, Cephanelik gibi askerî yapılar, askerî ahırlar, hastane, tamirhane yapıları mevcuttu. Harbiye Nezareti binası, kurumun Ankara'ya nakledilmesiyle 1924 yılında Darülfunûn'a tahsisi yapılmış olup günümüzde İstanbul Üniversitesi rektörlük binasıdır. (Gözeller, 2012).

Şekil 5.1 Süleymaniye Bölgesinin Konumu (Url 7)

Şekil 5.12de Süleymaniye Bölgesi'nin konumu gösterilmekte olup, haritalar üzerinden Süleymaniye'deki topografik gelişimi ele alan bir çalışmada XX. Yüzyıl başındaki haritalarla günümüzdeki Süleymaniye silüeti karşılaştırması yapılmış, bu hususta sadece askerî lojistik binalarının ve Süleymaniye çıkış kapısındaki kışla dışında kamusal bazda çok fazla değişim olmadığı ortaya konulmuştur.

Cumhuriyet sonrasında Harbiye Nezareti'nin İstanbul'dan Ankara'ya nakli ile bu sefer aynı yerdeki binalar İstanbul Üniversitesi'ne tahsis edilerek eğitim binası hüviyetini almıştır. Maliye Nezareti binası Askerî Tıbbiye ve sonra Eczacılık Fakültesi'ne, Medresetü'l-Kudat İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ne, Süleymaniye Medreseleri Evvel ve Sani bölümleri Süleymaniye Kütüphanesi'ne, darüşşifa ve daruttıb binaları Süleymaniye Doğum ve Çocuk Bakımevi'ne, Süleymaniye Kışlası'nın olduğu bölüm İstanbul Üniversitesi'ne çevrilmiştir. Semtin ahşap evlerden oluşan geleneksel mimari dokusu 1970'lere kadar korunmuştur. Sonrasındaki yangın ve tahribatlara karşın, eski özelliklerinin bir kısmını muhafaza eden Şükrü Baba Sokağı, Tirendaz Sokağı, Onaltı Mart Şehitleri Caddesi, Kayserili Ahmet Paşa Sokağı, Kirazlı Mescit Sokağı, Yoğurtçuoğlu Sokağı, Ayşe Kadın Hamamı Sokağı, Vefa Caddesi, Namahrem Sokağı, Hoca Gıyâseddin Sokağı, Ayrancı Sokağı ve Mehmet Paşa Sokağı gibi sokaklara hâlâ rastlanmaktadır. İçlerinde korunmuşluk açısından en önemlileri Kirazlı Mescit Sokağı ve Kayseri- li Ahmet Paşa Sokağı'dır. Günümüzde semtte yerleşim sınırlıdır. Çoğunlukla eğitim binaları ve iş yerlerinin bulunduğu görülmektedir. 1990 yılında semtin merkezi kabul edebileceğimiz Süleymaniye Mahallesi'nde 258'i kadın olmak üzere 869 nüfus varken, 2008'de aynı mahallede 105 kişinin yaşamakta olduğu tespit edilmiştir (Gözeller, 2012).

Süleymaniye Bölgesi 09.04.1977 yılında kentsel ve tarihi sit alanı olarak belirlenmiş olup 12 Temmuz 1995 tarih ve 6848 sayılı kararı kentsel ve tarihi sit alanı ilan edilmiştir (İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, 2011).

Süleymaniye Bölgesi sınırlarında; Yavuz Sinan, Sarıdemir, Hacı Kadın, Demirtaş, Hoca Gıyasettin, Molla Hüsrev, Süleymaniye ve Kalenderhane Mahalleleri olmak üzere 8 mahalleden oluşmaktadır. Şekil 5.22de Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nın çizimi gösterilmekte olup alandaki Osmanlı Evleri'nin özgün mimari niteliğine dair bize önemli bulgular sunmaktadır.

Şekil 5.2 Süleymaniye Camisi ve Çevresindeki Geleneksel Türk Evleri (World Heritage Project Süleymaniye, 2008)

5.2 Tarihsel Süreç İçerisinde Süleymaniye Bölgesinin Mekansal Değişimi ve Planlama Çalışmaları

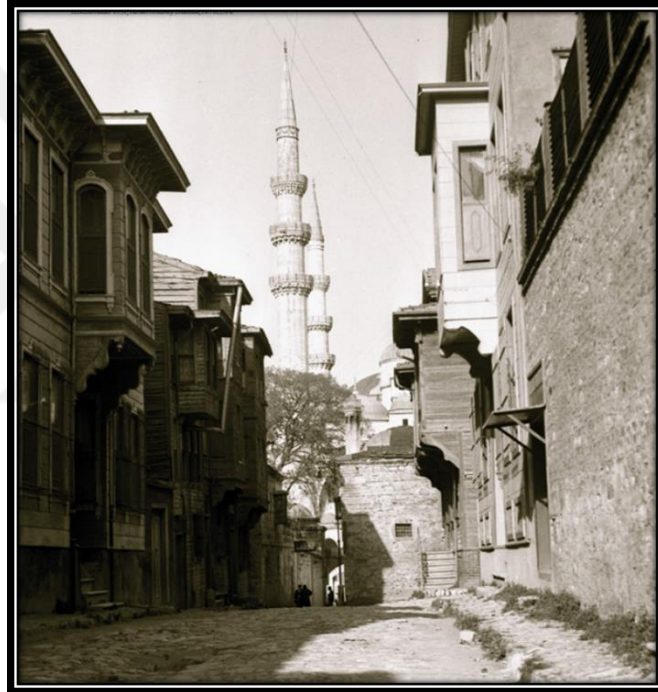
Planlama çalışmaları ve mekânsal değişimler cumhuriyet öncesi dönem ve sonrası dönem olarak ikiye ayrılmıştır. Tarihi Yarımada Osmanlı Devleti'nin başkenti iken daha farklı yaklaşımlar kapsamında planlanmıştır. Cumhuriyet sonrasında başkent statüsünün yitirilmesi ve ihtiyaç duyulan sanayi üretiminin bu alanlarda konumlanmaya başlaması planlamaya ilişkin sürecin değişmesine neden olmuş bu kapsamda kent kimliği farklılaşmaya uğramıştır.

5.2.1 Cumhuriyet Dönemi Öncesi Mekansal Değişim ve Planlama Çalışmaları

Tarihi Yarımada'daki yerleşimlerin alanın batı tarafında M.Ö. yedinci yüzyılın ortalarında yerleştiği bilinmekte iken 1950'li yıllarda yapılan kazı çalışmalarında Tarihi Yarımada'daki ilk yerleşmelerin M.Ö. 3000'li veya 2000'li yıllı başlarında oluşturulduğu keşfedilmiştir (Çelik, 2016).

Kentin ilk kurulduğu döneme ilişkin fazla doküman olmaması nedeni ile şehrin kurulma zamanı antik çağ tarihi ile mitolojik verilerle açıklanmaktadır. En fazla kabul göreni M.Ö. 7. Yüzyılda Megara'luların kahinin körler şehrinin karşısına kurun dediği Khalkedon yani bugünkü Kadıköy İlçesi'nin karşısındaki Sarayburnu civarında yerleşmeye başladıklarıdır (Deniz, 1999).

Antik dönemde kurulan ve Bizantion adı verilen şehirde korunma amacı ile yapılan surlar Tarihi Yarımada'daki yedi tepeden ilkinin üzerinde küçük bir alanda inşa edilmiştir. Ticaret odaklı ekonomiye ship olan topluluğun yerleşimi olan Neorion Limanı Haliç'te konumlandırılmıştı. Askeri merkez bugünkü Ayasofya Meydanı'nın bulunduğu alanda, topluluğun merkezi ise bugünkü Topkapı Sarayı'nın bulunduğu alanda bulunmaktaydı. Roma İmparatoru Septius Severus surları yıkarak kentin sınırlarını ikinci tepenin bulunduğu alan kadar genişletmiş, 330 yılında I. Constantinus'un başkenti Bizantion'a (İstanbul) taşınması ile şehrin ismi Konstantiniyye olarak değişmiş, kent sınırları üçüncü ve dördüncü tepelere kadar genişlemiştir (Çizgen, 2016).

Şekil 5.3 Süleymaniye Sokaklarındaki Ahşap Doku (Gözeller, 2012)

Bizans döneminde kentin gelişimi dört basamak ile anlatılmaktadır. Birincisi; M.S. 196 yılında Septimus Severus'un Byzantion'u işgali sonucu şehirdeki sur yapılarını batı yönünde genişleterek hipodrom, anıtsal yapılar, anayollar ve kent meydanları yapımıdır. İkincisi; Konstantin ile başlayan dönem olup bu dönemde şehrin isminin Konstantinopolis olarak değiştirilerek surların yıkılması, Galata yerleşiminin oluşması, surların kentin üçüncü ve dördüncü tepelerinde konumlandırılması, Ayasofya Kilisesi, Çemberlitaş'ta Aziz Havariler Kilisesi'nin, Sirkeci'de Neorion

Limanı ve Kilisesi'nin, Langa tarafında Elefterion Umanı odak noktaları yapılmış, şehir on dört bölgeye ayrılmıştır. Üçüncü dönem; I. Theodosios döneminden günümüze kadar mevcudiyetini koruyan 413 yılında yapılmaya başlanıp 439 yılında yapımı tamamlanan Haliç ve Marmara Surları surların inşası ile 6 Theodosius Forumu'nun inşasıdır. Dördüncü dönem; yoğun imar faaliyetlerinin bulunduğu, Galata Surları'nın yapıldığı, Ayasofya'nın inşaatına başlanıldığı ve Haliç'e ilk köprünün yapıldığı İmparator Jüstinyen (VI. y.y) dönemidir (Deniz, 1999).

İstanbul'un 1453 yılında Osmanlıların eline geçmesi ile şehrin yeniden imarına başlanmış, var olan fiziksel strüktürü ve arazi kullanımı devam etmekle beraber yeni gelişme alanları yaptırılan külliyele belirlenmiştir. Fatih Külliyesi bu dönemde yapılan önemli bir eserdir. Şehir silüetini büyük etkisi olan bu külliyelerin yanı sıra şehirde başlatılan yeni iskan politikası ile imparatorluğun çeşitli bölgelerinden getirilen gruplar İstanbul'un yerleşim bölgelerine yerleştirilmiştir (Deniz, 1999).

Şekil 5.4 Fatih Tarafından Oluşturulan İstanbul Nahiyeleri (Çelik, 2016)

Fatih Dönemi'nde kent 13 bölgeye ayrılmıştır. Fatih Dönemi'nde imparatorluk saraylarının inşası başlamış olup İstanbul'un fethinin ardından Tauri Forumu'nun güneyine bugünkü İstanbul Üniversitesi ve Süleymaniye Külliyesi'nin bulunduğu alanda Eski Saray inşa ettirilmiştir. Daha sonra sarayın daha görkemli bir konumda

olması amacı ile saray Tarihi Yarımada'nın doğu ucuna taşınmış, 1459- 1465 yılları arasında Topkapı Sarayı tamamlanarak 1856 yılında Dolmabahçe Sarayı inşa edilene kadar saray işlevini sürdürmüştür (Çelik, 2016).

Bedesten-i Atik çevresinde tek katlı ve ahşap olarak yapılan dükkânların sayısı Fatih döneminin sonlarında 3167'i bulmuştur. Unkapanı Odunpazarı ve Balıkpazarı, Bizans devrinde olduğu gibi yine depolama alanlarıdır. Valens Su kemeri yakınlarında Saraçlar Çarşısı'na da ilaveler yapılmıştır. Saraçhane'de kurulan ve teşvik edilen zanaatkâr ya da işletmelerin çoğu orduya hizmet etmektedir. Eğerciler, dericiler, demirciler ve bakırcılardan oluşan buradaki atölyelerin bazıları, saray için de üretim yapmaktadır. Böylece Fatih'ten sonraki çeyrek asır içinde daha önceki devirlerde olduğu gibi şehir nüfusu Haliç sırtlarında yoğunlaşmış ve hizmet merkezi eski yerini muhafaza etmiştir (Deniz, 1999).

XV. yüzyıl sonlarına doğru II. Beyazıt Fatih Külliyesi'nin çevresinde yerleşimler yapılmıştır. XVI. Yüzyıl başında kentin silueti açısından önemli bir yapı olan Beyazıt Külliyesi inşa edilmiştir. Bizans İmparatorluğu Dönemi'nden itibaren var olan Beyazıt Meydanı'ndan Edirnekapı'ya uzanan ana arter hâkim aks durumuna gelmiştir (Çelik, 2016).

Şekil 5.5 Von Moltke'nin İstanbul Planı, 1839 (Çelik, 2016)

17. yüzyılda imparatorluğun iktisadi gücündeki azalma nedeni ile mimari eserlerde de azalma vardır. Sultanahmet Külliyesi (1616) Atmeydanı'nda inşa

edilmiş ve Yeni Cami Eminönü kıyısında inşa edilmiştir (İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, 2011).

1838 Ticaret Antlaşması ile 1908 Jön Türk Devrimi yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'nu eski gücüne kavuşturmak için sosyal ve ekonomik çalışmalar yapılmış, imparatorlukta yaşanan değişimler kentin planlama yaklaşımına da yansımıştır. 1838 yılında imzalanan Ticaret Antlaşması ile İngiltere'ye tanınan ekonomik imtiyazlar ve 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile Batılı ulusların talepleri doğrultusunda Osmanlı İmparatorluğu kentsel planlama kapsamında Avrupa tarzı kent planlama ilkelerinden yararlanmayı öne çıkarmıştır. Batının kent yönetimi örnek alınarak, fiziksel mekân ıslahını sağlayacak hukuk reformu, modern Osmanlı sanayisini kurma girişimleri ve bu ihtiyacın karşılanacağı imalathanelerin dizaynı (Zeytinburnu, Bakırköy ve Büyükçekmece semtleri) doğrultusunda kent makroformunda önemli değişimler başlatılmış, yurtdışından kentin işlevselliğini arttırmak ve daha sağlıklı kentsel mekanlar üretebilmek amacı ile bilim adamları getirilmiştir (Çelik, 2016).

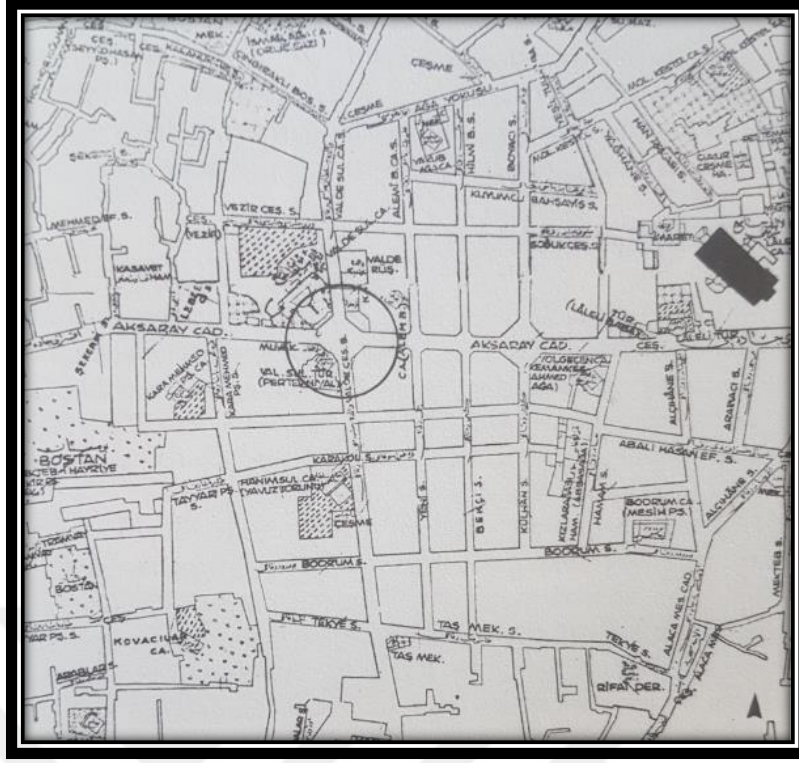
Tanzimat Fermanı'nın ilanını izleyen süreçte, Mustafa Reşid Paşa'nın yabancı uzmanlara danışma düşüncesi hükümetçe uygulamaya konularak Helmut von Moltke Almanya'dan görüşleri almak üzere davet edilmiş, 1839'da İstanbul'un kentsel düzenini organize etmek ile görevlendirilmiştir. Moltke'nin amacı İstanbul Yarımadasının ticari ve idari işlevlerinin yapıldığı eski Bizans geçitleri arasında geniş akslar meydana getirerek kesintisiz ulaşımı sağlamak ve yangınları önlemek amacı ile konut mimarisini ahşaptan kagire çevirmektir. Bu projelerde kentin eski Bizans ulaşım aksları öngörülmüş, Haliç ve Marmara sahillerinde sahile paralel iki yol önerilmiştir (Çelik, 2016).

1848 yılında kabul edilen Ebniye Nizamnamesi Osmanlı Devleti'nin ilk imar kanunudur. Kamulaştırma, ruhsat, yol kesitleri, bina yükseklikleri ve inşaatların nizami denetimi bu kanundaki kurallar ile düzenlenmiştir (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2011). Daha sonra 1858 Sokaklara Dair Nizamname, 1863 Turuk ve Ebniye Nizamnamesi, 1875 İstanbul Belde-i Selasede Yapılacak Ebniyenin Suret-i İnşaiyesine Dair Nizamname, 1877 Dersaadet Belediye Kanunu ile 1882 Ebniye Kanunu kabul edilmiştir (Çelik, 2016).

1855 senesinde savaş sonrası kentte artan İngiliz, Fransız ve İtalyan vatandaşlarının talep ettiği kent hizmetlerini sağlamak amacı ile şehremaneti makamı oluşturuldu. şehremini şehir meclisinin yardımı ile görevini yerine getirmekteydi. İntizam-ı şehir Komisyonu'nun kurulmasının ardından kentin estetik değerinin artırılması, yol düzenlemeleri, sokak aydınlatılması, inşaat yöntemlerinin verimlileştirilmesi hedefler arasında idi. 1870 Pera yangınından sonra kagir malzeme şart koşuldu, 1868 yılında hükümet 1856 planı doğrultusunda belediye yönetimini tüm kenti kapsar halie getirdi. Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi çıkarılarak şehir on dört bölgeye ayrıldı. 1877 Nizamnamesi ile belediyelerin geliri arttırıldı. (Çelik, 2016).

Kent planlarına etki eden en önemli olaylardan birisi kent merkezinde çıkan yangınlardır. 1856 Aksaray Yangınından sonra ilk Izgara plan hazırlanmış, bu kapsamda İtalyan mühendis Luigi Storari alanın imarı kapsamında görev almıştır. Aksaray'da Aksaray Caddesi düzenlenmiş, Divanyolu genişletilmiş, Unkapanı-Yenikapı aksı ile kesişen nokta meydan olarak düzenlenmiştir. İslahat-ı Turuk Komisyonu Hocapaşa Yangınından sonra kurularak geniş ölçekli şehir planlama çalışmaları ve inşaat stratejileri düzenlendi. Yanan parsellere yeniden düzenlenme zorunluluğu getirildi. Bu kapsamda yollar; 19 - 12,2 - 11,5 - 9 - 7,6 ve 6 metre olmak üzere altı kategoriye ayrıldı (Çelik, 2016).

20. yüzyılda Tarihi Yarımada'da inşa edilen önemli eserler; günümüzde PTT binası kullanılmakta olan ve 1909 yılında inşa edilen Telgraf Nezâreti binası, Tapu Kadastro binası olan ve 1910 yılında inşa edilen Defter-i Hâkanî binası, Laleli'de yangından zarar gören vatandaşlar için 1919-1922 yılları arasında inşa edilmiş olan Harikzedegân Apartmanları, 1911-1926 yılları arasında inşa edilmiş olan Sirkeci-Vakıf Hanları olarak belgelenmiştir (İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Plan Raporu, 2011).

Şekil 5.6 Aksaray Mevkii Izgara Planı (Çelik, 2016)

Şekil 5.6'de Tarihi Yarımada'da yapılmakta olan planlama çalışmalarının öncelikli hedefinin ızgara doku ile kolay ulaşılan mekanlar yaratmak olduğudur. Bunun nedeni ise yangın esnasında mekanın daha hızlı kolay şekilde kurtarılabilir duruma getirilmesidir. Alanın organik dokusu Şekil 5.9'da gösterilmektedir.

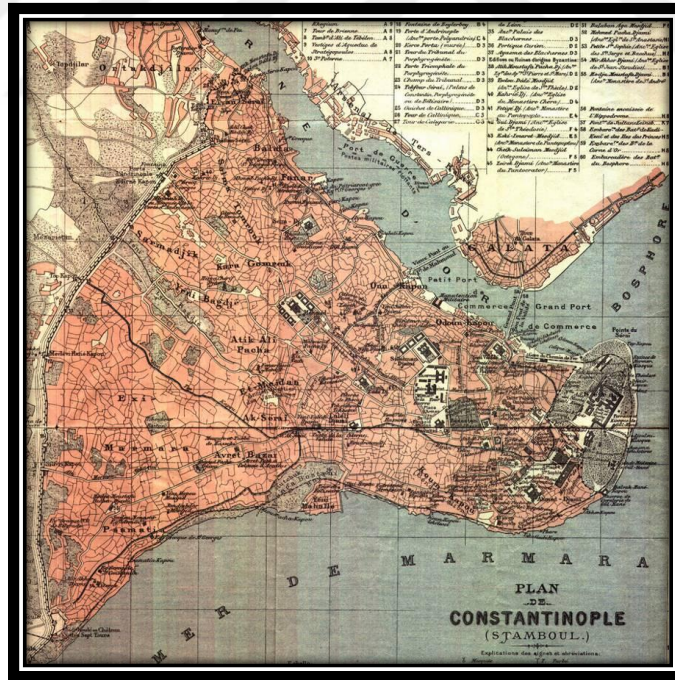

Şekil 5.7 Hocapaşa Yangınının Yayıldığı Mahalleler (Çelik, 2016)

Şekil 5.8 Hacıpaşa Yangınından Sonra Düzenlenen Caddeler (Çelik, 2016)

Şekil 5.7’de Tarihi Yarımada’da meydana gelmiş olan Hacıpaşa Yangınıının etkilediği alanlar ve 5.8’de alanda düzenlenen caddeler gösterilmektedir.

Şekil 5.9 Joanne'nin 1908 Tarihli Tarihi Yarımada Haritası (İstanbul YAKVKBKM Arşivi, 2012)

5.2.2 Cumhuriyetin Kuruluşu'ndan Günümüze Kadar Olan Süreçte Mekansal Gelişim ve Planlama Çalışmaları

1933 yılında yapılan Elgötz Planı (Şekil 5.10) Cumhuriyet döneminin ilk planlama çalışmasıdır. Daha sonra Henry Prost Nazım ve Uygulama İmar Planlarını 1936 yılında hazırlamıştır.

Planın Süleymaniye Bölgesini etkilemesi açısından dikkat çeken kararlarından birisi, kentin gelişim yönünün Beyazıt aksı yönünde seçilmiş olmasıdır. Alan okula ve öğrencilere hizmet edecek şekilde donatı alanları ile birlikte tasarlanmıştır. Kampüsler karardaki gelişim yönü kapsamında bu süreç dikkate alınarak söz konusu bölgeye yerleştirilecektir (Fatih İlçesi, Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli KANİP Raporu, 2011).

Süleymaniye Camisi'nin yer aldığı yamaca yönelik park düzenlemesi dışında doğrudan müdahaleyi öngören bir planlama çalışması bulunmamaktadır. Fakat Vatan ve Millet Caddelerinin açılması, sahil düzenlemeleri gibi geniş çaplı plan uygulamaları bölgenin gelişiminde etkili olmuştur.

Söz konusu planda Süleymaniye Bölgesini etkileyen ve bugün de geçerli olan ilkeler "Sultanahmet bölgesindeki arkeolojik ve turistik alanların korunarak geliştirilmesi, Tarihi Yarımada içinde silueti korumak amacıyla +40 rakım üzerinde 9.50 m.den daha yüksek yapılanmaya izin verilmemesi"dir. Yüksekliğin 9.50 metreyi geçmemesi Tarihi Yarımada silüetinin korunmasında oldukça etkili olmuştur. Planda Kapalıçarşı'nın modern bir biçim alması, dış sınırlarını geniş yollarla çevrilmesi ve geniş otomobil durak yerlerinin bırakılması öngörülmüştür. Prost bu kararlar ile Tarihi Yarımada'ya metropol kentin merkezi iş alanı kimliği vermektedir (Fatih İlçesi, Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli KANİP Raporu, 2011).

Süleymaniye Bölgesini en fazla etkileyen planlama çalışmalarından biri de Atatürk Bulvarı'nın açılmasıdır. Zeyrek Bölgesi ile mekânsal akışkanlık bu şekilde kesilmektedir. Merkezi iş alanları Atatürk Bulvarı aksı etrafında yoğunlaşmış tarihi kimlikten farklı bir mekânsal kimlik ortaya çıkmıştır. İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ) Blokları da bu aks üzerinde konumlanmaktadır.

Şekil 5.10 Elgözt Planı, 1933 (Fatih Belediyesi, 1/1000 Ölçekli KAUİP Raporu, 2012)

1950 Demokrat Parti Dönemi'nde Henri Prost 26 Aralık 1950 tarihinde görevinden ayrılmıştır. Prost Planı'nın Tarihi Yarımada'yı dönüştürmeye ilişkin projeleri ve tasarladığı yeni ana ulaşım aksları olan Vatan ve Millet Caddeleri ile Sahil Yolu, 1950'li yıllarda Başbakan Adnan Menderes tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tarihi Yarımada'da Menderes Operasyonları olarak anılan süreçte taşıt trafiğini mümkün kılmak amacı ile Vatan ve Millet Caddesi'nin yanında sahil yolları açma ve geniş bulvarlar oluşturma projeleri gerçekleştirilmiştir. 1957 yılında açılan Eminönü Meydanı açılmıştır.

Süleymaniye Bölgesi de geniş bulvarlar ile geliştirilmesi öngörülen bölgeler arasında olmuştur. Sahil aksında Ragıp Gümüşpala Caddesi açılmıştır. Söz konusu sahil aksını oluşturulabilmek amacı ile Eminönü Bölgesi'nde yıkımlar gerçekleştirilmiştir (Şekil 5.11).

Günümüzde Alan'da ticaret fonksiyonu kapsamında büyük önem taşıyan İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'nın (İMÇ) bulunduğu bölgede Atatürk Bulvarı inşa edilmiştir. Söz konusu Bulvar Zeyrek Bölgesi ile hem bağlantı hem de sınır ögesi konumundadır (Şekil 5.12). Tarihi Yarımada'da ulaşım sistemlerine ilişkin yapılan

çalışmalar eski kent dokusunun, eski eser anıt yapılarının yanı sıra sivil mimarlık örneklerinin de tahrip olmasına neden olmuştur (Şekil 5.13).

Şekil 5.11 1950 Tarihli Süleymaniye, Atatürk Caddesi ve Haliç Kıyısı Hava Fotoğrafı (İstanbul Yenileme Alanları KVKBKM Arşivi-2012)

Şekil 5.12 Atatürk Bulvarı'nın İnşaatı, 1942 (Henri Prost'un İstanbul Planlaması (1936-1951), İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010)

Şekil 5.13 Haliç'in güney kıyısı boyunca uzanan sahil yolunu (Ragıp Gümüşpala Caddesi) yapmak için Eminönü'nün batısında gerçekleştirilen yıkımlar (Gül, M. 2013)

1964 yılında onaylanan planda (Şekil 5.14) mevzi imar planları bireştirilmiş, az yoğunlukta eski konut dokusu muhafaza edilmiş, en fazla 3 katlı yapılar öngörülmüş, ana ulaşım aksları olarak Vatan ve Millet Caddeleri gösterilmiştir (Fatih İlçesine Ait 1/1000 ölçekli KAUİP Raporu, 2012).

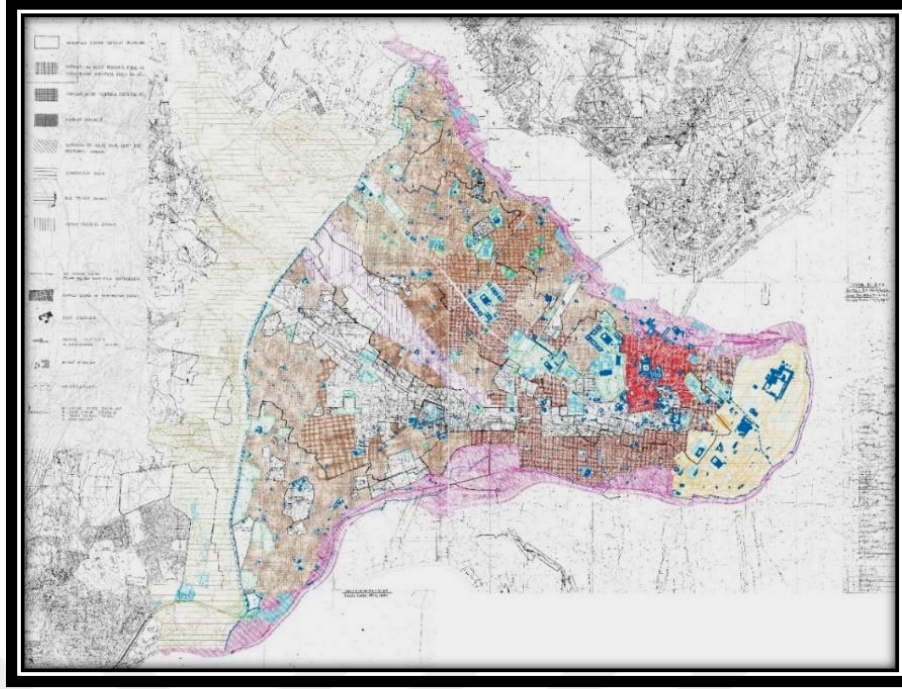
Ülkemizde 1960'lı yıllarda hızlanmaya başlayan sanayileşme süreci İstanbul'u ve dolayısıyla Tarihi Yarımada'yı da önemli ölçüde etkilemiş, Anadolu'dan İstanbul'a gelen yoğun göç, Haliç kıyıları boyunca uzanan sanayi alanları yeni işgücünün tercih ettiği mekanlar olmuş kentin üst gelir grubunun tercih ettiği bu merkezi mekanlar alt gelir grubunun yerleşmeye başladığı mekanlar olmaya başlamıştır. Kent merkezini terk eden üst gelir grubunun sahip olduğu evler Anadolu kırsalından göç ederek gelen sanayi kesiminde çalışan kesim tarafından kullanılmaya başlamıştır. Süleymaniye'de bu dönüşümden büyük ölçüde etkilenmiş boşalan evler artık alt gelir grubu tarafından kullanılmaya başlarken evler ve sokaklar eskimeye ve köhnemeye başlamış ve süreç ile de Bölge çöküntü alanı haline gelmeye başlamıştır. Süleymaniye ve Fatih'in çeşitli semlerinde oluşan atölyeler, imalat alanları, toptan ve perakende ticaret alanları gittikçe fazlalaşmıştır. Çalışan kesim konutların alt katını imalat ve ticaret amaçlı kullanırken üst katlarını da barınma amaçlı kullanmaya başlamıştır.

1985 yılı Tarihi Yarımada'da bütüncül planlama anlayışının başlaması açısından önemli bir tarihtir. Türkiye 1983 yılında, 1972 tarihli kabul edilmiş olan UNESCO sözleşmesini kabul etmiştir. 1985 yılında İstanbul İli Dünya Kültür Miras Listesi'ne kabul edilmiş olup Tarihi Yarımada'daki planlama çalışmaları evrensel kriterleri göz önünde bulundurması gereken bir aşamaya gelmiştir.

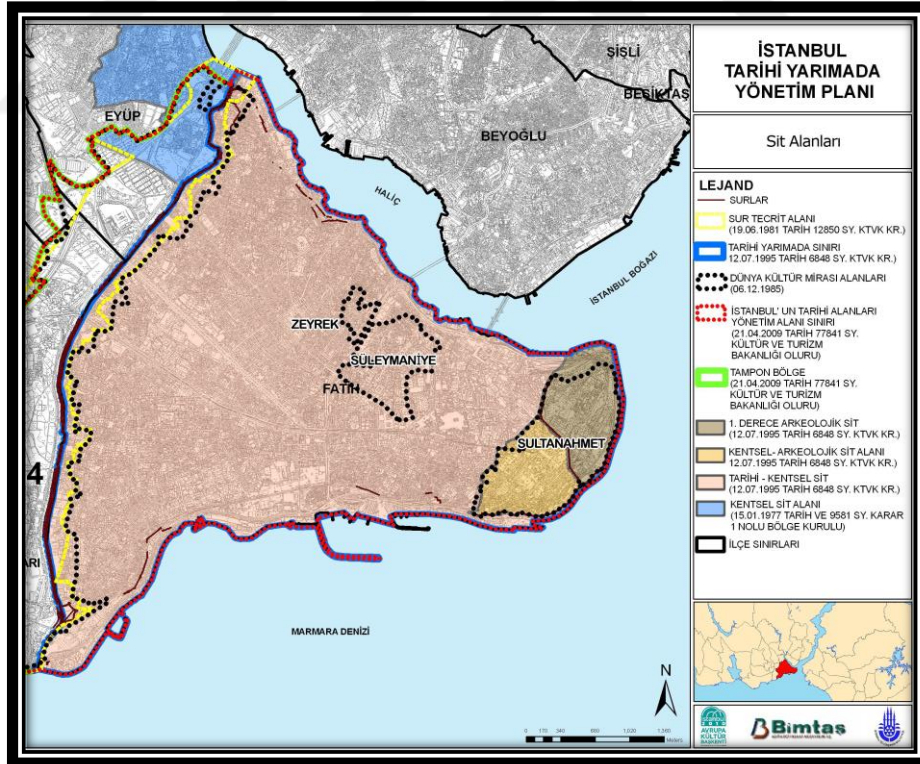
Tarihi Yarımada'da 4 ana bölge 1985 tarihinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne eklenen alanlar; Arkeolojik Park; Süleymaniye Bölgesi, Zeyrek Bölgesi ve Surlar Bölgesi'dir (Fatih İlçesine Ait 1/1000 ölçekli KAUİP Raporu, 2012).

Dünya Mirası Listesi'ne giren Tarihi Yarımada'da Anıtsal Bölge kalan alanlar tampon bölge olarak tanımlanmıştır. UNESCO açısından korunması gerekli kültür varlığı eserler kadar sivil mimari dokuyu meydana getiren yapılar da büyük önem arz etmekte olup bu kapsamda İstanbul'un Dünya Mirası Listesi'ne aday gösterildiği raporda yer alan fotoğraflardan biri de Zeyrek Camisi ve çevresini içine alanda bulunan ahşap konutlara ve bir diğeri de Ayasofya'ya ait olan yapılar koruma altındaki alanlarda doku bütünlüğünü sağlamayan ve dokunun bütününden ayrılmaz nitelik taşımaktadır. UNESCO'nun önem verdiği bir diğer konu bu yapıların tek başına olduğu kadar bütünlük içerisinde de korunmalarıdır. Bununla beraber Dünya Miras Listesi'nde bulunan alanların sosyal dokusunun korunması da en az fiziksel dokunun korunması kadar önemlidir. Bu alanlardaki sosyal hayat, bölge halkının gelenek ve görenekleri ve bunların özgün mekânda olabildiğince yaşatılması önem arz etmektedir (Fatih İlçesine Ait 1/1000 ölçekli UİP Plan Raporu, 2012).

Tarihi Yarımada'ya ilişkin koruma planı 02.11.1990 yılında onaylanmıştır (Şekil 5.16). Koruma Tarihi Yarımada'nın yapı ve potansiyeli ile uyum arz etmeyen küçük sanayi ve depolama fonksiyonlarından arındırılarak tarihi alanlarından kültür, turizm, rekreasyon ve ilgili ticaret fonksiyonlarının arttırılarak yaşayan şehir merkezleri ve odakların oluşturulması öngörülerek söz konusu planda Süleymaniye Bölgesi konut, ticaret, dini ve eğitim fonksiyonlarını sürdürmektedir (Fatih İlçesine Ait 1/5000 ölçekli KANİP Raporu, 2011).

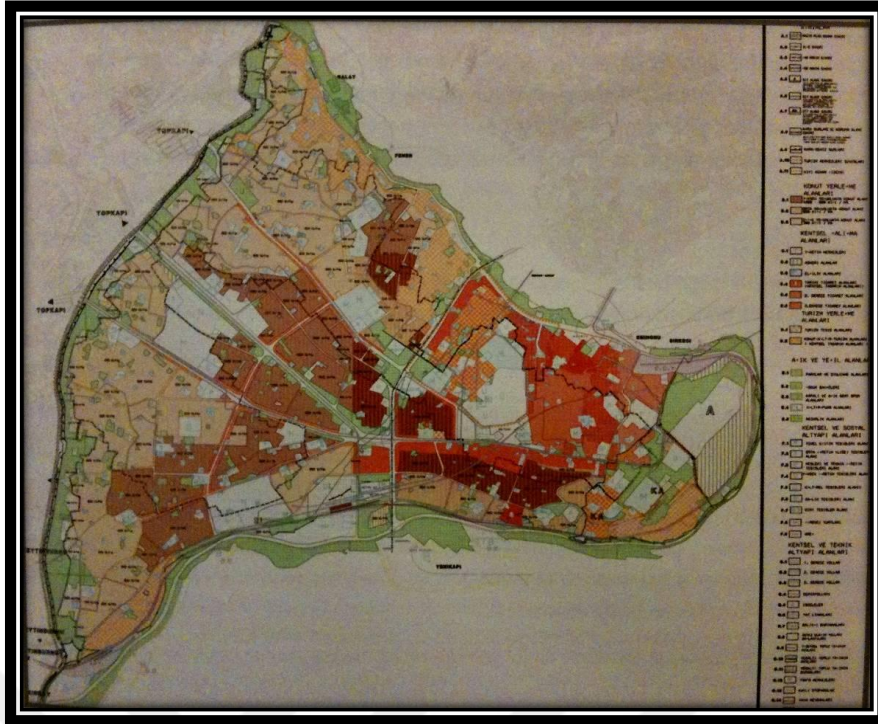
Şekil 5.14 1964 tasdik tarihli Sur İçi Nazım İmar Planı (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli KANİP Raporu, 2011.)

Şekil 5.15 Tarihi Yarımada 1995 Yılı Sit Alanı Bölgelemesi (İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Plan Raporu, 2011)

1/5000 ölçekli Koruma İmar Planı, Mimarlar Odasının açtığı iptal davası sonucu 17.11.1994 tarihinde iptal edilmiş olup, 12.07.1995 tarihinde Tarihi Yarımada'nın bütünü'nün sit alanı ilan edilmesi ile meri planlar iptal edilmiştir (Şekil 5.15). 1/1000 ölçekli planların yapımı İBB'ye devredilmiş, 09.05.2003 İBB Meclisi kararı ile 1/5000 ölçekli koruma nazım planı onaylanmış, 26.01.2005 İstanbul I No.lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 399 sayılı kararı ile Tarihi Yarımada 1/5000 ölçekli nazım plan kabul edilmiş, 26.01.2005 İstanbul I No.lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 402 ve 403 sayılı kararları ile 1/1000 ölçekli Fatih ve 1/1000 ölçekli Eminönü Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planları kabul edilmiş, 30.04.2005 tarihinde 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada (Fatih-Eminönü) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı onanmış, 22.09.2005 tarihinde Tarihi Yarımada'da bulunan turizm alanlarından "Sultanahmet, Süleymaniye ve Barbaros Evleri Turizm Merkezlerine ilişkin 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planları" Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanmıştır (Fatih İlçesine Ait 1/1000 ölçekli KAUİP Raporu, 2012).

Süleymaniye Bölgesi, 29.12.1991 tarihinde Bakanlar Kurulu'nun 21096 sayılı kararı ile Turizm Merkezi ilan edilmiştir (Şekil 5.17). Planda Süleymaniye Külliyesi ve diğer kentsel donatı alanları dışında kalan alanın büyük bir kısmına konut olmak üzere, ticaret ve 2. derece ticaret fonksiyonları getirilmiştir (Şekil 5.18). 2. derece ticaret alanlarında turizm tesisi yapılabilmektedir. Süleymaniye Turizm Merkezi'nin büyüklüğü 84.8 hektardır. Süleymaniye Alanı aynı zamanda 5366 sayılı Kanuna istinaden 24.05.2006 yıl ve 10501 sayılı karar ile Süleymaniye Bölgesi Yenileme alanı ilan edilmiştir (Fatih İlçesine Ait 1/1000 Ölçekli KAUİP Raporu, 2012).

Şekil 5.16 02.11.1990 tasdik tarihli Tarihi Yarımada KANİP (Tarihi Yarımada 1/5000 Ölçekli KANİP Raporu, 2012)

Şekil 5.17 2005 tasdik tarihli 1/1000 ölçekli Eminönü KAUİP (İstanbul Yenileme Alanları KTVKBM Arşivi - 2012)

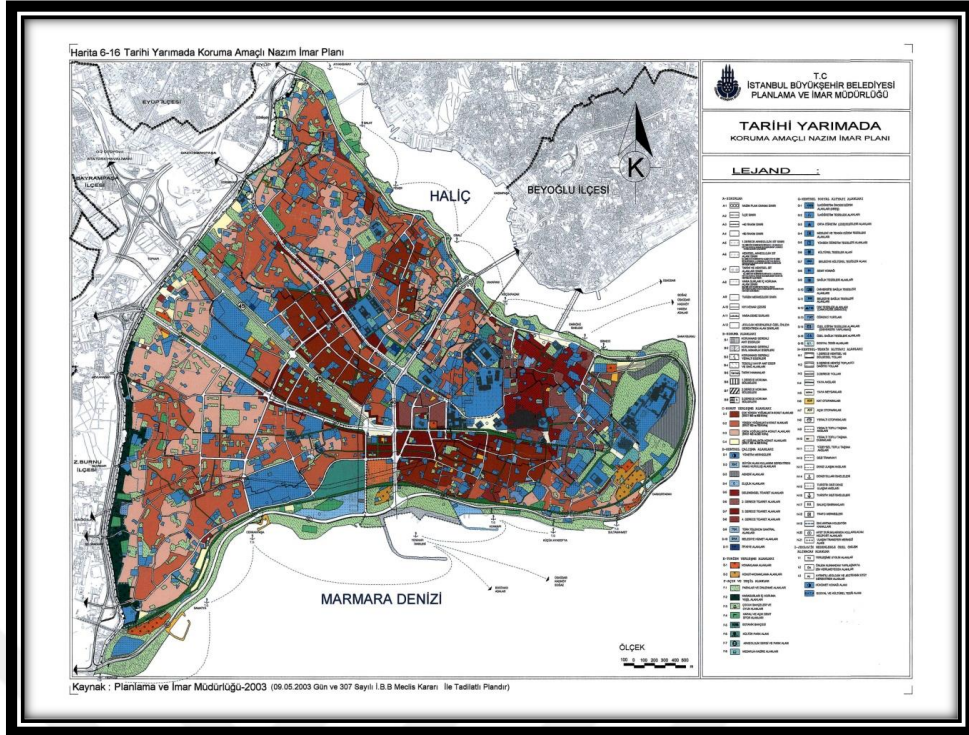

Şekil 5.18 22.09.2005 tasdik tarihli 1/1000 ölçekli Turizm Merkezleri UİP (İstanbul Yenileme alanları KTVKBKM Arşivi – 2012)

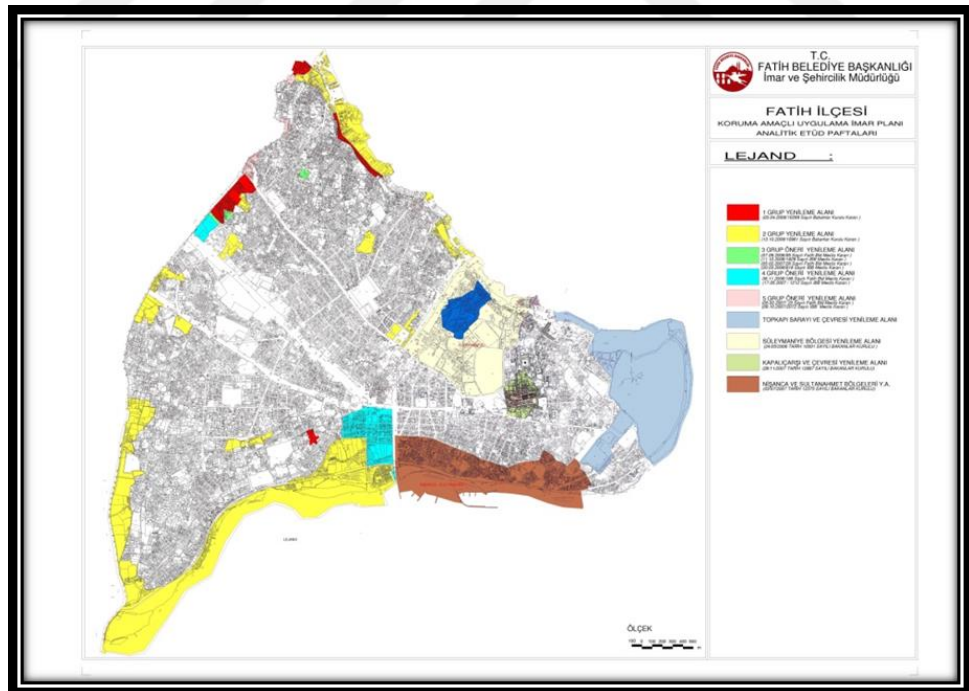
1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada-Eminönü İlçesi'nde Turizm Merkezlerine ilişkin yapılan planlar "*şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve kamu yararına aykırı olduğu öne sürülerek iptali ve yürütmenin durdurulması istenilmesi*" gerekçesi ile TMMOB Mimarlar Odasının (İstanbul Büyükşehir Şubesi) açtığı 2006/7587 Esas no.lu davanın sonucunda Danıştay 6. Dairesi 2006/7587 sayılı kararı sonucunda nazım ve uygulama planların iptaline karar verilmiştir (Fatih Belediyesi, 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Plan Raporu, 2012).

1/1000 ölçekli Fatih Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı İstanbul 5. İdare Mahkemesi'nin 04.11.2008 tarihinde verdiği karar ile iptal edilmiştir (Fatih İlçesine Ait 1/1000 ölçekli KAUİP Raporu, 2012).

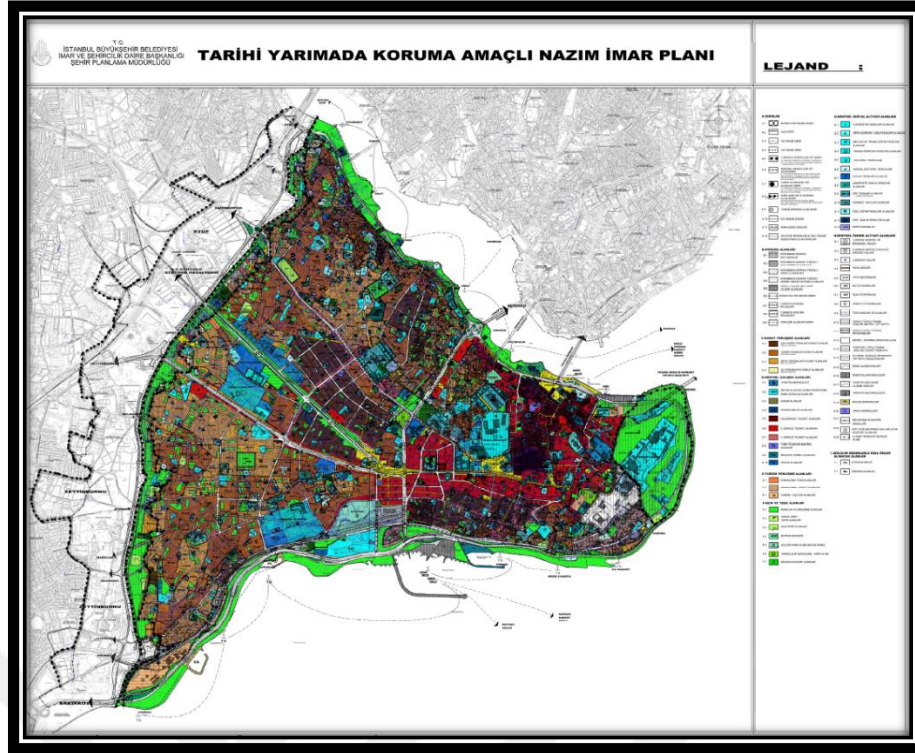
16.06.2005 tarihli 5366 sayılı Kanun ilan edilmiş olup söz konusu Kanun kapsamında ilan edilen yenileme alanları için 2008 yılında İstanbul Yenileme Bölge Kurulları göreve başlamıştır (Fatih İlçesi 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Plan Raporu, 2012).

Şekil 5.19 30.04.2005 t.t.li Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Fatih Belediyesi, 1/1000 Ölçekli KAUIP Raporu, 2012)

Şekil 5.20 Tarihi Yarımada Yenileme Alanları (Fatih İlçesi 1/1000 ölçekli UİP Plan Raporu, 2012)

Şekil 5.21 30.12.2011 tasdik tarihli 1/5000 ölçekli Fatih İlçesi KANİP (Fatih İlçesi 1/1000 ölçekli UİP Plan Raporu, 2012)

Tarihi Yarımada (Eminönü-Fatih) Bölgesi'ne ilişkin plan kararları; 2003-2005 yıl aralığında İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 2006-2007 yıl aralığında İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu, 2008-2009-2010 yılından günümüz itibari ile de İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ve İstanbul I ve II Nolu Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınmaktadır (Fatih İlçesi 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Plan Raporu, 2012).

5366 sayılı Kanuna istinaden 03.04.2006 tarih 10299 sayılı Bakanlar Kurulu'nun 24.05.2006 tarih 10501 sayılı karar ile Süleymaniye Bölgesi 1. Grup Yenileme Alanı, Kentsel Yenileme alanı olarak belirlenmiştir. 09.07.2008 yılında 2183 ve 2184 sayılı kararlar doğrultusunda nazım ve uygulama koruma plan kararlarına ilişkin belirtilen düzenlemelerin yeniden yapılması sonucuna varılmıştır. (Fatih İlçesi 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Plan Raporu, 2012).

Danıştay 14. Daire'sinin 20.07.2011 tarih ve 10372 sayılı karar ile planların yürütmesi durdurulmuştur. Nazım plan çalışmaları İstanbul Büyükşehir Belediye

Başkanlığı tarafından hazırlanarak 30.12.2011 tarihinde, 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı tamamlanarak 04.10.2012 tarihinde onaylanarak uygulamalara başlanılmıştır (Fatih İlçesine Ait 1/1000 ölçekli KAUİP Raporu, 2012).

Şekil 5.19, Şekil 5.20 ve Şekil 5.21’de gösterilmekte olan Süleymaniye Dünya Miras Alanına ilişkin planlama uygulamaların kronolojisi aşağıdaki gibidir (Tablo 5.1).

Tablo 5.1 Tarihi Yarımada’ya İlişkin Planlama Süreci

PLAN TASDİK TARİHİ	PLANIN ÖLÇEK VE NİTELİĞİ
1933	Elgözt Planı
1936	Henry Prost Tarihi Yarımada İmar Planı
1964	Tarihi Yarımada Nazım ve Uygulama İmar Planı
1983	UNESCO Sözleşmesi kabul edildi.
1985	İstanbul İli Dünya Kültür Miras Listesi'ne kabul edildi.
02.11.1990	Tarihi Yarımada Koruma Planı
17.11.1994	Tarihi Yarımada İmar Planlarının İptali
12.07.1995	Tarihi Yarımada'nın Bütünü ile Sit Alanı İlanı ve Planların İptali
09.05.2003	İBB Meclis Kararı ile 1/5000 ölçekli KANİP Onayı
26.01.2005	İstanbul I No.lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 1/5000 ölçekli KANİP Planını Kabulü
26.01.2005	İstanbul I No.lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 1/1000 ölçekli Fatih İlçesi KAUİP Planı Kabulü
26.01.2005	İstanbul I No.lu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 1/1000 ölçekli Eminönü İlçeleri KAUİP Planı Kabulü
30.04.2005	1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada (Fatih-Eminönü) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın Onaylanması
22.09.2005	“Sultanahmet, Süleymaniye ve Barbaros Evleri Turizm Merkezlerine ilişkin 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planları” Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanması.
24.05.2006	24.05.2006 tarih 10501 sayılı karar ile Süleymaniye Bölgesi'nin Kentsel Yenileme Alanı olarak belirlenmesi.
29.11.2007	1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın iptali
04.11.2008	Tarihi Yarımada'ya ilişkin 1/1000 ölçekli KAUİP Planının iptali.
18.03.2009	“Sultanahmet, Süleymaniye ve Barbaros Evleri Turizm Merkezlerine ilişkin 1/5000 ve 1/1000 ölçekli Nazım ve Uygulama İmar Planları”nın iptali.
20.07.2011	Danıştay 14. Daire'sinin 20.07.2011 tarih ve 10372 sayılı karar ile planların yürütmesi durdurulması.
30.12.2011	İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından hazırlanan Tarihi Yarımada KANİP Planının onaylanması.
04.10.2012	İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı tarafından hazırlanan Tarihi Yarımada KAUİP Planının onaylanması.

5.3 Süleymaniye Dünya Miras Alanı

Süleymaniye Cami ve Çevresi Dünya Miras Alanı geleneksel organik sokak dokusunun oluşturduğu sokaklarla ve bu sokakların meydana getirdiği mahallere sahip olması ile Osmanlı Devleti'nin zamanına has niteliklerini sergilemektedir (Şekil 5.22). Süleymaniye Külliyesi ve etrafında yapılan külliyeler eklentiler ve ticaret yapan zümrenin inşa ettiği ahşap cumbalı yapılar dokuyu bütünleştiren unsurlardır. Kültür Bakanlığı tarafından Alan, 1977 yılında sit alanı ilan edilmiştir. (İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Plan Raporu, 2011).

Şekil 5.22 İstanbul Süleymaniye Bölgesi Hava Fotoğrafi (Url 8)

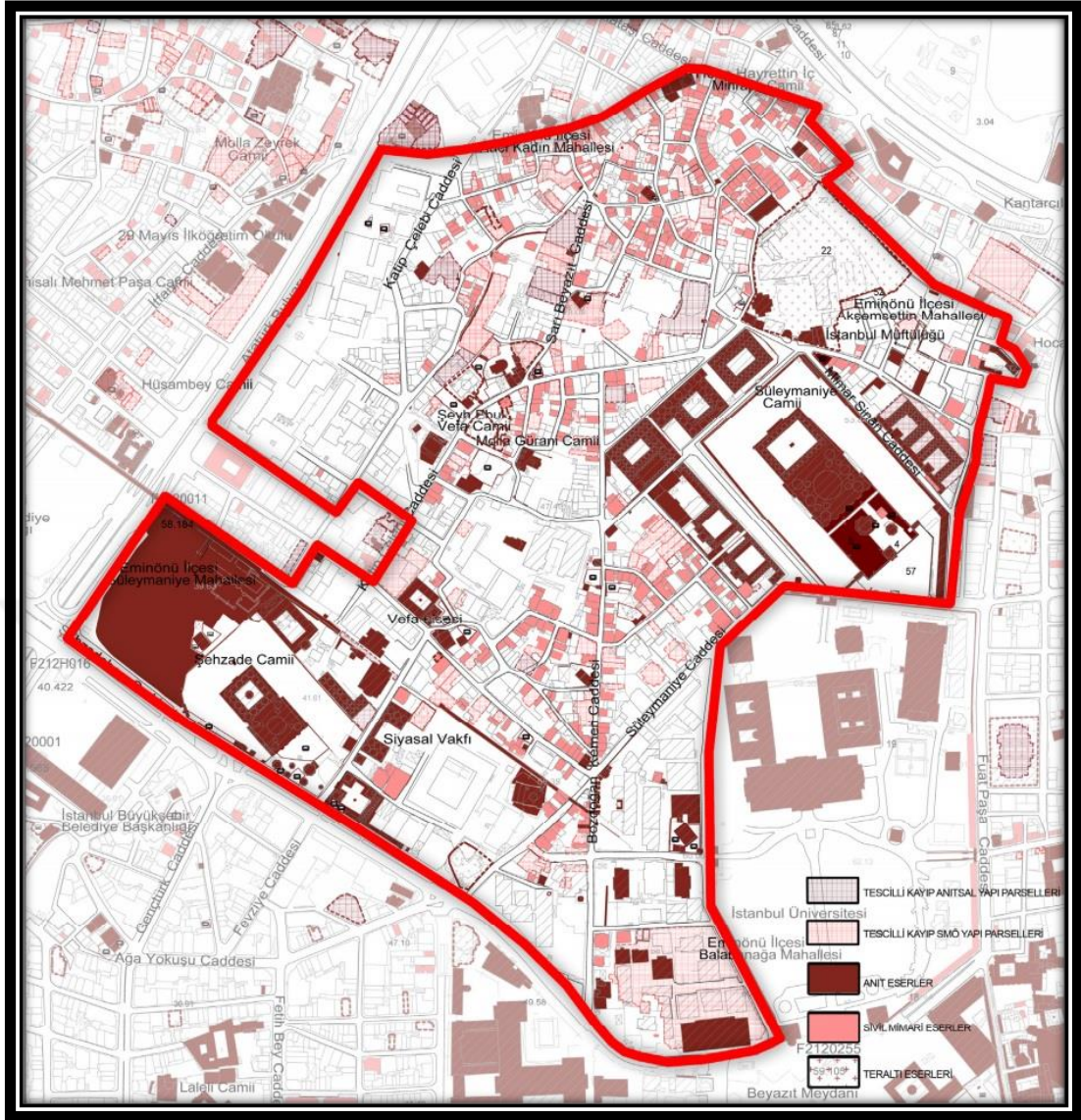
1981'de koruma altına alınan Alanda 525 ahşap evin bulunduğu tespit edilmiştir. Ekim 2011 onanlı Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı'nda Süleymaniye Koruma Alanı 51,8 hektar olup söz konusu alanda tescilli yapı sayısı 907 adet olarak tespit edilmiştir. Güncelleme çalışması sonucunda Süleymaniye Koruma Alanı sınırları bütünlük sağlama amacı ile revize edilmiş olup Saraçhane Parkı ile İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ) Blokları arasında (2. Derece Koruma Bölgesinde) kalan alan ve Süleymaniye Külliyesi'nin parçası olan Süleymaniye Hamamı Dünya Mirası Alanı sınırlarına dâhil edilmiştir. Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı'nda 127'si kayıp, 793'ü mevcut toplam 920 tescilli eser bulunmaktadır. 358

anıt eserden yedi adedi yok olmuştur. Sivil mimarlık örneği sayısı 395'i mevcut 120'si kayıp olmak üzere 515'tir. Tarihi Yarımada'da bulunan diğer miras alanı bileşenlerinden farklı olarak Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı'nda iki adet tescilli meydan bulunmaktadır (İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı Plan Raporu, 2018).

5.3.1 Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nda Kültür Varlıkları

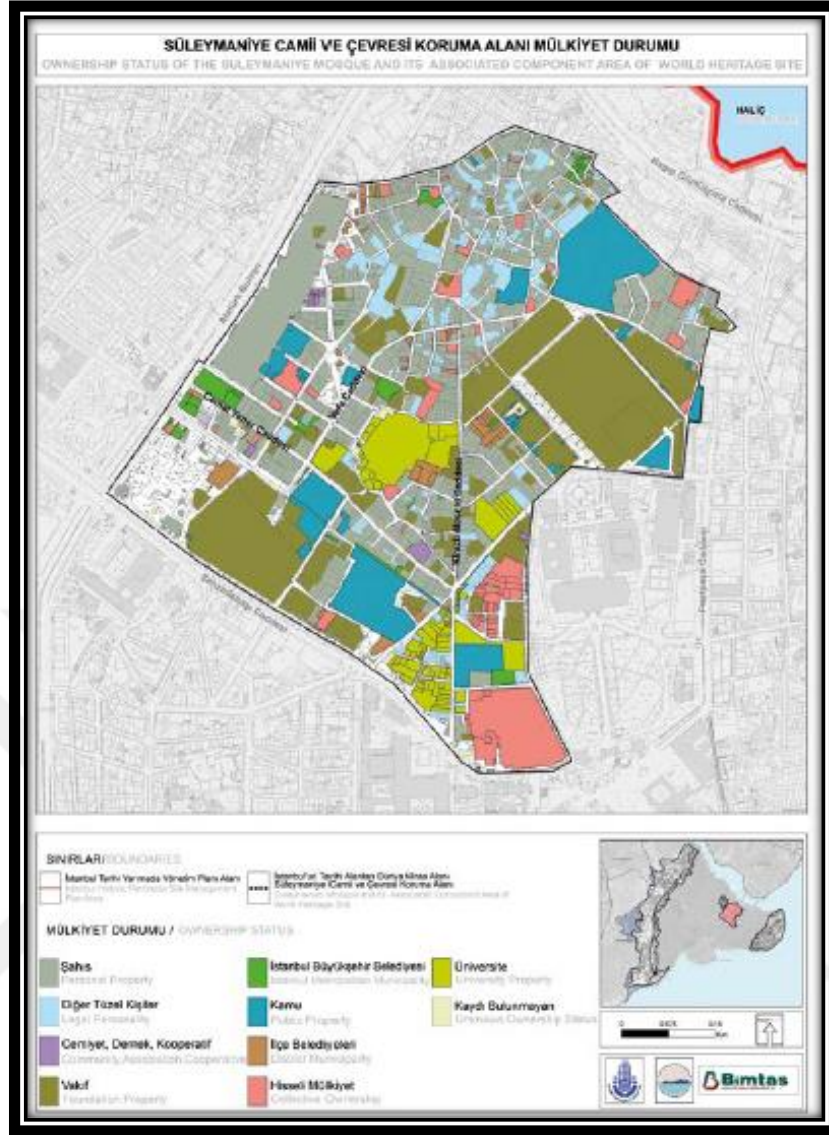
I Numaralı KTVKK'nın 12 Temmuz 1995 tarih ve 6848 sayılı kararı ile İstanbul Tarihi Yarımada Sur İç'i'nin tümü ile sit alanı ilan edilmesiyle birlikte; "Kentsel ve Tarihi Sit Alanı" sınırları kapsamında bulunan Süleymaniye Bölgesinde; Süleymaniye Dünya Miras Alanı'ndaki kültür varlıklarının bir önemli yanı da bina biçim, yükseklik, yapı malzemesi, mülkiyet durumu bütünlüğün oluşturduğu öznel sokak dokusu öne çıkmaktadır.

Süleymaniye Cami'nin batısında yer alan Kirazlı Mescit Sokak'ta doku büyük oranda korunmuştur. Yangınları önlemek amacı ile yapılan projeler ve temin edilen ulaşım aksları nedeni ile sokak dokusu zaman içinde zarar görmüştür. Alanın batısındaki Atatürk Bulvarı'nın açılması bölgeyi sınırlayan Zeyrek Bölgesi ile kesinti yaratan bir unsurdur. 2011 tarihinde onaylanan İstanbul tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu'nda bölgedeki en önemli kültür yapıları; "Süleymaniye Camii ve Külliyesi, İstanbul Üniversitesi merkez binasının bulunduğu alanda Harbiye Nezareti Binası, Kışlayı Hümayun, Cephane, Süleymaniye Kışlası, Darüşşifa, geleneksel Osmanlı mutfağını tanıtan İmaret, kuzeyde Şeyhülislamlık binası (bugünkü müftülük binası) Mimar Sinan'ın mezarı, Süleymaniye Meydan Çeşmesi, Mimar Sinan Türbesi, Bozdoğan Kemeri, Atıf Efendi Kütüphanesi, Molla Gürani Camii, Damat İbrahim Paşa Külliyesi, Vefa Lisesi, Kalenderhane Camii" olarak tanımlanmaktadır (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2011).

Şekil 5.23 Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı'nda Yer Alan Kültür Varlıkları (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2011)

Şekil 5.23 incelendiğinde tescilli kayıp anıtsal yapıların, tescilli kayıp sivil mimari örnek yapılarının, anıt eserlerin, sivil mimari eserlerin konumu incelendiğinde alanın batısında bulunan İstanbul Manifaturacılar Çarşısı ile doğusunda konumlanmış olan İstanbul Üniversitesi ile Süleymaniye Camisi'nin arasında kuzey- güney aksı boyunca konumlandıkları görülmektedir. Alan incelemesi kapsamında tescilli yapıların yoğunlaştığı söz konusu bölge çalışılmıştır.

Şekil 5.24 Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı Mülkiyet Durumu (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018)

Alan'da 127'si kayıp, 793'ü mevcut toplam 920 tescilli mevcuttur. Söz konusu alanda 358 anıt eserden yedi adedi günümüzde bulunmamaktadır. Sivil mimarlık örneği ise 395'i mevcut 120'si kayıp olmak üzere 515 tanedir. Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı'nda iki adet tescilli meydan bulunmaktadır. Kültür varlıklarının 733 tescilli parselden 333'ü özel şahıs mülküdür. Vakıf mülkiyetinde toplam 181 tescilli parsel bulunmaktadır (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018). Şekil 5.24 incelendiğinde alanda yoğun olarak şahıs mülkiyeti, vakıf, kamu ve üniversite alanı olduğu görülmektedir.

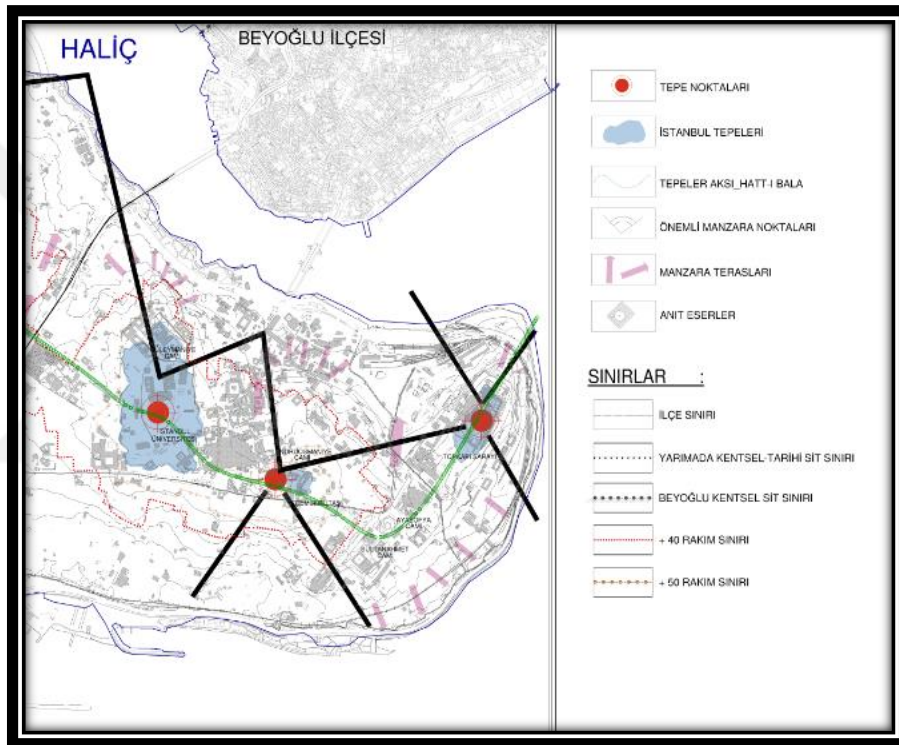
5.3.2 Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nın İşlevsel Yapısı ve Mekansal Dağılımı

Süleymaniye Dünya Miras Alanı Tarihi Yarımada'nın 3. Tepesinde konumlanan silüete hakim bir noktadadır. Haliç, Beyoğlu ve Marmara Denizi'ni görmektedir. Osmanlı Devleti'nin 16. Yüzyıldaki yükseliş dönemine uygun bir noktada yapımı seçilen Süleymaniye Camii ile zamanında sahip olduğu gücün fiziksel olarak yansımaları görülmektedir.

Söz konusu Dünya Miras Alanı 54 hektarlık bir alan kaplamaktadır. Alan 5073 nüfusa sahiptir. 1950'lere kadar geleneksel yapısını koruyabilen alanda sık sık yangınlar yaşanmasına rağmen İstanbul tarihi dokusunu yansıtan niteliklerini muhafaza edebilmiş sokaklar ve tarihi yapılar ile mevcudiyetini sürdürmektedir. Bölgede konut amaçlı kullanılan yapılar süreç içerisinde azalarak, çoğunluğu iç ve dış göçle gelmiş olan nüfus ve üniversiteye yakınlığı nedeniyle öğrencilere ev sahibi olmuştur. Son yüzyılda giderek alt gelir grubunun tercih ettiği alanda eğitim ve sağlık fonksiyonları oldukça öne çıkmaktadır. Evler ahşap veya kagir malzemeden inşa edilmiş olup genel olarak 2 veya 3 katlıdır. Yapının değişmesi mekânsal fonksiyonlarda da dönüşümlere neden olmuştur. Bekar evleri çoğalmış, mülk sahipleri alanı terk etmiş çoğunluklu olarak kiracılar ikamet etmektedir. (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018).

Konut fonksiyonuna sahip alanlar Alanı'nın %8'ini oluşturmaktadır. 2011 tarihli Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Plan Raporu'nda bu oran %13.8 olarak verilmektedir. Bu da süreç içerisinde konut kullanımının büyük oranda azaldığını göstermektedir. Konut alanları bölgenin batısındaki İstanbul Manifaturacılar Çarşısı İstanbul Manifaturacılar Çarşısı Bölgesi ile İstanbul Üniversitesi'ne ait kampüslerin arasındaki bölgede yer almaktadır. Haliç sahilinden güney kısma uzanan bölgede konut alanları, toptan ve perakende ticaret yapan yapılar bulunmaktadır. Özellikle yenileme projeleri bu aksı içeren bölgede gerçekleşmeye başlamıştır. Alanın 9,3 hektarlık kısmını eğitim alanları oluşturmaktadır. Alanda öğrenci evleri, öğrenci yurtları, kırtasiyeler İstanbul Üniversitesi'nin yakınına konumlanmıştır (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018).

Alan'daki binalar zaman içerisinde imalât ve depolama fonksiyonlarına sahip yapılara dönüşmüştür. Alan'ın yaklaşık beşte birini imalat ve ticaret fonksiyonları kapsamaktadır. İstanbul Üniversitesi önemli bir eğitim odağıdır. Esnaf Hastanesi alandaki sağlık hizmetinin en önemli kurumlarından biridir. Üniversitenin varlığı çeşitli kütüphaneler ile çok sayıda yeme-içme hizmeti veren işyerinin Alan'da yer seçmesine sebep olmuştur. Alan'ın Kuzeyinde bulunan Botanik Bahçesi silüete hakim bir noktada bulunmakta yakınındaki kafeler ve teraslı mekanlar ile ziyaretçilere Haliç'in eşsiz manzarasını sunmaktadır (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018).

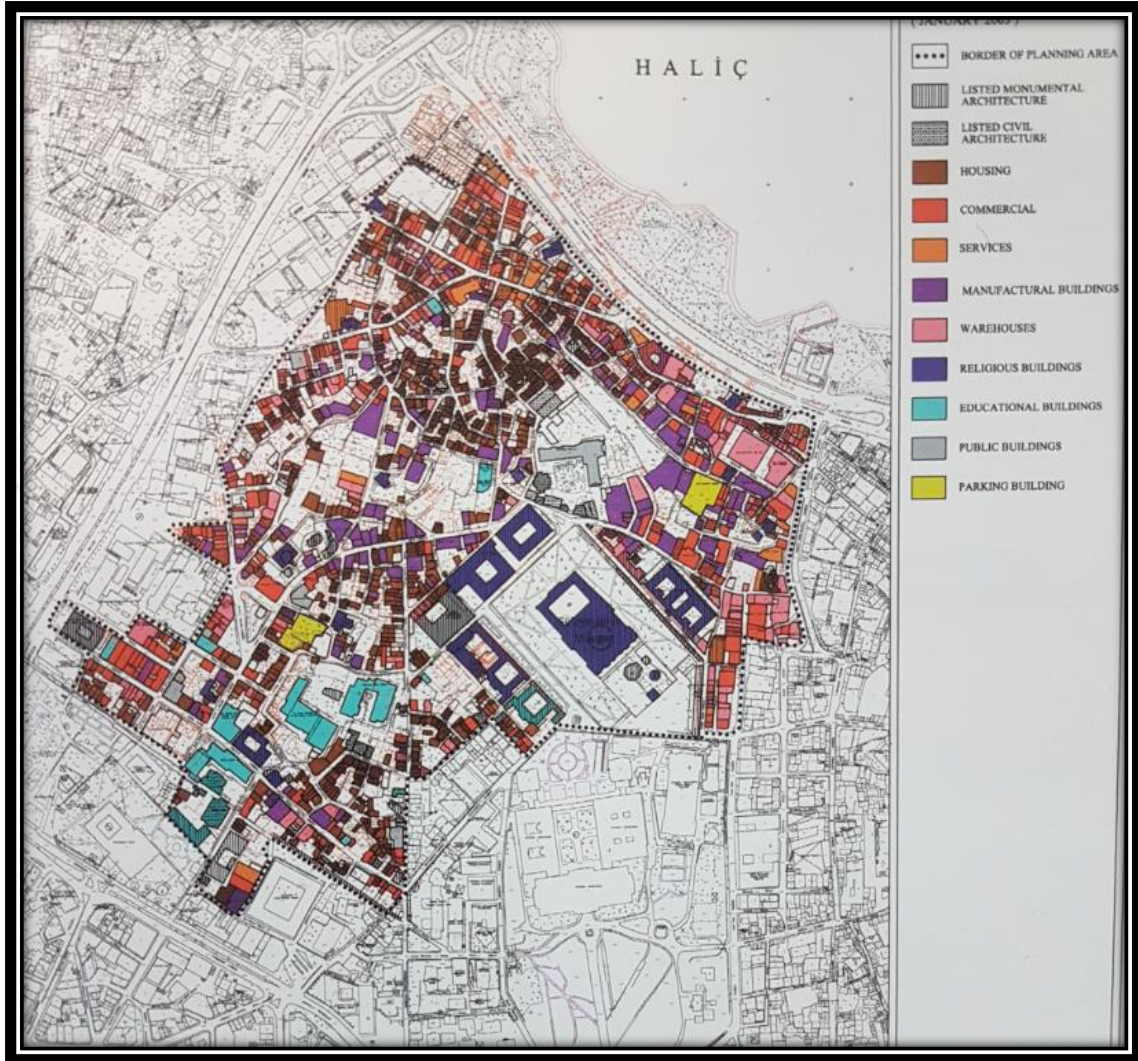

Şekil 5.25 Tarihi Yarımada İmaj Paftası (Fatih İlçesi 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Plan Raporu, 2012)

Şekil 5.25 incelendiğinde Süleymaniye Bölgesinin Tarihi Yarımada'ki en yüksek tepe alanında bulunduğu ve bu kapsamda silüet değerinin de oldukça yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu alan bu özellikleri ile kent imajı için önemli bir odak noktasıdır.

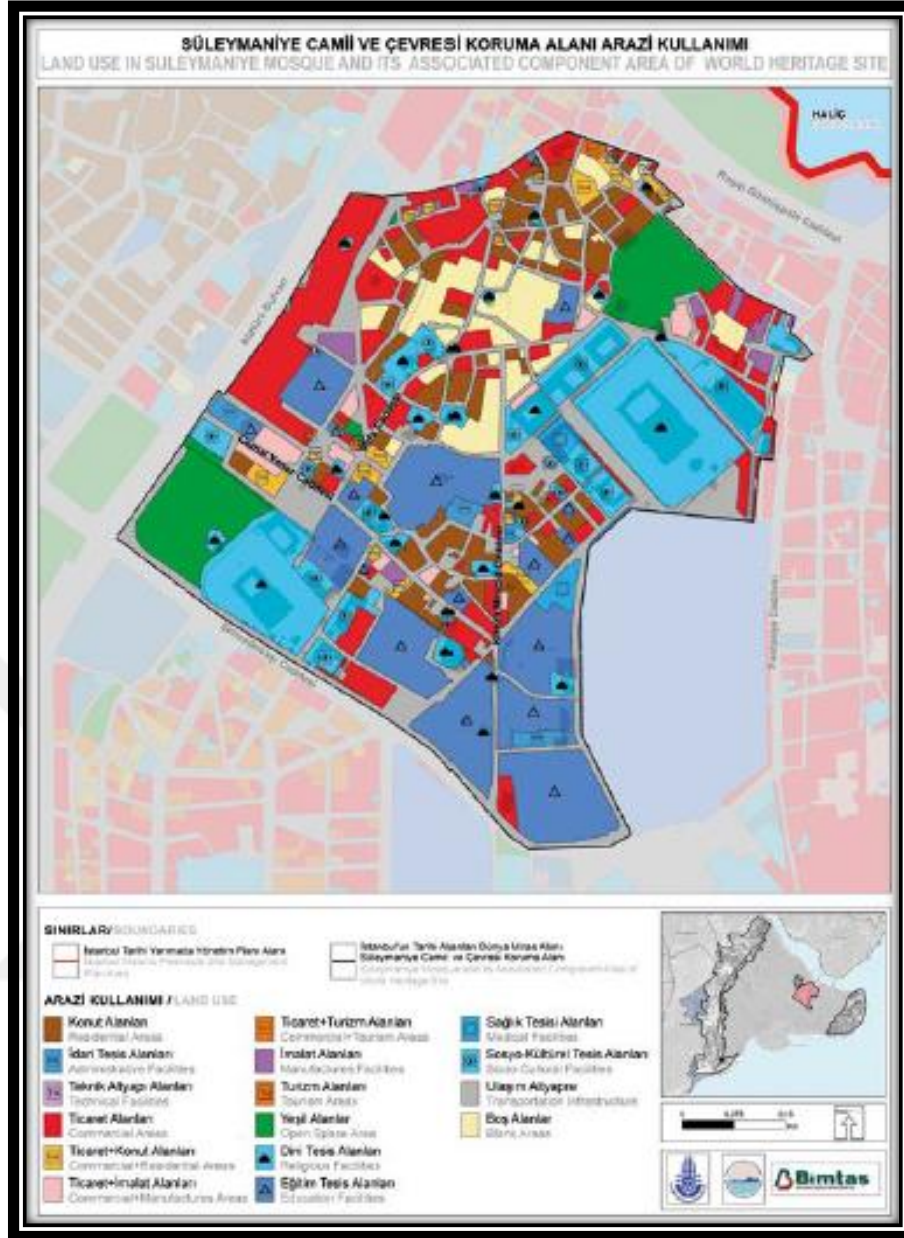
Tarihi Yarımada'daki imalât ve depolama alanlarının yoğunlaştığı bölgelerden biri de Süleymaniye'dir. Kültür varlıkları özgün işlevleri dışında kullanılarak imalât ve depolama alanlarına dönüşmüştür. Bu alanlar ticaret ile birlikte gelişme

gösterdiğinden hem üretim hem de pazarlama aynı alanda yer almakta, deri ve tekstil ürünleri imalatı ile kâğıt, plastik ve metal eşya imalatı devam etmektedir.

Şekil 5.26 Süleymaniye DMA Fonksiyon Dağılım Haritası, 2002 (World Heritage Project, Vol 3 Süleymaniye, 2008)

İmalat ve ticaret faaliyetleri (toplam 8,9 ha) Alan'ın %16,4'ünü kapsamaktadır. Geçmiş yüzyılda Harbiye Nezareti ve Kışla olan yapılar İstanbul Üniversitesi yapıları ile Esnaf Hastanesi bölgenin önemli eğitim ve sağlık donatılarıdır. Üniversitenin varlığı çeşitli kütüphaneler ile çok sayıda yeme-içme hizmeti veren işyerinin Alan'da yer seçmesine sebep olmuştur. Süleymaniye Camii'nin batısında yer alan Müftülük binasının bahçesi ile bitişiğindeki İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Botanik Bahçesi bölgenin geniş ve en güzel manzaraya sahip açık alanlarıdır (Harita 5.28, İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018).

Şekil 5.27 Süleymaniye DMA Arazi Kullanımı (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018)

Şekil 5.26 ile Şekil 5.27 arasında yıllar içerisinde meydana gelen değişimler incelendiğinde 2002 yılında yapılmış olan “World Heritage Project, Vol 3 Süleymaniye” kapsamında alanda yoğunluklu olarak konut, imalat ve ticaret fonksiyonlarının bulunduğu, 2018 yılında onaylanmış olan Tarihi Yarımada Yönetim Planı’nda ise alanda yoğunluklu olarak konut alanı, eğitim alanı, boş yapılar ve yeşil alanların bulunduğu görülmektedir. Bu kapsamda alanda birçok yapının artık varlığını sürdürmediği, Şekil 5.23’te gösterilmekte olan tscilli

maliyetinin en düşük olacağı bölgeleri tercih etmeye başlamışlardır. Merkezi iş alanlarında alt gelir grubunun yoğunlaşması, süreç içinde sağlıklı mekanların meydana gelmesi, sosyal yapısının ve mekansal dokusunun değişimi üst gelir grubunun bu alanları terk ederek şehrin çeperlerine yerleşmeleri bu alanlardaki konut maliyetini azaltmış alt gelir grubunun bu alanları daha çok tercih etmesine neden olmuştur. Süleymaniye Bölgesi de gerek ulaşım akslarına yakınlığı, gerek imalat ve ticaret alanlarının yakınının barınmaya mümkün kılması ile zaman içinde bu alanlardan biri haline dönüşmüştür.

Alandaki birçok yapının yıkılmış olması ve alanda yaşayan kişilerin artık bu alanda ikamet etmiyor olması nedeni ile yapılmış olan daha eski analiz çalışmaları ve makalelerden yararlanılmıştır. Günümüzdeki sosyal yapıyı tespit etmek için ise Süleymaniye Mahallesi'nin muhtarı ile mülakat yapılmıştır. Ayrıca 2018 yapılmış olan Tarihi Yarımada Yönetim Planı Raporundaki bilgiler incelenmiştir. Bu kapsamda en önemli kaynak 2002 yılı aralık ayı ile 2003 yılı mart ayı aralığında yapılan, Nuran Zeren GÜLERSOY, Azime TEZER, Reyhan Genli YİĞİTER, Kerem KORAMAZ ve Zeynep GÜNAY'ın ortak çalışması olan "World Heritage Project, Istanbul Project, Istanbul Historic Peninsula Conservation Study Vol 3 Süleymaniye" proje çalışması olmuştur.

World Heritage Project Vol 3 Süleymaniye (2008) isimli proje çalışmasında Süleymaniye Dünya Miras Alanına ait 2002 yılına ilişkin sosyo-ekonomik veri analizleri bulunmaktadır. Çalışma kapsamında ortalama hanehalkı %30 oranında 3-4 kişi, %33 oranında 5-6 kişi, %24 oranında 7-8 kişi ve 8 kişiden fazla olan haneler %6 oranında bulunmakta olup en fazla orana 5-6 kişilik hanelerin sahip olduğu tespit edilmiştir. Çarpıcı olarak görünen analiz ise alandaki konutların %63'ünde 5 kişiden fazla insan yaşamakta olduğudur.

Alanda yaşayan ailelerdeki kadınların yaşı tespit edilmiştir. Annelerin ortalama yaşı %27 oranında 20-30 yaş aralığında, %42 oranında 30-40 yaş aralığında, %17 40-50 yaş aralığında bulunmaktadır. Buradan alanda yaşayan annelerin %86 oranında 20-50 aralığında yani çalışabilir nüfus yaşı aralığında olduğu görülmektedir. Annelerin doğduğu şehirler %15 oranında İstanbul, %43 oranında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi, %20 oranında Doğu Anadolu Bölgesi, %15 Orta

Anadolu ve %16'sı diğer bölgeler olarak tespit edilmiş olup %84 oranında Marmara Bölgesi dışından göç edildiği anlaşılmaktadır. (World Heritage Project Vol. 3 Süleymaniye, 2008).

Alanda yaşayan ailelerde erkeklerin yaşının tespit oranları; %16 oranında 20-30 yaş aralığında, %43 oranında 30-40 yaş aralığında, %24 40-50 yaş aralığında, %11 aralığında 50-60 yaş aralığında, %6 oranında 60 üzeri yaş aralığında bulunmuştur. Buradan alanda yaşayan erkeklerin %94 oranında 20-50 aralığında yani çalışabilir nüfus yaşı aralığında olduğu görülmektedir. Doğum yerleri %12 oranında İstanbul, %44 oranında Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi, %20 oranında Doğu Anadolu Bölgesi, %15 Orta Anadolu, %9'u da diğer bölgelerden olup %86 oranında Marmara Bölgesi dışından göç edildiği anlaşılmaktadır. Eğitim durumu analizinde erkeklerin %17'sinin hiç eğitim almadığı, %15'unun okuma yazma bildiği, %50 ilkokul, %9 ortaokul, %7 oranında lise ve %2'sinin üniversite mezunu olduğu tespit edilmiş olup okur yazarlık oranının %83 olduğu ve kadınlara oranla daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmektedir. Erkeklerin çalışma durumu analizlerinde %41 oranında kendi işinde çalıştığı, %12 oranında işçi, %18 oranında seyyar satıcılık yaptığı, %10 oranında memur, %11 oranında inşaat mühendisliği, %6 oranında emekli oldukları, işsizlik oranının %2 olduğu tespit edilmiştir. %71 oranında imalat sanayisi ve ticaret sektörlerinde çalışıldığı görülmektedir (World Heritage Project Vol. 3 Süleymaniye, 2008).

Alanda yaşayan hanelerin % 27'si kendi evinde %73'ü kirada ikamet etmektedir. Alanda yaşayanların %52'si 1-5 yıl, %15'i 6-10 yıl, %12'si 11-20 yıl, %11'i 21-30 yıl ve %10'u 30 yıldan fazla süredir Süleymaniye Bölgesi'nde ikamet etmektedir. Yaşayanların %67'si alanda on seneden daha kısa süredir yaşamakta olup alanda yaşayanların büyük bir kısmının yakın bir zaman diliminde göç ettiği anlaşılmaktadır. Daha önce yaşadıkları semtler; %44'ü Süleymaniye, %17 İstanbul'un başka bir semti, %39'u ise İstanbul dışıdır. Taşınmak isteyip istemedikleri sorulduğunda yaşayanların %65'i evet, %35'i ise hayır olarak cevap vermiştir. Taşınmak istedikleri alanlar %36 oranında aynı semt, %25 oranında başka bir semt, %2 oranında ise memleketleri olarak tespit edilmiştir. Analizler kapsamında alanda yaşayanların alan ile bağ kuramadığı ve söz konusu alanda

yaşamak istemedikleri anlaşılmaktadır. %11'i yaşadıkları evin yenilenmesini isterken %89'u istemediklerini belirtmiştir. Yaşayanların %56'sı yenileme çalışması ihtimali bulunduğu takdirde binalarının restorasyonunu, %36'sı yeni binalar talep etmektedir. Yani yaşayanların %92'si yapılacak bir yenileme çalışması kapsamında evlerine ilişkin talepte bulunacaklarını belirtmektedir (World Heritage Project Vol. 3 Süleymaniye, 2008).

Sosyal ilişkilere dair analizler incelendiğinde %89'unun yoğun komşulu ilişkilerine sahip olduğu verisine ulaşılmıştır. Komşuları ile toplanma alanlarının olup olmadığı sorulduğunda 81 evet, %19 hayır cevabını vermiştir. Alandaki komşuluk ilişkilerin oldukça sıkı olduğu anlaşılmaktadır. Alana ilişkin mekana yönelik güzelleştirme çalışmaları kapsamında komşuları ile birlik olup olmayacakları sorusuna % 78 oranında evet, %22 oranında hayır cevabı verilmiş ve bu kapsamında bir organizasyonda çalışıp rol almak isteyip istemedikleri sorulduğunda %61 evet %31 hayır cevabını vermiştir (World Heritage Project Vol. 3 Süleymaniye, 2008).

Alanda yaşayan nüfusun büyük bir kısmının alanda yapılacak çalışmalarda aktif rol almak istedikleri anlaşılmaktadır. Alanda yaşayan nüfusun büyük bir bölümünün planlama çalışmaları kapsamında söz sahibi olmak isteyecekleri ve yaşadıkları mekanı sahiplendikleri ve mekana ilişkin gelecek kararlarının içerisinde bulunmak istedikleri öngörülmektedir. Analiz çalışması 17 sene önce yapılmış olup alanda yaşayanların yenileme projeleri söz konusu olmadan önce de evlerine ilişkin mimari çalışmalar talep ettiği ve bu çalışmalarda rol almak istedikleri anlaşılmaktadır.

Alanda yaşayan nüfusun %25'i koruma alanının tanımını bilmekte olup %75'i yani çok büyük bir kısmı bilmemektedir. Bir mekanın korunmasının önemli olup olmadığı sorulduğunda %66'sı önemli, %34'ü ise önemsiz cevabını vermiştir. Koruma planlarına ilişkin bilgileri olup olmadığı sorulduğunda ise %11'i bilgisinin olduğunu, % 89'u ise bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Konutlarının korunmasını isteyenlerin oranı %42, istemeyenlerin oranı ise %58'dir. Yeni modern evlerde yaşamak isteyenlerin oranı %43 iken tarihi binada yaşamak isteyenlerin oranı %57'dir (World Heritage Project Vol. 3 Süleymaniye, 2008).

Alanda yaşayanların büyük bir bölümü alanın korunması fikrine önem vermekte olup planlara ilişkin az bilgiye sahiptir. Ancak alanda yaşayanların neredeyse yarısına yakını evlerinin yenilenmesini istemekte ve modern binalarda yaşamak istediklerini belirtmektedir. Burada korumaya ilişkin bakış açısının tam olarak netleşmediği ancak alan ile bağ kurulduğu anlaşılmaktadır.

Bölgede sosyal değişimin daha iyi anlaşılabilmesi için Bülent ŞEN'in 2011 yılında yaptığı araştırma incelenmiştir. Şen (2011), bölgede çalışan nüfusun aynı zamanda barınmakta olup bu kapsamda nüfusun çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğunu, çoğunlukla bekar ve ailesinden ayrı yaşayan nüfusun tercihinin bu alanlardaki düşük nitelikli pansiyon, otel ve bekar odaları gibi bu işleve sahip mekanlar olduğunu. bazı evlerde bir odada birden fazla ailenin yaşadığını belirtmiştir.

Süleymaniye Bölgesindeki bekar odalarının fazlalığı, alanda ailelerin az olması, merkezi iş alanı olması nedeni ile güven arz etmemekte, yenileme çalışmalarının yapılabilmesinin hukuki sınırlamalar, mülkiyet sorunları, tadilatın fazla gelir gerektirmesi kapsamında zorlaşmaktadır. Süreç içerisinde sayısı azalan eski mülk sahipleri burada yaşamaktadır. Kiracılar ve göçmenler çoğunlukta olup yoğunluklu olarak Suriye ve Afgan kökenli vatandaşlar alanı tercih etmişlerdir (Şen, 2011).

Alanın zaman içinde çöküntü alanı haline gelmesi konut maliyetini azaltmış küresel olarak öneminin anlaşılması kapsamında maliyeti az olan yapılar yatırımcıyı hızla bu mekanlara çekmiştir. Alana yatırım yapmak isteyen firmaların fazlalaşması, alandaki yapıların büyük kısmının tescilli yapı olmasının da verdiği imkan ile konutların asıl sahiplerinin anlaşarak zaman içinde bölgeden uzaklaşmasına neden olmuştur. Bazı binalar ise otopark amacıyla kullanılmak üzere yangınlara teslim olmuştur. Bölgenin ağırlıklı olarak sağlık ve eğitim amacı ile kullanılması kullanıcının o bölgedeki geçici olmasına neden olmaktadır. Süleymaniye Alanı ekonomik olarak ağırlıklı imalat sanayisinin, perakende ve toptan ticaretin yoğun olduğu bir bölgedir. Zaman içinde gelişen tarihi bina onarma ve sokak dokusu yenileme çalışmaları kapsamında turistik aktivitelerin de artış gösterdiği bir mekan haline dönüşmektedir (Şen, 2011).

2018 Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Raporu kapsamında Süleymaniye Bölgesi ilişkin sosyo-ekonomik analizler bölümünde İBB'nin 2007 yılındaki raporu

kapsamında 2013 yılında 5073 kişinin yaşadığı, alanda yaşayan eski ailelerin yirminci yüzyıldan günümüze kadar hanelerini terk ettikleri ve söz konusu hanelere göç eden nüfusun yerleştiği, nüfus oranlarına bakıldığında alanda %70'e yakın erkek nüfusun yaşadığı, bölgenin Kuzey Afrika ülkelerinden yoğun göç aldığı ancak bu nüfusun geçici olarak alanda ikamet ettiği hususları belirtilmektedir (Tarihi Yarımada Yönetim Planı,2018).

Süleymaniye Alanı çalışan erkek nüfusun yoğun olduğu, imalat sanayii ile ticaretin yoğun olarak istihdam edildiği, şehirdışından göç almakta olan bir bölge niteliği taşımaktadır. Alan yenileme projeleri kapsamında oldukça nüfus kaybetmiş olup 17 sene önce yapılan analiz çalışmalarında evlerinin yenilenmesini talep eden nüfusun artık Süleymaniye'de yaşamadığı tahmin edilmektedir. Alanda yapılan çalışmalar ve incelemeler kapsamında yıkım çalışmalarının başladığı, artık burada yaşayanların alanda olmadığı, alanın yoğunluklu olarak yıkılmış alanlardan meydana geldiği, bu kapsamda yaşayan sayısının oldukça azalmış olduğu gözlemlenmiştir.

Bölüm 5.5'te ayrıntılı olarak değinilmiş olan mülakat çalışmalarında Süleymaniye Mahallesi muhtarının anlatımları alana ilişkin sosyal yapıdaki değişime dair de önemli unsurlar içermektedir.

1950'lerle başka semtlere göçün başladığını belirten Muhtar en çok, Sarıyer, Bakırköy ve Kadıköy gibi semtlere göç edildiğini, imalat sanayisinin alanda yoğunlaşması sonucunda göçün arttığını, en fazla göçün Niğde, Siirt, Kastamonu, Mardin ve Adapazarı illerinden yaşandığını, 1980 yılında yaşanan yangın sonucunda ahşap yapılarının tercihinin azaldığını. 1970 -1980 yılları arasında bekar odalarının oldukça arttığını, daha sonra bu kişilerin evlenerek ailelerini de alana getirdiklerini, 2000'li yıllardan itibaren Suriye ve çevre ülkelerden göç aldığını belirtmiştir. Alanın günümüzde sosyal yapısını ise yoğunluklu olarak konfeksiyon atölyelerinin, öğrenci yurtlarının bulunduğu bir alan olarak tanımlamaktadır. Dönüşüm ile beraber binaların butik otele çevrilmeye başlandığı, alanda yaşayanların yaklaşık %80'inin alanı terk ettiği, evlerini dönüşüm kapsamında satanların yoğun olarak evlerin eski sahiplerinin sattığı kişiler olduğunu belirtilmiştir.

Süleymaniye Bölgesinin sosyo-ekonomik yapısı yıllar içinde değişmiş, iş ve ulaşım açısından sağladığı avantajlar doğrultusunda dışarıdan göç almış, yıllar içerisinde sahip olduğu kullanıcılar sürekli değişime uğramış, yenileme çalışmaları kapsamında alanın büyük ölçüde terkedilmiştir. Bu nedenle alanın sosyal olarak nasıl değişeceğine dair net bir öngörü sahibi olmak mümkün görünmemektedir.

5.3.4 İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı'nda Dünya Miras Alanının Kararları

Alan Yönetimi Planı'nda; saptanan sorunları çözmeye ilişkin hedef, strateji, eylemler ile söz konusu çözüm yöntemlerini hayata geçirmesi öngörülen kurum ve kuruluşlar tespit edilmiştir. Alana ilişkin problem arz eden konular; anıt eserlerin korunamaması, köhneleşmesi, yıkılması ile çözümlerde yapılan teknik hatalardır. Tescilli yapılar yıkılarak yeniden inşa edilmektedir. Tarihi eserlerin rekonstrüksiyon çalışmalarında belgeler bulunmamaktadır. Mali kaynaklar etkin kullanılmamaktadır. Tarihi eserler amacı dışında kullanılmaktadır. Organik sokak dokusu yıpranmış ve bozulmuş bir haldedir. Alanın yetersiz tanıtımı bölgenin gelişimini olumsuz etkilemektedir (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2011).

Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nda tespit edilen sorunlar kapsamında beş tane proje geliştirilmesi öngörülmüştür. Bu projeler; Anıt Eserleri Koruma, Sivil Mimarlık Yapılarını Koruma, Geleneksel Sokak Dokusunun Korunması, Süleymaniye Bölgesi'nin Tanıtımı ve Kaynak Geliştirme Projeleri olarak kategorize edilmiştir (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2011).

Projelerde rol alacak kurumlar; Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Fatih Belediye Başkanlığı, Vakıflar 1. Bölge Müdürlüğü, Kültür Varlıklarını Koruma Müdürlüğü, İl Özel İdaresi ile Üniversiteler gibi kamu kurumları ve Sivil Toplum Kuruluşları olup, ayrıca Borsalar, Bankalar gibi özel sektörün de projeler kapsamında yer almaktadır (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2011).

5.3.5 Süleymaniye Dünya Miras Alanına İlişkin Meri Plan Kararları

Deniz ve karadan ulaşım yollarının merkezinde olmasının sağladığı avantajı yüzyıllarca sürdürmüş olan Tarihi Yarımada Bölgesi ticaret merkezi olma özelliğini

daima korumuştur. Zaman içinde değişen sosyo- ekonomik yapısı sonucunda kentsel dönüşüm kararları alınan Süleymaniye Dünya Miras Alanı'nda üst ölçekten uygulama planlarına uzanan planlama çalışmaları incelenerek alana atfedilen kimlik ve hedeflenen işlevsel yapı ile Süleymaniye Bölgesi'nde yapılacak olan koruma ve yenileme çalışmalarının içeriği irdelenecektir.

5.3.5.1 Süleymaniye Dünya Miras Alanının 100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'ndaki Konumu

Şekil 5.29'da gösterilmekte olan 1/100.000 ölçekli planda Tarihi Yarımada'ya yönelik ana plan kararları; mevcut olan geleneksel merkezi iş alanı fonksiyonunu ve bu bağlamda sahip olduğu canlılığını kaybetmemesi için geleneksel merkez (MG) olarak işaretlenen alanda turizm, konut, idari tesis ile ticaret alanları planlanmıştır. Plan'da "kültür odaklı turizm" (TK) kararı getirilmekte, kültür ve turizmin öneminin büyük olduğu açıklanmaktadır. Kültür, turizm ve yeşil alan fonksiyonları Haliç kıyısında konumlanmıştır. Sanayinin desantralizasyonu öngörülmüştür. Plan'ın ulaşım kararları açısından ana kararı, kent içi yolculuk taleplerinin karşılanarak ağırlıklı olarak raylı sistem ağının meydana getirilmesidir. Raylı sistem ile denizyolu ulaşım sisteminin entegrasyonunun sağlanması ve toplu taşımanın yoğunlaştırılması hedeflenmektedir.

Şekil 5.29 15.06.2009 tasdik tarihli 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018)

İstanbul Çevre Düzeni Planı'nda Tarihi Yarımada Sit Koruma Alanları sınırları içinde; merkezi iş alanı ve bütünleşme bölgesi (MİA), geleneksel merkez alanı (MG), turizm merkezi alanı (TM) (Yedikule ve Sultanahmet Bölgesi), kültür odaklı turizm alanı (TK) (Aksaray bölgesi), kentsel ve bölgesel donatı alanları (D) (Beyazıt İstanbul Üniversitesi Kampüsü ve Vatan Caddesi aksı), yeşil alanlar (Marmara ile Haliç Sahili ile Kara Surları yeşil kuşak ile çevrelenmiş) ve meskun alanlar planlanarak, mevcut demiryolu, Boğaziçi Tüp Tünel Geçişi ve raylı toplu taşıma sistemleri ile denizyolu ulaşımına ait iskeleler korunmuştur (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018).

Süleymaniye Bölgesi planda ticaret ve konut alanı olarak planlanmış, sahil şeridi bölgesel yeşil alanlar olarak gösterilmiştir.

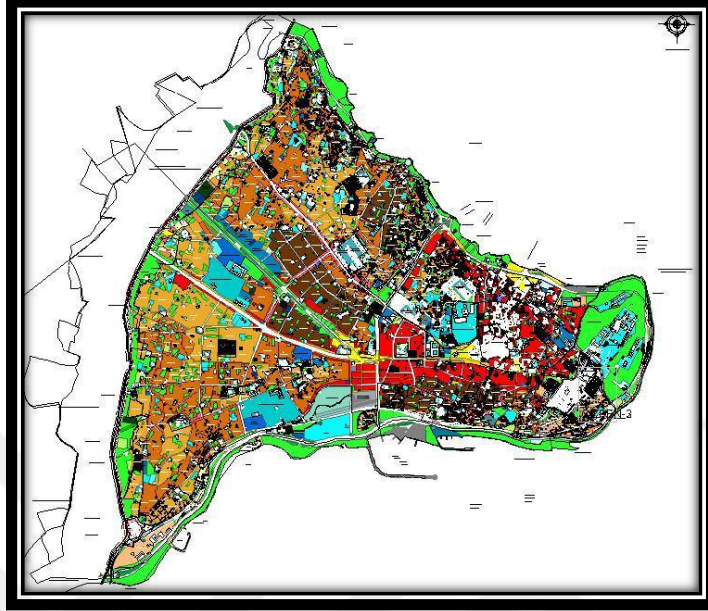
5.3.5.2 Süleymaniye Dünya Miras Alanının 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'ndaki Konumu

Şekil 5.30'da gösterilmekte olan Fatih İlçesi sınırları içinde farklı kurumların yetki ve sorumluluğunda bulunan alt bölgeler Alan'ın tamamının sit alanı olması nedeni ile onaylanacak tüm planların koruma kurulu onayından geçmesi zorunludur. Söz konusu planda 1., 2. ve 3. Derece Koruma Bölgeleri tanımlanmıştır.

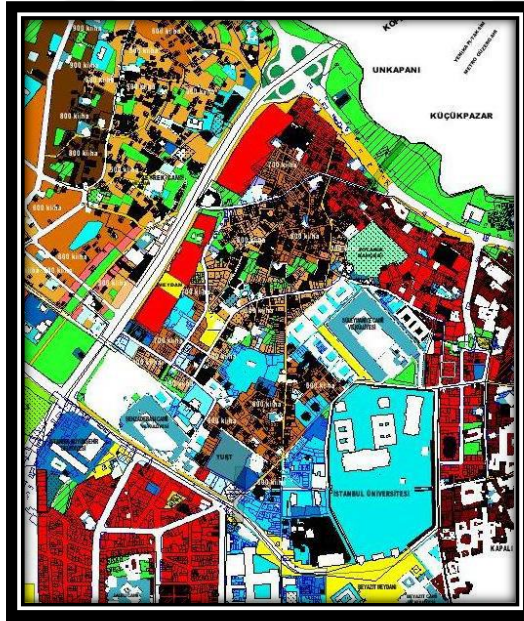
Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilmiş olan 2634 sayılı Kanun kapsamında üç turizm merkezi ile 5366 sayılı Kanun kapsamında belirlenen 21 yenileme alanı bulunmakta olup yenileme alanlarında öncelikle koruma odaklı fonksiyonlar ile bütüncül planlama anlayışı hedeflenmiştir.

Plandaki fonksiyonların yer seçimi Alan'ın tarihsel ve kültürel kimliğini koruyacak biçimde yapılacaktır. Mevcut konut dokusunun korunarak geleneksel konut alanlarında ticaret, imalat ve depolama alanları azaltılacaktır. gece nüfusunun artırılması, bina yüksekliklerinin 9,50 metreyi aşmaması, +40 yüksekite bulunan alanlarda bina yüksekliği 12,50 metre olarak planlanmıştır. Ticaret alanları (geleneksel, 2. Derece ve 3. derece), konut (konaklama ve konut) ticaret ile konut fonksiyonları öngörülmüştür. Kültür ve turizm işlevi vurgulanmıştır (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018).

Süleymaniye Bölgesi konut, ticaret ve eğitim fonksiyonlarını sürdürmektedir. Ana ulaşım akslarının hemen yanındaki bölgelerin ağırlıklı olarak ticaret fonksiyonu taşıdığı gözlemlenmektedir.

Şekil 5.30 2011 tasdik tarihli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (İstanbul Yenileme Alanları KTVKKBKM Arşivi - 2012)

Şekil 5.31 2011 tasdik tarihli Planın Süleymaniye Bölgesine İlişkin Kısmı (İstanbul Yenileme Alanları KTVKKBKM Arşivi - 2012)

5.3.5.3 Süleymaniye Dünya Miras Alanının 1/1000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'ndaki Konumu

Şekil 5.31'de gösterilmekte olan 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı üst ölçekli plana uygun olarak hazırlanmış olup hedefler özgün dokunun mevcudiyetini devam ettirmektedir.

Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planında 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası kapsamında belirlenmiş çeşitli koruma öncelikli yapı ve çevrelerini içeren alanlara ilişkin Koruma Bölgelerinin belirlenmiş olup tamamı koruma alanı içinde yer alan korunması gerekli kültür varlığı yoğunluğu fazla, geleneksel yol ve yapı dokusunun günümüze kadar mevcut durumunu sürdürmüş alanlar derecelendirilmiş ve bu kapsamda koruma bölgeleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda Süleymaniye Bölgesi sahip olduğu anıt yapılar kadar, geleneksel sokak ve konut dokusu ile Tarihi Yarımada'nın karakteristik bölgelerinden biri olarak UNESCO Dünya Miras Alanları'ndan olması doğrultusunda koruma alanı planlanması öngörülmüştür (Fatih İlçesi 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Plan Raporu, 2012).

1/1000 ölçekli Plan'da orta ve yüksek yoğunluklu konut alanları, Cami ve hastanelerin ihtiyaç duyduğu park ve dinlenme alanları, sosyal kültürel tesisler ile kültürel tesisler planlanmıştır. Süleymaniye Bölgesi'nin eski tarihi kimliğine kavuşması için bu bölgede yer alan üniversite, hastane ve camilerle birlikte konut işlevinin yaşatılmasına ve Tarihi Merkez statüsünün kazandırılmasına ilişkin plan kararları verilmiştir. Bölgede yer alan sosyal-kültürel tesisler Koruma Planı'nda korunmuş, tescilli kültür varlığı yapıların bazılarında sosyal-kültürel tesis önerisi getirilmiştir. Süleymaniye Cami çevresindeki medrese binaları da kültürel tesis olarak fonksiyonlandırılmıştır. İkinci derece ticaret alanı, konaklama tesis alanı önerilmiş, yapı yüksekliği 3 kat olarak sınırlandırılmıştır (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018).

Süleymaniye Bölgesi içinde organik dokuya sahip yolların bir kısmı, alanı çevreleyen taşıt yolları ile bağlantılı mevcutta olduğu gibi 8 ve 10 metre genişliğinde taşıt trafiğine açık yollar olarak tanımlanmıştır. Alan içinde bir kapalı, üç yer altı otoparkı önerilmiştir. Koruma Planı'nda bölge içerisinde yayalaştırma

alanları oluşturulmuştur. Ahşap konut ve organik yol dokusunu büyük ölçüde muhafaza eden bölge içerisinde oluşturulan yaya dolaşım güzergâhının kendi içerisinde sürekliliği olmakla birlikte, taşıt trafiğine açık yollar ile kesilmektedir. Kirazlı Mescit Sokak'ta üç meydan planlanmıştır (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018).

Şekil 5.32 Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı Plan Kararları (İstanbul Tarihi Yarımada Alan Yönetimi Planı Plan Raporu, 2018)

Planda belirtilen 1.derece Arkeolojik Sit Alanı, Kentsel-Arkeolojik Sit Alanı ve Kentsel-Tarihi Sit Alanları, GEEAYK ile ilgili koruma ve yenileme Kurullarının alana ilişkin vermiş oldukları tescil kararları ve yer altı bulgularına ilişkin kararlar,

mekânsal analizler doğrultusunda korunmaya değer doku özelliği taşıyan yapılar, Tarihi Yarımada'nın Sit Alanı ilanı öncesi, geçmiş planlama sürecinde ortaya çıkmış olan tüm planlama ve koruma ilkeleri, +40 ve +50 rakım ile hattı bala sınırları ve Tarihi Yarımada'nın bugüne kadar korunmuş olan silüetinin ortaya konduğu Tarihi Yarımada Topoğrafik Silüet çalışması, bugüne kadar ulaşılmış eserlerle ilgili alanlar, geleneksel tarihi ve kültürel özelliklerini tamamlayan çok yakın komşu bölgelerin sınırları, 23 Mayıs 1982 tarihinde onaylanmış ve 1983 yılında Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren UNESCO'nun 16 Kasım 1972'de "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme" kapsamında 6.12.1985 tarih ve 356 sıralı İstanbul'un Tarihi Alanları sınırları doğrultusunda koruma bölgeleri oluşturulmuştur. Dünya Mirası Alanları, tarihsel süreç-kimlik açısından önemli alanlar, eserlerin özgün-estetik-mimari değerinin olması, mimarlık ve şehir tarihinde önemi ve dönemsel özellikleri yansıtması, yer aldığı bölgenin kimliğinde önemi ve tarihsel olaylarda simge oluşu, eserin adı ile özdeş doku ve mahalle içinde yer alması, anıt eserlerin görsel ve topoğrafik etki alanı ile alanın silüetine etkisi en önemli kriterlerdendir.

5.4 Süleymaniye Yenileme Alanı

Süleymaniye Yenileme Alanı 5366 sayılı Kanun kapsamında Bakanlar Kurulu'nun 24.05.2006 tarih ve 2006/10501 sayılı Kararı ile Yenileme Alanı olarak ilan edilmiş olup 22.06.2006 gün ve 6206 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Fatih Belediye Başkanlığı tarafından internet sitesinde Alan'a ilişkin

"Süleymaniye Bölgesi, 24.05.2006 tarih 10501 sayılı Bakanlar Kurulu Kararınca Yenileme Alanı olarak ilan edilmiştir. Süleymaniye Yenileme Alanında yürütülecek çalışmalar için İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Fatih Belediye Başkanlığı arasında bir protokol hazırlanmış ve protokol 13.09.2006 tarih, 1558 sayılı karar ile kabul edilmiştir. Söz konusu protokol kapsamında Süleymaniye Yenileme Alanı 5 adet uygulama bölgesine ayrılmış olup 1.Etabın bir bölümünde Fatih Belediye Başkanlığı tarafından çalışmalar yürütülmektedir. Fatih Belediye Başkanlığı ile KİPTAŞ tarafından yürütülmekte olan söz konusu alanda yürütülen proje 39 adet

adadan oluşmakta olup 39 adanın ada avan projelerinin kurul onayları tamamlanmıştır” denilmektedir (Url 9).

Şekil 5.33 Süleymaniye Yenileme Alanı Sınırları (Url 9)

Projenin kapsamı incelendiğinde;

“Süleymaniye Yenileme Alanı’nda bulunan 734 parselin 320 adet tescilli, 7 adet tescilli önerilen olmak üzere toplamda 327 adet Sivil Mimarlık Örneği yapılara ait olup 21.12.2017 tarih itibari ile toplam 284 adet rölöve projesi, 255 adet restitüsyon projesi, 238 adet restorasyon projesinin onaylatıldığı, diğer yapılar için ise Yenileme Kurulundaki onay işlemleri devam ettiği, 381 tescilsiz yapının 198 adet uygulama projesinin kurul onayları tamamlandığı, 65 adet uygulama proje kurula iletilmiş onay süreci devam etmekte olup proje alanında ada avan projesi onaylı 39 adet ada pilot bölge olarak seçilmiş ve bu adalarda mülk sahipleriyle yapılan anlaşmalar neticesinde uygulama çalışmaları (uzlaşma veya kamulaştırma ve akabinde yıkım) yürütüldüğü, görüşmeler sonucu 153 adet parsellerin mülk sahipleri ile uzlaşma sağlanmış ve mülk sahipleri tarafından yapılması hususunda anlaşmaya varılarak proje teslimine başlandığı, 20 adet parselin projeleri mülk sahiplerine teslim edildiği, Bunun dışında yer alan 98 adet parsel ise kamulaştırma davası açılmış olup dava süreci devam ettiği, 39 ada ve İstanbul Belediye Başkanlığı tarafından yürütülen 5

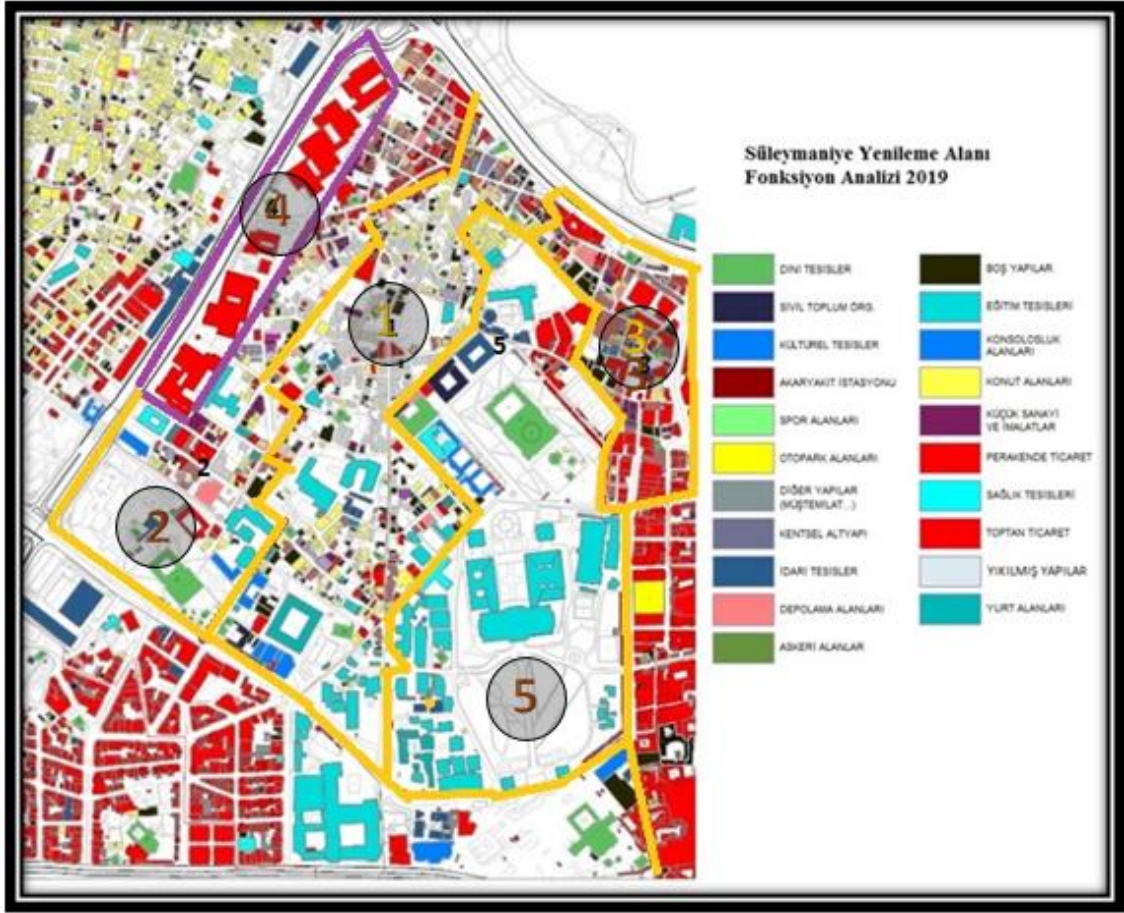
etaptan oluşan ada avan proje çalışmalarına ilişkin hazırlanan plan tadilatlarından 31 adedinin onaylandığı” ifade edilmektedir (Url 10).

Şekil 5.34 Süleymaniye Yenileme Alanı'ndaki Etaplar (İstanbul Yenileme Alanları KVKBKM Arşivi)

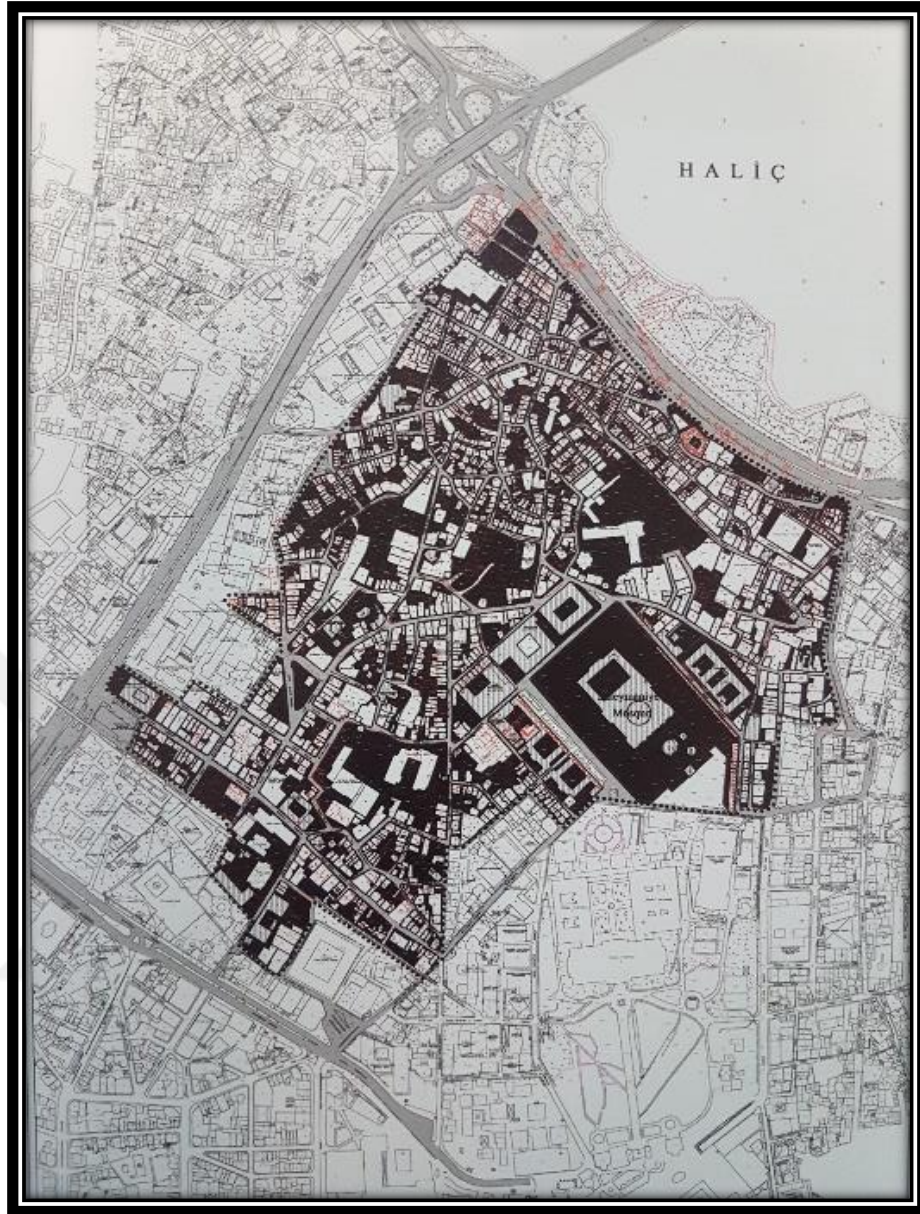
5.4.1 Süleymaniye Yenileme Alanı Proje Etaplarının Mekansal Analizi

Süleymaniye Yenileme Alanı'nda mahallinde yapılan incelemeler kapsamında her binanın fonksiyonları tespit edilerek Fatih Belediye Başkanlığı'ndan temin edilen NetCAD haritasına işlenmiştir. Bölge'ye ilişkin analiz paftası Süleymaniye Yenileme Alanı'na ilişkin 5 etabın alan sınırları ile Kiptaş'a ait proje sınırları analiz paftasında gösterilmektedir (Şekil 5.34).

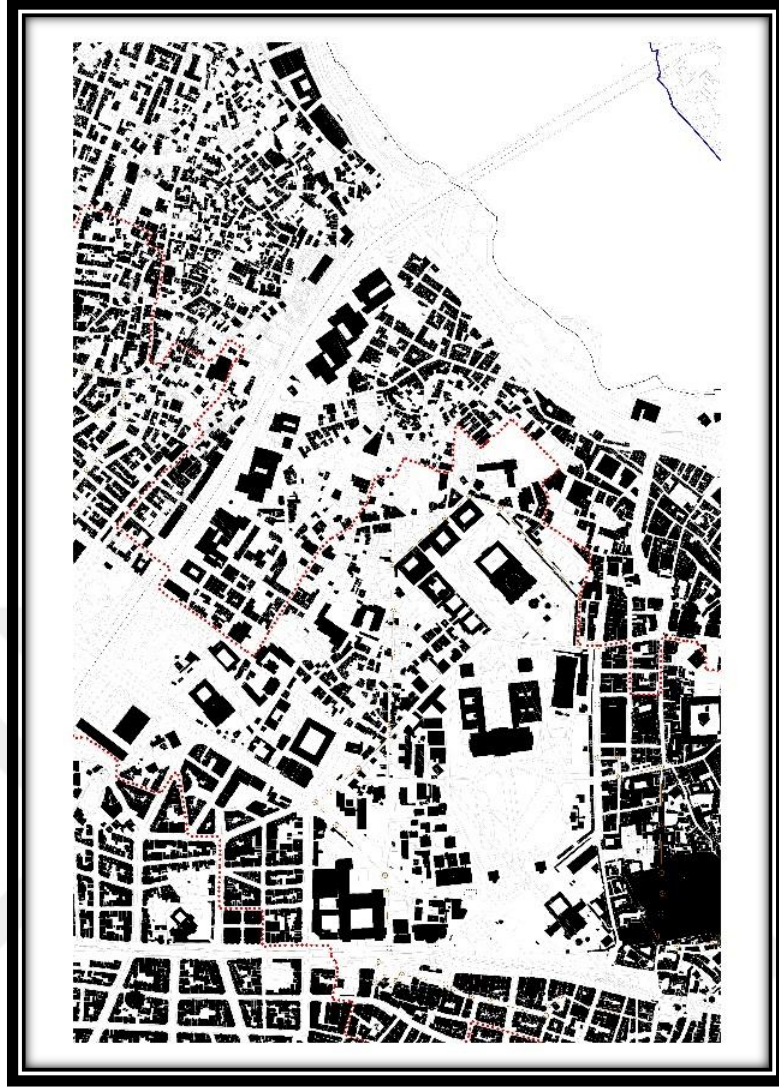
Şekil 5.35 Süleymaniye Yenileme Bölgesi Fonksiyon Analizi Paftası (Alan İncelemeleri Kapsamında Oluşturulmuştur.)

Şekil 5.35'te gri ile renklendirilmiş alanlar yıkılmış yapıları göstermekte olup 1. Etapta yapıların büyük bir kısmının yıkılmış olduğu görülmektedir. 2002 yılında yapılmış olan "World Heritage Project-İstanbul Project, İstanbul Historic Peninsula Conservation Study Vol 3 Süleymaniye" pejesinde yapılmış olan doluluk-boşluk analiz haritası ile tez çalışması kapsamında alana ilişkin yıkılan binaların yerinde incelenmesi ile ortaya çıkarılan doluluk- boşluk haritası aşağıda gösterilmektedir. Şekil 5.35 ile Şekil 5.36'da alanın orta bölümünde yer 1. Etap'taki binaların büyük bir kısmının yıkılmış olduğu daha net bir şekilde gözlemlenebilmektedir (Ek B).

Şekil 5.36 Süleymaniye Dünya Miras Alanı doluluk-boşluk analiz haritası, 2002
(World Heritage Project, Vol 3 Süleymaniye, 2008)

Şekil 5.36 ile Şekil 5.37'de gösterilmekte olan haritalar incelendiğinde alanda birçok yapının artık mevcut olmadığı görülmektedir. İMÇ ile Süleymaniye Camii ve İstanbul Üniversitesi arasında aksta konumlanmış olan yapılar günümüzde artık varlığını sürdürmemektedir.

Şekil 5.37 Süleymaniye Dünya Miras Alanı doluluk-boşluk analiz haritası, 2019
(Alanda yapılan analizler sonucunda oluşturulmuştur.)

Şekil 5.35'te yapılmış olan fonksiyon analizi kapsamında Süleymaniye Yenileme Alanı'nda belirlenen 5 ana bölge kendi içinde fonksiyon kullanımı ve mekânsal niteliği bağlamında farklılık göstermekte olduğu görülmektedir. Süleymaniye Yenileme Alanı'nın her etabı alanda incelenmiş olup her etabın kendine özgü mekansal yapısı fiziksel koşulları ve kentsel sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.Etaptan oluşan alan köhnemeye uğramış tarihi yapılar, çöküntü haline gelmiş kentsel mekanlar ve kullanımda olmayan boş yapılardan meydana gelmektedir.

Süleymaniye Bölgesi'nin kuzeyinde bulunan merkezi iş alanı aksı küçük imalat yerleri, toptan ve perakende ticaret yapan işyerleri, oteller, bekar odaları ve boş yapılardan meydana gelmektedir. Alan yoğunluklu olarak Süleymaniye Bölgesi sit

alanı ilan edilmeden önceki süreçte yapılmış olan betonarme malzemeli binalardan meydana gelmektedir.

Süleymaniye Yenileme Alanı'nda 1. Etap olarak belirlenen bölgenin kuzey güney aksı üzerinde konumlanan yapılar yoğunlukla tescilli, Tarihi Türk evleri dokusunu muhafaza etmiş fakat 2863 sayılı Kanun Kapsamında getirilen sınırlamalar kapsamında onarılması güçleşmiş zamanla köhnemiş yapılardır. Bölgede İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait restorasyon çalışmaları, KİPTAŞ'a ait inşaat alanları, yıkılmış henüz inşaatı başlamamış alanlar ve yıkılarak otopark olarak kullanılan alanlar tespit edilmiştir. Kentsel Dönüşüm kapsamında boşaltılmış binaların göçmenler tarafından kullanıldığı gözlemlenmiştir. Alan'da yapıların boş olması ve bu kapsamda gece kullanımında olmaması güvenlik sorunu yaratmaktadır. Alana araç ile giriş çıkışın imkanının az bulunması da söz konusu alanın gittikçe daha güvensiz bir hale gelmesine neden olmaktadır.

Süleymaniye Yenileme Alanı'nda 2. Etap olarak belirlenen bölge İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'nı kapsayan alanı çevreleyen aksın oluşturduğu bölgedir. Alan güneyde 15 Temmuz Şehitleri Caddesi'nden kuzeyde Ragıp Gümüşpala Caddesine uzanan aksta yer almaktadır. Batısında Alan'ın merkezi iş alanı ve doğusunda tescilli konutların, imalat ve ticaretin yapıldığı binaların bulunduğu 1. Etap Proje Alanı ile sınırlandırılmıştır.

Süleymaniye Yenileme Alanı'nda mahallinde yapılan incelemeler kapsamında her binanın fonksiyonları tespit edilerek Fatih Belediye Başkanlığı'ndan temin edilen NetCAD haritasına işlenmiştir. Bölge'ye ilişkin analiz paftası İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Fatih Belediye Başkanlığı arasında 13.09.2006 tarih ve 1558 sayılı Karar ile kabul edilen protokol kapsamında Süleymaniye Yenileme Alanı'na ilişkin 5 etabın alan sınırları ile Kiptaş'a ait proje sınırları analiz paftasında gösterilmektedir (Şekil 5.39).

Süleymaniye Yenileme Alanı'nında belirlenen 5 ana bölge kendi içinde fonksiyon kullanımı ve mekânsal niteliği bağlamında farklılık göstermektedir. Süleymaniye Yenileme Alanı'nın her etabı alanda incelenmiş olup her etabın kendine özgü mekansal yapısı fiziksel koşulları ve kentsel sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.Etaptan oluşan alan köhnemeye uğramış tarihi yapılar, çöküntü haline gelmiş kentsel mekanlar ve kullanımda olmayan boş yapılardan meydana gelmektedir.

Şekil 5.38 Kirazlı Mescit Sokak Kullanımda Olmayan Tescilli Köşk Yapısı (solda), Kirazlı Mescit Sokak'ın Paraleli El Maruf Sokak Restorasyonu Yapılmış Binalar (sağda)

Şekil 5.39 Ayrancı Sokak Eski Ahşap Türk Evleri

Şekil 5.40 Namahrem Sokak'ta Köhnemiş Sokak Dokusu

Süleymaniye Bölgesi'nin kuzeyinde bulunan merkezi iş alanı aksı küçük imalat yerleri, toptan ve perakende ticaret yapan işyerleri, oteller, bekar odaları ve boş yapılardan meydana gelmektedir. Alan yoğunluklu olarak Süleymaniye Bölgesi sit alanı ilan edilmeden önceki süreçte yapılmış olan betonarme malzemeli binalardan meydana gelmektedir. Süleymaniye Yenileme Alanı'nda 1. Etap olarak belirlenen bölgenin kuzey güney aksı üzerinde konumlanan yapılar yoğunlukla tescilli, Tarihi Türk evleri dokusunu muhafaza etmiş fakat 2863 sayılı Kanun Kapsamında getirilen sınırlamalar kapsamında onarılması güçleşmiş zamanla köhnemiş yapılarıdır. Bölgede İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait restorasyon çalışmaları, KİPTAŞ'a ait inşaat alanları, yıkılmış henüz inşaatı başlamamış alanlar ve yıkılarak otopark olarak kullanılan alanlar tespit edilmiştir. Kentsel Dönüşüm kapsamında boşaltılmış binaların göçmenler tarafından kullanıldığı gözlemlenmiştir. Alan'da yapıların boş olması ve bu kapsamda gece kullanımda olmaması güvenlik sorunu yaratmaktadır. Alana araç ile giriş çıkışın imkanının az bulunması da söz konusu alanın gittikçe daha güvensiz bir hale gelmesine neden olmaktadır.

Süleymaniye Yenileme Alanı'nda 2. Etap olarak belirlenen bölge İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'nı kapsayan alanı çevreleyen aksın oluşturduğu bölgedir. Alan güneyde 15 Temmuz Şehitleri Caddesi'nden kuzeyde Ragıp Gümüşpala

Caddesine uzanan aksta yer almaktadır. Batısında Alan'ın merkezi iş alanı ve doğusunda tescilli konutların, imalat ve ticaretin yapıldığı binaların bulunduğu 1. Etap Proje Alanı ile sınırlandırılmıştır.

Süleymaniye Yenileme Alanı Projesinin 2. Etap alan özellikleri incelendiğinde alandaki yapıların yoğunluklu olarak tarihi olmayan, betonarme malzemeli alanın genelinin aksine 4 veya 5 kattan fazla olduğu gözlemlenmektedir. Kamu yapıları ve büyük firmalara ait yapılar yeni iken geriye kalan konut amaçlı kullanılan bölgelerde çöküntü alanları tespit edilmiştir. Özellikle Katip Çelebi Caddesi ile Darülhadis Sokağı sağlıklı olmayan bir doku sergilemekte ve binalar çürümeye yüz tutmaktadır. Yer yer yarısı yıkık yarısı ayakta duran binalar mevcuttur. Bu hali ile 2. Etap kapsamında seçilen bölge merkezi iş alanı ile tarihi aks arasında bir geçiş bölgesi özelliği taşımaktadır.

3. Etap olarak sınırları belirlenen bölge Süleymaniye Camii ile İstanbul Üniversitesi Eğitim Binalarının bulunduğu alanda bir geçiş alanı özelliği taşıyan bölgedir. Alanda toptan ve perakende ticaret birimleri buşunmakta aynı zamanda seyir teraslı sokakları şemsiyeler ile süslenmiş Haliç manzarasının tamamı ile gözler önüne serildiği bir görünüm sunan kafeler bulunmaktadır. Değişik sokak tasarımları ve Süleymaniye'ye özgü otantik dokusu ile alan hem Süleymaniye Bölgesi'nde önem arz tarihi yapılara yakın olmasından kaynaklı avantajını değerlendirmekte hem de bu şekilde ziyaretçileri mekana çekmektedir.

Şekil 5.41 Fetva Yokuşu

4. Etap İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (İMÇ) Bölgesi'nden oluşmaktadır. 193'lu yılların modern mimari yapısını yansıtan manifaturacılar çarşısı bölgesi Atatürk Bulvarı'nın varlığı ile alanda önemli bir ticaret merkezi olmayı sürdürmektedir. Fiziksel olarak binaların iyi durumda olduğu, yıpranmanın olmadığı gözlemlenmektedir. Bu da alana ilişkin daha tercih edilir ve güvenli kent mekanı imajı yaratmaktadır. Mekansal olarak akışkanlığın sağlandığı, güvenliğin yüksek olduğu bu alan kentsel mekanda dönüşüm uygulamaları kapsamına alınan 1, 2. ve 3. Etaptan farklılaşmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na, Sosyal Güvenlik Kurumu'na, çeşitli kamusal yapılara ve iş merkezlerine bağlantı noktası üzerinde bulunması ile İMÇ Bloklarının bulunduğu bölge bir çekim merkezi niteliği taşımaktadır.

5. Etap olarak sınırları belirlenen Yenileme Alanı içerisinde Süleymaniye Camii ve Külliyesi ile çevre yapıları, İstanbul Üniversitesi ve kampüsleri ile kuzeyde İstanbul Üniversitesi'ne ait Botanik Kampüs, Botanik Bahçesi'nin bulunduğu Ayrancı Sokak'ta restorasyonu yapılmış eski Osmanlı dokusunu yaşatan tescilli binaları ile Süleymaniye Yenileme Alanı'nın eğitim, kültür ve turizm fonksiyon kalbinin attığı bölgedir.

Şekil 5.42 Atatürk Bulvarı İMÇ Blokları

Şekil 5.43 Ayrancı Sokak'ta Restore Edilmiş Yapılar

5.4.2 Süleymaniye Yenileme Alanı'nda Uygulanan Yenileme Çalışmaları

Süleymaniye Yenileme Alanı 24.05.2006 tarihinde 10501 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Yenileme Alanı ilan edilmiştir. Süleymaniye Bölgesi'ndeki projeler İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Fatih Belediye Başkanlığı arasında bir protokol hazırlanarak yürütülmeye başlanmıştır. Protokol 13.09.2006 tarih ve 1558 sayılı Karar ile kabul edilmiştir. Protokolün kapsamında Süleymaniye Yenileme Alanı'nın 5 etap halinde bölümlere ayrılmıştır.

Fatih Belediye Başkanlığı'na ait internet sitesinde yenileme projelerine ilişkin olarak verilen bilgilerde; *“Söz konusu alanlara ilişkin 1.Etabın bir bölümünde Fatih Belediye Başkanlığı tarafından çalışmaların yürütüldüğü, Fatih Belediye Başkanlığı ile KİPTAŞ tarafından yürütülmekte olan söz konusu alanda yürütülen projenin 39 adet adadan oluşmakta olduğu, çalışmaya konu 39 adaya ait avan projelerin Kurul onaylarının tamamlandığı”* hususları ifade edilmektedir (Url 11).

Şekil 5.44 Süleymaniye Yenileme Alanına ilişkin perspektif similasyonu (Url 12)

Şekil 5.44 ve Şekil 5.45'te üç boyutlu similasyonu gösterilmiş olan Projeye ilişkin verilen bilgilerde; *“Fatih Belediye Başkanlığı ile Kiptaş'ın birlikte yürüteceği projede; ilk etapta 39 ada 733 parselde toplam 707 evin yenileneceği, 102.185 metrekarelik alanda tarihi olmayan binaların tamamının yıkılarak tescilli binalara uygun hale getirileceği, 380'i tarihi olmayan, 327'si tescilli olmak üzere toplamda 707 adet yapının proje kapsamında bulunduğu, tescilli binaların asıllarına uygun şekilde yeniden inşa edileceği, proje alanındaki mevcut binaların rölövelerinin çıkartılarak planlarının hazırlandığı, geçmişten günümüze varlığını sürdürememiş evlerin yeniden inşa edileceği, yapıların en fazla üç katlı olacağı, projeye konu 39 adanın ilk 6 adasıyla ilgili çalışmaların tamamlandığı ve bu çalışmaların Anıtlar Kurulu tarafından onaylandığı, yoğunluğun üçte iki oranında azaltılacağı”* hususları ifade edilmiştir (Url 10).

Kiptaş tarafından projeye ilişkin olarak;

“Projenin kentsel dönüşüm kapsamında 2010 yılında başladığı, günümüzde yıkım çalışmalarının hala devam ettiği, projenin 1.528 adet lüks konutu kapsadığı, alanda mahalle kültüründe dükkanların inşa edileceği” ve *“KİPTAŞ ve Fatih Belediye*

Başkanlığı tarafından yapılacak olan projede yıkılan ya da restore edilen yapıların yerine inşa edilecek yeni binaların yüzde doksanının konut, yüzde onunun ise ticari ünite olarak inşa edilmesinin planlandığı (Url 13), çalışmalar esnasında, mülk sahiplerinin yüzde yetmişinin mülklerini KİPTAŞ ile anlaşarak satış işlemlerini gerçekleştirdikleri, yüzde on beşinin ise mülklerinin yeniden kendilerinin inşa edeceği” hususları ifade edilmiştir (Url 14).

Şekil 5.45 Süleymaniye Yenileme Alanına ilişkin perspektif simülasyonu (Url 15)

Tez çalışmasına yönelik olarak proje ilişkin bilgi almak amacı ile 19.03.2019 tarihinde KİPTAŞ firmasında Süleymaniye Yenileme Alanı’nda yürütülmekte olan projenin yetkilisi ile yapılan mülakat sonucunda; “Yenileme çalışmalarında inşa edilecek yapılara ilişkin, alanda yüzde doksan oranında konut ve yüzde on oranında turizm ve ticaret fonksiyonlarının yer alacağı bilgisi edinilmiştir. Süleymaniye Bölgesi’nde öncelikle olarak gece nüfusunun artarak alanın canlı bir kent karakterine sahip olmasının hedeflendiği, proje çalışmaları kapsamında konutların mülk sahiplerinden satın alındığı veya kamulaştırma işlemlerinin yapıldığı açıklanmıştır. Proje alanındaki yapıların en fazla 3 kata kadar inşa edileceği, alanda yerleşecek gelir grubuna ilişkin hedefin yüksek gelir grubu olduğu, tescilli yapıların aslına uygun olarak inşa edileceği ve tescilli olmayan yapıların mevcut dokuya ve mimariye uygun olarak yapılacağı ifade edilmiştir. Projenin ana hedefi Alan’da konut alanlarının yoğunluğunu arttırarak yaşayan kentsel mekanlar yaratmak ve Süleymaniye’ye özgü eski mahalle kültürünü tekrar canlandırmak olduğu” hususları

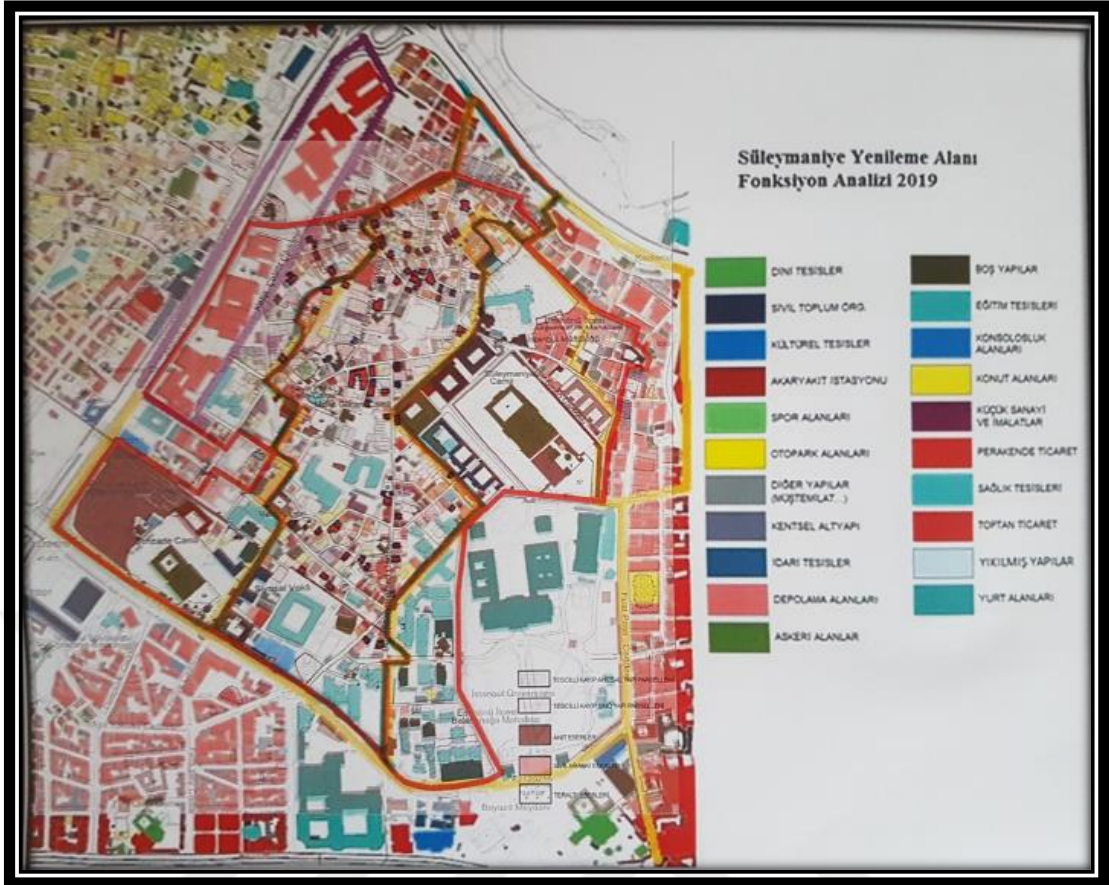
açıklanmıştır. Projeye ilişkin yapılan perspektif çalışmaları ve mimari 3 boyutlu tasarımlara ilişkin çizimler paylaşılmıştır (Ek A).

5.4.3 Süleymaniye Yenileme Alanı'nda Uygulanan Yenileme Çalışmalarının Ada Bazında İncelenmesi

Yenileme alanı ile yapılacak proje kapsamında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Eminönü Belediye Başkanlığı arasında 13.09.2006 tarih ve 1558 sayılı Büyükşehir Meclis Kararı ile protokol imzalanmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığınca 46 adet, Fatih Belediye Başkanlığınca ise 39 adet adada projeler yürütülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Süleymaniye Yenileme Alanı içerisinde 1. Etapta 461, 572, 619, 651, 653, 566, 568, 569, 570, 571, 572, 574, 652, 658, 659, 664, 666, 988 adalar, 2.etapta 512, 513, 514, 515, 516, 519, 526, 533, 556, 557, 558, 559, 562, 563, 567, 608, 609, 610, 611, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 967, 972, 2394 adalar olmak üzere olmak üzere toplamda 46 adet ada, Fatih Belediye Başkanlığınca ise 488, 489, 494, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 531, 532, 534, 535, 536, 537, 540, 541, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 564, 565, 629 adalar olmak üzere toplam 39 adada etap projeleri yürütülmektedir.

Fatih Belediye Başkanlığınca projeleri yürütülen adalarda 13.06.2008 tarihinde imzalanan sözleşme ile proje ve uygulamaya yönelik çalışmalara başlanmıştır. Hazırlanan ada bazlı Avan Projeler İstanbul Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından; 540 ada 15.08.2008 tarih ve 2008/161 sayılı kararla, 541 ada 15.05.2008 tarih ve 2008/162 sayılı kararla, 565 ada 15.08.2008 tarih ve 2008/164 sayılı kararla, 536 ada 28.05.2009 tarih ve 2009/781 sayılı kararla, 510 ada 28.05.2009 tarih ve 2009/775 sayılı kararla, 509 ada 30.04.2010 tarih ve 2010/1524 sayılı kararla onaylanmış olup alanda toplam 12 adet adanın avan projeleri onaylatılmıştır. Bu alanda 26 adeti Anıt Eser olmak üzere toplam 733 parsel bulunmaktadır. Alanın yaklaşık yüzölçümü 102.171,66 m²'dir (Fatih İlçesi, 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Plan Raporu, 2012).

Şekil 5.46 Alan Fonksiyon Analizleri Paftası (Yenileme etaplarında yıkılan tescilli binalar belirlenmiştir.)

Şekil 5.46'da yapılmış olan analizler sonucunda en fazla yıkımın 1. Etapta gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda 1. Etapta yıkılmış binalar ile tescilli binalar haritası karşılaştırılarak yıkılan tescilli binalar tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında geçmiş ve meri planlar incelenerek değişen fonksiyonlar ve plan hükümleri tespit edilerek uygulama projeleri değerlendirilecektir.

Yıkılmış binalar ile tescilli yapıların haritalarının bir araya getirilmesi sonucunda en yoğun tescilli bina yıkımının olduğu yapı adaları netleşmiştir. Yenileme projelerinin incelenmesinde tescilli yapıların daha yoğun olarak yıkıldığı ve inşaatların başladığı yapı adaları seçilmiştir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında yıkımların başlanmış olduğu Şekil 5.47'de konumları gösterilmekte olan 503, 510, 511, 540, 541 ve 565 yapı adalarındaki yenileme projeleri incelenecektir. Söz konusu adalarda yapılan yenileme çalışmaları analiz edilerek bölgeye uyumlu projeler yapılıp yapılmadığı hususları değerlendirilecektir.

Şekil 5.47 Yenileme Projeleri İncelenecek Yapı Adalarının Konumları (Url 7 üzerinde çalışılmıştır.)

2012 tasdik tarihli Tarihi Yarımada Kentsel, Tarihi, Kentsel Arkeolojik, I. Derece Arkeolojik Sit Alanı 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Plan Notları incelendiğinde; I-5 sayılı Plan Notunda

“Koruma Bölgelerinde; farklı tipolojik özellikler gösteren alanlarda her tür tasarım ve uygulamayı yönlendirici, Tarihi Yarımada'nın Tarihsel-Kültürel-Fiziksel ve Doğal Karakterine uygun, Geleneksel Mimari Kimliğinin sürekliliğini esas alan, bölge özelliklerini yansıtarak ve koruyarak sürekli kılan ve canlandıran kriterleri belirleyecek şekilde hazırlanacak olan Genel Tipoloji Envanteri ve Kentsel Tasarım Rehberi ile plan ve plan hükümlerinde belirtilen esaslara göre Kentsel Tasarım Projeleri yapılacaktır. Kentsel Tasarım Projeleri; İBB Projeler Daire Başkanlığı ile İlçe Belediyesi tarafından hazırlanması sonrası, Koruma Kurulu'nca uygun kararı alınması ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca onanması ile uygulamaya geçilecektir.” ve I-7 sayılı Plan Notunda *“Kentsel Çalışma Alanı, Kentsel Sosyal Altyapı ve Kentsel Teknik Altyapı Alanlarında; “Fatih İlçesi, Tarihi Yarımada (1. Derece Arkeolojik, Kentsel Arkeolojik, Kentsel, Tarihi Sit Alanları) Silueti”ni dokusunu zedeleyen büyük kütleli yapılar yerine bulunduğu bölgenin geleneksel mimari karakteri ile çelişmeyen ve mimari karakterine saygılı kontur-gabari-cephe özelliklerinde yapılar düzenlenecektir.”* hususları belirtilmiştir. Söz konusu plan

notları ile koruma amaçlı planların sürecinin işleviyişi anlatılmıştır. Mimari dokunun canlandırılarak korunması hedeflenmektedir.

İncelenek olan 6 yapı adası 2017 ve 2018 yıllarında avan projenin meri planlarla aynı olmaması nedeni ile yapılmış olan tadilat planları sınırları içerisinde.

Fatih İlçesine ilişkin hazırlanan ve 26.07.2017 yılında onaylanan 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı; Hoca Gıyasettin, Hacı Kadın, Molla Hüsrev, Süleymaniye, Kalenderhane, Yavuz Sinan Mahalleleri, 461-511-513-514-516-519-558-559-562-563-571-572-608-609-610-611-629-651-652-653-658-659-664-960-961-964-965-967-3036 Adaları kapsamakta olup planda; “Plan Tadilatı Onama Sınırı”, “Konut+Ticaret Alanları”, “3. Derece Ticaret Alanları”, “Parklar ve Dinlenme Alanları”, “Sosyal Kültürel Tesis Alanı”, “Korunması Gerekli, Tescilli Ahşap ve Kâgir Sivil Mimarlık Örneği Yapılar” fonksiyonları öngörülmüş, adalarda İstanbul I Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunca ve İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca onaylı ada avan projeleri işlenmiş, “*Açıklanmayan hususlarda meri plan şartları ve ilgili kanun ve yönetmelikler geçerlidir.*” şeklinde plan notları önerildiği görülmüştür (İBB Meclis Kararı, 2017). 2012 tasdik tarihli koruma imar planı şartları bu noktada geçerli olacaktır.

Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinin yapı düzenine ait tanımlara ilişkin 16. Maddesinin 11. Bendinde; “*...kat yükseklikleri uygulama imar planında daha fazla belirlenmemiş ise genel olarak; ticaret bölgelerinde ve zemin kat ticaret olarak belirlenen yerlerde zemin katlarda 4.50m., ama katlı zemin katlarda 5.50m. , diğer katlarda 3.80m., konut bölgelerinde ise zemin katlarda 4.00m., asma katlı zemin katlarda 5.50m. , diğer katlarda 3.50m. kabul edilerek uygulama yapılabilir...*” denilmektedir. Yapı adalarının tamamındaki “H:9.50” ibaresinin iptal edilerek onun yerine “H:3K” ibaresinin eklenmesiyle Ticaret Alanlarında; irtifanın H:3K için 12.10m’ye, Konut Alanlarında; 11m.’ye, Konut+Ticaret Alanlarındaki irtifanın ise 11.5m.’ye çıkarılmıştır (İBB, Meclis Kararı, 2017). Söz konusu plan notu ile silüet yapısında değişim olması gibi sorunlara yol açabileceği anlaşılmaktadır.

24.07.2018 tsdik tarihli Fatih İlçesi, 494 adanın bir kısmı 566-509-510-536-540-541-565-568-569-570-988 adalar ait UİP 2657,315 plan işlem numaralı 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı kapsamında “Plan Tadilatı Onama

Sınırı”, “Konut+Ticaret Alanları”, “Parklar ve Dinlenme Alanları”, “3. Derece Ticaret Alanları”, “Korunması Gerekli, Tescilli Ahşap ve Kagir Sivil Mimarlık Örneği Yapılar” fonksiyonları öngörölmüş, tadilat sınırı içerisinde yer alan adalarda İstanbul I Numaralı Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca ve İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca onaylı ada avan projeleri işlenmiş, “*Açıklanmayan hususlarda meri plan şartları ve ilgili kanun ve yönetmelikler geçerlidir.*” şeklinde plan notları düzenlenmiştir (İİ, Meclis Kararı, 2016).

Plan Değişikliğinde onama sınırı içerisinde yer alan yapı adalarının tamamındaki “H:9.50” ibaresi iptal edilmiş, “H:3K” ve “H:2K” ibareleri eklenmiş, Ticaret Alanlarında; H:3K için 12.10m’ye, Konut Alanlarında; 11m.’ye, Konut+Ticaret Alanlarındaki irtifanın ise 11.5m.’ye çıkarıldığı hususları tespit edilmiş olup siluet açısından sorun yaratacağı öngörülmektedir (İBB, Meclis Kararı, 2016).

Bu kapsamda 503, 510, 511, 540, 541 ve 565 yapı adaları 2011 tasdik tarihli Nazım İmar planı, 2012 tasdik tarihli Uygulama İmar Planı ve 2017 ile 2018 yıllarında tadile edilen planlar ve plan notları kapsamında mimari özellikleri, fonksiyonları ve plan şartları kapsamında incelenecektir.

Fatih Belediye Başkanlığı’nın 2017 yılında hazırladığı Faaliyet Raporunda Süleymaniye Yenileme Alanı İçerisinde tez kapsamında çalışılacak yapı adalarından; 510 ada, 1 parsel sayılı taşınmazın 1/144 hissesinin, 510 ada, 2 parsel sayılı taşınmazın tamamının, 510 ada 4 parsel sayılı taşınmazın 1/3hissesinde, 510 ada 14 parsel sayılı taşınmazın 37 adet bağımsız bölümünün, 510 ada 18 parsel sayılı taşınmazın 1/2 hissesinin, 540 ada 3 parsel sayılı taşınmazın 9 adet bağımsız bölümünün, 540 ada 5 parsel sayılı taşınmazın 50/140 hissesinin, 541 ada 6 parsel sayılı taşınmazın 29 adet bağımsız bölümünün, 541 ada 16 parsel sayılı taşınmazın tamamının, 541 ada 17 parsel sayılı taşınmazın tamamının, 565 ada 12 parsel sayılı taşınmazın 8 adet bağımsız bölümünün, 565 ada 13 parsel sayılı taşınmazın tamamının, 565 ada 15 parsel sayılı taşınmazın 39/128 hissesinin, 565 ada 24 parsel sayılı taşınmazın tamamının, 565 ada 25 parsel sayılı taşınmazın 11 adet bağımsız bölümünün, 565 ada 38 parsel sayılı taşınmazın tamamının, 565 ada 39 parsel sayılı taşınmazın tamamının, 565 ada 55 parsel sayılı taşınmazın tamamının, 565 ada 61 parsel sayılı taşınmazın 39/128 hissesinin KİPTAŞ tarafından

13.03.2017 tarihinde tescil edildiği hususu belirtilmektedir (Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu, 2017).

Tez çalışması kapsamında çalışılmış olan 6 yapı adasının analizine ilişkin şemalaştırılmış tablo Tablo 5.2’de gösterilmektedir.

Tablo 5.2 6 Yapı Adasının Planlama Çalışmasına İlişkin Analizi (Alan Analizleri, meri ve avan projelerin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur.)

PROJE	TESCİLLİ PARSELLER	MEVCUT DURUMU	MERİ PLANDAKİ FONKSİYONU	PLAN DEĞİŞİKLİĞİ KAPSAMINDA ÖNERİLEN FONKSİYON DURUMU	AVAN PROJEDEKİ FONKSİYON DURUMU	FONKSİYONU DEĞİŞEN TESCİLLİ YAPI
503 ADA	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12 VE 13 PARSELLER	BÜYÜK ÇOĞUNLUĞU YIKILMIŞ, İNŞAAT DURUMUNDA	KONUT ALANI	503 ADA 8 PARSEL: KONUT-TİCARET ALANI OLARAK DEĞİŞTİRİLMİŞTİR.	• FONKSİYON DEĞİŞİKLİĞİ • YAPI YÜKSEKLİKLERİNİN ARTTIRILMASI VE AZALTILMASI • TESCİLLİ YAPILARIN YIKILMASI • YAPI YOĞUNLUĞUNUN ARTTIRILMASI	503 ADA 8 PARSEL: KONUT-TİCARET ALANI OLARAK DEĞİŞTİRİLMİŞTİR.
510 ADA	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12 VE 13 PARSELLER	BÜYÜK ÇOĞUNLUĞU YIKILMIŞ, OTOPARK OLARAK KULLANIM	KONUT ALANI	510 ADA, 1, 2, 3, 4, 5 VE 6 PARSELLER: KONUT-TİCARET FONKSİYONU OLARAK DEĞİŞTİRİLMİŞTİR.	• FONKSİYON DEĞİŞİKLİĞİ • PARSELLERE TEVHİD ŞARTI • YAPI YÜKSEKLİKLERİNİN ARTTIRILMASI VE AZALTILMASI • TESCİLLİ YAPILARIN YIKILMASI • YAPI YOĞUNLUĞUNUN ARTTIRILMASI	TESCİLLİ YAPILARIN FONKSİYONLARI KORUNMUŞTUR.
511 ADA	6, 7, 9, 11, 13, 15 VE 18 PARSELLER	BÜYÜK ÇOĞUNLUĞU YIKILMIŞ, YIKILMAYAN YAPILARDA TİCARET FONKSİYONU KULLANIMI	KONUT ALANI PARK ALANI KÜLTÜREL TESİS ALANI	511 ADA, 12 VE 17 PARSELLER: KONUT-TİCARET ALANI 511 ADA, 14 PARSEL: TİCARET ALANI OLARAK DEĞİŞTİRİLMİŞTİR.	• FONKSİYON DEĞİŞİKLİĞİ • PARSELLERE TEVHİD ŞARTI • YAPI YÜKSEKLİKLERİNİN AZALTILMASI • TESCİLLİ YAPILARIN YIKILMASI • YAPI YOĞUNLUĞUNUN ARTTIRILMASI	TESCİLLİ YAPILARIN FONKSİYONLARI KORUNMUŞTUR.
540 ADA	2 PARSEL	BÜYÜK ÇOĞUNLUĞU YIKILMIŞ, İNŞAAT DURUMUNDA	KONUT ALANI	540 ADA 3, 4 VE 5 PARSELLER: KONUT-TİCARET ALANI OLARAK DEĞİŞTİRİLMİŞTİR.	• FONKSİYON DEĞİŞİKLİĞİ • YAPI YÜKSEKLİKLERİNİN AZALTILMASI • TESCİLLİ YAPILARIN YIKILMASI • YAPI YOĞUNLUĞUNUN ARTTIRILMASI	TESCİLLİ YAPILARIN FONKSİYONLARI KORUNMUŞTUR.
541 ADA	2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11 VE 16 PARSELLER	BÜYÜK ÇOĞUNLUĞU YIKILMIŞ, ATIL DURUMDA	KONUT ALANI	541 ADA, 2 PARSEL: KONUT-TİCARET ALANI OLARAK DEĞİŞTİRİLMİŞTİR.	• FONKSİYON DEĞİŞİKLİĞİ • YAPI YÜKSEKLİKLERİNİN AZALTILMASI • TESCİLLİ YAPILARIN YIKILMASI • YAPI YOĞUNLUĞUNUN ARTTIRILMASI	541 ADA, 2 PARSEL: KONUT-TİCARET ALANI OLARAK DEĞİŞTİRİLMİŞTİR.
565 ADA	7, 8, 12, 13, 16, 17, 19 VE 23 PARSELLER	BÜYÜK ÇOĞUNLUĞU YIKILMIŞ, OTOPARK OLARAK KULLANIM	KONUT ALANI DİNİ TESİS ALANI SOSYO-KÜLTÜREL TESİS ALANI PARK ALANI	565 ADA, 23 PARSEL: KONUT-TİCARET ALANI 565 ADA 12 VE 13 PARSELLER: KONUT ALANINDAN PARK ALANI OLARAK DEĞİŞTİRİLMİŞTİR.	• FONKSİYON DEĞİŞİKLİĞİ • PARSELLERE TEVHİD ŞARTI • YAPI YÜKSEKLİKLERİNİN ARTTIRILMASI VE AZALTILMASI • TESCİLLİ YAPILARIN YIKILMASI	565 ADA, 23 PARSEL: KONUT-TİCARET ALANI OLARAK DEĞİŞTİRİLMİŞTİR.

5.4.3.1 Proje 1: 503 Ada Yenileme Projesi

503 Ada, Süleymaniye Yenileme Alanı sınırı içerisinde 1. Eapta Hocagiyaseddin Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır.

13.06.2008 tarihinde imzalanan sözleşme ile proje ve uygulamaya yönelik çalışmalara başlanmıştır. 503 Adaya ilişkin hazırlanan avan proje İstanbul İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 15.01.2014 tarih ve 2014/1180 sayılı kararla onaylanmış olup yine aynı kurulun 03.03.2015 tarih 1576 sayılı kararı ile avan projenin revize edilmesi kararı alınmıştır (İBB Meclis Kararı, 2016). 503 Adadaki avan projeler Fatih Belediye Başkanlığı tarafından onaylanmaktadır.

Şekil 5.48 503 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı ve tescilli yapı gösterimleri (Url 16)

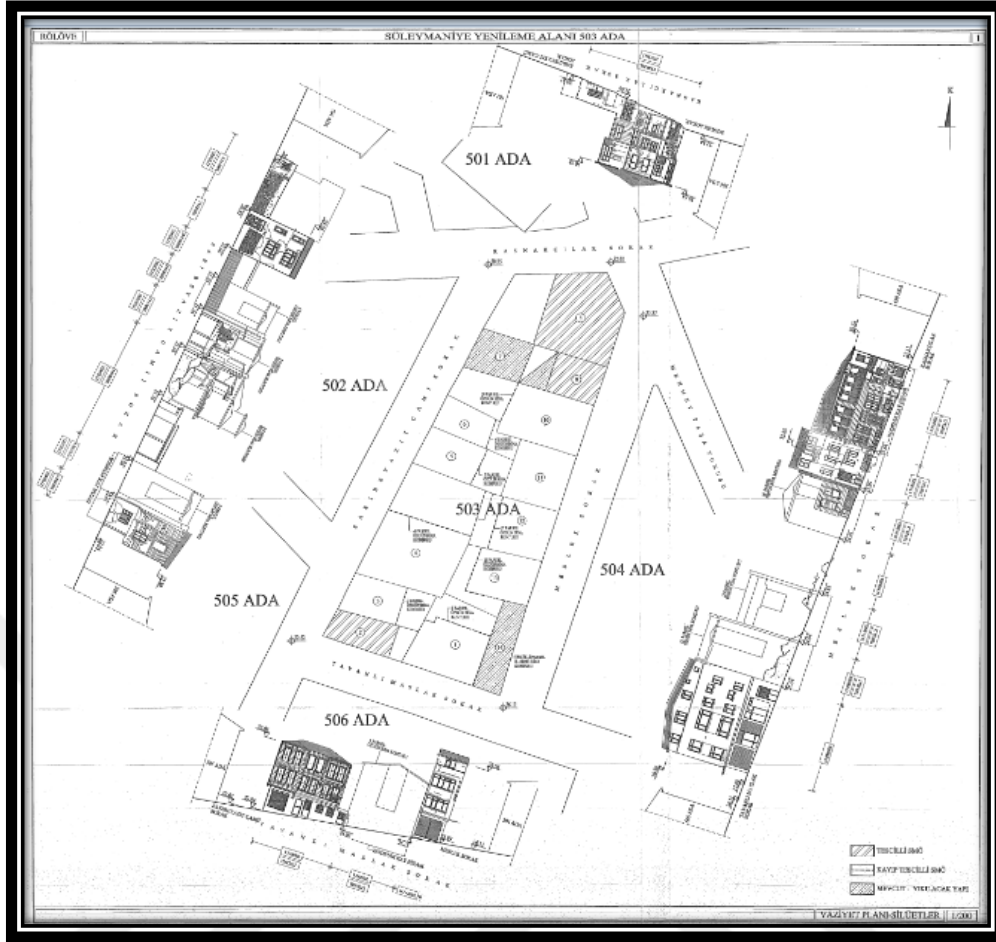
503 Ada, 30.12.2011 onay tarihli 1/5000 ölçekli Fatih İlçesi (Tarihi Yarımada) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında 600-700 ki/ha Yüksek Yoğunluklu Konut Alanında (Şekil 5.48), 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda kısmen H:9.50 metre irtifalı Konut Alanında, kısmen üzerinde Tescilli Sivil Mimarlık Örneği yapı bulunan Konut Alanında kalmakta olup adadaki yapılar şahıs ve KİPTAŞ mülkiyetindedir (İBB Meclis Kararı, 2016).

İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 10.05.2016 tarih ve 740 sayılı Kararı ile 503 adaya ilişkin olarak hazırlanan UİP-2657,305 Plan İşlem Numaralı 1/1000 ölçekli plan tadilatı teklifinde 503 Ada; 7 ve 14 parsellerin fonksiyonlarının korunması, H:9.50 ibaresinin kaldırılarak H:3 K ibaresinin eklenmesi, 8 parselin bina oturma alanının genişletilerek "Konut Alanı"ndan "Konut+Ticaret Alanı"na alınması, 11 parselin fonksiyonunun korunması ancak H:9.50 ibaresinin kaldırılarak H:2K ibaresinin eklenmesi hususlarına karar verilmiştir.

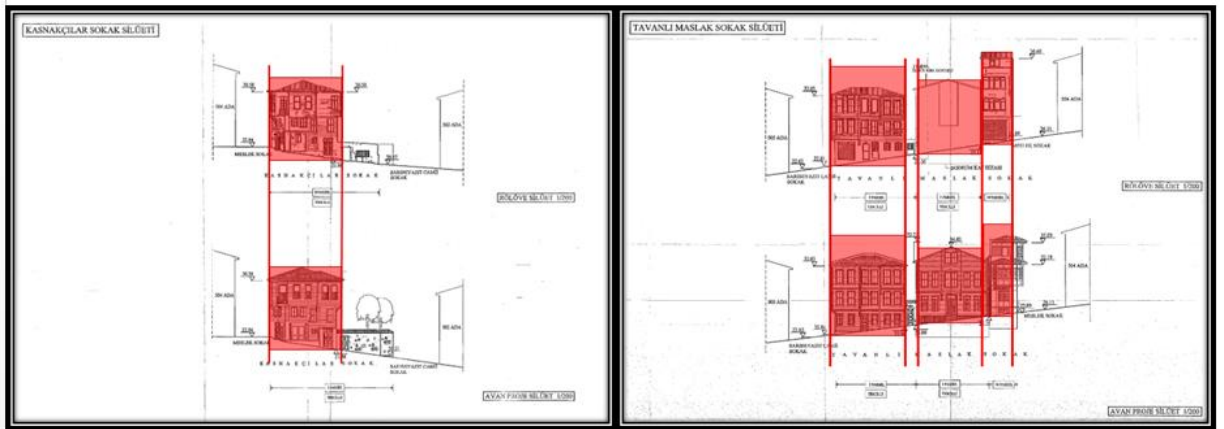
Şekil 5.49 503 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı ve tescilli yapı gösterimleri (Url 16)

Şekil 5.49’da gösterilmiş olan 2019 hava fotoğrafı görüntüsünde incelendiğinde 503 yapı adasındaki yapıların büyük bir kısmının yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır. 503 Adada toplamda 11 adet tescilli yapının 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12 ve 13 parseller sınırında kaldığı, 9 adet tescilli yapının yıkıldığı, 6 ve 8 parsel sınırındaki tescilli yapıların varlığını koruduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5.50 503 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 5.50’de gösterilmiş olan 503 Adaya ilişkin yapılmış olan ve onay aşamasında bulunan avan proje kapsamında alan Konut Alanı olarak fonksiyon durumunu korumaktadır. 503 Ada, 8 Parselin fonksiyonu Konut+ Ticaret Alanı olarak değiştirilmiştir.

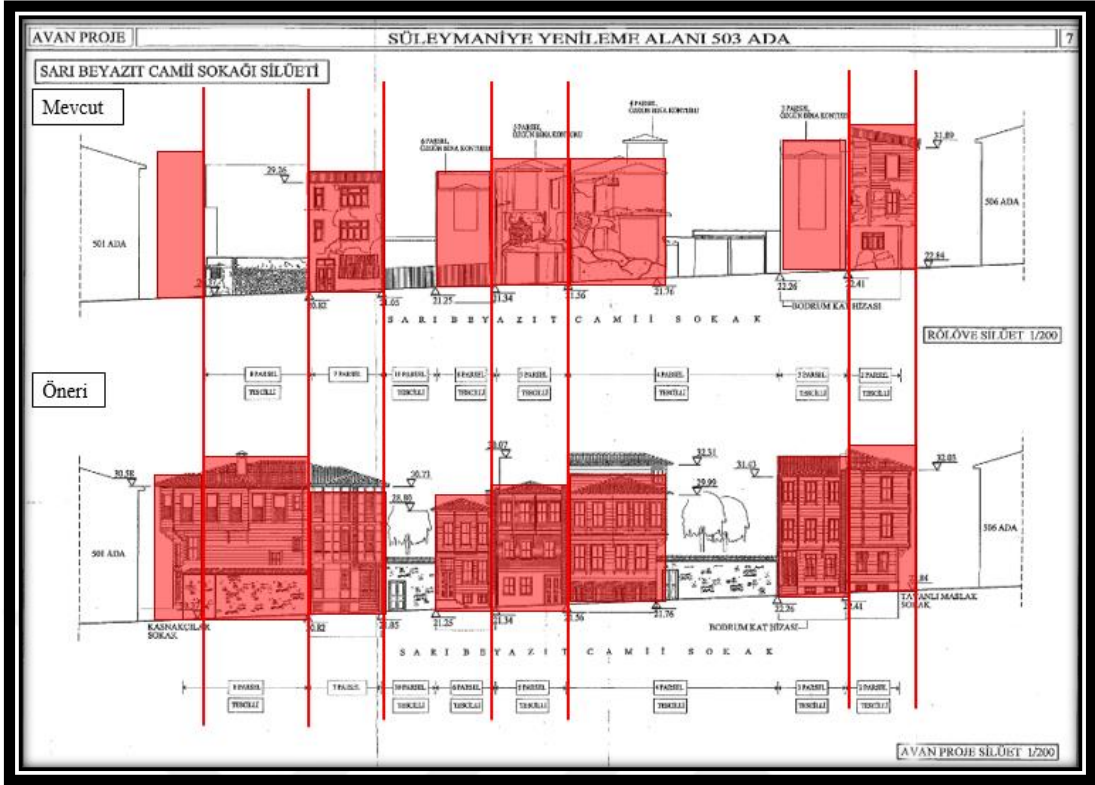
Şekil 5.51 503 Adanın Mevcut ve Öneri Avan Silüet Projesi (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

503 ada, 9 parsel sayılı 43,00 m2 alanlı taşınmazın tamamı 23.05.2018 tarihinde kamulaştırma sonucunda Fatih Belediye Başkanlığı tarafından kendi adına tescil edilmiştir (Fatih Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2018).

503 Adaya ilişkin yapılmış olan restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleri incelenmiş olup Şekil 5.51, Şekil 5.52 ve Şekil 5.53'de gösterilmekte olan mevcut durum silüetleri ile öneri proje silüetleri karşılaştırıldığında yapıların yüksekliklerinin değiştiği, bazı parsellerde yüksekliğin azaldığı, bazı parsellerde yüksekliğin arttığı, bitişik nizam inşa edilmesi halinde yapıların yerlerinin değiştiği, çıkmalarda kesitlerin yapısının değiştiği gözlemlenmektedir.

Öneri projeler kapsamında boş parsellerde yeni binaların inşa edilmesi planlanmaktadır. Tarihi yapılarda pencerelerin genişliği, yüksekliği ve biçimlerinde değişiklik tespit edilmiştir. Pencere ve kapıların yükseklikleri arttırılmıştır.

Meri planda maksimum yükseklik 9.50 metre olarak verilmekte olup, tadile edilecek avan proje ile yüksekliklerdeki maksimum kat yüksekliğinin hükümlerden kaldırılarak 3K ibaresinin eklenmesi ile binaların yüksekliğinin zemin kotundan 13 metre yükseliğe kadar ulaştığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.52 503 Adanın Mevcut ve Öneri Avan Silüet Projesi (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

Şekil 5.53 503 Adanın Mevcut ve Öneri Avan Silüet Projesi (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

Şekil 5.54 503 Adanın Günümüzdeki Durumu

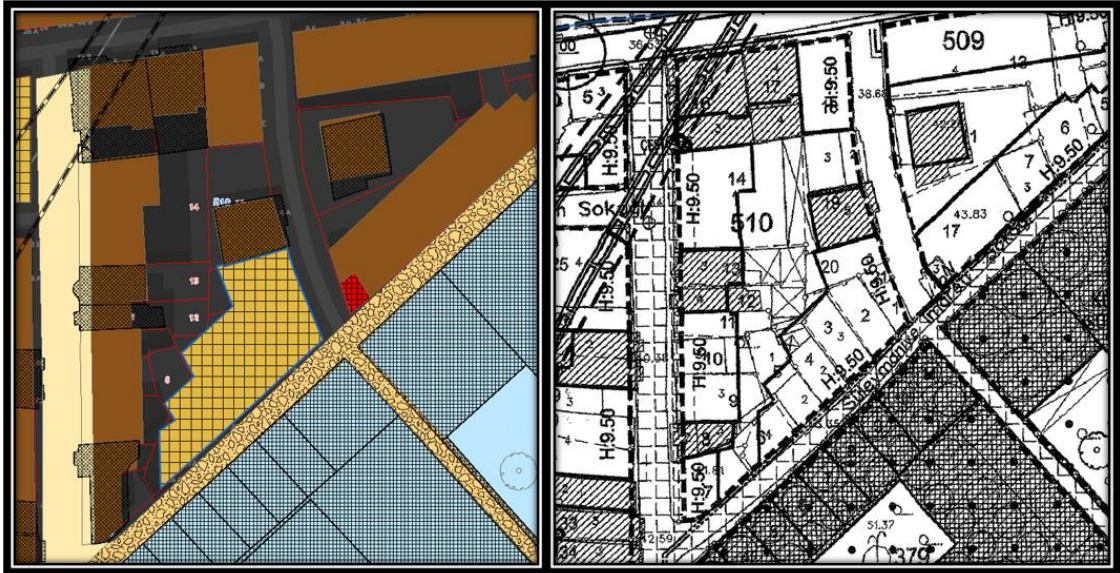
Alanda yapılan incelemelerde 503 Adada neredeyse tüm yapıların yıkılmış olduğu görülmektedir. 9 parselde mevcut, Fatih Belediye Başkanlığı tarafından tescillenmiş olan tarihi yapının (en solda pembe renkli yapı) restorasyon uygulaması gördüğü anlaşılmaktadır. Tescilli yapının yanında yıkılmak üzere bulunan bir yapı mevcuttur. Alanın atıl bir durumda bulunduğu, çöküntü niteliği taşıdığı ve sağlıksız bir mekan özelliği arz ettiği gözlemlenmiştir. Alanda yıkılan parseller otopark alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 5.54).

5.4.3.2 Proje 2: 510 Ada Yenileme Projesi

510 Ada, Süleymaniye yenileme alan sınırı içerisinde 1. Eapta Hocagiyaseddin Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır.

13.06.2008 tarihinde imzalanan sözleşme ile proje ve uygulamaya yönelik çalışmalara başlanmıştır. 510 Ada 3. Derecede Koruma Bölgesinde ve Dünya Miras Alanı içersinde bulunmakta olup adaya ilişkin hazırlanan avan proje İstanbul İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 28.05.2009 tarih ve 2009/775 sayılı kararla onaylanmıştır. 510 Adadaki avan projeler Fatih Belediye Başkanlığı tarafından onaylanmaktadır.

510 Adaya ilişkin plan tadilatı teklifi İstanbul I Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunca ve İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma kurulunca onaylı avan projelere göre düzenlenmiş olup 24.07.2018 tarihinde onaylanarak uygulamalara başlanmıştır.

Şekil 5.55 503 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı ve tescilli yapı gösterimleri (Url 16)

510 Adanın, 30.12.2011 onay tarihli 1/5000 ölçekli Fatih İlçesi (Tarihi Yarımada) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında kısmen korunması gerekli tescilli sivil mimarlık eserleri ve korunması gerekli tescilli yer altı eserleri işli 500 ki/ha Konut Alanında, kısmen Yaya Yolunda, kısmen de Taksim Yenikapı Metro güzergahında, 536 ada kısmen 500 ki/ha Konut Alanında, kısmen Yolda kaldığı, 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda kısmen H:9.50 mt. irtifalı Konut Alanında, kısmen üzerinde Korunması Gerekli, Tescilli Ahşap ve Kagir Sivil Mimarlık Örneği Yapılar Lejandında yapı bulunan Konut Alanında, kısmen de yeraltı Toplu Taşıma Aksları (Taksim-Yenikapı Metro) güzergahında kalmakta

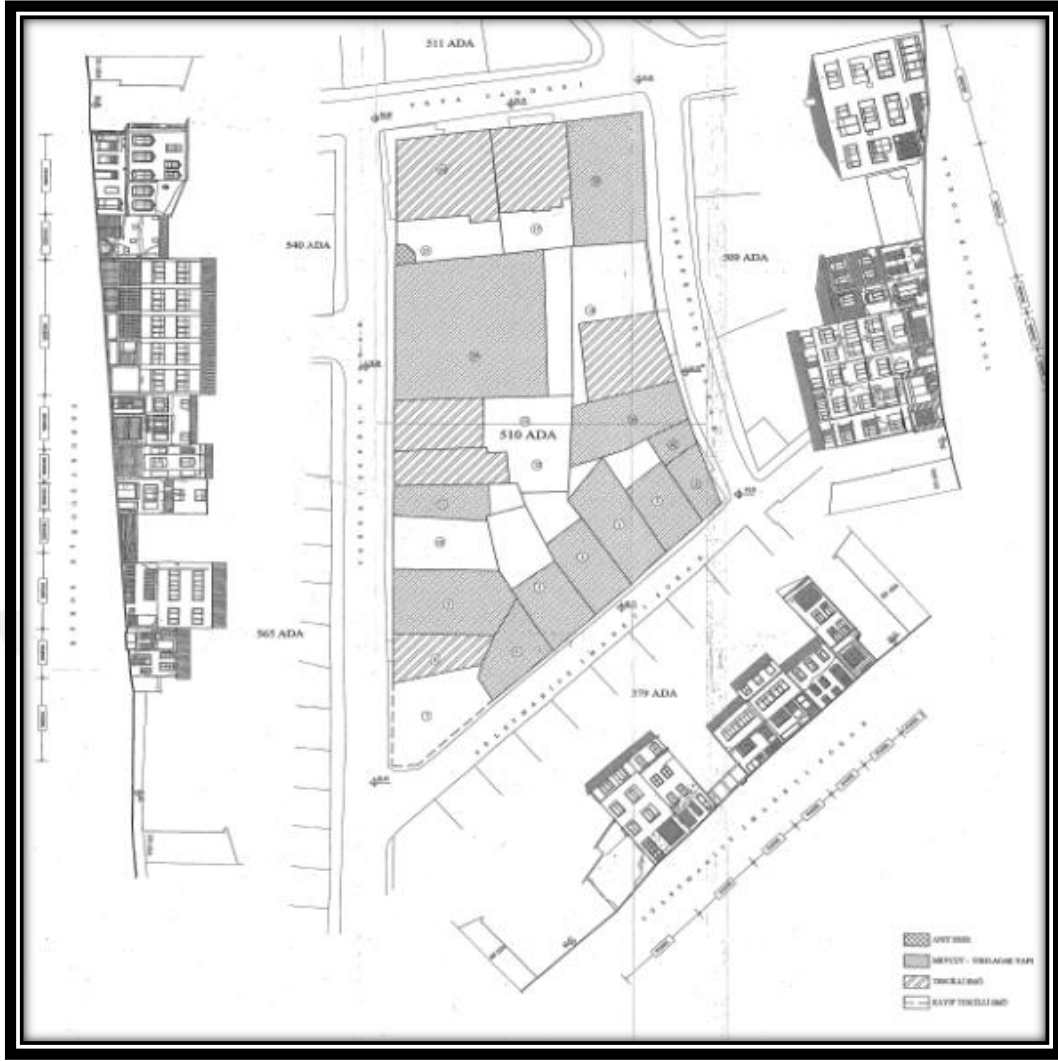
olup (Şekil 5.55) adadaki yapılar şahıs, İlçe Belediyesi ve şahıs mülkiyetinde bulunmaktadır (İBB Meclis Kararı, 2016).

İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 22.07.2016 tarih ve 1329 sayılı Kararı ile 510 adaya ilişkin olarak hazırlanarak 24.07.2018 tarihinde onaylanarak uygulamaya başlanan UİP-2657,315 Plan İşlem Numaralı 1/1000 ölçekli plan tadilatında 510 Ada; 18 parselde H:9.50 ibaresi kaldırılarak H:3K ibaresinin eklenmesi, 1-2-20-21 parseller arasında tevhid işareti konarak H:9.50 ibaresinin kaldırılması ve H:2K ibaresi eklenmesi, 3-4-5-6 parsellerde yer alan H:9.50 ibaresinin kaldırılması ve H:2K ibaresi eklenmesi, Süleymaniye İmaret Sokaktan cephe alan 1-2-3-4-5-6 parsellerin Konut+Ticaret Alanına alınması, 3 ve 4 parsellere tevhid şartının getirilmesi, 7 parselde H:9.50 ibaresi kaldırılarak tescilli SMÖ taramasının yapılması, 7 ve 8 parsel arasındaki fonksiyon ayırma çizgisinin iptal edilmesi, 9-10-11 parsellerde H:9.50 ibaresinin kaldırılarak H:3K ibaresinin eklenmesi, 10 ve 11 parsellere tevhid şartının getirilmesi, 14 parselde H:9.50 ibaresinin kaldırılarak H:3K ibaresinin eklenmesi hususlarına karar verilmiştir.

Şekil 5.56 510 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu

Şekil 5.56'de gösterilmiş olan 2019 hava fotoğrafı görüntüsü incelendiğinde 510 yapı adasındaki yapıların büyük bir kısmının yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır. 510 Adada toplamda 7 adet tescilli yapının 7, 8, 12, 13, 16, 17 ve 19 parseller sınırında kaldığı, 4 adet tescilli yapının yıkıldığı, 8, 17 ve 19 parsel sınırındaki tescilli yapıların varlığını koruduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5.57 510 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet (Fatih Belediyesi, 1/1000 Ölçekli KAÜİP Raporu, 2012)

Şekil 5.57'de gösterilmekte olan meri planlar ve şekil 5.54'te gösterilmekte olan avan projede alanında Konut Alanı fonksiyonunda olan 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 parsellerin fonksiyonlarının değiştirilerek Konut+ Ticaret alanı fonksiyon sınırlarına alındığı görülmektedir.

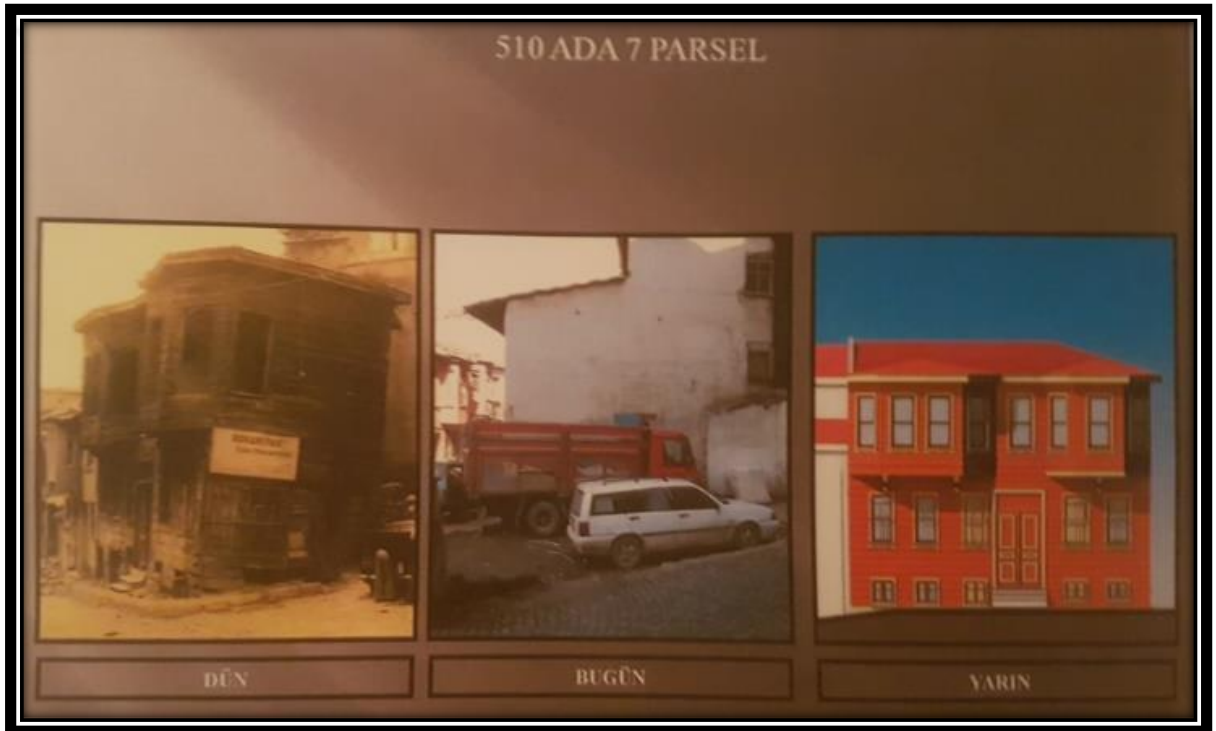
Şekil 5.58 510 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Silüetleri (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

Şekil 5.59 510 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Silüetleri (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

Şekil 5.60 510 Ada 1-20-2 1 Parsellerin Geçirdiği Değişimler İle KİPTAŞ Yenileme Projesi (KİPTAŞ, 2019)

Şekil 5.61 510 Ada 7 Parsel'in Geçirdiği Değişimler İle KİPTAŞ Yenileme Projesi (KİPTAŞ, 2019)

510 Adaya ilişkin yapılmış olan restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleri incelenmiş olup Şekil 5.58 ile Şekil 5.59'da gösterilmekte olan mevcut durum silueti ile öneri proje silueti karşılaştırıldığında yapıların yüksekliklerinin değiştiği, bazı parsellerde yüksekliğin azaldığı, bazı parsellerde yüksekliğin arttığı, çıkmalarda kesitlerin yapısının değiştiği gözlemlenmektedir.

Öneri projeler kapsamında boş parsellerde yeni binaların inşa edilmesi planlanmaktadır. Tarihi yapılarda yükseklik değişmekte olup pencerelerin genişliği, yüksekliği ve biçimi değiştirilmiştir. KİPTAŞ kapsamında tasarlanmış olan projeler Şekil 5.60 ile Şekil 5.61’de gösterilmekte olup yapıların eski durumlarından oldukça farklı bir mimari dokuya sahip olacağı görülmektedir.

Şekil 5.62 510 Adanın Günümüzdeki Durumu

Şekil 5.62’de gösterilmekte olan 510 Adaya ilişkin yapılan alan çalışmasında alandaki yapıların çoğunun yıkılmış olduğu, alanın inşaat yapımı nedeni ile tentelerle çevrildiği, inşaat yapımının henüz başlamadığı mevcutta boş olan parsellerin ise otopark olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Adada 17 ve 19

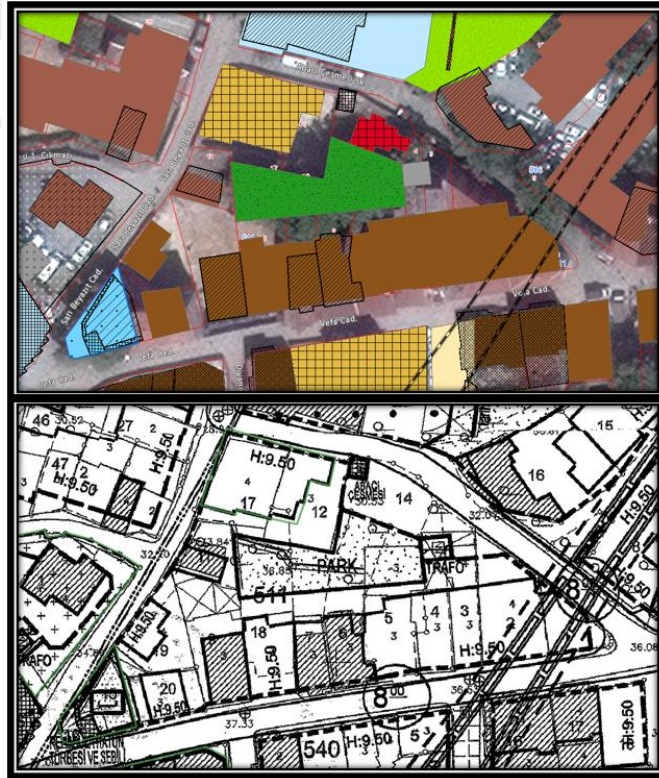
parsellerin mevcudiyetini koruduğu ve söz konusu parsellerdeki yapıların tescilli yapı olduğu tespit edilmiştir.

5.4.3.3 Proje 3: 511 Ada Yenileme Projesi

511 Ada, Süleymaniye yenileme alan sınırı içerisinde 1. Etapta Hocagiyaseddin Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır.

13.06.2008 tarihinde imzalanan sözleşme ile proje ve uygulamaya yönelik çalışmalara başlanmıştır. 511 Adaya ilişkin hazırlanan avan proje İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 28.08.2015 gün 1787 sayılı kararla onaylanmıştır. 511 Adadaki avan projeler Fatih Belediye Başkanlığı tarafından onaylanmaktadır.

511 Adaya ilişkin plan tadilatı teklifi İstanbul I Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunca ve İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma kurulunca onaylı avan projelere göre düzenlenmiş olup 26.09.2017 tarihinde onaylanarak uygulamalara başlanmıştır.

Şekil 5.63 503 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı ve tescilli yapı gösterimleri (Url 16)

511 Adanın, 30.12.2011 onay tarihli 1/5000 ölçekli Fatih İlçesi (Tarihi Yarımada) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında kısmen Orta Yoğunlukta Konut Alanları (500 kişi/ha), kısmen Parklar ve dinlenme alanları, kısmen de Kültürel Tesis Alanında kalmaktadır (Şekil 5.63). 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda H:9.50 irtifada Konut Alanı, Korunması Gerekli, Tescilli Ahşap ve Kâgir Sivil Mimarlık Örneği Yapılar lejantında Konut Alanında, Türbe Alanı, Çeşme, Trafo, Yeraltı Toplu Taşıma Aksları ve Park Alanında kalmakta olup adadaki yapılar Kiptaş, şahıs ve Vakıf mülkiyetinde bulunmaktadır (İBB Meclis Kararı, 2016).

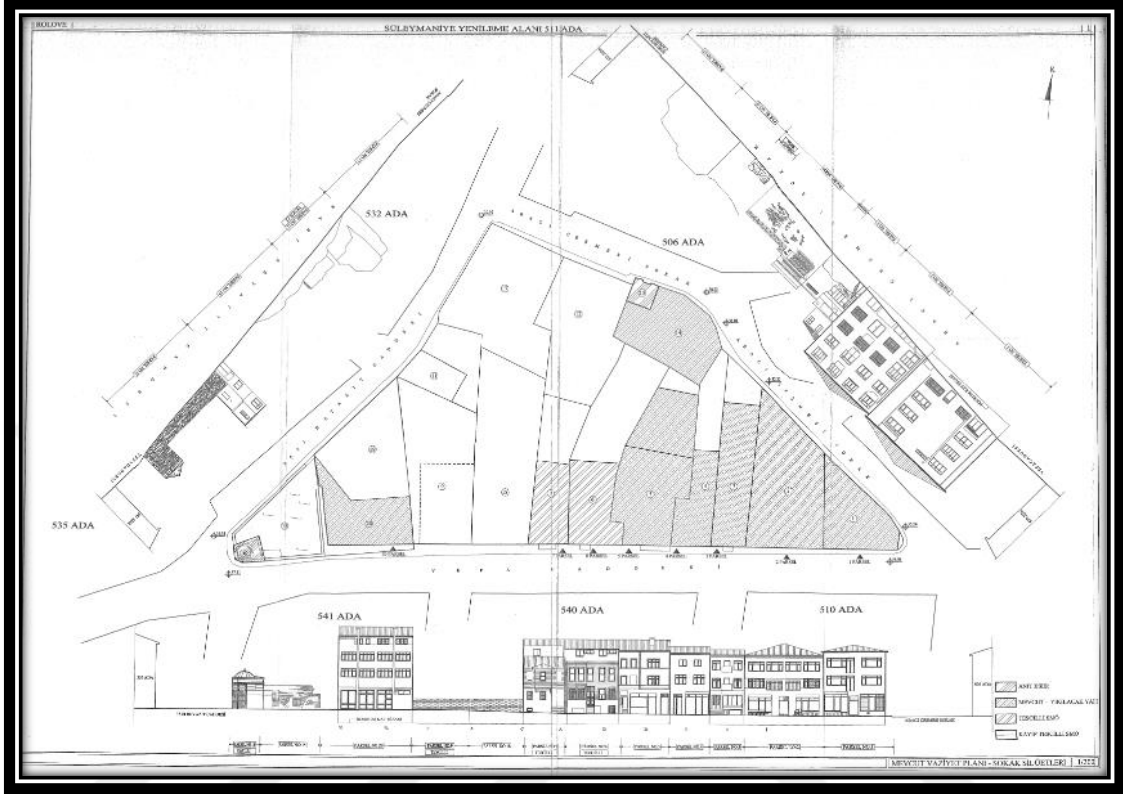
İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 21.09.2017 tarih ve 1357 sayılı Kararı ile 511 adaya ilişkin olarak hazırlanarak 26.09.2017 tarihinde onaylanarak uygulamaya başlanan UİP-2657,333 Plan İşlem Numaralı 1/1000 ölçekli plan tadilatında 511 Ada 12-17 parsellerdeki binanın oturma alanının yeniden düzenlenmesi, Konut+Ticaret fonksiyonu taramasının işlenmesi ve H:9.50 ibaresi kaldırılarak H:3K ibaresinin eklenmesi, 14 parselde yeni binanın çizilerek 3. Derece Ticaret Alanına alınması ve H:2K ibaresinin eklenmesi hususlarına karar verilmiştir (İBB Meclis Kararı, 2016).

Şekil 5.64 511 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu

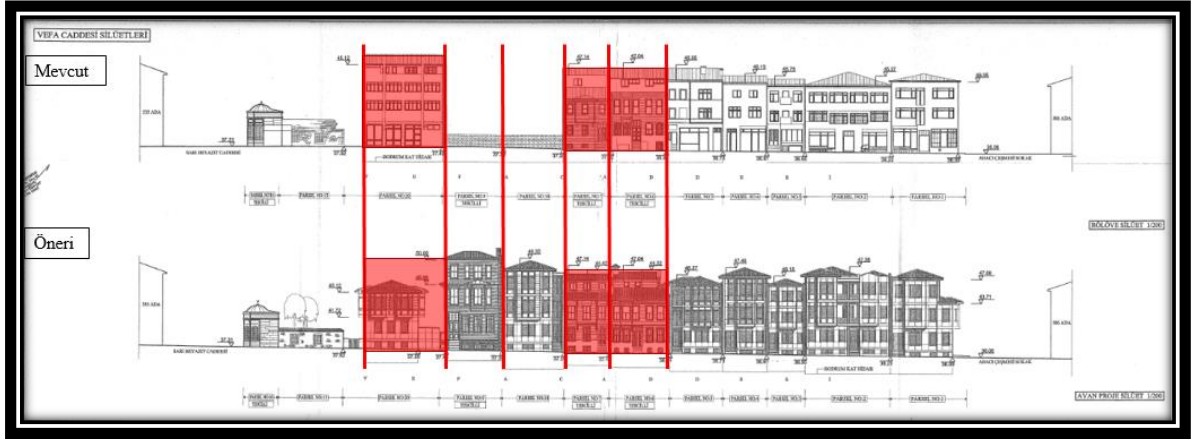
Şekil 5.64'te gösterilmekte olan 2019 hava fotoğrafı görüntüsü incelendiğinde 511 yapı adasındaki yapıların bir bölümünün yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır. 511

Adada toplamda 4 adet tescilli yapının 6, 7, 9 ve 11 parseller sınırında kaldığı, 2 adet tescilli yapının yıkıldığı, 6 ve 7 parsel sınırındaki tescilli yapıların varlığını koruduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5.65 511 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet (Fatih Belediyesi, 1/1000 Ölçekli KAUIP Raporu, 2012)

Şekil 5.65'te gösterilmekte olan 26.09.2017 yılında onaylanmış olan avan projesi kapsamında 511 yapı adası; Konut Alanı, Konut ve Ticaret Alanı, 1. Derece Ticaret Alanı, Park ve Dinlenme Alanı ile Sosyal Altyapı Alanı olarak yeniden düzenlenmiştir. Avan proje ile alanda daha önce bulunmayan 1. Derece Ticaret Alanı ile Konut+Ticaret Alanı fonksiyonlarının eklenmesi kapsamında ticaret alanlarının arttığı görülmektedir.

Şekil 5.66 511 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Silüetleri (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

Şekil 5.67 511 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Silüetleri (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

511 Adaya ilişkin yapılmış olan restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleri incelenmiş olup tescilli yapıların bulunduğu parseller karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda Şekil 5.66 ile Şekil 5.67'de gösterilmekte olan mevcut durum silueti ile öneri proje silueti karşılaştırıldığında yapıların yüksekliklerinin büyük oranda korunduğu, diğer parsellerde yüksekliğin azaldığı, bazı parsellerde ise yüksekliğin aynı kaldığı gözlemlenmektedir.

Öneri projeler kapsamında boş parsellerde yeni binaların inşa edilmesi planlanmaktadır. Tarihi yapılarda yükseklik değişmekte olup pencereler ile kapıların genişliği, yüksekliği ve biçimi değişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Öneri projeler kapsamında boş parsellerde yeni binaların inşa edilmesi planlanmaktadır.

Tarihi yapılarda pencerelerin genişliği, yüksekliği ve biçimlerinde değişiklik tespit edilmiştir. Pencere ve kapıların yükseklikleri arttırılmıştır.

2012 onay tarihli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planında maksimum yükseklik 9.50 metre olarak verilmekte olup, tadile edilen avan proje ile yüksekliklerdeki maksimum kat yüksekliği 3K ibaresi eklenerek değiştirilmiştir. Binaların yüksekliğinin zemin kotundan 11-13 metre yükseliğe kadar ulaştığı tespit edilmiştir.

Şekil 5.68'da KİPTAŞ'ın yapmış olduğu yenileme projeleri gösterilmekte olup yapı yüksekliklerinin ve yapı yoğunluklarının arttığı görülmektedir.

Şekil 5.69'da gösterilmiş olan 511 Adaya ilişkin yapılan alan çalışmasında alandaki yapıların çoğunun yıkılmış olduğu, yıkılmayanların Zemin katlarının ticaret amaçlı kullanıldığı, diğer katların atıl durumda olduğu ve bölge için tehlike arz ettiği gözlemlenmektedir. Alanın inşaat yapımı nedeni ile tentelerle çevrildiği, inşaat yapımının henüz başlamadığı, trscilli bir yapının ise yanmış halde mevcudiyetini sürdürdüğü tespit edilmiştir.

Şekil 5.68 511 Ada 9 ve 17 Parsellerin Geçirdiği Değişimler İle KİPTAŞ Yenileme Projesi (KİPTAŞ, 2019)

Şekil 5.69 510 Adanın Günümüzdeki Durumu

5.4.3.4 Proje 4: 540 Ada Yenileme Projesi

540 Ada, Süleymaniye yenileme alan çalışmasının 1. Etap sınırlarında bulunmakta olup Hocagıyaseddin Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

15.08.2008 tarihinde imzalanan sözleşme ile proje ve uygulamaya yönelik çalışmalara başlanmıştır. 540 Adaya ilişkin hazırlanan ada bazlı avan proje İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 28.05.2009 tarih ve 2008/161 sayılı kararla onaylanmıştır. 540 Adadaki avan projeler Fatih Belediye Başkanlığı tarafından onaylanmaktadır.

540 Adaya ilişkin plan tadilatı teklifi İstanbul I Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunca ve İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma kurulunca onaylı avan projelere göre düzenlenmiş olup 24.07.2018 tarihinde onaylanarak uygulamalara başlanmıştır.

Şekil 5.70 540 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli UİP ve tescilli yapı gösterimleri (Url 16)

540 Adanın, 30.12.2011 onay tarihli 1/5000 ölçekli Fatih İlçesi (Tarihi Yarımada) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında kısmen 500 ki/ha Konut Alanında, kısmen Taksim Yenikapı Metro güzergahında kaldığı, 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planında kısmen H:9.50 mt. irtifalı Konut Alanında, kısmen üzerinde Korunması Gerekli, Tescilli Ahşap ve Kagir Sivil Mimarlık Örneği Yapılar Lejandında yapı bulunan Konut Alanında, kısmen de yeraltı Toplu Taşıma Aksları (Taksim-Yenikapı Metro) güzergahında kalmakta olup (Şekil 5.70) adadaki yapılar Vakıf, şirket, şahıs, hisseli şahıs mülkiyetinde bulunmaktadır (İBB Meclis Kararı, 2016).

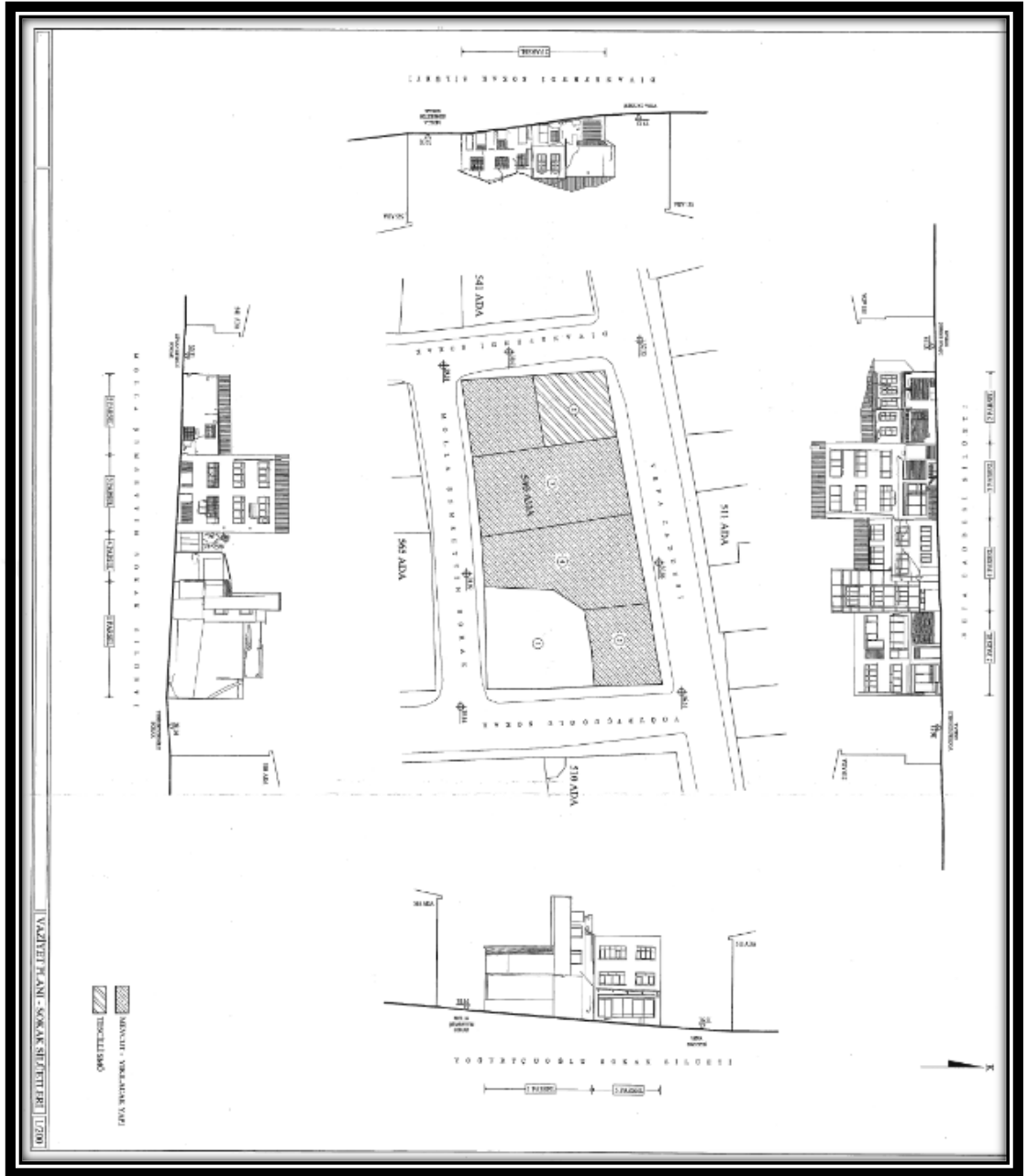
İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 22.07.2016 tarih ve 1329 sayılı Kararı ile 540 adaya ilişkin olarak hazırlanarak 24.07.2018 tarihinde onaylanarak uygulamaya başlanan UİP-2657,315 Plan İşlem Numaralı 1/1000 ölçekli plan tadilatında; 2 parseldeki tescilli SMÖ yapının oturma alanı yeniden düzenlenmesi,

3-4-5-1 parsellerdeki H:9.50 ibaresi kaldırılarak H:3K ibaresi eklenmesi, Vefa Caddesinden cephe alan 3-4-5 parseller Konut+Ticaret Alanına alınması, 3 ile 4 parsel, 1 ile 5 parsellere tevhid şartı getirilmesi hususlarına karar verilmiştir (İBB Meclis Kararı, 2016).

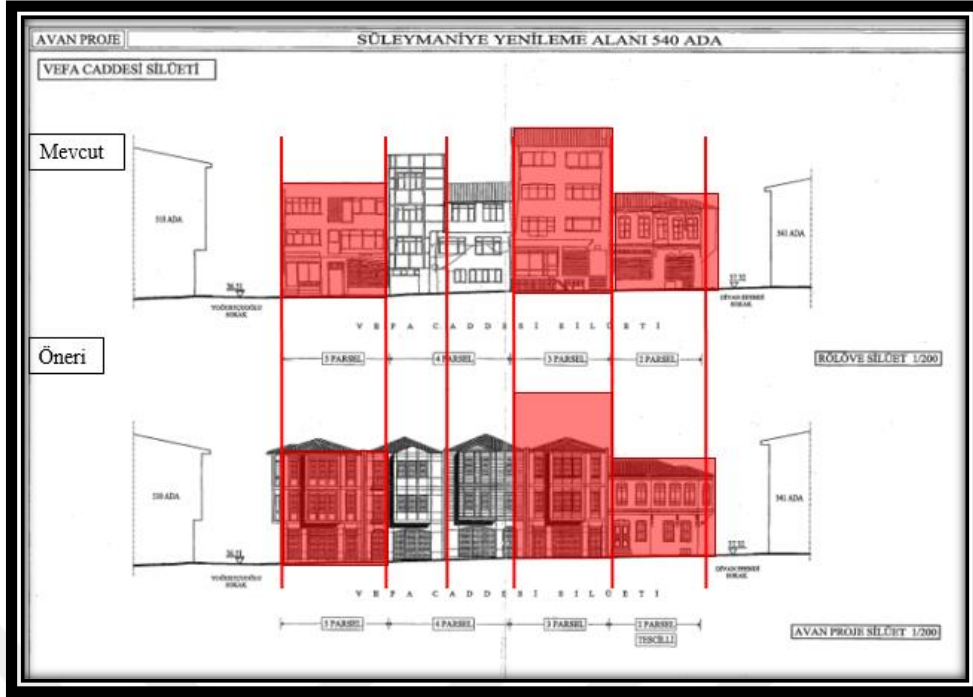
Şekil 5.71 540 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu

Şekil 5.71’de gösterilmekte olan 2019 hava fotoğrafı görüntüsü incelendiğinde 540 yapı adasında bulunan yapılardan Yıkılmış Tescilli Yapılar Analiz Haritası’nda alandaki 1 tescilli yapının yıkıldığı tespit edilmiştir. Yıkılan tescilli yapı 540 Ada 2 parsel sınırında kalmaktadır.

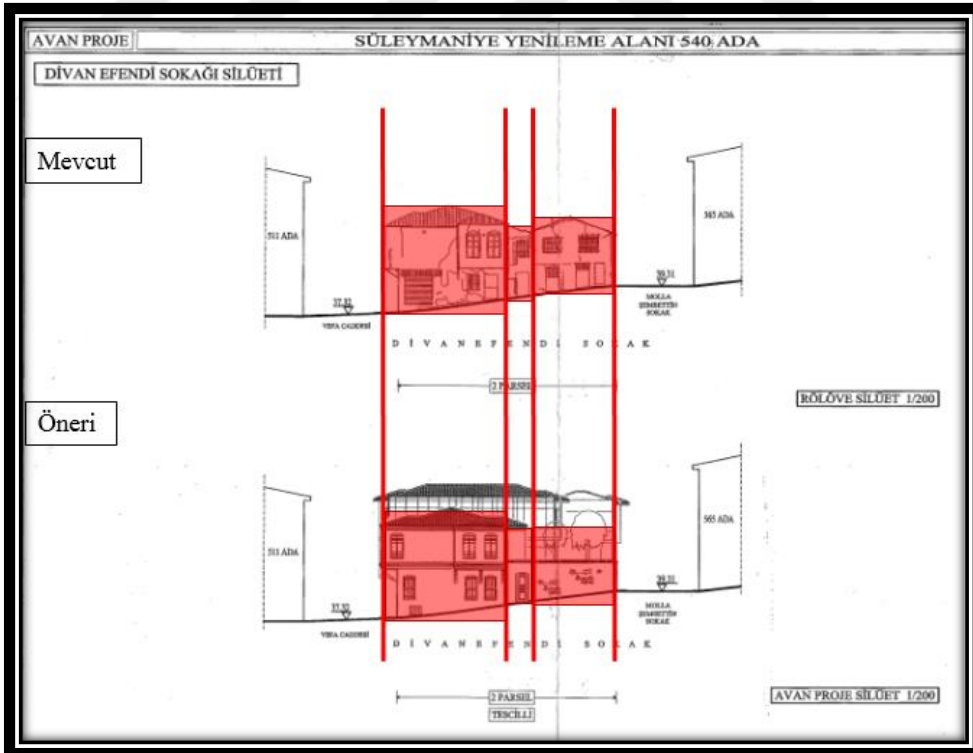

Şekil 5.72 540 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet (Fatih Belediyesi, 1/1000 Ölçekli KAUİP Raporu, 2012.)

Şekil 5.70’de gösterilen meri planlar ile Şekil 5.72’de gösterilmekte olan avan proje kapsamında alanın Konut ile Konut ve Ticaret Alanı fonksiyonları sınırında bulunduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5.73 540 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Silüetleri (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

Şekil 5.74 540 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Silüetleri (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

540 Adaya ilişkin yapılmış olan restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleri incelenmiş olup Şekil 5.73 ve Şekil 5.74'de gösterilmekte olan mevcut durum silueti ile öneri proje silueti karşılaştırıldığında yapıların yüksekliklerinin değiştiği, bazı parsellerde yüksekliğin azaldığı görülmektedir.

Yapılara ait pencerelerin yapısı değiştirilmiş yüksekliği arttırılarak daraltılmıştır. Tarihe dokuya uygun olması açısından yapılarda cumbaların öne çıktığı görülmektedir. En sağda konumlana tescilli yapının öneri proje siluetinde yüksekliğin aynı kaldığı ancak zemin katta pencere olan bölümde kapının tasarlandığı çıkmanın daraltıldığı ve pencerelerin genişletildiği görülmektedir.

540 Ada 2 parselde bulunan tescilli yapının yükseklik, genişlik ve pencere gibi öğelerinin aslında yakın bir biçimde planlandığı giriş katında kapı ve penceresinde değişiklikler yapıldığı gözlemlenmiştir.

Şekil 5.75 540 Ada Alan Görüntüsü

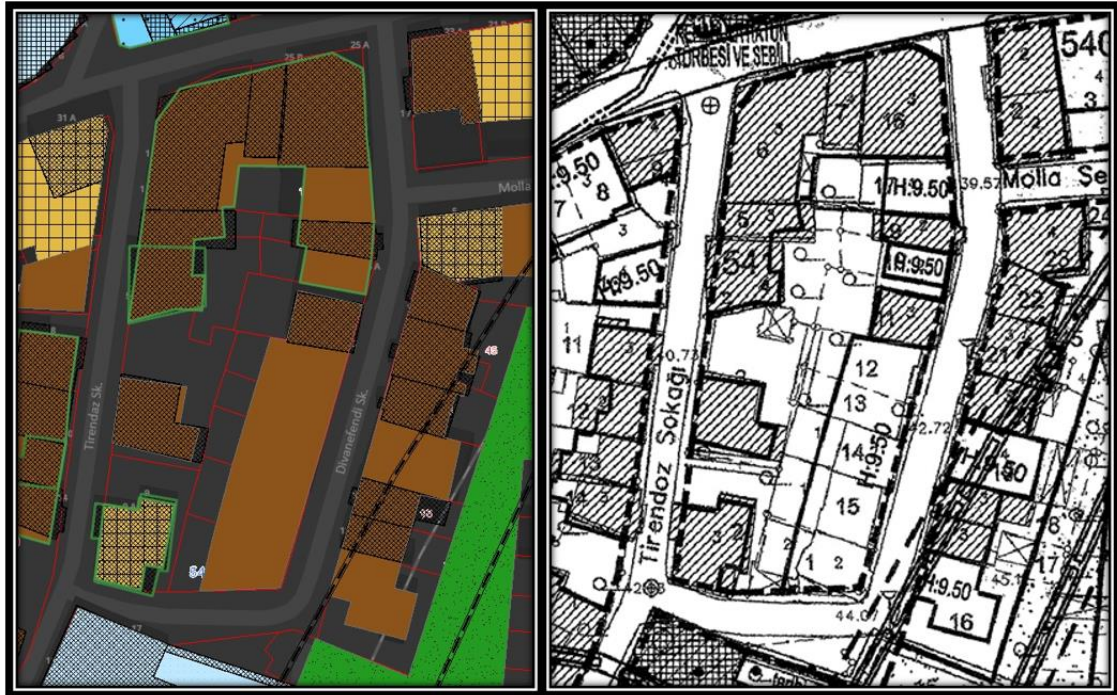
Şekilde 5.75'te gösterilmiş olan alan görüntüsünde, Vefa Caddesi aksında birçok binanın yıkılmış olduğu, 511 yapı adasında KIPTAŞ Projesi kapsamında inşaatına

başlandığı tespit edilmiştir. Projeler kapsamında boşaltılan binalarda göçmenlerin barındığı, alanın çöküntü niteliği taşıdığı ve sağlıksız bir mekan özelliği arz ettiği gözlemlenmiştir. Alanın bir kısmı tenteler ile kapatılmış olup atıl durumdadır.

5.4.3.5 Proje 3: 541 Ada Yenileme Projesi

541 Ada, Süleymaniye yenileme alan çalışmasının 1. Etap sınırlarında bulunmakta olup Hocagıyaseddin Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

13.06.2008 tarihinde imzalanan sözleşme ile proje ve uygulamaya yönelik çalışmalara başlanmıştır. 541 Adaya ilişkin hazırlanan ada bazlı avan proje İstanbul Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü tarafından 28.05.2009 tarih ve 2008/162 sayılı kararla onaylanmıştır. 541 Adadaki avan projeler Fatih Belediye Başkanlığı tarafından onaylanmaktadır.

Şekil 5.76 541 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli UİP ve tescilli yapı gösterimleri (Url 16)

541 Adanın, 30.12.2011 onay tarihli 1/5000 ölçekli Fatih İlçesi (Tarihi Yarımada) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında 500 ki/ha Konut Alanında kaldığı, 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planında kısmen H:9.50 mt. irtifalı Konut Alanında, kısmen üzerinde Korunması Gerekli, Tescilli Ahşap ve Kagir Sivil Mimarlık Örneği Yapılar Lejandında yapı bulunan Konut Alanında kalmakta olup (Şekil 5.76) adadaki yapılar şahıs, şirket, İlçe

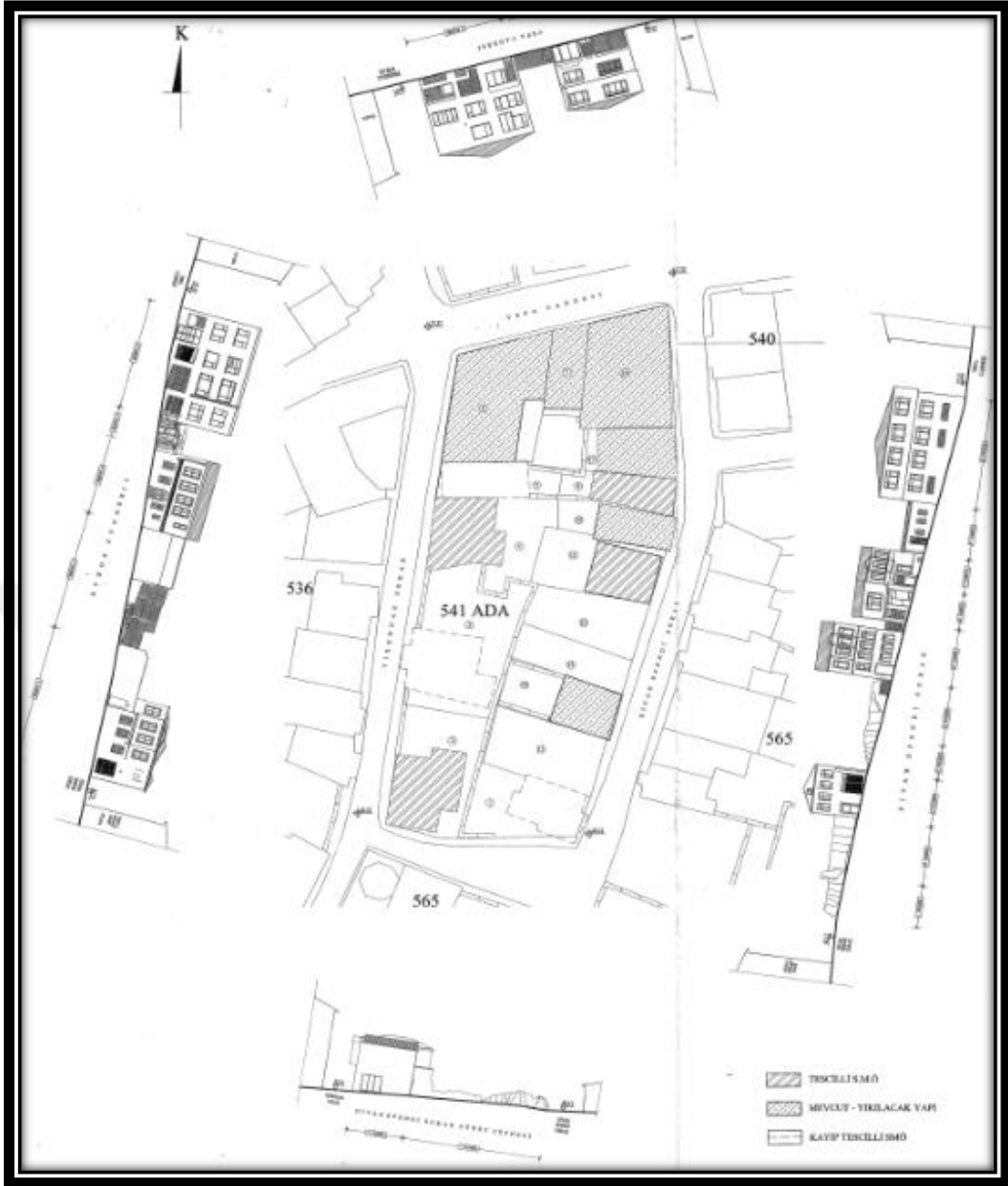
Belediyesi mülkiyetinde bulunmaktadır (İBB Meclis Kararı, 2016).

İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 22.07.2016 tarih ve 1329 sayılı Kararı ile 541 adaya ilişkin olarak hazırlanarak 24.07.2018 tarihinde onaylanarak uygulamaya başlanan UİP-2657,315 Plan İşlem Numaralı 1/1000 ölçekli plan tadilatında; 1-10-12-13-14-15-17 parsellerdeki H:9.50 ibaresi kaldırılarak H:3K ibaresi eklenmesi 2 parsel Konut+Ticaret Alanına alınması hususlarına karar verilmiştir (İBB Meclis Kararı, 2016).

Şekil 5.77 541 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu

Şekil 5.77'de gösterilmekte olan 2019 hava fotoğrafı görüntüsü incelendiğinde 541 yapı adasındaki yapıların büyük bir kısmının yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır. 510 Adada toplamda 9 adet tescilli yapının 2, 3, 4, 5, 6, 7,9, 11 ve 16 parseller sınırında kaldığı, 4 adet tescilli yapının yıkıldığı, 2, 4 ve 11 parsel sınırındaki tescilli yapıların varlığını koruduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5.78 541 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 5.76 ile Şekil 5.78’de gösterilen meri plan ve avan proje ile; 2018 yılında onaylanmış avan projesinde 541 adanın Konut Alanı fonksiyonunda kaldığı ve adada bulunan 2 parselin fonksiyonunun değiştirilerek Konut ve Ticaret Alanı fonksiyonuna alındığı anlaşılmaktadır.

Şekil 5.79 541 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Silüetleri (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır)

Şekil 80 541 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Silüetleri (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

541 Adaya ilişkin yapılmış olan restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleri incelenmiş olup Şekil 5.79 ve Şekil 5.80'de gösterilmekte olan mevcut durum silueti ile öneri proje silueti karşılaştırıldığında yapıların pencere yüksekliklerinin ve kapılarının yapısının değiştirildiği, yüksekliklerinin arttırılarak daraltıldığı, öneri proje siluetinde yapılacak binalarda cumbalar tasarlanmış olup bazı parsellerde yüksekliğin azaldığı görülmektedir.

Şekil 5.81 541 ile 511 Adalar KİPTAŞ Tarafından İnşa Edilecek Tescilli Yapılar

Şekil 5.81'de gösterilmekte olan alan incelemesi kapsamında 541 yapı adasında birçok binanın yıkılmış olduğu, 4 parselde bulunan tescilli yapının terk edilmiş olduğu, alanın çöküntü niteliği taşıdığı ve sağlıksız bir mekan özelliği arz ettiği gözlemlenmiştir. Alanın bir kısmı tenteler ile kapatılmış olup atıl durumdadır.

5.4.3.6 Proje 6: 565 Ada Yenileme Projesi

565 Ada, Süleymaniye yenileme alan sınırı içerisinde 1. Etapta Hocagiyaseddin Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır.

13.06.2008 tarihinde imzalanan sözleşme ile proje ve uygulamaya yönelik çalışmalara başlanmıştır. 565 Adaya ilişkin hazırlanan avan proje İstanbul İstanbul 1 Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

tarafından 15.05.2008 tarih 164 sayılı kararla onaylanmıştır. 565 Adadaki avan projeler Fatih Belediye Başkanlığı tarafından onaylanmaktadır.

565 Adaya ilişkin plan tadilatı teklifi İstanbul I Numaralı Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Kurulunca ve İstanbul Yenileme Alanları Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma kurulunca onaylı avan projelere göre düzenlenmiş olup 24.07.2018 tarihinde onaylanarak uygulamalara başlanmıştır.

Şekil 5.82 565 Adaya ilişkin 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı ve tescilli yapı gösterimleri (Url 16)

565 Adanın, 30.12.2011 onay tarihli 1/5000 ölçekli Fatih İlçesi (Tarihi Yarımada) Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında kısmen 500 ki/ha Konut Alanında, kısmen Dini Tesisler Alanında, kısmen Sosyal Kültürel Tesis Alanında, kısmen Park -YOP Alanında, kısmen de Taksim Yenikapı Metro güzergahında kaldığı, 04.10.2012 onay tarihli 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı'nda kısmen H:9.50 mt. irtifalı Konut Alanında, kısmen üzerinde Korunması Gerekli, Tescilli Ahşap ve Kâğır Sivil Mimarlık Örneği Yapılar Lejandında yapı bulunan Konut Alanında, kısmen Yer altı otopark Alanı-Park Alanında, kısmen Dini Tesis Alanında, Kısmen Sosyal Kültürel Tesis Alanında, kısmen de yeraltı Toplu Taşıma Aksları (Taksim-Yenikapı Metro) güzergahında kalmakta olup (Şekil 5.82) adadaki yapılar Vakıf, şirket, şahıs, hisseli şahıs, İlçe Belediyesi mülkiyetinde bulunmaktadır (İBB Meclis Kararı, 2016).

İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 22.07.2016 tarih ve 1329 sayılı Kararı ile 565 adaya ilişkin olarak hazırlanarak 24.07.2018 tarihinde onaylanarak uygulamaya başlanan UİP-2657,315 Plan İşlem Numaralı 1/1000 ölçekli plan tadilatında 565 Ada; 23 parselde yer alan tescilli SMÖ yapının Konut+Ticaret Alanına alınması, 24-25 parsellerdeki yapıların oturma alanları yeniden düzenlenerek H:9.50 ibaresi kaldırılması ve yerine H:3K ibaresi eklenmesi, 29-30-31 parsellerde H:9.50 ibaresinin kaldırılarak H:3K ibaresi eklenmesi, 37 parseldeki H:9.50 ibaresinin kaldırılarak yerine H:3K ibaresinin eklenmesi, 38 parselde yer alan yapıdan zemin geçit düzenlenmesi, 39-40-41-42-51 parsellerin oturma alanının yeniden düzenlenerek H:9.50 ibaresinin kaldırılması ve yerine H:3K ibaresinin eklenmesi, 50-59-60 parsellerin oturma alanının yeniden düzenlenmesi ve H:9.50 ibaresinin kaldırılması ve H:2K ibaresinin eklenmesi, 7-55-56-57 parsellerin oturma alanının yeniden düzenlenerek H:9.50 ibaresinin kaldırılması ve yerine H:3K ibaresi eklenmesi, 56 ve 57 parsellere tevhid şartının getirilmesi, 46 parselin tescilli anıt eser taramasının kaldırılarak H:2K irtifalı blok işlenmesi, 12-13 parsellerdeki H:9.50 yapılanma koşullu Konut Alanı'nın iptal edilerek Park Alanına alınması, 16 ve 19 parsellerde H:9.50 ibaresinin kaldırılarak H:3K ibaresinin eklenmesi hususlarına karar verilmiştir (İBB, Meclis Kararı, 2016).

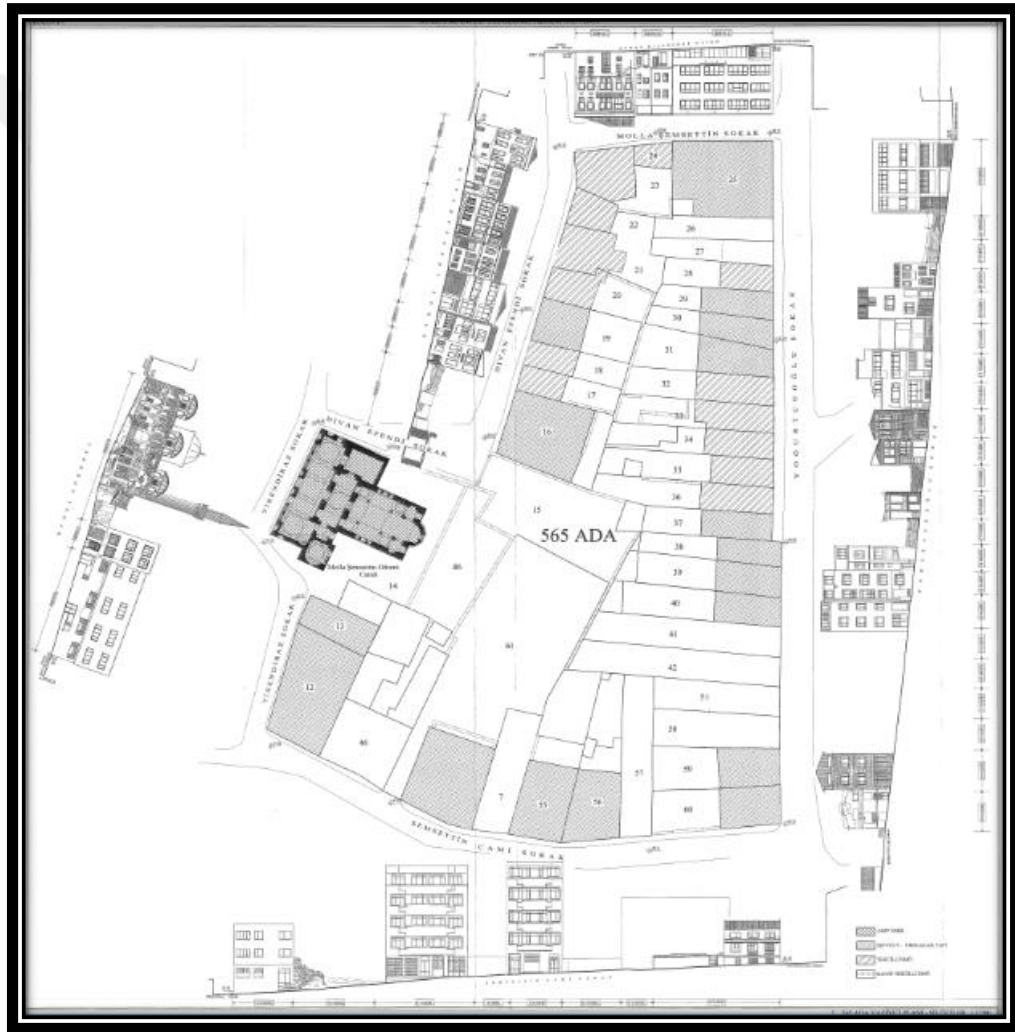

Şekil 5.83 565 Adanın Yenileme Alanı İçerisindeki Konumu

Şekil 5.83'te gösterilmekte olan 2019 hava fotoğrafı görüntüsü incelendiğinde 510 yapı adasındaki yapıların büyük bir kısmının yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır. 510 Adada toplamda 8 adet tescilli yapının 7, 8, 12, 13, 16, 17, 19 ve 23 parseller

sınırında kaldığı, 5 adet tescilli yapının yıkıldığı, 8, 17 ve 19 parsel sınırındaki tescilli yapıların varlığını koruduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5.82 ile Şekil 5.84'te gösterilen meri plan ve avan proje ile; 2018 yılında onaylanmış avan projesinde 541 adanın Konut Alanı ve Konut ve Ticaret Alanı, park ve Dinlenme Alanı, Sosyal Altyapı Alanı, Sosyo-Kültürel Tesis Alanı fonksiyonlarında kaldığı anlaşılmaktadır. Alandaki Sosyal Altyapı Alanı'nın, konut ve ticaret fonksiyonlarının korunduğu, alanda park ve dinlenme alanları ile sosyo-kültürel tesislerin yapımı planlanmakta olup ticaret ve donatı alanlarında artış olacağı anlaşılmaktadır.

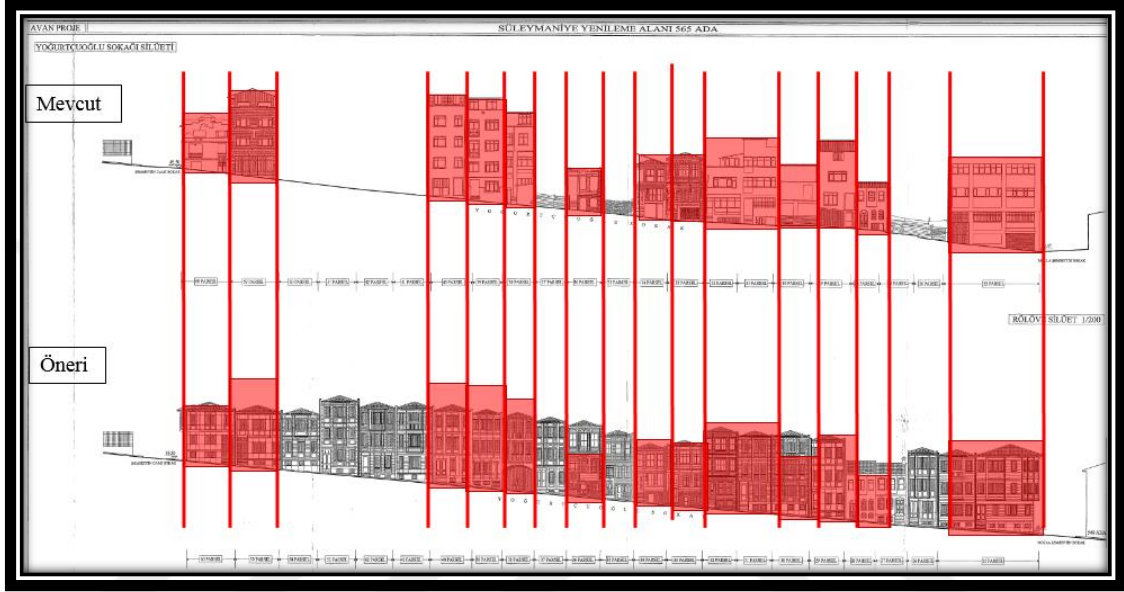

Şekil 5.84 565 Ada Avan Proje Vaziyet Planı ve Siluet Projesi (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi)

565 Adaya ilişkin yapılmış olan restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleri incelenmiş olup Şekil 5.85'te gösterilmekte olan mevcut durum silueti ile öneri

proje silueti karşılaştırıldığında yapıların yüksekliklerinin değiştiği, bazı parsellerde yüksekliğin azaldığı, 60 parselde yüksekliğin arttığı, çıkmalarda kesitlerin yapısının değiştiği gözlemlenmektedir.

Öneri projeler kapsamında boş parsellerde yeni binaların inşa edilmesi planlanmaktadır. Tarihi yapılarda yükseklik değişmekte olup pencerelerin genişliği, yüksekliği ve biçimi değiştirilmiştir.

Şekil 5.85 565 Numaralı Yapı Adasındaki Mevcut Durum ve Öneri Durum Silüetleri (Fatih Belediyesi, Plan ve Projeler Müdürlüğü Arşivi üzerinde çalışılmıştır.)

Şekil 5.86'da gösterilmekte olan 565 Adaya ilişkin yapılan alan çalışmasında alandaki yapıların çoğunun yıkılmış olduğu, alanın inşaat yapımı nedeni ile tentelerle çevrildiği, inşaat yapımının henüz başlamadığı mevcutta boş olan parsellerin ise otopark olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Şekil 5.86 565 Adanın Günümüzdeki Durumu

5.5 Süleymaniye Yenileme Alanı ve Uygulamalarına İlişkin Mülakat Çalışmaları

Süleymaniye Yenileme Alanında Vefa Caddesi aksı üzerindeki beş yapı adası ve Kasnakçılar Sokakta bulunan bir yapı adası çalışılmıştır. Alana ilişkin somut bilgi öğrenmek ve alanı daha iyi tanıyabilmek amacı ile alanda yaşayanlarla konuşmalar yapılmıştır. Vefa Caddesinde yıkımı olan beş yapı adasına en yakın konumda bulunan muharlık olan Süleymaniye Muhtarlığı seçilmiştir. Süleymaniye Mahallesi Muhtarı 1975 yılından beri alanda yaşamaktadır. Bu da bölgeye ilişkin birçok bilgiye ulaşılmasını sağlamıştır.

Süleymaniye Mahallesi Muhtarı yaptığı açıklamalarda; Osmanlı Devleti zamanında alanda saraya yakın kişilerin oturduğunu, asıl sarayın İstanbul Üniversitesi'Nin Anabilim Dalı Fakültesi olduğunu söylemiştir. Alanda en bilinen binanın Hüseyin

Avni Paşa Konağı olduğunu, konutların genelde tripleks olduğunu ve ahşap malzemedен inşa edildiğini söylemiştir. Alanda Cumhuriyet Döneminin ilk zamanlarında da paşaların oturduğunu, bazı evlerde paşa torunlarının yaşadığını ama zaman içinde evlerini satarak alanı terk ettiklerini belirtilmiştir. Evlerin genel olarak 70-80 metrekare büyüklükte olduğunu, konakların çok büyük olduğunu garaj ve havuzları bulunan yapıların bulunduğunu, Çelebilerin Konağı'nın alandaki en büyük konaklardan olduğunu ve halihazırda yurt olarak kullanıldığını, başka önemli bir koank yapısının KUDEB'e ait bina olduğunu, evlerin kendilerine has yapılarının bulunduğunu, kendilerine özel cumbaları bulunduğunu anlatmıştır.

Bölgeye ilişkin olarak sosyal verilerin az bulunması nedeni ile mülakatta sosyal yapıya ilişkin değişim sorularına ağırlık verilmiştir. Süleymaniye Mahallesi Muhtarı alanın 1950'lerle göç almaya başladığını, alandan da en fazla Sarıyer, Bakırköy ve Kadıköy gibi semtlere göç edildiğini, ancak gidenlerin Süleymaniye'ye özlem duyduğunu ve sürekli kendisi ile alana ilişkin eski günleri konuştuklarını (Alana ait hissedebilmek alana ilişkin kimlik oluşturmak açısından oldukça önemlidir.) Bu kapsamda eskiden alanda yaşayanların alan ile bağ kurduğu ve aidiyet hissettikleri anlaşılmaktadır. Sanayi odaklı göç yaşanmış olup bunun en büyük nedeninin Haliç Bölgesi'nin güneyindeki hal alanıdır. Alana en fazla Niğde, Siirt, Kastamonu, Mardin ve Adapazarı illerinden göç yaşanmıştır. Zaman içinde burada çalışan sanayi işçileri alana göç etmeye başlamıştır. 1980 yılında çok büyük bir yangın yaşandığı, bu yangın sonucu yedi kişinin hayatını kaybettiği, bu nedenle binaların artık ahşap malzeme ile yapılmak istenmediği anlatılmıştır. 1970 -1980 yılları arasında bekar odalarının oldukça arttığı, daha sonra bu kişilerin evlenerek ailelerini de alana getirdikleri, 1985 yılında İran'dan oldukça göç alındığı, 190 yılından itibaren Romanya, Bangladeş ve Pakistandan günümüzde ise Suriye'den oldukça yoğun göç alındığı, 1998-1999 yıllarında alanda proje çalışmalarının yapıldığı ama sonlandırılmadığı, 2006 yılında Cengiz Eruz ve İstanbul Metropolitan Planlama tarafından bir plan oluşturulduğu, alanda yaşayanlarla görüşüldüğü, analizler yapıldığı ancak yine bir sonuç elde edilemediği, bu yıllarda %60 devlet %40 malik paydaşlık modeli ile dönüşüm planlandığı ancak 16-17 bina ile anlaşıldığı, ekonomik imkansızlıklardan dolayı çalışmaların devam etmediği, UNESCO'nun alanı Dünya Miras Alanı'ndan çıkartma tehdidi yaşadığı bu kapsamda

KUDEB'in çalışmalar yaptığı ve ahşap malzeme ile ev yapımının onaylandığı anlatılmakta olup ahşap malzemenin alanda istenilmemesinin nedeninin yüksek maliyet ve yangın tehditi olduğu anlatılmıştır.

Alanda konfeksiyon atölyeleri, öğrenci yurtlarının yoğun olarak bulunduğu, dönüşüm ile beraber binaların butik otele çevrilmeye başladığı, alanda yaşayanların yaklaşık %80'inin alanı terk ettiği, evlerini dönüşüm kapsamında satanların yoğun olarak evlerin eski sahiplerinin sattığı ikinci kişiler olduğunu belirtilmiştir. Alandaki en önemli yapıların Süleymaniye Külliyesi dışında, İstanbul Üniversitesi ve Bezmi Alem Hastanesi olduğunu, alanın eğitim ve sağlık odaklı bir mekana dönüştüğünü, ancak alanın öğrenci yoğunluğunu artık kaldıramadığını belirtmiştir. Alana ilişkin sorunlar sorulmuştur. Donatı alanlarının ve sosyal tesislerin azlığından söz edilmiştir. Alanda sokakta toplanma ve eğlenme mekanı olmadığını, geceleri dışarıda olmanın tehlikeli olduğunu, alandaki evlerin atıl ve yıkıntı olmasının daha da tehlikeli bir hale getirdiğini, alanın yaşanılacak bir alan olma özelliğini kaybetmeye başladığını, dönüşümün aralarda fazla hissedar olmasınan dolayı çok uzun sürelerde uygulanabildiğini belirtmiştir. Süleymaniye'nin nezih bir semt olduğu, alanda eskiden yüksek gelir grubunun yaşadığını, kahvesinin ünlü olduğunu anlatarak yine eski günlerdeki gibi nezih bir alana dönüşmesini istediğini, kültür odaklı bir mekanın oluşmasını, alanda meydanların, sosyal tesislerin yapılmasının gerektiğini söylemiştir. Eskiden alanda düğünlerin yapıldığını, çeşme ve meydanlarda toplanıldığını, günümüzde bu durumun devam etmediği anlatılmıştır. Alana ilişkin olumlu bulduğu özelliklerin neler olduğu ve insanların neden bu bölgeyi tercih ettiği sorulduğunda, ulaşım ve iş yerlerine yakınlık olduğunu söylemiş, günümüzde üniversitede çalışanların da alanda yaşamayı tercih ettiklerini belirtmiştir.

Esnaf ile yapılan görüşmelerde ortak olarak tespit edilen önemli hususlar; alandaki hengameden, terkedilmiş binalardan ve yıkıntılar yüzünden oldukça memnuniyetsiz olduklarını, sürecin belirsiz olduğunu, alanın doğudan çok göç almış olduğunu ve yaşam kalitesinin zaman içinde oldukça düşmüş olduğudur. Alanı öğrencilerin ve hastanenin olduğu, eğitim ve sağlık odaklı bir mekan olarak tanımlamışlardır. Evleri işyerlerine yakın ya da aynı binada bulunmakta olup alanı

tercih etme sebeplerinin bu olduğunu, alanın her yere yakın olduğunu belirtmişlerdir.

Fatih Belediye Başkanlığı Plan ve Projeler Müdürlüğü ile yapılan görüşmede dönüşüm süreci ve mimari projelere ilişkin sorular sorulmuştur. Alanın 2006 yılına kadar sit alanı olması nedeni ile 2863 sayılı Kanun kapsamında bulunduğu ve imar uygulamaların yapılamadığı, 2006 yılında 5366 sayılı Kanunun kabul edilmesi ile birlikte yenileme uygulamalarının başladığı, çalışmaların meri imar planları üzerinden adalar bazında avan projeler hazırlanarak yapıldığı, meri plan ile avan projelerin uyuşmadığı durumlarda adalara ilişkin tadilat planlarının yapıldığı belirtilmiştir. Süleymaniye Yenileme Alanı'nda 39 yapı adasında Fatih Belediye Başkanlığı ve KİPTAŞ ortaklığında uygulama yapıldığını, toplam 208 adada uygulama yapıldığını ve 169 adada İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yetkili olduğu belirtilmiştir. Alanda yürütülen dönüşüm süreci ve alanda yaşayanların dönüşüm uygulamalarını nasıl karşıladıkları sorulmuş alandaki dört yüz hanenin yüz tanesinin binalarını kendilerinin dönüştürmek istediklerini geriyee kanalların ise belediye ile anlaşma sağladıkları, genel olarak beklentinin imar artışı olduğu ancak sit alanı olması nedeni ile kat sınırı bulunmasından ötürü bu koşulun sağlanamadığı, bu nedenle yapıların büyük oranda elden çıkarıldığı belirtilmiştir. 2005 yılında yapılmış olan uygulama imar planının iptal edilerek 2012 yılında onaylandığı yürürlükteki meri planın 2012 tasdik tarihli uygulama imar planı olduğu belirtilmiştir. Alanda yapılan dönüşüm çalışmalarında Yenileme Kurulu'nun kararlarının baz alındığı, tescilli yapılarda malzemenin, kat yüksekliğinin, bina dokusunun aynı tutulduğu, yenileme alanının beş etaba bölüdüğü 1. Etapta İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın ve Fatih Belediye Başkanlığının, 2. Etapta İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın yetkili olduğu, beşinci etapta İstanbul Üniversitesi ile İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın protokol imzaladığını ve üniversitenin kendi çalışmalarını yürüttüğü belirtilmiştir.

Süleymaniye Yenileme Alanı'na ilişkin hazırladıkları yenileme projelerine ilişkin bilgi almak amacı ile KİPTAŞ firmasında Süleymaniye Yenileme Alanı'nda yürütülmekte olan projenin yetkilisi; yapılara ilişkin, alanda yüzde doksan oranında konut ve yüzde on oranında turizm ve ticaret fonksiyonlarının yer alacağı

bilgisi edinilmiştir. Süleymaniye Bölgesi'nde öncelikle olarak gece nüfusunun artarak alanın canlı bir kent karakterine sahip olmasının hedeflendiği, proje çalışmaları kapsamında konutların mülk sahiplerinden satın alındığı veya kamulaştırma işlemlerinin yapıldığı açıklanmıştır. Proje alanındaki yapıların en fazla 3 kata kadar inşa edileceği, alanda yerleşecek gelir grubuna ilişkin hedefin yüksek gelir grubu olduğu, tescilli yapıların aslına uygun olarak inşa edileceği ve tescilli olmayan yapıların mevcut dokuya ve mimariye uygun olarak yapılacağı ifade edilmiştir. Projenin ana hedefi Alan'da konut alanlarının yoğunluğunu arttırarak yaşayan kentsel mekanlar yaratmak ve Süleymaniye'ye özgü eski mahalle kültürünü tekrar canlandırmak olduğu açıklanmıştır. Projeye ilişkin yapılan perspektif çalışmaları ve mimari 3 boyutlu tasarımlara ilişkin çizimler paylaşılmıştır (Ek A).

Alanda yapılan mülakatlar dışında Şehir Plancıları Odası'nın yapmış olduğu basın açıklaması da yenileme projelerine ilişkin önemli eleştiriler taşımaktadır. TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi'nin resmi internet sitesinde 26.02.2019 tarihinde yazılı olarak yapmış olduğu Basın Açıklaması'nda; kültür mirasımız olan Süleymaniye Bölgesi'nin Katar-Türkiye-Kiptaş ortaklığı kapsamında yıkılıp eski hali ile aynı biçimde yeniden inşa edileceğinin belirtildiği, alanın uzun süredir dönüşüm baskısı altında olduğunu, 1995 yılında sit alanı ilan edilen Tarihi Yarımada içerisinde yer alan Osmanlı Kültür Mirası'nın ikinci büyük külliyesi ve en büyük vakfı olan Süleymaniye Külliyesi ile Şehzade Mehmet Külliyesi çevresinde yer alan ve Süleymaniye, Vefa, Vezneciler semtlerini kapsayan alanın Dünya Miras Alanı olarak tescillendiğini, alanda yapılan plan çalışmaları sonucunda 08.05.2018 tarih ve 01 sayılı karar ile Alan Başkanlığı Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu tarafından onaylanan İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planının son yasal düzenleme olduğunu, ve 30.12.2011 tasdik tarihli "Fatih İlçesi Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı" ile "04.10.2012 tasdik tarihli "Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı"nın yürürlükte olduğunu belirtmekte Dünya Miras Alanı'nda yapılan dönüşüm çalışmalarına ilişkin yıkımların Alana geri dönülemez zararlar vereceğini belirtmektedir (Url 17).

5.6 Süleymaniye Bölgesinde Uygulanan Yenileme Alanı Çalışmalarına İlişkin Değerlendirme

Süleymaniye Bölgesi sahip olduğu doğal yapı, konumunun sağladığı avantajları, tarihsel süreç içerisindeki konumu, sahip olduğu üstün evrensel değerler kapsamında planlama uygulamalarının hassas bir biçimde ele alınmasının zorunlu olduğu bir mekandır.

1985 tarihinde Tarihi Yarımada'da UNESCO Dünya Miras Listesi'ne eklenen 4 ana bölgeden biri olan, I Numaralı KTVKK'nın 12 Temmuz 1995 tarih ve 6848 sayılı kararı ile Tarihi Yarımada'nın bütünü sit alanı ilan edilmesi kapsamında tarihi ve kentsel sit alanı ilan edilen, 5366 sayılı Kanuna istinaden 24.05.2006 yıl ve 10501 sayılı karar ile Yenileme Alanı ilan edilmiştir.

Süleymaniye Bölgesi'nin planlama uygulamalarının ne derece doğru ve sağlıklı kent mekanları yaratacağı ve ne kadar alana uygun kararların alınacağı, sonuçlarının alanın ihtiyacı olan çözümler kapsamında olup olmayacağı hususlarının değerlendirilebilmesi alanın tarihsel sürecinin, kırılma noktalarının yarattığı sosyo- ekonomik, kültürel ve mekânsal etkilerinin, bu süreç içerisinde uygulanan planlarının ve sonuçlarının doğru bir şablona oturtulabilmesi ile mümkündür. Bu kapsamda alanın tarihi, özneliği, uygulamalar ve uygulanması planlanan hususlar irdelenmiştir.

Süleymaniye Bölgesinden bahsettiğimiz zaman alanın karakteristik özelliklerinin geleneksel önel ve organik sokak dokusu ve bu sokakların meydana getirdiği mahalleler, Süleymaniye Külliyesi ve etrafında yapılan külliyeler eklentiler ticaret yapan zümrenin inşa ettiği ahşap cumbalı yapılar ve bütünsel doku olduğunu görmekteyiz.

Alanda yürürlükte olan planlar 30.12.2011 tarihinde onaylanmış olan koruma amaçlı nazım imar planı ile 04.10.2012 onaylanmış olan 1/1000 ölçekli koruma amaçlı uygulama imar planıdır. Koruma amaçlı nazım ve uygulama imar planlarında; plandaki fonksiyonların yer seçiminin Alan'ın tarihsel ve kültürel kimliğini korumayı, mevcut konut dokusunun korunarak geleneksel konut alanlarında ticaret, imalat ve depolama alanları azaltılmasını, gece nüfusunu arttırmayı, bina yüksekliklerinin 9,50 metreyi aşmamasını, +40 yüksekite bulunan

alanlarda bina yüksekliği 12,50 metre olarak planlanmasını, Ticaret alanları (geleneksel, 2. Derece ve 3. derece), konut (konaklama ve konut) ticaret ile konut fonksiyonları öngöröldüğünü, kúltür ve turizm işlevinin vurgulanmasını hedeflediğini ve koruma amacı güdüldüğü hususları anlaşılmaktadır. Bu kapsamda siluet ve kent dokusunun sürdürülebilir olması amaçlanmakta, inaların işlevselliğin artırılması, gece nüfusunun arttırılarak koruma-kullanma ilişkisinin yoğunlaştırılması, yaşıyan kent mekanlarının yaratılması hedeflenmektedir. Alanda 2011 ve 2018 yıllarında Kabul edilmiş olan Alan Yönetim Plan Kararları da uygulama sürecinde etkindir.

Alan'daki tarihi eserlere baktığımızda; 127'sinin kayıp, 793'ü mevcut toplam 920 tescilli yapı, 358 anıt eserden yedi adedinin varlığını sürdürdüğü, sivil mimarlık örneğinin ise 395'i mevcut 120'si kayıp olmak üzere 515 taned olduğu, Süleymaniye Camii ve Çevresi Koruma Alanı'nda iki adet tescilli meydan bulunduğu, kúltür varlıklarının 733 tescilli parselden 333'ü özel şahıs mülkü olmakla birlikte özel mülk parsellerinin yoğunlukta olduğu ve Vakıf mülkiyetinde toplam 181 tescilli parsel in bulunduğu 2018 Alan Yönetim Plan Raporunda belirtilmekte olup alanın tarihi eser açısından oldukça zengin bir mirasa sahip olduğu ancak yadsınamayacak bir bölümünün günümüzde varlığını sürdüremediği görölmektedir.

Alanın sosyo- ekonomik yapısına ilişkin very bulmakta oldukça zorlanılmıştır. Bunun sebebi çalışılan alanda birçok yapının yıkılmış veya atıl halde bulunması ya da otopark olarak kullanılıyor olmasıdır. Bu nedenle yaşıyan insanlar artık çalışma alanında ikamet etmemektedir. Planlama çalışmalarının ve alanda uzun yıllardır yaşamış olan muhtar ve esnaf ile yapılan görüşmelerde alanda geçmişte yüksek gelir grubununun yaşadığı, başkent statüsünün kaybolması ile işlevi değişen kent merkezinin sanayileştiği ve bu kapsamda 1950'lerden itibaren ölkemizin birçok şehrinde göç aldığı, zamanla bekar odalarının çoğaldığı, alanda yaşıyanların kentin başka semtlerine yerleştiiği ve yıllar içerisinde profiling oldukça değiştiiği, son olarak da doğudan ve Suriye'den yoğun göç aldığı belirtilmektedir. Dönüşüm uygulamalarında en büyük sorunlarından birinin arazilerin çok hisseli olması ve hissedarlara ulaşılamaması, bu kapsamda uygulama sürecinin uzamasıdır.

5366 sayılı Kanuna istinaden 24.05.2006 yıl ve 10501 sayılı karar ile Yenileme Alanı ilan edilen Süleymaniye Bölgesi beş etaba ayrılmış olup çalışma kapsamında beş etap mekansal olarak incelenmiştir. Dönüşüm çalışmalarının en fazla 1. Etapta yapıldığı tespit edilmiş olup, çalışma kapsamında yapılmış olan fonksiyon analizi haritası ve tescilli yapılar haritası karşılaştırılarak en fazla tescilli yapının yıkıldığı yapı adaları tespit edilmiştir. Bu kapsamda 503, 510, 511, 540, 541 ve 565 yapı adaları incelenmiştir. 510, 511, 540, 541 ve 565 yapı adaları Vefa Caddesi aksı üzerinde bulunmakta olup KİPTAŞ'ın bu yapı adalarında uygulamaya başladığı yerinde yapılan incelemeler ile tespit edilmiştir. Aynı zamanda Fatih Belediye Başkanlığı'nın yapmış olduğu ada bazlı avan projeler incelenmiş, eski ile yeni arasında mimari karakterin özellikle tescilli yapılarda değişip değişmediği, meri plan kararlarına uyulup uyulmadığı hususları irdelenmiştir. Kentsel dönüşüm uygulamalarının mekanın karakterine ne derece uygun yapıldığı sorgulanarak, hem sit alanı hem Dünya Miras Alanı olması nedeni ile hem ülkemiz hem de evrensel bir değer olan Süleymaniye Alanı'nda ortaya çıkabilecek sonuçların süreç içerisinde alanı nasıl etkileyeceği öngörülme çalışılmıştır.

Çalışmalar kapsamında uygulanan kentsel dönüşüm çalışmalarının bina bazında değeri arttıracığı bunun da alanada yaşayacak gelir grubunun değişeceğini göstermektedir. Avan projeler ile mimari projeler incelendiğinde çekme mesafelerinde ve yüksekliklerinde değişikliklerin olduğu, kat yükseklik sınırının kaldırılması sonucunda her bir katın yüksekliğinin arttığı, pencere ve kapı boyutlarının değiştirildiği, bina bazında fonksiyon değişikliklerinin olduğu, donatı ve ticari ünitelerinin niceliğinin arttırıldığı hususları tespit edilmiştir. Tescilli yapılarda bir değişim söz konusudur. Yapılarda yer yer yükseklik artarken aynı zaman da yüksekliğin azaldığı yapılar da tespit edilmiştir. Varlığını sürdürmeyen tescilli binalar rekonstrüksiyon sonucunda eski halinden farklı bir biçimde projelendirilmiştir.

Alanın yapı bazında değerinin artması, tercih edecek kitleyi değiştirmektedir. Alanın işlevselliği ve bu kapsamda yoğunluğunun artması öngörülmektedir. Alandaki en büyük sorunlardan birisi sosyo- ekonomik yapının net bir biçimde karakterize edilememesi ve bu sebeple ileride burada yaşayan kesimin nasıl

etkileneceğinin ve değıseceğinin kestirilememesidir. İncelenmiş olan projeler kapsamında sadece fizik mekan verileri ile yola çıkılmış olmasından ötürü bölgenin kimliğine uygun olmayan bir kent mekanının oluşması olasılığı oldukça yüksek görölmektedir.

Tez çalışması kapsamında; küreselleşmenin mekansal etkileri literatür araştırması kapsamında incelenmiş, küreselleşmeni gösterdiği en büyük mekansal etkinin kentlerin kendine özgü mirasını barındırdığı tarihi kentsel alanlarda gösterdiği tespit edilmiş olup, çalışmada kent mekanının küresel ölçekte talepleri çekmesini sağlayan karakteristik özellikleri yani kendine has kimliği analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda kimlik kavramının açıkları ve mekana verdikleri girdiler irdelenmiş, mekansal kimliği oluşturan öğeler saptanmaya çalışılmıştır. Kent mekanında uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin kentte nasıl bir kimlik oluşturduğu, eski kimliği yeniden ortaya çıkarma sürecinde uygulanan dönüşüm projelerinin o mekanın kimliğini ne derece gerçek kıldığı araştırılmış, yapılan analizlerle mekanın var olan kimliğinin ne derece yaşatıldığı tespit edilmeye çalışılmış, bu bağlamda dönüşüm projelerin yaratmaya çalıştığı tarihi kimlik uygulamalarının gerçekliği ve yerelde oluşturdukları etkilerinin irdelenmesi amaçlanmıştır.

Küreselleşmenin meydana getirdiği tektipleşme, uluslar arası rekabet sürecinde ülkelerin kendi yerel zenginliklerine odaklanmaları ve ellerinde var kültürel yapıyı yani tarihi kentsel bölgeleri yeniden yapılandırmaları sonucu doğurmuştur.

Tez kapsamında küresel ölçekte önemi olan aynı zamanda ülke tarihine şahitlik etmiş, uygarlıkların kuruluş zamanından günümüze kadar varlığını sürdürebilmiş bu kapsamda mekanın geçirdiği tüm olayların izinin okunduğu ve kırılma noktalarının etkilerinin yoğun bir biçimde yaşandığı, kimliğin en nitelikli şekilde analiz edilebileceği bir alan seçmek amacı taşınmıştır.

Bu kapsamda Süleymaniye Bölgesi bu niteliklerin tümünü taşıyan aynı zamanda UNESCO tarafından Dünya Miras Alanı olarak kabul edilmiş korunması gerekli nadir özelliklere sahip bir kent mekanıdır. Tarihi alanlarda koruma ve dönüşüm uygulama süreç ve yöntemlerinin Dünyadaki ve ülkemizdeki oluşum ve değişim

süreçleri mekansal örnekler incelenerek analizler yapılmış bu süreçler hukuki çerçeve ile desteklenmeye çalışılmıştır.

Küreselleşmenin meydana getirdiği tektipleşme, uluslar arası rekabet sürecinde ülkelerin kendi yerel zenginliklerine odaklanmaları ve ellerinde var kültürel yapıyı yani tarihi kentsel bölgeleri yeniden yapılandırmaları sonucu doğurmuştur.

Bizans ve Osmanlı Devletleri'ne başkentlik yapmış olan İstanbul kenti bu dönemin en önemli eserlerini bünyesinde barındırmaktadır. Osmanlı Devleti'nin yükseliş döneminde Süleymaniye Bölgesi'nde yapılan Süleymaniye Camii ve o dönem alanda yaşadığı kaynaklarda ifade edilen yönetici zümrenin ve üst gelir grubunun yaşamak için bu bölgeyi seçmesi Alan'ın hakim bir alanda konumlandırığının en önemli işaretidir.

1985 tarihinde Tarihi Yarımada'da UNESCO Dünya Miras Listesi'ne eklenen 4 ana bölgeden biri olan, I Numaralı KTVKK'nın 12 Temmuz 1995 tarih ve 6848 sayılı kararı ile Tarihi Yarımada'nın bütününün sit alanı ilan edilmesi kapsamında tarihi ve kentsel sit alanı ilan edilen, 5366 sayılı Kanuna istinaden 24.05.2006 yıl ve 10501 sayılı karar ile Yenileme Alanı ilan edilen Süleymaniye Bölgesi'nde kültür varlıklarının bir önemli yanı da bina biçim, yükseklik, yapı malzemesi, mülkiyet durumu bütünlüğün oluşturduğu öznel sokak dokusu öne çıkmaktadır.

Alan'daki çalışmada en çok zorlanılan husus Alan'ın küresel ve yerel ölçekteki önemi kapsamında Alan'da yapılacak planlama uygulamalarının Alan'ın hem kentsel ve tarihi sit alanı, hem Dünya Mirası Alanı hem de yenileme alanı olması kapsamındaki yetki karmaşası mevcut olmuştur.

Süleymaniye Bölgesi'nin planlanma sürecinde birçok dava ve plan iptalinin gerçekleşmesi dikkat çekicidir. Alan'da 2863 sayılı Kanun hükümleri kapsamında getirilen sınırlamalar, 2634 sayılı Kanun kapsamında fizik mekanın yeniden değerlendirilmesi kapsamındaki inşa süreçleri ile 5366 sayılı Yenileme Kanunu kapsamında tarihi yapıların yıkılıp yeniden yapılmasına imkan veren düzenlemeler birbiri ile sürekli bir çatışma halinde olmuştur.

Kanuni sınırlamalar kapsamında onarılması maliyetli ve zor süreçli olan tescilli yapıların zaman içinde köhneyerek kullanılmaz hale gelmesi zaman içinde alanın

çöküntüleşmesine neden olmuştur. Küresel ölçekte değeri öne çıkan Süleymaniye Bölgesi yenileme alanına ilişkin yeni talepler kapsamında yeni bir mekansal forma dönüştürülecektir.

Kentlerin günümüzde üretim değil tüketim mekanına dönüşmüş olması tarihi kent merkezlerini doğrudan etkilemekte, bu alanlar gelecek olan ziyaretçinin veya mekanda konut sahibi olmayı talep edecek kullanıcının beklentilerine göre biçimlendirilmektedir.

Bu bölgelere daha fazla ziyaretçi çekmek amacıyla eski tarihi kimliği canlandırmak, bu mekanlarda eski kimliği yeniden yapılandırmak burada uzun süredir ortaya çıkmış bir sosyal yapıyı buradan tamamen koparmak anlamına gelebilmektedir.

Süleymaniye Bölgesi'nde belirlenen 5 Yenileme Etap Bölgesi yerinde incelenmiş, fiziksel ve sosyal yapı gözlemlenmiştir. En önemli noktalardan birisi önemli tarihi yapılara yakın olan ve ana ulaşım akslarının yakının veya bağlantı noktalarında bulunan alanların daha fazla kullanıcının olması ve bu doğrultuda mekanın fiziksel olarak daha çabuk dönüşüme uyum sağladığı gözlemlenmiştir.

Alan'daki asıl çöküntü bölgesi ana ulaşım aksları arasında kalmış, araç trafiğinin giremediği, zaman için ikamet edenlerinin sayısının azalması nedeni ile boşalmış sokaklara girişin daha da zorlaşmıştır. Bu da bir kısır döngüye neden olmakta yaşanılmayan alanlar zaman içinde daha da terkedilen mekanlara dönüşmüştür.

Organik sokak dokusunun ve topograik eğimin mimaride okunması, yapıların sahip olduğu orjinal malzemeler mekana kimliği katan önemli unsurlardandır. Falat yapılan gözlemler sonucunda alana ilişkin sosyo- ekonomik analizlerin yapılmasının daha zorlaştığı görülmüştür. Çünkü artık Süleymaniye Bölgesi kullanıcılarından bahsetmek biraz daha imkansız hale gelmiştir. Dönüşüm Projeleri kapsamında burada yaşayan ev sahibi ve kiracı olan insanlar alandan ayrılmışlardır. KIPTAŞ Projelerinin tanıtımında uzlaşmaya varılanların yüzde 80'inin ev sahibi olması ciddi bir rakamdır ve bu da artık bu alanın asıl kullanıcılarının büyük oranda alana geri dönmek üzere alanı terk ettiklerini göstermektedir.

Alan'da yenileme projelerinin başlatıldığı 1. Etapı kapsayan bölgede birçok ev boş bulunmuş sokaklarda gezen çok az insan görülmüş ve bunların birçoğunun turist

olduğu, dönüşüm Projeleri kapsamında boşaltılan evlerde daha çok göçmenlerin oturduğu, yıkımlar başladıktan sonra alanı terkedecekleri gözlemlenmiştir.

Yenileme Projeleri mimari olarak incelenmiş ve yapıların kat yüksekliği sınırına ve eskiden mevcut olan mimari yapısına uygun olacağı tespit edilmiştir. Fakat bu bir kentin yenilenmesi için yeterli değildir. Bilimsel kriterlere uygunluk kentsel dönüşümde başarıyı her zaman getirmemektedir. Bir mekanı oluşturan o mekandaki insanlar, onların yaşayış biçimleri, eğlence alışkanlıkları, çalıştıkları işlerin yapısı, gelir durumu hatta eve giriş çıkış alışkanlıklarına göre şekillenmektedir. Kentsel mekanlar orada yaşayan bireylerin değerleri, algıları ve talepleri doğrultusunda zaman içerisinde kimlik kazanmakta ve aslında hayali edilen haline mekanda yaşayan insanlar sayesinde dönüşmektedir.

Tekrar hayata döndürölmek istenen bir tarihi kent merkezi olan Süleymaniye Senti fizik mekan olarak yeniden inşa edilecektir. Tarihi yapı fiziksel olarak tekrar yaşatılacaktır fakat mahalle kültürünü oluşturan eski kentlisi olmadan burada bir aidiyetten ve tarihsel kimlikten söz etmek zorlaşmaktadır. Sosyo- ekonomik iyileştirmenin başarılı olduğu dönüşüm mekanlarında yaşayanlarının kendilerini yaşadıkları çevreye daha ait hissettikleri ve mekanla daha fazla özdeşleştikleri görölmekte bu kapsamda bu mekanlardaki insanlar yaşadıkları mekanı daha çok sahiplenmekte ve korumaktadır.

Süleymaniye Yenileme Projeleri kapsamında alanda yüksek gelir grubunun ikamet edeceği öngörülmektedir. Sosyo- ekonomik yapı tamamen değişerek bu kapsamda kente ilişkin talepler de dönüşecektir.

Kentsel koruma ve yenileme tarihi kent merkezinde uzun soluklu yürütölmesi gereken bir süreçtir. İlk kuşağın kentlilik ve aidiyet durumu yapılacak projelerle arttırılmalı, kentin eğitim ve sosyal faaliyetleri çoğaltılarak ikinci kuşağın daha nitelikli ve gelir düzeyi yüksek seviyeye gelmesi sağlanmalıdır. Bu şekilde kentte bulunan bir kesim görmezden gelinerek kent hayatına devam edilmeyecek, aksine yeni nitelikli kent hayatına entegre olmuş bireyler yetiştirilecektir. Bu yüzden alandaki planların kısa-orta ve uzun vadeli planlar olarak düzenlenmesi ve bu planların alanın sadece fiziksel değil sosyal ve kültürel yapısını da gözeterek

yapılması gereklidir. Yoksa ortaya sadece iyi görünümlü fakat yaşayanı olmayan kent vitrinlerinin çıkması kaçınılmazdır.

- Akkar, Z. M. (2006). Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye. *Planlama Dergisi*, 2006, 29-38
- Akkaş, İ. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Kimlikler*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ
- Aktel, M. (2001). Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları. *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2001, 193-202
- Altan, İ. (2015). *Mimarlıkta Mekan Kavramı*, İstanbul: Ofis 2005
- Arabulan, S. (2008). Yer/Mekan Kimliğinin Değişimi: Mezitbey Hamamı ve Yakın Çevresi Alan Çalışması. Trakya Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Edirne
- Aslanoğlu, R. (2000). *Kent, Kimlik, Küreselleşme*, Bursa: Ezgi Kitabevi
- Ashworth, G. J. ve Tunbridge, J. E. (1990), *"The Tourist – Historic City"*, Belhaven Press: London
- Baba, E. C. (2012). *Tasarım Demokrasisi ve İstanbul*. İstanbul: Sosyal
- Bayart, J. F. (1999). *Kimlik Yanılsaması*. İstanbul: Metris
- Balcan, C. (2012). Kentsel Yenileme ve İki Şehir Hikayesi, Tarlabası ve Süleymaniye. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Başkan, N. (2005). Çeşitli Bağlılarıyla Küreselleşme Sözcüğünün Anlamları: Küreselleşme Olgusuna Felsefi Bakış. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, s: 25-34.
- Budak, A. (2015). Süleymaniye Ve Sulukule Yenileme Alanlarındaki Uygulamaların Karşılaştırmalı Değerlendirmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Çelik, Z. (2016). *19. Yüzyılda Değişen Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür
- Çimen, D. (2016). Tarihi Kent Mekanlarının Kültür ve Turizm Eksenli Dönüşümü Üzerine Bir Araştırma: Kültür Mahallesi Kavramının Örneklerle İrdelenmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Çizgen, N. (1994). *Kent ve Kültür*. İstanbul: Say
- Deniz, Ş. (1999). İstanbul Süleymaniye Bölgesindeki Osmanlı Sivil Mimarlık Örneklerinin Günümüzdeki Kullanım ve Güncel Durumların Araştırılması. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

- Dinçer, İ. (2010). *Kentsel Dönüşümde Politika, Mevzuat, Uygulama: Avrupa Deneyimi, İstanbul Uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Eraydın, A. (2001). *Küreselleşme-Yerelleşme ve İşlevleri Farklılaşan Kentler, Cevat Geray'a Armağan*. Ankara: Mülkiyeliler Birliği, (s. 360-380)
- Erinç, Y. (2013). *Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi: Bölüşüm, Birikim ve Büyüme*. İstanbul: İletişim
- Fatih Belediye Başkanlığı, (2012). *04.10.2012 Tasdik Tarihli Tarihi Yarımada Kentsel, Tarihi Kentsel Arkeolojik, I. Derece Arkeolojik Sit Alanı 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Raporu*. İstanbul: Fatih Belediye Başkanlığı
- Fatih Belediye Başkanlığı, Faaliyet Raporu, 2018
- Giddens, A. (2014). *Modernliğin Sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı
- Görmez, K. (2005). *Küreselleşme ve Yerelleşme*. Ankara: Odak
- Gözeller, A. (2012). *İstanbul'un Kitabı*. Fatih Belediye Başkanlığı, İstanbul: Kültür
- Gül, M. (2013). *Modern İstanbul'un Doğuşu, Bir Kentin Modernizasyonu*. İstanbul: Sel
- Gülersoy, N. Z., Tezer, A., Yiğiter, R. G., Koramaz, K. Günay, Z. (2008). *Istanbul Project, Istanbul Historic Peninsula Conservation Study Vol 3: Süleymaniye*. Istanbul Technical University, Faculty Of Architecture Urban And Environmental Planning And Research Center
- Hall, T. (2006). *Urban Geography*. London and New York: Routledge
- Harris C. D. ve Ullman E. L. (2002). *Kentin Doğası, 20. Yüzyıl Kentleri*. Ankara: İmge
- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durumu*. İstanbul: Metis
- İstanbul Araştırmaları Enstitüsü (2010). *İmparatorluk Başkentinde Cumhuriyet'in Modern Kentine Henri Prost'un İstanbul Planlaması (1936-1951)*. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi, (2011). *30.12.2011 Tasdik Tarihli Tarihi Yarımada Kentsel, Tarihi Kentsel Arkeolojik, I. Derece Arkeolojik Sit Alanı 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
- İstanbul Yenileme Alanları KVKBKM Arşivi, 2012
- İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, 2011
- İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı, 2018
- Kancıoğlu, M. (2006). İmaj, Kimlik Ve Anlam Oluşturma Biçimlerinin Turizm Binaları Üzerinde İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 11, 33-43
- Kaypak, Ş. (2013). Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Markalaşması ve "Marka Kentler. *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 335-355
- Keleş, R. (2004). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge

- Keleş, R. ve Mengi, A. (2017). *Kent Hukuku*. Ankara: İmge
- Keyder, Ç. (2000). *İstanbul: Küresel Ve Yerel Arasında*. İstanbul: Metis
- Kiper, P. (2004). Küreselleşme Sürecinde Kentlerimize Giren Yeni Tüketim Mekanları ve Yitirilen Kent Kimlikleri. *Planlama Dergisi*, 2004(4), 14-18
- Kiper, P. (2006). *Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel Kültürel Değerlerinin Korunması, Türkiye-Bodrum Örneği*. İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı
- Kurtuluş, H. (2006). Kentsel Dönüşüme Modern Kent Mitinin Çöküşü Çerçevesinden Bakmak. *Planlama Dergisi*. 2006(2), 7-11
- Lynch, K. (1974). *Kent İmgesi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür
- McNeill W.H. (2015). *Dünya Tarihi*. İstanbul: İmge
- Oruç, G. D. (2005). Şehir Eski Merkezlerinde Mekansal Değişim ve Yeniden Canlandırma Stratejileri: İstanbul Tarihi Yarımada Eminönü Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul
- Örer, G., (1993). İstanbul'un Kentsel Kimliği ve Değişimi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Özcan, K. (2009). Sürdürülebilir Kentsel Korumanın Olabilirliği Üzerine Bir Yaklaşım Önerisi: Konya Tarihi Kent Merkezi Örneği. *METU JFA*, 2009(2), 1-18
- Özden, P. (2001), Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 2001(23-24), 1-10
- Özyurt, C. (2005). *Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma*. İstanbul: Açılım Kitap
- Robertson, R. (1999). *Küreselleşme Toplum Kuramı Ve Küresel Kültür*. Ankara: Bilim ve Sanat
- Robins, K. ve Morley, D., (1997). *Kimlik Mekanları*. İstanbul: Ayrıntı
- Sarıoğlu, S. (2005), Küreselleşmenin Kentler Üzerindeki Etkileri: Dünya Kentleri ve İstanbul Örneği", AÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetim ve Siyaset Bilim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Sennett, R. (2002). *Ten ve Taş*. İstanbul: Metis
- Smith, N. (2006). Yeni Küresellik, Yeni Şehircilik: Küresel Kentsel Strateji Olarak Soylulaştırma. *Planlama Dergisi*, 2006(2), 13-27
- Sökmen, P. (1999). *Küreselleşme Çağında Planlama ve Türkiye*. 3. Bin Yılda Şehirler: Küreselleşme Mekan-Planlama, Dünya Şehircilik Günü 23. Kolokyumu Bildiri Metni, Yıldız Teknik Üniversitesi. İstanbul, 8-10 Kasım
- Sönmez, M. (1996). *İstanbul'un İki Yüzü: 1980'den 2000'e Değişim*. Ankara: Arkadaş
- Şen, B. (2011). İstanbul Tarihi Kent Merkezinde Kentsel Dönüşüm: Mekânsal Müdahaleye İçerden Bakış ya da Mekânsalı Toplumsalla Birlikte Düşünmek. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*. 2011(5). s. 33-52.

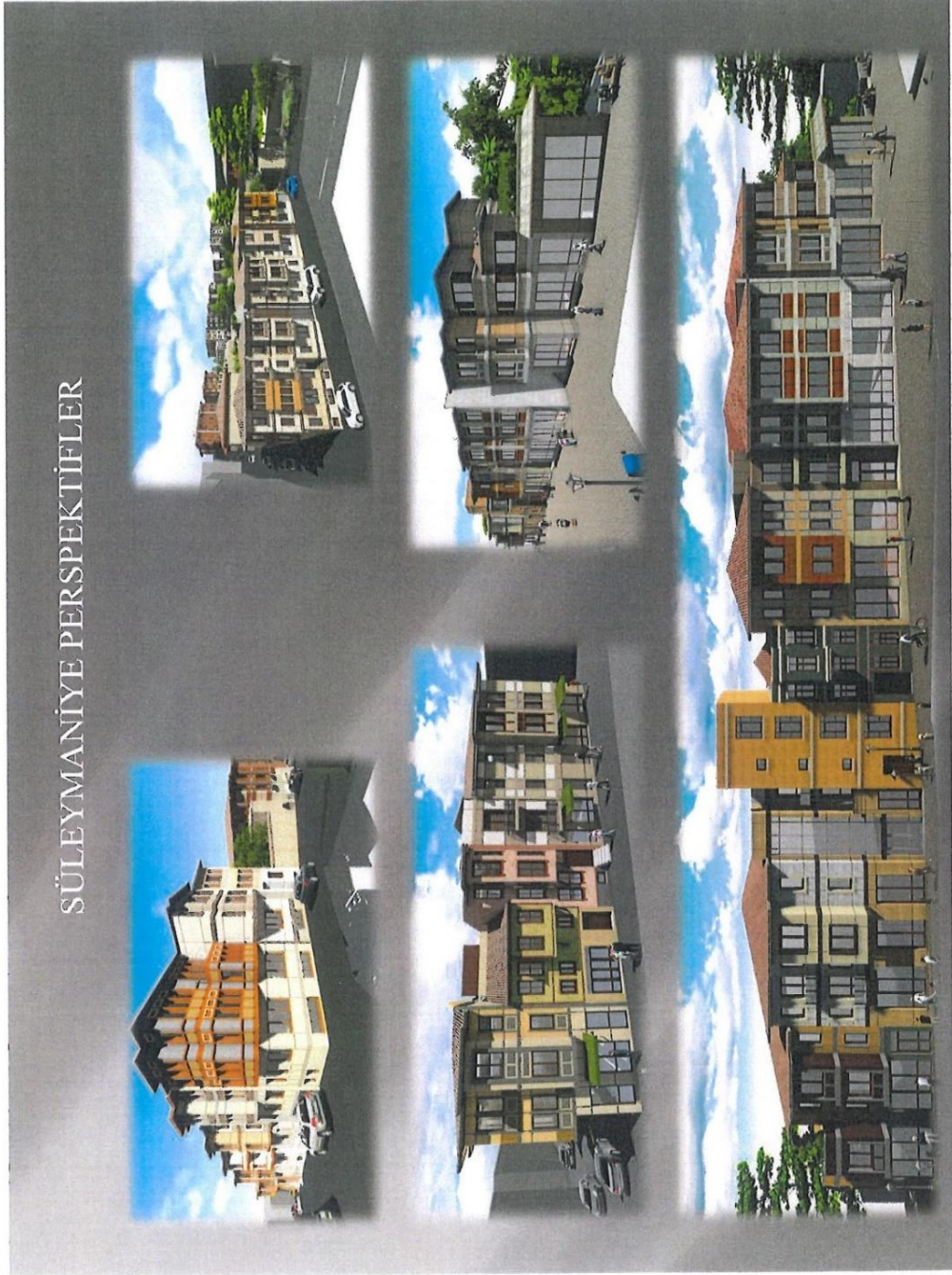
- Tekeli, İ. (1991). *Kent Planlaması Konuşmaları*. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası
- Tekeli, İ. (2009). *Kültür Politikaları Ve İnsan Hakları Bağlamında Doğal Ve Tarihi Çevreyi Korumak*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Tomlinson, J. (1999). *Küreselleşme ve Kültür*. İstanbul: Ayrıntı
- Twigger-Ross ve C. L., Uzzell, D. L. (1996). Attachment and Identity as Related to Place and Perceived Climate. *Journal of Environmental Psychology*, 25(2), 207-218.
- Url 1 <http://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-in-2016>
- Url 2 www.ansiklopedi.com
- Url 3 <http://www.solencol.com/b10.htm>
- Url 4 <https://v3.arkitera.com/g67-kentsel-donusum.html?year=&aID=794>
- Url 5 <http://www.fatih.bel.tr/icerik/1155/neslisah-ve-hatice-sultan-sulukule-mahalleleri-yenileme-projesi/>
- Url 6 <http://www.fatih.bel.tr/icerik/1155/neslisah-ve-hatice-sultan-sulukule-mahalleleri-yenileme-projesi/>
- Url 7 <https://parselsorgu.tkgm.gov.tr>
- Url 8 <http://www.eskiistanbul.net/tag/hava-foto%C4%9Fraf%C4%B1/>
- Url 9 <http://www.fatih.bel.tr/icerik/15638/suleymaniyeye-yenileme-alani/>
- Url 10 <https://www.emlaksayfasi.com.tr/kiptas/kiptas-suleymaniyeye-projesi-ile-tarihi-evleri-yenileyecek-h39161.html>
- Url 11 <http://img.fatih.bel.tr/images/photoalbum/suleymaniyeye-projesi-6.jpg?h=600&w=auto>
- Url 12 <https://emlakkulisi.com/kiptas-suleymaniyeye-kentsel-donusum-projesi/559030>
- Url 13 <https://emlakkulisi.com/suleymaniyede-yenileme-calismalari-mayista-baslayacak/562738>
- Url 14 <https://emlakkulisi.com/kiptas-suleymaniyeye-projesi-ile-1528-luks-konut-yolda/558945>
- Url 15 <https://www.emlaksayfasi.com.tr/kiptas/kiptas-suleymaniyeye-projesi-ile-tarihi-evleri-yenileyecek-h39161.html>
- Url 16 <https://ibbkbs.ibb.gov.tr/Map>
- Url 17 <http://www.spoist.org/haberler/basin-aciklamasi-suleymaniyeye-sahipsiz-degildir?A=SearchResult&SearchID=1573273&ObjectID=6530596&ObjectType=35>
- Uzun, N. (2006). Yeni Yasal Düzenlemeler ve Kentsel Dönüşüme Etkileri. *Planlama Dergisi Yayınları*, 2006(2), 49-52
- Wallerstein, I. (1996). *Tarihsel Kapitalizm*. İstanbul: Metis

Wirth, L. (2002). *Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme 20. Yüzyıl Kentleri*. Ankara: İmge

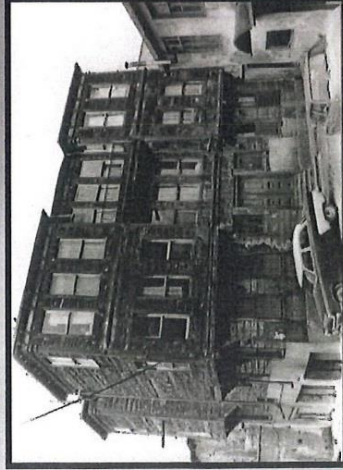
Yıldırım, Ö. (2004), "Küreselleşme Sürecinin Kentsel Koruma Alanları ile İlişkisinin İstanbul Tarihi Yarımada Özelinde İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ

A SÜLEYMANIYE BÖLGESİNE İLİŞKİN YAPILAN KİPTAŞ PROJELERİ

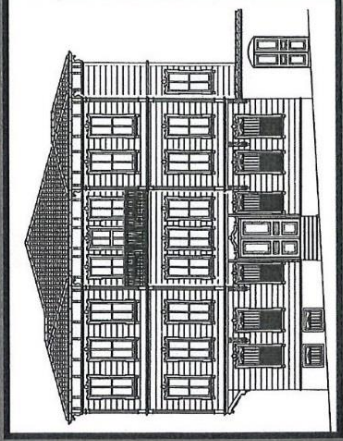
505 ADA 23 PARSEL

DÜN

BUGÜN

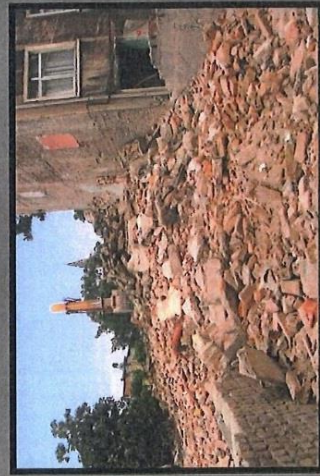

YARIN

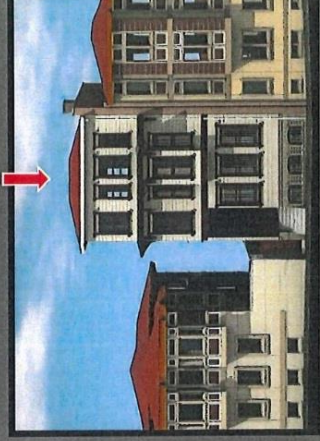
511 ADA 9 PARSEL

DÜN

BUGÜN

YARIN

510- 540 ADA VEFA CADDESİ PERSPEKTİFLERİ

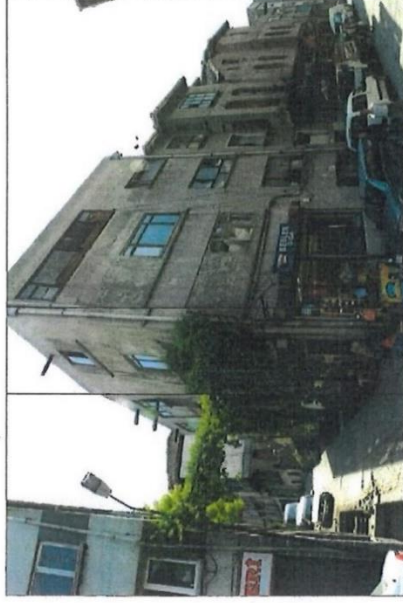

MEVCUT DURUM PERSPEKTİFİ

AVAN PROJE PERSPEKTİFİ

510 ADA VEFA CADDESİ- YÜKSEK OLUK SOKAK PERSPEKTİFLERİ

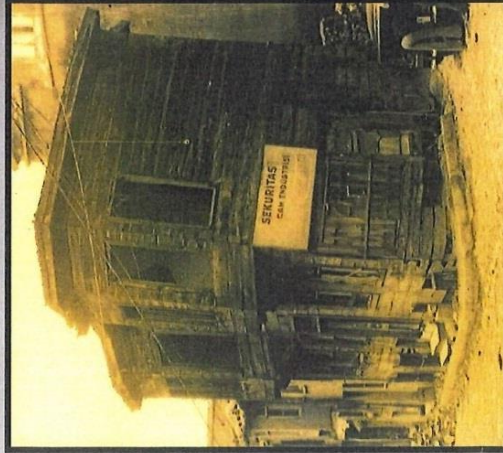

MEVCUT DURUM PERSPEKTİFİ

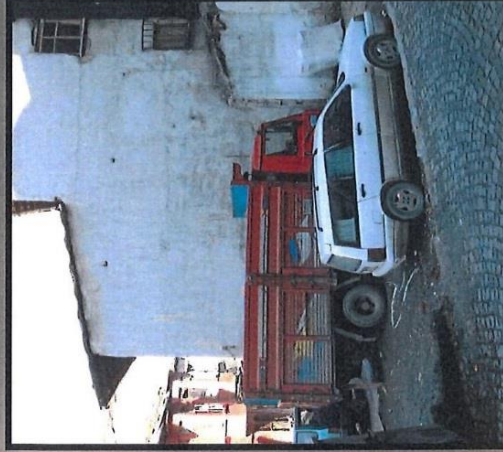

AVAN PROJE PERSPEKTİFİ

510 ADA 7 PARSEL

DÜN

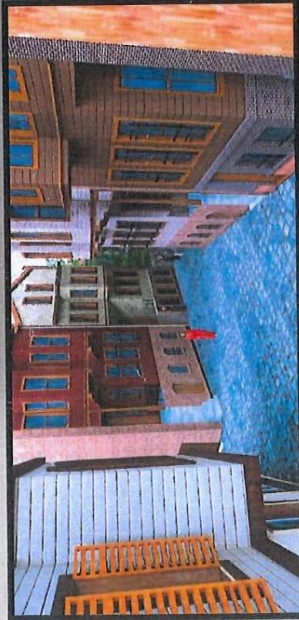
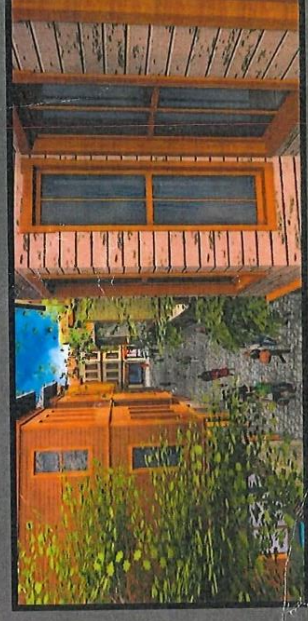

BUGÜN

YARIN

SÜLEYMANIYE PERSPEKTİFLER

B

SÜLEYMANİYE BÖLGESİNE İLİŞKİN BİNA BAZINDA FONKSİYON ANALİZİ

